

Azərbaycan Nobel İnformasiya Mərkəzi

**Professor
Buludxan Əziz oğlu Xəlilovun**

BİBLİOQRAFİYASI

Bakı-2017

Tərtibçi-müəllif: **Bəybala Aydabala oğlu Ələsgərov,**
*Tarix üzrə elmlər doktoru, Beynəlxalq Nobel
İnformasiya Mərkəzinin vitse-prezidenti*

Elmi redaktor: **Aygün Zahid qızı Hacıyeva,**
*AMEA M.Füzuli adına Əlyazmalar
İnstitutunun doktorantı*

İxtisas redaktoru: **Bilal Alarlı (Hüseynov)**
Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

Bədii və texniki redaktor: **Aybəniz Xanlar qızı Sultanova**

“Professor Buludxan Əziz oğlu Xəlilovun bibliografiyası”. –
Bakı: “Adiloğlu”, 2017. 508 səh.

Professor Buludxan Əziz oğlu Xəlilov haqqında yazılmış bu kitabda onun bütün yaradıcılığı öz əksini tapmışdır. Bu kitab dilçilər, ədəbiyyatşünaslar, filoloqlar, elm xadimləri, bibliograflar və geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

İSBN 978-9952-9108-2-7

© Bəybala Ələsgərov, 2017

© “Adiloğlu” nəşriyyatı, 2017

MÜNDƏRİCAT

Tərtibçi-müəllifdən.....	4
Buludxan Xəlilovun həyatının, elmi-pedaqoji və ictimai fəaliyyətinin əsas tarixləri.....	5
Elm, mədəniyyət xadimləri və dostları Buludxan Xəlilov haqqında	20
Buludxan Xəlilovun kitablarının nəşri.....	230
Buludxan Xəlilovun müxtəlif illərdə çapdan çıxmış kitablarının bibliografik təsviri, mündəricatı və annotasiyası	265
Buludxan Xəlilovun tərcümələri.....	381
Buludxan Xəlilovun tərtib etdiyi kitablar	383
Buludxan Xəlilovun elmi redaktor, redaktor, ön söz, rəy verdiyi, rəyçi olduğu kitablar və proqramlar	388
Buludxan Xəlilovun elmi rəhbər, rəy verdiyi və opponenti olduğu dissertasiyalar	404
Buludxan Xəlilovun kitablarda, məcmuələrdə və toplularda çap olunmuş məqalələri	407
Buludxan Xəlilovun konfranslarda çıxışları	420
Buludxan Xəlilovun dövrü mətbuatda çap olunmuş məqalələri	426
Müsahibələr	453
Rus və başqa dillərdə	462
Buludxan Xəlilovun özü və əsərləri haqqında	463
İnformasiya-axtarış aparatı	474
<i>Buludxan Xəlilovun əsərlərinin əlifba göstəricisi.....</i>	<i>474</i>
<i>Buludxan Xəlilov haqqında yazmış müəlliflərin əlifba göstəricisi ...</i>	<i>494</i>
<i>Kitablarının elmi redaktor və rəyçilərinin əlifba göstəricisi.....</i>	<i>496</i>
<i>Müsahibə apararı şəxslərin əlifba göstəricisi.....</i>	<i>498</i>
<i>Nəşriyyatların əlifba göstəricisi.....</i>	<i>500</i>
<i>Dövrü mətbuatın əlifba göstəricisi.....</i>	<i>502</i>

TƏRTİBÇİ-MÜƏLLİFDƏN

Professor Buludxan Əziz oğlu Xəlilov haqqında yazılmış bu biblioqrafik göstərici şəxsi biblioqrafik göstəricilər sisteminə aiddir. Göstərici aşağıdakı sistemlə qurulmuşdur.

Birinci bölmədə Buludxan Xəlilovun həyat və fəaliyyətinin əsas tarixləri öz əksini tapmışdır.

İkinci bölmədə elm, mədəniyyət xadimləri və dostlarının Buludxan Xəlilov haqqında fikirləri, düşüncələri öz əksini tapmışdır.

Üçüncü bölmədə müəllifi olduğu kitablar haqqında ümumi məlumat verilmişdir. Bu bölmədə müəllifin kitabları və bu kitablar haqqında ümumi məlumat açıqlanır.

Dördüncü bölmədə Buludxan Xəlilovun müəllifi olduğu kitablar haqqında məlumatlar, kitabın içindəkilər və annotasiyalar verilir. Beşinci bölmədə tərcümələri, altıncı bölmədə tərtib etdiyi kitablar, yeddinci bölmədə elmi redaktoru, redaktoru, ön söz yazdığı, rəy verdiyi kitablar öz əksini tapmışdır.

Səkkizinci bölmədə rəhbəri, rəy verdiyi və oponenti olduğu dissertasiyalar, doqquzuncu bölmədə kitablarda, məcmuələrdə və toplularda çap olunmuş materiallar, onuncu bölmədə konfranslarda çıxışlar, on birinci bölmədə dövrü mətbuatda çap olunmuş məqalələr öz əksini tapmışdır. On ikinci bölmədə müsahibələr, on üçüncü bölmədə rus və başqa dillərdə olan məqalələr əks olunmuşdur.

Sonuncu bölmədə Buludxan Xəlilov haqqında, əsərləri haqqında kitablarda və dövrü mətbuatda çap olmuş materiallar verilmişdir.

Sonda Buludxan Xəlilovun əsərlərinin, onun haqqında yazmış müəlliflərin, kitablarının elmi redaktor və rəyçilərinin, müsahibə aparan şəxslərin, nəşriyyatların və dövrü mətbuatın əlifba göstəriciləri verilmişdir.

Kitab Azərbaycan biblioqrafiya elminə yeni bir töhfədir.

BULUDXAN XƏLİLOVUN HƏYATI, ELMİ-PEDAQOJİ VƏ İCTİMAİ FƏALİYYƏTİNİN ƏSAS TARİXLƏRİ

1966-cı il, 25 iyul	Qərbi Azərbaycanın Amasiya rayonunun Ellər-kənd kəndində anadan olmuşdur.
1973-1983	Orta məktəbdə oxumuşdur.
1985-1990	V.İ.Lenin adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU-nun) filologiya fakültəsində təhsil almışdır. Tələbəlik illərində "C.Cabbarlı" adına olan yüksək təqaüdlə oxumuşdur.
1985-1987	Uzaq Şərqdə hərbi xidmətdə olmuşdur.
1990	V.İ.Lenin adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU-nun) filologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir.
1990-1994	Müasir Azərbaycan dili kafedrasının, o cümlədən Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun rektorluğunun təqdimatı əsasında Təhsil Nazirliyinin təyinat bölgüsündə gənc mütəxəssis kimi Filologiya fakültəsinin Müasir Azərbaycan dili kafedrasında laborant kimi saxlanılmışdır.
1992, 7 dekabr	Naxçıvan Muxtar Respublikasına qarşı təcavüzə, Respublikanın Ali Məclisinin sədri Heydər Əliyevə qarşı böhtan və hədələrə qəti şəkildə son qoymaq məqsədilə xüsusi qurum – Naxçıvan MR dövlət quruculuğunun və MR Ali

Professor Buludxan Əziz oğlu Xəlilovun BİBLİOQRAFİYASI

- Məclisinin sədri Heydər Əlirza oğlu Əliyevin hüquqlarının qorunması üzrə Müdafiə Komitəsi yaradılarkən B.Ə.Xəlilov Müdafiə Komitəsinin fəal üzvlərindən biri olmuşdur.
- 1992 Namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir.
- Bişkekdə konfransda iştirak etmiş və məruzə ilə çıxış etmişdir.
- 1994 Ufa şəhərində konfransda iştirak etmiş və məruzə ilə çıxış etmişdir.
- 1994-1996 Müsəbiqə yolu ilə Müasir Azərbaycan dili kafedrasında müəllim vəzifəsinə seçilmişdir.
- 1994-1998 Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin daxili nəşriyyatında çap olunan “Dil məsələlərinə dair tematik topla” elmi məcmuəsinin redaktoru olmuşdur.
- 1995 “Azərbaycan dilində təkhecalı feillərin əsasında duran ilkin köklərin fonosemantik inkişafı” adlı ilk kitabı nəşr olunmuşdur.
- 1996 “Azərbaycan dilində ikihecalı feillərin fonosemantik inkişafı” adlı dərs vəsaiti nəşr olunmuşdur.
- 1996-2001 Müasir Azərbaycan dili kafedrasında dosent vəzifəsində işləmişdir.
- 1998 “Feillərin ilkin kökləri” monoqrafiyası nəşr olunmuşdur.

Professor Buludxan Əziz oğlu Xəlilovun BİBLİOQRAFİYASI

- “Müasir Azərbaycan ədəbi dili” adlı proqramı nəşr olunmuşdur.
- “Azərbaycan dili elminin tarixi və metodologiyası” adlı proqramı nəşr olunmuşdur.
- “Azərbaycan dilinin müasir problemləri” adlı proqramı nəşr olunmuşdur.
- “Müasir Azərbaycan dilinin fonetikasi” adlı proqramı nəşr olunmuşdur.
- “Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası” adlı proqramı nəşr olunmuşdur.
- “Müasir Azərbaycan dilinin morfoloqiyası” adlı proqramı nəşr olunmuşdur.
- “Azərbaycan dilinin tarixi” adlı proqramı nəşr olunmuşdur.
- “Türk dillərinin müqayisəsi” adlı proqramı nəşr olunmuşdur.
- 1998-2002 Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin daxili nəşriyyatında çap olunan “Filologiya məsələlərinə dair tematik topla” elmi məcmuələrinin redaktoru olmuşdur.
- 1999, 9 iyun “Azərbaycan dili” ixtisası üzrə (10.02.02) Bakı Dövlət Universiteti nəzdində filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almaq üçün dissertasiyaların müdafiəsini keçirən Təhsil Nazirliyi və

Professor Buludxan Əziz oğlu Xəlilovun BİBLİOQRAFİYASI

- Elmlər Akademiyasının Birləşdirilmiş (D.054.03.15) İxtisaslaşdırılmış Şurasının iclasında “Azərbaycan dilində feillərin fonosemantik inkişafı” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə edərək, filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsinə nail olmuşdur. Onun doktorluq dissertasiyasında əldə olunmuş elmi nəticələr yeniliyi ilə diqqəti cəlb etmiş və türkoloji dilçiliyin nailiyyəti kimi qiymətləndirilmişdir.
- 1999 Nəsimi Bələdiyyəsinə üzv seçilmiş, Sosial Məsələlər Daimi Komissiyasına sədrlik etmişdir.
- “Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultay” adlı monoqrafiyası nəşr olunmuşdur.
- 2000-ci ilin dekabr ayından Yeni Azərbaycan Partiyasının üzvüdür.
- 2000 “Azəri” kitabı nəşr olunmuşdur.
- “Müasir Azərbaycan dilinin morfoloqiyası” adlı kitabın I hissəsi nəşr olunmuşdur.
- 2000-2016 Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin daxili nəşriyyatında çap olunan «Pedaqoji Universitet Xəbərləri, humanitar elmlər seriyası» elmi jurnalının məsul katibi olmuşdur.
- 2001 Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində I Türkoloji Qurultayın 75 illiyi ilə bağlı konfransın təşkilatçısı olmuşdur.

Professor Buludxan Əziz oğlu Xəlilovun BİBLİOQRAFİYASI

- “İlin alimi” nominasiyasının qalibi olmuşdur.
- “Türkologiyanın intibah dövrü” adlı dərs vəsaiti nəşr olunmuşdur.
- 2001-ci ildən bu günə qədər Müasir Azərbaycan dili kafedrasında professor vəzifəsində çalışır.
- 2001-2011 Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində yeni yaranmış “Dədə Qorqud” elmi-tədqiqat laboratoriyasına rəhbərlik etmişdir.
- 2002-2011 Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin daxili nəşriyyatında çap olunan “Dədə Qorqud” elmi məcmuəsinin redaktoru olmuşdur.
- 2003 “Vektor” Beynəlxalq Elm Mərkəzi Mükafat Komissiyasının qərarı ilə “Azərbaycanın gənc alimləri” Beynəlxalq layihəsinin qalibi olmuşdur.
- “Azərbaycan dili: 6-7” adlı kitabı nəşr olunmuşdur.
- “Müasir Azərbaycan dilinin morfoloqiyası” adlı kitabın II hissəsi nəşr olunmuşdur.
- 2003-2004 AAK-ın Filologiya ixtisası üzrə Ekspert şurasının üzvü olmuşdur.
- 2004 Nəsimi Bələdiyyəsinə üzv seçilmiş, Sosial Məsələlər Daimi Komissiyasına sədrlik etmişdir.

- Azad Qələmlər Cəmiyyəti tərəfindən Azərbaycan dili, ədəbiyyatı və türkologiya elmlərinin tədqiq-təbliği sahəsindəki xidmətlərinə görə “Qızıl qələm” fəxri mükafatı laureatı seçilmişdir.
- “Azərbaycan dili: dünən, bu gün” dərs vəsaiti nəşr olunmuşdur.
- 2006 Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində I Türkoloji Qurultayın 80 illiyi ilə bağlı konfransın təşkilatçısı olmuşdur.
- “Vektor” Beynəlxalq Elm Mərkəzi Mükafat Komissiyasının qərarı ilə “XXI əsrin ziyalı” adına layiq görülmüşdür.
- VII Uluslararası Türk dili Qurultayının iştirakçısı olmuş, məruzə ilə çıxış etmiş, eyni zamanda qurultayın bölmələrindən birinə sədrlik etmişdir.
- “Türkologiyaya giriş” adlı kitabı nəşr olunubdur.
- 2006, 26 dekabr Azərbaycanda təhsil sisteminin inkişafındakı xidmətlərinə görə Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən “Tərəqqi” medalı ilə təltif olunmuşdur.
- 2006-2007 ADPU-da “İlin müəllimi” müsabiqəsinin qalibi olmuşdur.
- 2006-2011 Filologiya fakültəsinin dekanı seçilmişdir.
- 2006, 2007, 2008 Ankarada konfransda iştirak etmiş və məruzə ilə çıxış etmişdir.

- 2006-2013 Bakı Dövlət Universitetindəki filologiya elmləri doktoru və filologiya üzrə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almaq üçün dissertasiyaların müdafiəsini keçirən D.02.181 Dissertasiya Şurasının üzvü olmuşdur.
- 2007 “Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika” adlı kitabı nəşr olunmuşdur.
- “Müasir Azərbaycan dilinin morfologiyası”, I hissə (təkrar nəşr) kitabı nəşr olunmuşdur.
- “Müasir Azərbaycan dilinin morfologiyası”, II hissə (təkrar nəşr) kitabı nəşr olunmuşdur.
- 2007-2008 ADPU-da “İlin müəllimi” müsabiqəsinin qalibi olmuşdur.
- 2008 “Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası” dərsliyi nəşr olunmuşdur.
- 2009 “Vektor” Beynəlxalq Elm Mərkəzi Mükafat Komissiyasının qərarı ilə “XXI əsrin ziyalı” adına layiq görülmüşdür.
- “XX – XXI əsrin yaradıcı və ziyalı insanları” sırasında yer alanlardan biri olmuşdur.
- Türk ədəbiyyatına xidmətləri ilə bağlı olaraq Türkiyə Cümhuriyyətinin KIBATEK Akademik ÜYESİ diplomunu almış, KIBATEK Akademik Üyesi seçilmişdir.

Professor Buludxan Əziz oğlu Xəlilovun BİBLİOQRAFİYASI

- Azərbaycan Respublikasında referendum üzrə təşviqat qrupunun ("Tərəqqi") təyinatı əsasında vəkil edilmiş şəxs olmuşdur.
- Mahmud Kaşğarının "Divani lüğət-it-türk" əsərində etnonimlər" adlı monoqrafiyası nəşr olunmuşdur.
- 2009-cu ildən bu günə qədər Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin və Yazıçılar Birliyindəki "İrs" komissiyasının üzvüdür.
- 2010 Aşqabadda konfransda iştirak etmiş və məruzə ilə çıxış etmişdir.
- "XX – XXI əsrin yaradıcı və ziyalı insanları" sırasında yer alanlardan biri olmuşdur.
- "Türkün hikmət xəzinəsi: Xoca Əhməd Yəsəvi" adlı monoqrafiyası nəşr olunmuşdur.
- "224 qədim türk sözü" adlı monoqrafiyası nəşr olunmuşdur.
- 2011 "İlin alimi" müsabiqəsinin qalibi olmuşdur.
- 2011-ci ilin Prezident təqaüdçüsü olmuşdur (Yazıçılar Birliyinin üzvü kimi)
- 2011, 23 may Azərbaycan Kütləvi İnformasiya Vasitələri İşçilərinin Həmkarlar İttifaqı tərəfindən "Xalqın nüfuzlu ziyalı" mükafatı laureatı seçilmişdir.

Professor Buludxan Əziz oğlu Xəlilovun BİBLİOQRAFİYASI

- 2011, dekabr Azərbaycan Respublikası Beynəlxalq Diaspor Mərkəzi tərəfindən İrəvan Xanlığının tarixi və mədəniyyəti sahəsindəki xidmətlərinə görə fəxri diplomla təltif olunmuşdur.
- 2011-2017 Dilçilik ixtisası üzrə Koordinasiya Şurasının üzvü olmuşdur.
- Yenidən Filologiya fakültəsinin dekan vəzifəsinə təyin olunmuşdur.
- 2012, 2-7 aprel Bakı şəhərində Fəal təlim və Müasir Təlim Texnologiyaları üzrə təlimdə iştirak etmiş, Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin sertifikatını almışdır.
- "Mərhəmət elçisi" beynəlxalq ictimai-siyasi, analitik jurnal tərəfindən Azərbaycan milli ədəbiyyatının inkişafında böyük xidmətlərinə görə "Elm fədaisi" diplomu ilə təltif edilmişdir.
- "Filologiya fakültəsi" (Buraxılış ADPU Filologiya fakültəsinin 90 illik yubileyinə həsr olunub) adlı bukletin tərtibçisi və redaktoru olmuşdur.
- 2013, 21 fevral Yeni Azərbaycan Partiyası Səbail rayon təşkilatının veteran vəsiqəsi verilmişdir.
- "İlin alimi" müsabiqəsinin qalibi olmuşdur.
- "Müasir Azərbaycan ədəbi dili" (təkrar nəşr) adlı proqramı nəşr olunmuşdur.

“Azərbaycan dili elminin tarixi və metodologiyası” (təkrar nəşr) adlı proqramı nəşr olunmuşdur.

“Azərbaycan dilinin müasir problemləri” (təkrar nəşr) adlı proqramı nəşr olunmuşdur.

“Müasir Azərbaycan dilinin fonetikasi” (təkrar nəşr) adlı proqramı nəşr olunmuşdur.

“Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası” (təkrar nəşr) adlı proqramı nəşr olunmuşdur.

“Müasir Azərbaycan dilinin morfolojiyası” (təkrar nəşr) adlı proqramı nəşr olunmuşdur.

“Azərbaycan dilinin tarixi” (təkrar nəşr) adlı proqramı nəşr olunmuşdur.

“Türk dillərinin müqayisəsi” (təkrar nəşr) adlı proqramı nəşr olunmuşdur.

Kütləvi informasiya vasitələri tərəfindən 2013-cü ildə keçirilmiş sorğunun nəticələrinə əsasən və-təndaşlıq mövqeyi və əməli uğurlarına görə Azərbaycan Kütləvi İnformasiya Vasitələri İşçilərinin Həmkarlar İttifaqı tərəfindən “İlin alimi” mükafatı laureatı olmuşdur.

2013-2016 AAK-ın Filologiya ixtisası üzrə Ekspert Şurasının üzvü olmuşdur.

2013 “Türkologiya” jurnalının sahə redaktorlarından (Azərbaycan dili, terminologiya üzrə) biridir.

Sülhün təbliği sahəsindəki xidmətlərinə, insanların, xüsusən də gənc nəslin bəşəri ruhda tərbiyə olunmasında və yüksək mənəviyyət nümunəsi göstərdiyinə, “Əsl İnsan” məktəbinin təşkilatçısı və “İdeal Dünya” uğrunda göstərdiyi fəaliyyətə görə “Qalib Sultan” diplomu ilə təltif olunmuşdur.

“Dil-söz çələngi” adlı kitabı nəşr olunmuşdur.

“Azərbaycan dili antologiyası” adlı kitabı nəşr olunmuşdur.

“Dil, ədəbiyyat, mədəniyyət” adlı kitabı nəşr olunmuşdur.

“Azərbaycan dili: milli varlığımız, mənəvi sərvətimiz” adlı kitabı nəşr olunmuşdur.

“Türkologiyaya giriş” (II nəşr) adlı kitabı nəşr olunmuşdur.

“Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika” (II nəşr) adlı kitabı nəşr olunmuşdur.

2014 Dilçilik ixtisası üzrə Koordinasiya Şurasının sədrinin müavini kimi fəaliyyət göstərmişdir.

2014,17 iyun Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin VII Qurultayının nümayəndəsi olmuşdur.

Doktorantların və gənc tədqiqatçıların XVIII Respublika elmi konfransının “Filologiya” bölməsinin işinin təşkilində və keçirilməsində səmərəli fəaliyyət göstərən bölmə rəhbəri olmuşdur.

Professor Buludxan Əziz oğlu Xəlilovun BİBLİOQRAFİYASI

- “İsmayıl Şıxlı: müəllim haqqında müəllim sözü” adlı kitabı nəşr olunmuşdur.
- “İsmayıl Şıxlının ədəbi – tənqidi görüşləri” adlı kitabı nəşr olunmuşdur.
- “İsmayıl Şıxlının dilçilik görüşləri” adlı kitabı nəşr olunmuşdur.
- “Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşləri” adlı kitabı nəşr olunmuşdur.
- “Bəxtiyar Vahabzadənin pedaqoji görüşləri” adlı kitabı nəşr olunubdur.
- “Bəyaz doğulan şeirlər” adlı kitabı nəşr olunmuşdur.
- 2015, aprel Türk Dünyası Araşdırmaları Uluslararası Elmlər Akademiyasının akademiki seçilmişdir.
- 2015, 19 may “Beynəlxalq Rəsul Rza” mükafatına layiq görülmüşdür.
- 2015-ci ildən Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 8 dekabr 2015-ci il tarixli, 450 Nəli sərəncamına əsasən Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Terminologiya Komissiyasının yeni tərkib komissiyasına üzv seçilmişdir.
- 2015 “Ağlın zirvəsində sönən bir çıraq” adlı kitabı nəşr olunmuşdur.

Professor Buludxan Əziz oğlu Xəlilovun BİBLİOQRAFİYASI

- “Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası” (ikinci nəşr) adlı kitabı nəşr olunmuşdur.
- Doktorantların və gənc tədqiqatçıların XIX Respublika elmi konfransının “Filologiya” bölməsinin işinin təşkilində və keçirilməsində səmərəli fəaliyyət göstərən bölmə rəhbəri olmuşdur.
- 2016-cı ildən Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyətinin 17 fevral 2016-cı il tarixli 4/14 nömrəli qərarı ilə AMEA-nın “Türkologiya” jurnalının redaksiya heyətinin üzvü seçilmişdir.
- 2016, 27 avqust Gənc nəslin təlim-tərbiyəsindəki xidmətlərinə, ictimai fəaliyyətinə və anadan olmasının 50 illiyi ilə əlaqədar Azərbaycan Təhsil İşçiləri Azad Həmkarlar İttifaqının fəxri fərmanı ilə təltif olunmuşdur.
- 2016 “Özünü təhlil potensialının təkmilləşdirilməsi üzrə təlim”də iştirak etmiş və sertifikatlar almışdır.
- Doktorantların və gənc tədqiqatçıların XX Respublika elmi konfransının “Filologiya” bölməsinin işinin təşkilində və keçirilməsində səmərəli fəaliyyət göstərən bölmə rəhbəri olmuşdur.
- 2016, 26 oktyabr Türk dünyasına xidmətlərinə görə XI yüzilin Cavuldar boyuna mənsub Oğuz bəyi olan ilk türk admiralı Çaka Bey medalı almışdır.
- 2016, 14-15 noyabr I Türkoloji Qurultayın 90 illiyinə həsr olunmuş “Türkoloji elmi-mədəni hərəkətdə orta q dəyərlər

və yeni çağırışlar” mövzusunda keçirilmiş beynəlxalq konfransda iştirak etmiş, “Ortaq ünsiyyət dili və terminologiya” bölməsində sədr olmuş və sertifikat almışdır.

2016 “Nitq mədəniyyəti” (həmmüəlliflə) adlı kitabı nəşr olunmuşdur.

“Müasir Azərbaycan dilinin morfolojiyası” (təkrar nəşr) adlı kitabın I hissəsi nəşr olunmuşdur.

“Müasir Azərbaycan dilinin morfolojiyası” (təkrar nəşr) adlı kitabın II hissəsi nəşr olunmuşdur.

“Dil mədəniyyəti” adlı kitabı nəşr olunmuşdur.

“Türkölojiyanın tarixi: XX əsrin 20-30-cu illəri” adlı kitabı nəşr olunmuşdur.

“Zamanın sınağından keçənlər...” adlı kitabı nəşr olunubdur.

“Əbədiyaşar ədəbiyyat” adlı kitabı nəşr olunmuşdur.

2017-ci ilin mart ayından FD.02.061 Dissertasiya Şurasında fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün aşağıdakı ixtisaslar üzrə təqdim olunan dissertasiyaların müdafiə şurasının üzvü seçilmişdir:

5801.01-“Təlim və tərbiyənin nəzəriyyəsi və metodikası (riyaziyyatın tədrisi metodikası, tarixin tədrisi metodikası, Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası, pedaqogika elmləri);

5804.01-“Ümumi pedaqogika, pedaqogikanın və təhsilin tarixi” – pedaqogika elmləri;

5805.01-“Korreksiya pedaqogikası” – pedaqogika elmləri.

2017 “Nitq mədəniyyəti” (həmmüəlliflə) adlı (təkmilləşdirilmiş II nəşr) kitabı nəşr olunmuşdur.

“Müasir Azərbaycan dili (sintaksis bölməsi)” adlı kitabı nəşr olunmuşdur.

ELM, MƏDƏNİYYƏT XADİMLƏRİ VƏ DOSTLARI BULUDXAN XƏLİLOV HAQQINDA

Tələbələr ona güvənir, ona inanırlar

Filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Xəlilov çağdaş dilçilik elminin görkəmli nümayəndələrindəndir. Onun nəşr etdirdiyi əsərlər, monoqrafik tədqiqatlar Azərbaycan dilinin az öyrənilmiş, mübahisə doğuran problemlərinin aydınlaşdırılması, dürüstləşdirilməsi baxımından dəyərli olmaqla, təkcə Azərbaycan dili deyil, ümumiyyətlə, türkoloji dilçilik üçün də yenidir, faydalıdır. Onun dilimizin ayrı-ayrı sahələrinə – fonetika, qrafika, orfoqrafiya, orfoepiya, morfologiya, sintaksis və digər məsələlərinə dair elmi araşdırmaları, fikirləri, mülahizələri öz məzmunu, elmiliyi, ifadə tərzini və digər cəhətlərinə görə indiyə qədər deyilənlərdən öz yeniliyi və müasirliyi ilə fərqlidir. Prof.B.Xəlilov əsər və məqalələrində ana dilimizin tədqiqində böyük fəaliyyəti olan alimlərə, mütəxəssislərə müraciət etmiş, onların fikirlərinə münasibət bildirmiş, konkret dil faktları, nümunələri üzərində təhlillər aparmış, mütəxəssisləri, oxucunu qane edəcək nəticələrə gəlmişdir. Məhz bu məziyyətlərinə görə onun nəşr etdirdiyi monoqrafiya, dərslik və məqalələr diqqəti cəlb edir, maraqla oxunur. Onun müasir tələblərə uyğun yazılmış “Türkologiyaya giriş”, “Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası”, “Müasir Azərbaycan dilinin morfologiyası (I, II, hissə)”, “Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya, orfoepiya” dərsliklərindən bu gün ali məktəb tələbələri

yetərincə faydalanırlar. Bu elmi əsərlər neçə-neçə tələbələrin, tədqiqatçıların istinad mənbəyidir.

Prof. B.Xəlilov neçə illərdir ki, böyük bir kollektivin rəhbəri, ADPU-nun Filologiya fakültəsinin dekanıdır. O, xeyirxah, kimsənin qəlbinə dəyməyən, yüksək mədəniyyətə, digər müsbət keyfiyyətlərə malik, obyektiv, prinsipial bir insan kimi professor-müəllim heyəti, həm də tələbə kollektivinin hörmətini qazanmışdır. Prof. B.Xəlilov dekan kimi müəllim və tələbələrin qayğıları ilə daima maraqlanır, onların həlli istiqamətində səyini, gücünü əsirgəmir. Tələbə-müəllim münaqişəsində əgər həqiqət müəllimin tərəfindədirsə, onda müəllimin, tələbənin tərəfindədirsə, onda tələbənin mövqeyində dayanır. Bu səbəbdən də tələbələr ona güvənir, onu sevirilər. Sadə, təvazökar və alim etikasını gözləyən prof.B.Xəlilovun müəllim və tələbələrə necə səmimi münasibət bəslədiyinin dəfələrlə şahidi olmuşam.

Buludxan müəllimin elmi-pedaqoji sahədə apardığı məqsədyönlü fəaliyyəti nəticəsində rəhbərlik etdiyi Filologiya fakültəsi universitetdə öndə gedir, qabaqcıl yerlərdən birini tutur.

Prof.B.Xəlilov elmi-pedaqoji fəaliyyətində belə bir qanunauyğunluğu əsas götürür ki, nitqi inkişaf etdirmədən tərəkürü inkişaf etdirmək olmaz. Həm də tərəkürü inkişaf etdirmədən yüksək səviyyədə nitqə yiyələnmək mümkün deyildir. Bu cəhəti nəzərə alan prof.B.Xəlilov dilin nəzəri məsələləri ilə yanaşı, onun praktik problemlərinə də diqqət yetirmiş, bu sahədə əsər və məqalələr yazmış, dəyərli fikirlər söyləmişdir. Xüsusən, universitetin mətbu orqanı olan “Gənc müəllim” qəzetində onun nitq mədəniyyəti mövzusunda nəşr olunan silsilə məqalələri bütövlükdə universitet əməkdaşları üçün faydalıdır.

Yeri gəlmişkən onu da qeyd edək ki, Buludxan müəllim özü yüksək nitq mədəniyyətinə, natiqlik məharətinə malikdir. Ali məktəb auditoriyalarında, ictimai tədbirlərdə, radio və televiziya verilişlərində onun çıxışları maraqla dinlənilir. Ona görə ki, onun nitqində dilimizin orfoepik qaydaları gözlənilir, o, zəngin söz ehtiyatına malikdir. Onun fikirləri məntiqi ardıcılıqla şərh olunur, cümlələri düzgün və sərrastdır. Eşidənlər bu nitqi maraqla dinləyir və razı qalırlar. Ona görə ki, Buludxan müəllim danışıqlarını, söhbətlərini nitq şəraitinə uyğun qurmağı, məzmunu özünəməvafiq forma ilə verməyi bacarır.

Prof.B.Xəlilov gənc tədqiqatçıların, doktorantların elmi fəaliyyətinə də yaxından kömək edir, faydalı məsləhətlərini verir. Onun rəhbərliyi altında neçə-neçə tədqiqatçı filologiya üzrə fəlsəfə doktoru dissertasiyası müdafiə etmişdir. O, hazırda beş nəfər doktorantın elmi rəhbəridir.

“Kəlilə və Dimnə” əsərində belə bir fikir söylənilir: “Xoşbəxtlik iradə, əmək və səy nəticəsində əldə edilir”. Buludxan müəllimi xoşbəxtliyə aparan yollar da məhz zəhmət və iradədən, əmək və səydən keçmişdir. Ona bu yolda möhkəm cansağlığı, əmək və elmi fəaliyyətində böyük-böyük uğurlar arzulayıram.

*Abdullayev Nadir,
professor*

Buludxan, bir bahar buludu ol sən

Sözün öz yangısı yoxsa, söz sönər,
Ocağa göz yaşı töksən, köz sönər.
Öz odu olmayan ürək tez sönər,
Yan, öz ürəyinin gur odu ol sən!

Ümid bir gümanı lap yüz eyləyər,
Bağı da əridib, dümdüz eyləyər.
Ümid kor gecəni gündüz eyləyər,
Ümitsiz olanın ümidi ol sən!

Bir soyuq gülüşün gücü nədir ki?!
İşıqsız bir üzün içi nədir ki?!
Gərəksiz ləl dolu mücrü nədir ki?!
Dava-dərman olan dağ otu ol sən!

Bir dağa dirəkdir beş-on haq insan,
Sözü sağ olana denən sağ insan.
Sən göy buludusan, haqqa yaxınsan,
Uca ol, lap haqqın sübutu ol sən!

Bağrının başına dərd çin-çin düşüb,
Dünyaya Tanrısı itən din düşüb.
Bir vətən yurdundan didərgin düşüb,
Bir yurdsuz vətənin gəl yurdu ol sən!

Gözdən uzaq olan yurda can oldun,
Can verib vətənə candan yan oldun.
Nə olsun doğulub Buludxan oldun,
Nur səpən bir bahar buludu ol sən!

*Ağasən Bədəlzadə,
şair
19.07.2017*

BULUDXAN – HİSSİN, SÖZÜN, FİKRİN XANI

Görkəmli dilçi alim, türkoloq, yüksək ictimai mövqeyi ilə seçilən vətəndaş, məzmunlu elmi fikirləri, ədəbi-tənqidi mülahizələri ilə diqqət çəkən dəyərli ziyalı Buludxan Xəlilovu əsərləri və müşahidələrimlə tanımışam. İstedadlı, zəhmətkeş, bəhrəli gənclərimizdən biri kimi onun araşdırmalarını izləmişəm, kitablarını oxumuşam. Bununla yanaşı, digər səbəblər də vardır. Əvvələn, mən də APİ-nin (indiki ADPU-nun) filologiya fakültəsinin məzunu olduğum üçün doğma ali təhsil ocağımızın istisini daşıyanların hərarətini duymaqdan sevinmişəm, onlarla fəxr etmişəm. İkincisi, pedaqoji fikir tarixinin tədqiqatçısı olduğum üçün ədəbiyyat, dil, fəlsəfə, mədəniyyət, ictimai fikir tarixi, folklor, etnoqrafiya və arxeologiya araşdırıcılarının əsərlərini oxumalı, öyrənməli olmuşam. Çünki pedaqoji fikrin məzmununu həmin elmlərə zər dənələri kimi səpələnib. Düşüncə, hikmət, mədəniyyət, tərbiyə dənəciklərini qaynaq alan o elmlərdən toplayıb, “həyat boyunbağısı” düzəltmək üçün gərək o sahələrdəki əsərlərin məzmunundan xəbərdar olasan. Üçüncüsü, yaradıcılığının, müəllimlərinin, ədəb-ərkan mədəniyyətinin qarşısında səcdəyə duran, qədirbilənlik örnəyi olan insanların vurğunuyam. Məhz Buludxan Əziz oğlu Xəlilov beş-üç belələrindən biridir.

Mən Buludxanı saf ürək, sağlam mədəniyyət, ləyaqət axtarıcısı və daşıyıcısı kimi tanıyıram. Nurlu siması, xoş təbəssümü, mənalı ünsiyyəti ilə diqqətini çəkənlərin çoxusu bəlkə də bilmirdi ki, Buludxan təkcə elm, bilik, “dəlisi” deyil, həm də şərəf və milli qeyrət aşıqıdır. Məhz belə olduğuna görə məclislərdə, elmi yığıncaqlarda, radioda, televiziya, dərslər otaqlarında bu böyük vətəndaş-alimi dinləyən hər kəs onu təkcə elm, bilik ötürücüsü kimi deyil,

inamını, əqidəsini, yaşantısını meydana qoyan mütəfəkkir kimi qarşılayır, dinləyir və özünü külləşdirir.

Buludxanın dilçiliyə və məxsusi türkologiyaya aid əsərlərinin əksəriyyəti ensiklopedik xarakter daşıyır, milli mədəni dəyər aşılayır.

O, filoloq alim kimi daha qabarıq görünməyə, içində müəllimlik əxlaqını, millət, vətən təəssübünü yaşadır. Düşünürəm ki, onun bir ildə (2014-cü ildə) həm müəllimi, həm də ustadı Xalq yazıçısı İsmayıl Şıxlının müəllimlik və müəllim haqqında fikirlərini, həm də ustadı Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin ictimai-pedaqoji fikirlərini şərh edən iki kitab nəşr etdirməsi sadəcə qələm məhsulu deyil, daxilində tüğyan edənləri ustadlarının təqdimatı ilə bəyan etmək cəhdidir.

Buludxan həssas, səmimi, sevgi dolu ürəyə, qayğıkeşlik, həyatı real görmək xarakterinə malik olduğundandır ki, ustadlarında da ilkin olaraq bu keyfiyyətləri görür və təqdir edir.

Buludxan eyni zamanda, söz sərrafıdır; İnsanın və insanlığın baş əlamətlərindən olan nitqə – söz və fikir mükəmməlliyinə xüsusi diqqət yetirir, ustadlarının nümunəsində öz aliliyini təəssüm etdirir. O, kəsərli sözü, düz sözü zinətləndirir, sağlam mədəniyyət aşılayan sözün yaratdığı mənanı uca tutur.

Onun İsmayıl Şıxlı hikmətindən gətirdiyi neçə-neçə örnək necə də ibrətamizdir:

“...İsmayıl Şıxlının 75 illik yubileyinin keçirilməsinə böyük təşəbbüs göstərildi. Ancaq o, buna razılıq vermədi. Həmin illər ağır illər kimi İsmayıl Şıxlını narahat edirdi”.

“...Viedan köksünü ötürüb üföqlərə baxdı və titrək səslə dilləndi:

- Aman günüdür, məni itirməyin, itirsəniz bir də tapa bilməzsiniz.”

“...Qoca palıdın səsi titrədi və təşvişlə soruşdu:

- Baltanın sapı nədəndir?

- Ağacdən.

- Onda bizi qıracaqlar.

- Niyə?

- Çünki sapı özümüzdəndir”.

Yaxud Bəxtiyar Vahabzadə dünyasına baş vuran Buludxan görün nələrə diqqət yetirir?

“...Qapının sehrini açmaq sirrini öyrənməlisən. Qapını açıqdan sonra içəridə atın qabağında ət, itin qabağında ot görəcəksən. Ancaq əti itin qabağına, otu atın qabağına qoymalısan”.

“...Müəllimə peşəkar yox, sənətkar demək lazımdır”.

“...Öz sözünün demək istedadın ilk əlamətidir. Biz ali məktəbə belələrini seçməliyik”.

Bunlarla yanaşı

“...özgə kölgəsinə niyə sığındın,
Səni alçatmırmı bu dilənçilik?”

etirazını hələ XX əsrin 70-ci illərində bildirən şairin həyəcan səsi Buludxan üçün bu gün də narahatlıq doğurur.

Buludxan Xəlilov Bəxtiyar Vahabzadə və İsmayıl Şıxlının müəllimlik etalonunun keyfiyyət dəyərini sadəcə sadalamır, onun davamlılığını da göstərir. Bu varislik Buludxanın istedadında, müəllimlik etiqadında özünü göstərir.

Buludxan Xəlilovun elm və müəllim sənətkarlığının fəziləti o qədər zəngindir ki, ayrıca tədqiqat tələb edir. Mən sadəcə ilkin təəsüratlarımı bölüşdüm.

Buludxan – duyğuların, sözün, fikrin, əməlin Xanıdır. Zəhmətlə dolu, istedad işığına bələnmiş əlli illik ömrünün gözəllikləri və özəllikləri münasibəti ilə mən onu təbrik edir, Allahdan ona gümrahlıq, ruzi bolluğu, hər gələn yeni ilinin xoş taleli olmasını arzulayıram!

Ağayev Əjdər,

pedaqoji elmlər doktoru, professor, əməkdar müəllim,

Azərbaycan Təhsil Şurasının sədri,

Rusiya Pedaqoji və Sosial Elmlər Akademiyasının

həqiqi üzvü, Prezidentin fərdi təqaüdüçüsü

DOST SEVGİSİ, YAXUD NƏ YARAŞIR BULUDXANA 50 YAŞ!

Fitrətində alicənablıqla sadəliyi, səmimiliklə ciddiliyi, yüksək elmi təfəkkürlə pedaqoji ustalığı, novatorluqla ənənəni, tədqiqatçılıqla idarəçiliyi birləşdirən alimlərə həyatda az-az rast gəlmək olar. Azərbaycan elmi ictimaiyyəti arasında bu nadir keyfiyyətləri ilə tanınan filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Xəlilovun ömür səhifələri alim qələmi ilə mənalanıb ziyalı düşüncəsi ilə nurlanmış bir kitabdır. Böyük hərflərlə yazılmağa layiq olan bu ömür kitabının hər səhifəsində gərgin axtarışların, istedad və zəhmətə silinməz izləri həkk olunmuşdur. Dünyanın kiçik bir nöqtəsindən ulu Ağbabanın Ellərkənd kəndindən başlayan bu illər bir-birini əvəz etdikcə şaxələnərək qədim türk ellərinin bir çox ərazilərinə yayılmışdır. İndi professor Buludxan Xəlilovun adı Anadolu, Qazaxıstanda, Orta Asiyada və digər yerlərdə türk xalqlarının tanınmış dilçiləri ilə bir sırada çəkilir.

Dünyanın dolanbac yollarında nəhs oyunlar çoxdur. Bu cür nəhs oyunlar bəzən şimşək tək çaxaraq insan talelərini parça-parça edir, sanki onu imtahana çəkib məhək daşından keçirir. Buludxan Xəlilovun mənsub olduğu köklü-köməcli bir nəsil də on minlərlə soydaşımız kimi Qərbi Azərbaycandan zorla deportasiya olunanda taleyin bu sınaqlarında məşəqqətlərə məruz qalıb şəhidlər versə də, yenə öz kökünün üstündə boy verib cücərdi. O kökün üstündə göyərən budaqlardan biri Buludxan müəllimin özüdür. Və budaq yalnız bir kəndin, bir mahalın deyil, böyük türk ellərinin şöhrətinə çevrilən bir budaqdır.

Buludxan Xəlilov otuz ilə yaxındır ki, taleyini respublikamızın qocaman təhsil ocaqlarından biri olan Azərbaycan Dövlət Pedaqoji

Universiteti ilə bağlamışdır. O, bu ali təhsil müəssisəsində Azərbaycan dili və ədəbiyyatı fakültəsini bitirdikdən sonra burada laborantlıqdan fakültə dekanı vəzifəsinə kimi mənalı və şərəfli bir yol keçmişdir. Ümumiyyətlə, sonuncu deportasiyaya kimi Ağbaba mahalının gənc-ləri arasında iki sənətə – müəllimliyə və həkimliyə daha böyük həvəs olmuşdur. Bu həvəs Buludxanı da müəllimliyin uğurlu başlanğıcına gətirmiş, onun qanına, iliyinə hopmuşdur. Bir sıra məsuliyyətli və ağır işlərdə çalışmasına baxmayaraq, Buludxan Xəlilov heç vaxt öz sənətindən uzaq düşməmişdir. Obrazlı desək, o, müəllimlərin içində, müəllimlik isə onun içində böyüyüb püxtələşmişdir. Buludxan Xəlilov uzun illərdir ki, ADPU-da vaxtı ilə ona dərs deyən müəllimlərlə və özünün yetişdirdiyi mütəxəssislərlə çiyin-çiyinə çalışır. Bir alim-pedaqoq kimi bundan böyük xoşbəxtlik ola bilməz. Bu xoşbəxtliyi isə tale onun alınına yazmamışdır, Buludxan özü qazanmışdır.

Buludxan müəllimi çoxdan tanısam da, onunla yaxından tanışlığım 1990-cı illərin ortalarından başlamışdır. Onda Buludxan müəllimin 30 yaşı təzəcə tamam olmuşdu. İlk söhbətimizdən hiss etdim ki, qarşımda gənc və müdrik bir ziyalı dayanmışdır. Ən başlıcası isə onun sadəliyi, səmimi və təmənnəsiz münasibəti məni özünə çəkdi. Elə rəhmətlik atası Əziz kişi də beləcə idi. Ağbabada hamıya əl tutan, ağsaqqal və sözü üzə şax deyən bir insan kimi nüfuz sahibi idi. Bu, hamıya müyəssər olan keyfiyyət deyil. Qeyd etdiyim kimi, bu keyfiyyət Buludxan müəllimin fitrətində olan bir özünəməxsusluqdur.

Professor Buludxan Xəlilovun çoxcəhətli fəaliyyətində alimliklə pedaqoqluq qoşa qanad kimidir. O, bir tərəfdən gərgin elmi axtarışlar aparır, Azərbaycan dilçiliyinin müxtəlif sahələrini tədqiq edirsə, digər tərəfdən əldə etdiyi elmi qənaətləri, nəzəri müddəaları uğurla tədris prosesinə tətbiq edir. İndi respublikamızda elə bir ali

məktəb yoxdur ki, müvafiq fakültələrdə professor Buludxan Xəlilovun dərslərlərindən istifadə olunmasın. Onun yuxusuz gecələr, ağır zəhmət bahasına ərsəyə gətirdiyi “Müasir Azərbaycan dilinin mifologiyası” (I və II hissələr), “Türkologiyaya giriş”, “Müasir Azərbaycan dili: fonetika, əlifba, qrafika” və digər dərslərləri tələbələrin stolüstü kitabına çevrilmişdir. Müəllim və tələbələr, Azərbaycan dili ilə maraqlananlar bu kitablardan bəhrələnir, dilimizin incəliklərini sevə-sevə öyrənirlər. Məhz bu cür əsərləri ilə Buludxan Xəlilov görkəmli alim- pedaqoqların Əbdülzəl Dəmirçizadə, Muxtar Hüseynzadə, Fərhad Zeynalov, Yusif Seyidov, Tofiq Hacıyev və digər elm və təhsil xadimlərinin ənənələrini uğurla davam etdirir. Bu klassik ənənələrin işığında Buludxan Xəlilov Azərbaycan dilinin keçmişindən bu gününə, bu gündən gələcəyinə yollar açır, bir sıra gələcək tədqiqatlar üçün münbit zəmin yaradır. Buludxan müəllimin bir pedaqoq kimi xoşbəxtliyinin sirri də bundadır. O, heç kəsi təkrar etmədən öyrənə-öyrənə öyrədir, gənc nəslin təlim-təربiyəsində əsl vətəndaşlıq mövqeyi, yüksək Azərbaycançılıq ruhu nümayiş etdirir. ADPU-nun filologiya fakültəsinin auditoriyalarında professor B.Xəlilovla tələbələr arasında yaranan müəllim-tələbə sevgisi bu təmənnəsiz və saf mövqeyin, mənəvi ruha sədaqətin təcəssümüdür.

Sədaqət ifadəsini biz burada təsadüfi işlətmirik. Buludxan müəllim elmi əqidəsinə, pedaqoq vicdanına qırılmaz tellərlə bağlı olduğu kimi, dostluq və yoldaşlıqda da sədaqətlidir. Onu tanıyanlar yaxşı bilirlər ki, verdiyi sözdən heç vaxt dönməz. Sözü nazını necə çəkib, ağırlığını necə daşıyarsa, dost yolunda da hər cür çətinliklərə qatlaşmağa hazırdır. Mən həyatda bunun dəfələrlə şahidi olmuşam. Yaşca məndən kiçik olmasına baxmayaraq, onun müdrik məsləhətləri, ağıllı tövsiyələri həmişə karıma gəlib. Buludxan bu keyfiyyəti ilə gözümdə daim ucalıb, ona görə də çətin anlarda, müəyyən

məqamlarda ona müraciət etməkdən heç vaxt çəkinməmişəm. Yalnız mənə deyil, bir dost kimi onun köməyinə arxalananlara o, heç vaxt “yox” deməyib. Elə bu xüsusiyyətinə görə Buludxan müəllimlə fəxr hissi keçirmişəm. Desəm ki, onun bütün dost-taşıları mənimlə eyni fikirdədir – yanılmaram. Əslində o, olduğu kimi göründüyünə, öz istək və arzularında, əməllərində heç vaxt gözdən pərdə asmadığına görə dostları arasında sevilib və seçilib.

Buludxan Xəlilov indi ömrünün əllinci baharını yaşayır. On ildən çoxdur ki, o, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin filologiya fakültəsinin dekanı vəzifəsində çalışır. Universitetdə nəşr olunan bir neçə məcmuə və elmi jurnalın redaktoru, məsul katibidir. Elm və təhsil sahəsində göstərdiyi xidmətlərə görə bir sıra mükafatlara layiq görülmüşdür. İnanıram ki, irəlidə onu daha böyük uğurlar, daha yüksək mükafatlar gözləyir. Öz əməlləri və işi, ərsəyə gətirdiyi əsərləri ilə o, buna layiqdir və haqqı vardır. Ən böyük mükafat isə mənim fikrimcə, Buludxan müəllimin qazandığı tükənməz dost sevgisidir. Bu sevginin üföqlərində neçə-neçə alimin, şair və yazıçının, sadə peşə adamlarının adları həkk olunub. Üföqlər nəhayətsiz və hüdudsuz olduğu kimi, mənim tanıdığım Buludxan Xəlilovun dost sevgisi də eləcədir-sonsuz və tükənməzdir.

Tanrının verdiyi bir sirdir, haqddır:
Bəlli dünya, bəlli tale, bəlli yaş.
Hər kəs öz ömrünü yaşayacaqdır,
Nə yaraşır Buludxana əlli yaş!

*Ağbaba Avtandil,
Əməkdar jurnalist*

ELMDƏ XAN, AMALDA XAN, ADDA XAN

*Nüfuzlu dilçi-türkoloq alim,
Professor Buludxan Xəlilovun şərəfinə*

Zülmətdə işıqtək doğulduğundan,
Buludlara hakim oldu Buludxan,
Zevsin dərgahından od aldığından,
Məşəltək nurlanır, yanır Buludxan.

Nurlanır, min il də yanacaq hələ,
Camalı, kamalı, amalı – işıq.
Bir alim ömrüylə verib əl - ələ,
Min insan ömrünə töhvəsi – işıq.

Ana dilimizdə elə danışdı,
Dil də pöhrələndi, ruh da oyandı,
O, köhnə dünyayla köhnə tanışdır,
Öz yazısı, öz məramı, öz andı.

Zirvəyə ucalıb zirvədən baxan,
Sadədən sadədir sadə Buludxan,
Axtarma, arama bərabəri yox,
Elmdə xan, amalda xan, adda xan.

*Axundlu Əziz,
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü,
“Qızıl Qələm” mükafatı laureatı*

DİLÇİLİYİMİZİN GƏNC AĞSAQQALI

Filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Xəlilov qibtə olunası o insanlardan və o alimlərdəndir ki, onu üç söz birləşməsi ilə xarakterizə etmək olar: saf mənəviyyətli insan, elm bilicisi və bacarıqlı təşkilatçı.

Bəşər övladının insanlıq dəyəri genetik kodla müəyyənləşirsə, alimliyin və təşkilatçılığın ölçü meyarları zəhmət, bacarıq və səydir.

Müdrüklər deyiblər ki, insana ömür payı ona görə verilmir ki, yalnız özü üçün yaşasın. Ömür həm də onunçündür ki, başqalarını yaşadasan. Başqalarını yaşatmaq isə bir insanlıq missiyasıdır. Bu missiyanı layiqincə, iddiasız və təmənnəsiz daşımaq hər missionerə nəsb olmur. O yalnız seçilmişlərin qismətinə düşür.

Gözəl ünsiyyəti ilə çevrəsindəkiləri cazibəsinə salan Buludxan Xəlilov ziyalılığı, xeyirxahlığı, nəcibliyi və qayğıkeşliyi ilə özünə hörmət qazanan elə bir təvazökarlıq sahibidir ki, yaşlıları müdrükliliyi ilə, gəncləri kamilliyi ilə heyran qoyur.

Natamamlıq teoreminə görə sistem o zaman mükəmməl olur ki, o yalnız orbitindəki konstituentlərlə deyil, digər orbitlərin konstituentləri ilə də qanunauyğun vəhdətdə ola bilsin. Bu mənada Buludxan Xəlilov yüksək erudisiyaya, hərtərəfli dərin savada malik olan fenomenal bir şəxsiyyətdir. O, gözəl insanlığı, tələbkar və orijinal müəllimliyi, bacarıqlı təşkilatçılığı ilə yanaşı, nümunəvi ailə başçısıdır. Lakin Buludxan müəllim hər şeydən əvvəl, Azərbaycan filoloji elmində öz dəstxətti, elmi fikirləri, geniş tədqiqat sahəsi olan məhsuldar alimdir.

Poeziyamızın sultanı Səməd Vurğunun kəlmələri ilə desək:

*Elmin böyük qüdrətilə silahlanan
Bir ordu da, sərkərdə də basılmazdır.
Bu dünyada min ömür sürsə insan
İdrak üçün, kamal üçün yenə azdır.*

Hörmətli Buludxan müəllim, indi Siz bir çox yaşlılarınızın (və hətta Sizdən yaşlıların belə!) qiblə ilə baxdığı elə bir dağın zirvəsində dayanmışınız ki, onu fəth etmək hər kəsə nəsib olmur. Sizə daha böyük və möhtəşəm dağların fatehi olmağı arzulayıram.

*Alıyeva Gülçöhrə,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent*

VƏTƏNƏ, MİLLƏTƏ XİDMƏT NÜMUNƏSİ OLAN ZİYALİ

*Hər şeyin dünyada ölçüsü ildir,
Həyat təbiətin şah əsəridir.
İllər ömürlərin sonu deyildir,
İllər ömürlərin sahilləridir.*

Nəbi Xəzri

Tarixdə elə insanlar var ki, onların dünyaya gəlişi gələcəkdə təkcə bir ailəyə, bir elə-obaya deyil, mənsub olduğu millətə başucalıqı gətirir və xalqın fəxrinə çevrilir. Onların elmi, ictimai-siyasi fəaliyyətləri, yaradıcılıqları və yaratdıqları xalqın elm və mədəniyyət xəzinəsini daha da zənginləşdirir. Belə mənalı ömür yaşayan görkəmli ziyalılardan biri də filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Xəlilovdur. O, dərin və analitik təfəkkür tərzi, öz dəst-xətti, yaradıcılıq üslubu, şəxsi mövqeyi, bütövlüyü, səmimiyyəti, elmi və ictimai nüfuzu ilə seçilən bir alimdir. Bütün bu keyfiyyətlər onun daha gənc yaşlarından alim kimi tanınmasına stimül vermişdir.

Azərbaycanda dilçilik elmi sahəsində bir sıra tədris planlarının, proqramların, dərslik və dərs vəsaitlərinin hazırlanmasında Buludxan müəllimin böyük xidmətləri vardır. Dilçilik və ədəbiyyatşünaslıq sahəsində işıq üzü görün xeyli sayda dərsliklər, dərs vəsaitləri, elmi-kütləvi kitablar onun müəllifliyi, redaktorluğu və yaxud da rəyi əsasında nəşr edilmişdir.

Buludxan Xəlilovun Türkiyə, Qazaxıstan, Özbəkistan, Qırğızıstan, Yakutiya, Türkmənistan, İran və s. ölkələrin nüfuzlu nəşrlərin-

də elmi əsərləri çap olunmuşdur. Buludxan müəllimin nəşr etdirdiyi dəyərli monoqrafiyalar, dərslilər, elmi-publisistik əsərlər onun əlli illik yaşanmış ömrünün gecəli-gündüzlü çəkdiyi zəhmətinin, arxivlərdə apardığı sistemli elmi araşdırmalarının bəhrəsidir.

Görkəmli alimin istər ölkəmizdə, istərsə də ölkəmizdən kənarada dilçilik elminin aktual problemlərinə həsr olunmuş beynəlxalq simpozium və konfranslarda, ən mühüm tədbirlərdə, yüksək tribunallarda elmi məntiqə söykənən məruzə və çıxışları ona alimlik zirvəsindən də yüksəkdə dayanmaq haqqını qazandırmışdı.

Görkəmli alimin işıq üzü görmüş dərslilərinin, dərslərinin, monoqrafiyalarının, kitablarının, elmi və publisistik əsərlərinin hamısının adını deyil, amma onlardan bir neçəsinin adını qeyd etmək istərdim. “Birinci beynəlxalq türkoloji qurultay”, “224 qədim türk sözü”, “Azərbaycan dili antologiyası”, “Türkologiyanın tarixi: XX əsrin 20-30-cu illəri”, “Türkologiyanın intibah dövrü”, “Türkün hikmət xəzinəsi: Xoca Əhməd Yəsəvi” və s. Buludxan müəllim bu əsərlərin hər birində türkologiyanın tarixinə, türkoloji proseslərə qayıdır, bu sahədəki tədqiqatlarını daha da dərinləşdirir və əldə etdiyi yeni faktlarla türkologiya elmini daha da zənginləşdirir. Buludxan müəllimin yuxarıda adlarını qeyd etdiyimiz bu əsərlərinin hamısı küll halında türkologiya sahəsində xüsusi tədqiqatlardır.

Bəli, Buludxan müəllim məhsuldar alimdir. Mən Buludxan müəllimi yayın qızmar çağlarında istirahət evlərində deyil, arxivlərdə tədqiqat işi apararı görmüşəm. Onun tədqiqatlarına nəzər saldıqda görürük ki, görkəmli alimin tədqiqata cəlb etdiyi mövzular təkcə çətinliyi baxımından deyil, həm də Azərbaycan dilçilik elminin inkişafı, elmi aktuallığı, millət və cəmiyyət üçün faydalılığı baxımından da böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Onu da qeyd edək ki, Buludxan müəllim bir sıra şairlərimizin, yazıçılarımızın, ədiblərimizin yaradıcılığında dilin nə kimi əhəmiyyətə malik olduğu, onların dil və üslub xüsusiyyətləri barədə də geniş araşdırmalar aparmışdır.

B.Xəlilovun 2007-ci ildə “Nurlan” nəşriyyatında nəşr edilmiş “Müasir Azərbaycan dilinin morfolojiyası” 2 cildə, 2008-ci ildə isə “Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası” adlı dərsliləri də xüsusi maraq doğurur. Dərslilərinə bütün mövzuları müxtəlif mənbələrdən, ədəbiyyatlardan gətirdiyi sınızsız-hesabsız bədii nümunələr əsasında təhlil edərək, oxuculara çatdırmağa nail olan Buludxan müəllim doğrudan da böyük əziyyət, böyük zəhmət hesabına belə bir dəyərli və maraqlı dərslilər çap etdirmişdir.

Buludxan müəllim sözün həqiqi mənasında filoloq-türkoloq alimdir. Onun elmi fəaliyyətini, yaradıcılığını diqqətlə izlədikdə görürsən ki, əsərlərində dil, ədəbiyyat, poeziya vəhdət təşkil edir.

B.Xəlilovun əsərlərinin əsas keyfiyyətlərini şərtləndirən ən başlıca cəhətlərdən biri də budur ki, hər bir kəs dilimizi, dilimizin tarixini, fonetikasını, terminologiyasını, qrammatikasını və s. sahələrini çətinlik çəkmədən onun dərslilərləndən öyrənə bilər.

Sözsüz ki, bu da Buludxan müəllimin zəngin, çoxşaxəli, təqdirəlayiq elmi yaradıcılığa malik olmasından irəli gəlir. Buludxan müəllim elmdə, həyatda, cəmiyyətdə yarımçıqlığı, bütövsüzlüyü, riyakarlığı, qeyri-səmimiliyi sevməyən bir şəxsiyyətdir. Onun böyük yazıçımız İsmayıl Şıxlı haqqında “Vedibasər” qəzetində dərc olunmuş silsilə məqalələrinin birində dərin mənə ifadə edən bir fikrini xatırlatmaq yerinə düşərdi: “Adamlar var ki, işlədiyi yerdən faydalanır, amma işlədiyi yerə heç bir fayda vermir”. Təkcə bu ifadə Buludxan müəllimin hansı yüksək keyfiyyətlərə sahib olduğunu bir daha təsdiq edir.

Buludxan müəllim istedadı, yorulmaz fəaliyyəti, fədakarlığı, səmimiyyəti, cəmiyyətdə təmizliyi və obyektivliyi ilə Azərbaycanın elm tarixinə adını yazmış ziyalılarımızdan biridir.

50 yaşını qeyd etdiyimiz böyük alimə can sağlığı, uzun ömür, yeni yaradıcılıq uğurları, bütün nailiyyətlərinin həyata keçirilməsini ulu Tanrıdan diləyirəm!

Hörmətli Buludxan müəllim!

Siz öz yaradıcılığımızla el deyimində deyildiyi kimi, öz dişi, dırnağı, zəhməti ilə qısa dövrdə özünə bir əbədi abidə ucaldınız. Ucaltdığınız bu abidə hər zaman belə uca, möhtəşəm görünəcəkdir!

*Allahverdiyev Cəlal,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent*

UŞAQ KİMİ

həsr olunur professor Buludxan Xəlilova

Səni seyr edirəm
Televizyondan
Həmsöhbətin uşaqlardı,
Danışsən uşaqlarla
Şirin-şirin, uşaq kimi,
Xəyalın baş alıb gedir
Uzaqlara, uzaqlara,..
Lap özünü unutmusan,
Uşaqlığa qayıtmısan:
- Bulud, Bulud deyə-deyə
Kimsə səni səsləyir,
Futbola gedən uşaqlar
Həyətdə səni gözləyir,..
...oyun yaman ağır keçir
Qolunu sındırmısan,
Futboldan
Qolu qırıq qayıtmısan,
Kimsə duymasın deyə
Ağrıdan ağlamırsan,
Yenə sonda dərini
Anana anladırısan...
Eh... uşaqlıq, uşaqlıq,
Uşaqlıq da – qayğılardan uzaqlıq,
Harda isə bir qədər də azadlıq...

Sonra məktəb həyatından,
Tələbəklik illərindən
Danışsın uşaqlara,
Görürəm uşaqların gözündəki istəyi,
İndi onlar necə də
Sənə bənzəmək istəyir...
Unudub bütün aləmi
Uşaqların arasında
Necə məsud görünürsən
Uşaq kimi...

*Aslan Vahid,
şair*

ELMİ QƏDƏR DƏRİN, MƏNALI VƏ HUMANİST...

Nəinki türk dünyasının, ümumbəşəri fəlsəfi dünyagörüşün həqiqi, yetkin, müdrik filosoflarından olan Göyçəli Aşıq Ələsgər haqqında yazdığım 620 səhifəlik elmi-bədii monaqrafiyanı çapa hazırlayırdım. Kitabı yazmağa başlayanda bir çox qələm adamları ilə, adlı sanlı şairlərlə, elm adamları ilə, alimlərlə, filoloqlarla Aşıq Ələsgər şeirinin sirli mənalı haqqında müəyyən söhbətlər edir, onların fikrini bilmək istəyirdim. Doğrusu, çaşqınlıq içindəydim, bu tanınmış ziyalılara danışdıqlarım uydurma kimi görünürdü, bəziləri də ağız büzür, heç dinləmək istəmirdilər. Çəkdiyim zəhmətin qədrini kimə anladacağım, kimin təsdiq edəcəyi məsələsi məni doğrusu çətin vəziyyətdə qoymuşdu. Aşıq Ələsgər Təsəvvüf-sufi dünyadərkin böyük arifi – ürfanıdır. Oxuduğum elmi-bədii ədəbiyyatlarda bu barədə çox söz açılır, amma bunların hamısı mahiyyət etibarilə dərk olunmaz bir anlam xarakteri daşıyırdı. Dövrümüzün bir neçə böyük şairlərinə müraciət etdim. Hamısı kitaba redaktor olmaqdan boyun qaçırırdı. Bu təbii idi. Çünki Aşıq Ələsgər kimi bir dahinin yükünün altına girmək məsuliyyəti olduqca çətin idi. Bircə balaca səhv müəllifi tənqidə həvəskar olan elmi ictimaiyyətin hücumuna məruz qoya bilərdi. Bu məsuliyyəti boynuna götürən dərin təsəvvüf anlama, humanist-sufi dünyagörüşə malik omalı idi. Axtarışda idim, nəhayət ki, təsadüfən bir bazar səhəri Azərbaycan televiziyanın “Ovqat” verilişində aparıcının həmsöhbəti olan bir dilçi alimi dinləməyə başladım, bu o adam idi, mən axtaran. “Təsədüflər hamısı zərurətmiş” – fikri yaddaşımda canlandı. Bəli həmin zərurət imiş ki, təsadüflə kəşf etdim. Həmsöhbətin danışdıqları,

elmi əsaslı fikirləri, məntiqlə, bədiiliklə dolu şəhdi-şirəli cümlələri məni özünə necə də cəzb edirdi. Aparıcı xanım müraciət edərkən “Buludxan müəllim” – deməsi də olduqca maraqlı idi. Axı insan adının onun kimliyində rolu az deyildir... Buludxan Xəlilovu özüm üçün belə kəşf etdim. İki gündən sonra işlədiyi Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinə yollandım. İş otağında idi, – Olarmı?- deyə müraciət etdim. – Buyurun, buyurun, deyərək, ehtiramla yerindən qalxıb ədəblə əlini uzatdı, – xoş gəlmisiz, buyurun əyləşin, – dedi. Əlini sıxıb, əyləşdik, köməkçi xanım çay gətirdi, – Eşidirəm, buyurun... Özümü təqdim edib, gəldiyimin səbəbini anladım, gülümsədi, – Şair, bu mövzu olduqca çətin mövzudu və həmişə aktualdır, amma o barədə çox yazılıb çox deyilib, çox alimlər baş sındırıblar amma mahiyyət etibarını ilə o sirli qapılara açar salan olmayıb, – dedi. – Buludxan müəllim, fikrimi anlatmaq üçün sizin dəyərlə gərgin iş vaxtınızı sərf etmək istəməzdim, xahiş edirəm mümkünsə, işdən sonra bir çay süfrəsi arxasında sazla, sözlə bu barədə bir söhbət edərdik. – Olar, onda axşam saat 7-də görüşərik, – dedi. Vədələşdiyimiz vaxt dalınca iş yerinə gəldim, giriş qapısında gözləyirdilər. O biri yoldaşı isə dilçi alim, professor Məhərrəm Hüseynli idi. Yaxınlaşıb, görüşdük, qapıdan çıxarkən bir neçə tələbə qızın həyəcan içində səs-küyünü eşitdik, Buludxan müəllim geri döndü, – Ay qız nə olub? – deyə soruşdu. – Müəllim, qızın ürəyi gedib, – deyə, ağlamsınmış bir qız cavab verdi. Buludxan müəllimin nə qədər böyük humanist insan, əsl pedaqoq olduğunun bir daha şahidi oldum. O ürəyi getmiş qızın başı üstə durub, təsəlli verir, qayğısını əsirgəməirdi, yarım saatdan çox gözlədik, təcili yardıma və qızın valideynlərinə zəng vurdular. Nəhayət ki, gərgin anları arxada qoyub, müəyyən elədiyimiz məkanda əyləşmişdik. Yazılarımı Buludxan müəllimə təqdim elədim, elədiyim araşdır-

malar haqqında qısa məlumat verdim. Professor Məhərrəm müəllim də həmsöhbətimiz idi. Onlar arada sözümlə kəsib dediyimi təkrar etməyi xahiş edirdilər, düzü, könlüm rahatlıq tapmışdı, nəhayət ki, mənə lazım olan ünvanda idim, bu iki qüdrətli elm adamının mənə inamı və mənəvi dəstəyi çəkdiyim zəhmətin dəyərini anladır. Aradan bir gün keçdi, gecə saat iki-üç radələri olardı, telefona zəng gəldi, Buludxan müəllim idi, – Şair, sizin bu yazınız (Aşiq Ələsgər barədə olan kitabımı nəzərdə tuturdu) mənim çox böyük marağıma səbəb olub, çox sağ olun, tamam yeni yanaşma və yeni tədqiqat üslubudu, təbrik edirəm, demək olar ki, bu yeni ədəbi bir hadisədi, – dedi. – Təşəkkür edirəm, cənab professor, dedim. Adətən böyük elm adamları sadə adamlar çox böyük iş görsələr də, onların gördüyü işə bir az biganə yanaşırlar. Amma Buludxan müəllimin bu səmimi etirafı qarşısında baş əyməmək olmazdı. O nə qədər sadə, təvazökar, adi bir insan kimi öz böyüklüyünü bürüzə vermədən danışırdı. Əslində bu səmimiyyət onun böyüklüyü idi, elmi qədər dərin, mənalı və humanist...

Beləliklə, Buludxan müəllimin elmi redaktorluğu ilə mənim Aşiq Ələsgərlə bağlı olan kitabım çap olundu. Yaxşı mənada ədəbi və elmi mühitdə əks-səda yaratdı.

Buludxan Xəlil

Buludlar içindən zülməti yaran
Parlayan Günəşdir Buludxan Xəlil.
Donmuş beyinlərdə buzu əridən,
Sönməyən atəşdi Buludxan Xəlil.

Elmi xəbər verir dərinliyindən,
Hər sözü batmandı zənginliyindən,
Xəyalın əlçatmaz ənginliyindən,
İldırım tək keçdi Buludxan Xəlil.

Yolu haqq yoludur, sevib seçdiyi,
Mövlana Ruminin, Şəmsin keçdiyi,
Ağbabada Aşiq Nəsim içdiyi,
Bulaqlardan içdi Buludxan Xəlil.

Məclisdə könlü xoş – saz adamıdı,
Alim, ülamadı – söz adamıdı,
Dostluqda Loğmanın düz adamıdı,
İnsanlıqda başdı Buludxan Xəlil.

*Babacanlı Hacı Loğman Qorqud,
şair, filosof, Ələsgərşünas*

İSTEDADLI VƏ MƏHSULDAR ALİM

Çağdaş Azərbaycan filologiyasının görkəmli və məhsuldar nümayəndələrindən biri də filologiya elmləri doktoru, prof. Buludxan Əziz oğlu Xəlilovdur. Buludxan müəllimin yaradıcılığı ilə tanış olduqdan sonra bir çox cavablı və cavabsız suallar başımda dolandı. Bunlardan biri onun tam şəxsiyyət, nümunə olmasıdır. Bəzən sosial – siyasi həyatda heç bir xidməti olmayan insanlar elə mərtəbələrə yüksəlir, elə vəzifələr daşıyır sanki yarım hökmdardır. Belələrinin ədası yerə-göyə sığmasa da, onlar tam şəxsiyyət deyil. Çünki cəmiyyətdən aldığı verdiyindən on qat çoxdur. Tam şəxsiyyət, fikrimizcə, odur ki, cəmiyyətdən az alsa da, cəmiyyətə çox şey verir. Buludxan müəllim məhz ikincilərdəndir. Çox qısa müddətdə cəmi 20 il sürəcində elmimizə və mədəniyyətimizə elə böyük töhfələr vermişdir ki, onu on nəfər elm adamı və məmur bütün fəaliyyəti boyu verə bilməz. Buludxan müəllim 20 ildə 40-dan çox kitab, 7 proqram, 500 məqalə yazmışdır. Təkcə onun kitablarını götürsək, sovet hakimiyyəti illərində korifey dilçi hesab etdiklərimizin heç biri Buludxan müəllimlə müqayisə edilə bilməz.

Buludxan müəllim rəsmi filologiya elminə fonosemantika ilə gəlsə də, onun yaradıcılıq diapazonu çox geniş olmuşdur. O, 1995-ci ildə ilkin köklərin fonosemantikası əsərində özünəqədərki bir çox alimin fikirlərinə istinad edərək onlardan irəli gedə bildi. Sonra bu sahədəki araşdırmalarını ümumiləşdirib “Feillərin ilkin kökləri” adlı sanballı bir əsər yazdı.

Onun kitablarını məzmun etibarilə bir neçə qrupa bölmək olar:

Dərslilər:

“Azərbaycan dilinin morfoloqiyası” 2 hissədən ibarət olan bu dərslər M.Hüseynzadənin uzun illər yeganə hesab edilən dərslərindən bir qədər də irəli gedə bilmişdir.

2007-ci ildə çap etdirdiyi “Müasir Azərbaycan dili” kitabında əvvəlki ənənəvi dərslərdən fərqli olaraq fonetika, yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya və orfoepiya məsələlərini əhatə etməklə, qeyd olunan sahələri tam və yüksək səviyyədə tədqiq etmişdir.

Eyni sözləri “Azərbaycan dilinin leksikologiyası” dərsləri haqqında da demək olar. 30-40 il bundan əvvəl yazılan leksikologiya dərsləri ilə müqayisədə Buludxan müəllimin leksikologiyası səviyyə və əhatə cəhətdən çox irəli getmişdir. Bu haqda çox danışmaq olar. Amma bu, bizi məqsəddən ayırar.

Onun 2006-cı ildə yazdığı “Türkologiyaya giriş” kitabı da bu cəhətdən diqqəti cəlb edir. Bu dərslər özündən əvvəlkilərdən dəqiqliyi ilə seçilir.

O, türkologiya problemlərinə 1999-cu ildə yazdığı “Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultay” kitabı ilə daxil olmuş və Türk dünyasının elmi-idrak sferasını heç vaxt tərk etməmişdir. Belə ki, 2001-ci ildə “Türkologiyanın intibah dövrü” 2009-cu ildə Mahmud Kaşğarının “Divanü lüğət-it türk” əsərində etnonimlər”, 2010-cu ildə “Türkün hikmət xəzinəsi: Xoca Əhməd Yasəvi” kitabları bu istiqamətin dərinləşməsinə xidmət etmişdir.

Yenə 2010-cu ildə “224 qədim türk sözü” və s. kimi qiymətli araşdırmaları ilə türkologiyanın ciddi və məhsuldar alimləri sırasına daxil ola bilmişdir. Bu kitabların hər birinin elmi dəyərindən istənilən qədər danışmaq olar.

Buludxan müəllimin dilin ictimai problemlərinə həsr edilmiş dəyərli əsərləri sırasında 2013-cü ildə yazdığı “Dil-söz çələngi” elə

həmin ildə yazdığı “Azərbaycan dili antologiyası”, yenə həmin ildə yazdığı “Dil, ədəbiyyat, mədəniyyət”, sonra “Azərbaycan dili: milli varlığımız, mənəvi sərvətimiz” adlı kitabları dilimizə milli, mənəviyyatımıza, ədəbiyyatımıza böyük məhəbbətlə yazılmış əsərlərdir.

Buludxan müəllim Azərbaycanın dəyərli yazıçılarından yaradıcılığına müdaxilə edərək onları təhlil süzgəcindən keçirib yüksək qiymətləndirir. İ.Şıxlı və B.Vahabzadənin yaradıcılığı haqqında dediyi orijinal fikirlər onun hərtərəfli filoloq kimi yetişməsinə sübutdur. O, dilçiliyi də, ədəbiyyatşünaslığı da yüksək səviyyədə bilir.

Buludxan müəllimin məhsuldar elmi fəaliyyətindən çox danışmaq olar və lazımdır. Amma bu ayrıca bir araşdırmanın predmeti olmalıdır.

Buludxan müəllim Azərbaycanda olduğu kimi, Türkiyədə də yaxşı tanınır. Onun Türkologiya sahəsindəki məhsuldar fəaliyyəti *Türk dünyası araşdırmaları uluslararası ilmlər akademisi, Akademik üye diplomu (2011), Türkiyə Cumhuriyyəti kibatek akademik üye diplomu* onun Türkiyədə böyük nüfuz sahibi olmasına dəlalət edir.

Bakıda R.Rza adına Ədəbiyyat fondunun diplomu isə onun ədəbiyyat sahəsindəki xidmətlərinin böyük qiymətidir.

Buludxan müəllimin elmi-pedaqoji, sosial-siyasi sahədəki xidmətləri Azərbaycan Respublikası Prezidentinin imzası ilə aldığı “Tərəqqi” medalı ilə bir daha təsdiqlənmişdir.

Əziz dostumuz, istedadlı və məhsuldar alim Buludxan müəllimə daha böyük uğurlar arzulayıram.

*Babayev Adil,
filologiya üzrə elmlər doktoru, professor*

GƏNC ALİM BULUDXAN XƏLİLOVA

Həyat baş – ayaqdır zəmanə qəliz,
Əziz dost, haqq yerin tutacaq bir gün.
Ədalət günəşi parlayan zaman,
Saralan günəşlər batacaq bir gün.

Dayılı kəslərə etmişəm nifrət,
Amalım düzlükdür, ümidim zəhmət.
Meydan sulasa da, saxta şan – şöhrət,
Vaxt onları ucuz satacaq bir gün.

Təbabət neyləsin qıc olanlara,
Quran şəfa verməz gic olanlara.
Öz alın təriylə ucalanlara,
Fələyin müjdəsi çatacaq bir gün.

Çoxları seçilmir pazdan, paradan,
Köbələk tək bitir bilməm haradan?
Əsli mis olanı böyük yaradan,
Qızıl bazarından atacaq bir gün.

Haşım əlli ili veribdir yelə,
Həyatda heç kəsə olmamış şələ,
Elmin zirvəsində mahirləriylə*,
Buludxan tonqalın çatacaq bir gün.

* Mahirlər deyəndə oğlu Mahirə işarə edir.

Mən aşıqəm allaşsın,
Şan nəzmə çək, ballaşsın,
Güzəşt etmə oğluma,
Cilala ki, saflaşsın**.

*Balasıyev Qubalı,
aşıq Haşım*

** Müəllif bu bəndi sonradan əlavə etmişdir.

ELM FƏDAİSİ

Azərbaycan Respublikasında və ondan qıraqda tanınan dilçi alimlərdən biri də filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Əziz oğlu Xəlilovdur. O, Azərbaycan dilçiliyinin bütün sahələrini əhatə edən düşüncə tərzinə, türkoloji aspektdə təhlil qabiliyyətinə və geniş erudisiyaya malik bir alimdir. Təsadüfi deyil ki, ali və orta ixtisas məktəblərində onun müəllifi olduğu və Dövlət standartlarına uyğun yazdığı “Müasir Azərbaycan dilinin fonetikasi” (2007) “Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası”, (2008) “Müasir Azərbaycan dilinin morfolojiyası” (2010). “Türkologiyaya giriş” (2006) dərsliklərindən geniş istifadə olunur. Universitet təcrübəsindən görürəm ki, həmin kitablardan tələbələr daha çox faydalanırlar, çünki dərsliklər sadə, oxunaqlı həm də elmi dildə yazılmışdır. Onun türkoloji araşdırmaları geniş və əhatəlidir. Belə ki, “Azəri” (F.Köprülünün eyni adlı əsərinin tərcüməsi, şərh və izahlar) 2000, “Türkologiyanın intibah dövrü” (2001), “Azərbaycan dili: dünən və bu gün” (2004), “224 qədim türk sözü” (2011), “Feillərin ilkin kökləri” (1998), “Azərbaycan dilində ikihecalı feillərin fonolo-semantik inkişafı” (1996) və s kitablara bu qəbildəndir. Bunlardan başqa, Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultay haqqında demək olar ki, ətraflı məlumat yox idi. Buludxan müəllim o dövrün mətbuatını və arxiv sənədlərini araşdırmaqla dünya türkləri, eləcə də azərbaycanşünaslığı üçün çox böyük milli, dəyəri olan qurultayın materialları əsasında “Birinci Beynəlxalq Türkoloji qurultay” (1999) kitabını hazırladı və ziyalıların istifadəsinə verdi. Hətta qurultayın 75 illik yubileyi ilə bağlı olaraq onun rəhbərliyi və təşkilatçılığı ilə ADPU-da elmi-praktik konfrans keçirildi.

Onun bacarıq və səyi nəticəsində XI əsrin böyük şəxsiyyəti, hikmət sahibi, böyük türk düşünürü, ümumtürk təriqət şeirinin banisi, həm də yaradıcılarından biri olan Xoca Əhməd Yəsəvinin həyatı, dövrü və təriqət görüşləri barədə yazdığı “Türkün hikmət xəzinəsi: Xoca Əhməd Yəsəvi” (2011) kitabı bu sahədə olan boşluğu doldurdu. Əhməd Yəsəvinin kimliyini, fəlsəfi düşüncələrini və dünyagörüşünü oxuculara çatdırdı.

İş elə gətirdi ki, 1995-2003-cü illərdə ADPU-nun Müasir Azərbaycan dili kafedrasında Buludxan müəllimlə çiyin-çiyinə işlədim. Kafedra müdiri, rəhmətlik prof. Həsən Mirzəyev həmişə kafedra ilə öyünər və deyərdi: “Baxın, bu kafedra daha çox professor yetişdirir”. Cəfər müəllimi, Vilayət müəllimi, Mirvari müəllimi, İbrahim müəllimi, Buludxan müəllimi və bu sətirlərin müəllifini nümunə göstərəndi. O, 34 yaşında professor adını almış Buludxan müəllimlə həmişə fəxr edərdi və deyərdi ki, Buludxan müəllimin elmi fəaliyyəti bugünkü gəncliyə bir nümunə olmalıdır.

Sumqayıt Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsi təsis edildəndə ixtisaslı müəllimlərə ehtiyac vardı. Rəhbərlik Buludxan müəllimi türkoloji fənlərdən mühazirə oxumağa dəvət etdi. O, həftədə 2 gün Sumqayıta gələrdi. Tələbələr onun mühazirələrini dinləməkdən həzz alar, elmi diskussiyalar aparardılar. Onun rəhbərliyi ilə Filologiya fakültəsində 5-6 nəfər aspirant və dissertant tədqiqat işini başa çatdırıb dissertasiya müdafiə etdilər.

Buludxan müəllim səmimi və mehriban insan olduğuna görə dostları da çoxdur. O həm özündən kiçik, həm də özündən böyüklərlə dostluq etməyi bacarır. Əsas məsələ odur ki, savadı, biliyi, bacarığı, intellekti yüksək olsa da, özünü heç vaxt yüksək aparmır. Bax budur, onun böyüklüyü. Bax budur, onu dostlarına sevdiren cəhətləri. Bir atalar sözündə deyilir: “Ot kökü üstündə bitər”.

Əsilli, nəsilli ailələri vardır Buludxan müəllimin. Ağbabada onlara gümrülülər deyərtilər. Onun babası və digər qohumları 1920-ci ilədək Gümrü şəhərində yaşamışlar. Atası Əziz kişi təhsilə və maarifə çox fikir verən adam idi. Aşıq ədəbiyyatından, xüsusilə Aşıq Şenlikdən gözəl gəraylı və qoşmalar bilirdi. Aşıq ədəbiyyatının vurğunu idi. Ona görə də Buludxan müəllimin böyük qardaşı Uğurlu, digər qardaşları Zahid və Vahid pedaqoji sahə ilə sıx bağlılığı olan insanlardır. Rəhbər vəzifələrdə çalışırlar. Anası Sona xala şifahi xalq ədəbiyyatından gözəl örnəklər söyləyərdi. Ağbaba folkloruna aid ondan xeyli material toplayıb çap etdirmişdim.

Buludxan müəllim 350-dən çox elmi, elmi-publisistik və elmi-metodiki məqalələrin müəllifidir. Türkiyə, İran, Qırğızıstan, Qazağıstan, Rusiya, Saxa Respublikası (Yakutiya) və Başqırdıstanda simpozium və konfranslarda iştirak etmiş və oranın elmi jurnallarında məqalələri çap olunmuşdur.

Biz onu “AzTV”, “Lider”, “ANS”, “İctimai televiziya”, “Azad Azərbaycan” və digər televiziya kanallarında çox tez-tez görürük. Dilimizin şirinliyi, folklorumuzun zənginliyi, dil tarixi, nitq mədəniyyəti, müəllim hazırlığı məsələləri və digər sahələrə aid dinləyicilərə maraqlı məlumatlar verir. Bizi düşündürən problemlə məsələlər barədə diskusiyalar aparır. Şirin danışığı, aydın və səlis nitqi, maraqlı söhbətləri onun bəzəyidir. Onun poetik duyumu da güclüdür. Onlarla bədii əsər haqqında fikir və mülahizələrini bildirmiş, onların bədii dəyərini qiymətləndirmişdir.

Buludxan müəllim ömrünün gözəl çağlarını yaşayır. ADPU-nun filologiya fakültəsinin dekanı olaraq o, təhsilin bakalavr və magistr pillələrində təhsil alan tələbələrə öz yaradıcılığı, pedaqoji fəaliyyəti, yanaşma tərzini, mədəniyyəti, elmi savadı ilə bir örnəkdir. Budur alim-müəllim üçün əsas göstəricilər. Tələbə-müəllim mü-

nasibətlərində mövcud olan etik qaydalara riayət edir. Bunlar olmasa, belə bir böyük vəzifənin öhdəsindən gəlmək çox çətin olar. Biz dərin elmi düşüncəsi, elmi nəzəri hazırlığı, pedaqoji bilik, bacarıq və qabiliyyəti ilə fərqlənən, nəcib və ülvi hisslərlə yaşayan prof. Buludxan Xəlilovu akademiklər cərgəsində görmək arzusundayıq. Bu tək mənim yox, onu dinləyən, onu yaxından tanıyan və onun elmi yaradıcılığına yaxından bələd olan ziyalıların arzusudur.

Buludxan müəllim həm də gözəl ailə başçısıdır. Həyat yoldaşı Zəliyə müəllim Bakı şəhəri 35 sayılı orta məktəbdə Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi işləyir. Oğlu Toğrul Xəzər Universitetini bitirib, qızı Tuğra isə Qərb Universitetində oxuyur. Yəqin ki, övladları da onun yolunu davam etdirəcək, bu ailədə olan maarifçilik ənənəsinə sadıq qalacaq və qoruyub saxlayacaqlar.

Ad günün mübarək, Buludxan müəllim! Sizə uzun ömür, cansağlığı və elmi-pedaqoji fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram.

Bayramov Aslan,
*SDU-nun Azərbaycan dili və dilçilik
kafedrasının professoru*

HƏR BİR SAXTA PAFOSDAN UZAQ ZİYALI-ALİM

Prof. Buludxan Xəlilovun sözlə həqiqi real portretini yaratmaq bəlkə də çoxlarına çətin görünə bilər, əksinə, mənə çox asan gəlir. Məsələn burasındadır ki, onun bütün şüurlu həyatı, tələbə, aspirant və müəllimliyi elmi-pedaqoji ictimai fəaliyyəti gözlərimin önündə cərəyan edib, püxtələşib, inkişaf edib, bugünkü kamillik və müdriklik zirvəsinə çatıb.

Buludxan müəllimi mənə sevdiren ən əsas xüsusiyyətlər təxminən bunlardır: zəhmət və həqiqətsevərlik, qanun və ədalətsevərlik, tamahsızlıq və gözütoxluq, sözün böyük mənasında ziyalılıq və vətən təəssübkeşliyi, əqidəsində və milli ideologiyasında olan bütünlük, əminlik, sarsılmazlıq və s.

Onun sirayətədiçi düz və aydın baxışları, hər bir saxta pafosdan uzaq səmimi və təvazökar danışq tərzi, müsahibinə doğrunu və haqqı müdafiə etməyi, yaltaqlıq və məddahlıqdan uzaq olub namusla yaşamağı tələqin edən nitqi dinləyənləri sözün əsl mənasında zədəli və naqis hissələrdən təmizləyir, pəklaşdırır, cəmiyyət üçün, millət və dövlət üçün gərəqli, dəyərlı vətəndaş olmağa səfərbər edir. Sadaladığım bu yüksək insani keyfiyyətlərin bir qismi irsən, ata-babasından gəlmə olsa da, əksəriyyəti həyatda sonradan qazanılan, şəxsin və şəxsiyyətin həqiqi həyatla ünsiyyətindən yaranan mənəvi dəyərlər toplusudur, çoxtərəfli əlaqələrin dərin şüur və ağılla nizama salınan təzahür və təşəkkül formalarıdır.

B.Xəlilovu bu gün güclü bir şəxsiyyət kimi qavramağa əsas verən, onu ətrafdakılardan bir boy uca göstərən bir yandan çevik elmi-ictimai zəkadırsa, bir yandan da həyat həqiqətlərinə doğru mövqedən yanaşması, uzağı görməyə imkan verən üstün baxış

bucağına malik ola bilməsidir. Dərin müşahidəçilik, təhlil və ümumiləşdirmə qabiliyyəti olmadan nəyin ədalətli, kimin haqlı və ya haqsız olduğuna qərar vermək imkan xaricindədir ki, Buludxan müəllimdə sadaladığımız bu keyfiyyətlər yetərincədən də artıq bir mərtəbə və dərəcədədir.

Buludxan müəllim ilk baxışda zahirən bir az sərt, bəlkə bir az qaraqabaq görünə bilər, əslində bu, onun daxili tarazlığından, ciddi-lik və məsuliyyətindən qaynaqlanan bir görünüşdür. Ünsiyyət tapdığı elə ilk dəqiqələrdən sənə məlum olur ki, o, həddən artıq qayğıkeş, mehriban, diqqətçil və söhbətçil insandır. Təbiətində olan xeyirxahlıq, humanistlik ona ağız açıb nədəsə kömək umanlara, onu ümid yeri bilənlərə imkanın verdiyi mümkünlük, yüksək təmənnəsizlik şərti ilə yardımçı olmağa vadar edir. Başqalarının söz verib arxasından qaçdığı və ya ən yaxın halda özünü bilməzliyə, görməzliyə vurduğu məqamda Buludxan müəllim susmağı, laqeyd qalmağı və beləliklə, haqsızlığın haqqı üstələməyinə dözə bilmir. Mən özümün və başqalarının simasında Buludxan müəllimin bu cür insani, qərəzsiz mövqeyinin dəfələrlə şahidi olmuşam. Arxasızlara arxa durmaq onun sanki həyat kredosudur.

Allah adama bir şeyi verəndə başqa bir şeyi bir az kəm edir, amma Allah Buludxan müəllimdən heç nəyi əsirgəməyib. Ən əsası da fikrin mənəvi sağlamlığını qədərincə verib. Məhz elə buna görə də xüsusi dəyərləri və örnəkləri ilə seçilən Qərbi Azərbaycanın Amasiya rayonundan köç edən gündən Buludxan müəllim böyük vətəni Azərbaycana səmimiyyət və sədaqətlə dolu bir ürəklə gəlib, öz varlığını, bilik və bacarığını bu yurdun inkişaf və tərəqqisinə həsr edib. Adamlar var ki, öz şəxsi məninini hər şeydən, hətta xalqdan və millətdən də uca tutub, öz xırda bir xeyiri üçün şər qüvvələrlə əlbir olub, kökünü, soyunu unudub. Buludxan müəllim isə

əksinə, heç vaxt öz şəxsi məni üçün çalışmayıb, millət və vətən naminə öz şəxsi qazanc və xeyirlərini qurban verib. Etdiyi hər bir xeyirxah əməldə təmənnəsiz və umacaqsız olub. Ona görə də bu gün Azərbaycan ziyalılığını göz önünə gətirəndə ilk nəzərə çarpan bir neçə şəxsdən biri kimi Buludxan müəllim yada düşür, nəzəri cəlb edir və ilk ağıla gələnlərdən olur.

Buludxan Xəlilov çox sadə, aydın və nümunəvi bir həyat yolu keçmişdir. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Filologiya fakültəsini adlı təqaüdlə bitirmiş, hələ tələbəlik illərindən diqqəti çəkən elmi-ictimai fəaliyyətinə görə API-nin Elmi Şurasının qərarı ilə institutda saxlanaraq, aspiranturaya qəbul edilmiş, az müddətdə elmi işini tamamlayaraq o dövrün dili ilə desək, filologiya elmləri namizədi elmi dərəcəsi almış, bir müddət müəllim, baş müəllim, dosent kimi fəaliyyət göstərmiş, elmi yaradıcılığını inkişaf etdirərək çoxlarına nəsis olmayan çox gənc yaşında filologiya elmləri doktoru adı almış və nəhayət, Filologiya fakültəsinin dekanı vəzifəsinə seçilmişdir. Bir məsələni xüsusi vurğulamaq istəyirəm ki, mən təxminən beş ilə yaxın bir müddətdə Buludxan müəllimin müavini işləyərkən görmüşəm ki, bütün universitet üzrə keçirilən elmi-ictimai tədbirlərin təxminən üçdən birisi Filologiya fakültəsinin öhdəsinə düşmüş və bu çətin işin öhdəsindən bir fakültə rəhbəri kimi Buludxan müəllim çox yüksək uğur və ləyaqətlə gəlməyi bacarmışdır. Filologiya fakültəsi bu gün Buludxan müəllimin sayəsində ADPU-nun bilik və şərəf ünvanına çevrilmişdir.

Buludxan Xəlilov hazırda Azərbaycan filologiya elminin ən üz-
də olan, qabaqda gedən nümayəndələrindəndir. Neçə-neçə dərslük, dərslük vəsaiti və monoqrafiyanın, yüzlərcə elmi məqalənin müəllifidir. 10-dan artıq aspirant və dissertanta rəhbərlik edərək elmin çətin yollarında onlara bələdçi olmuşdur. Başqalarının bəlkə 80-100 illik

ömründə edə bilmədiklərini Buludxan müəllim bu günlərdə tamam olacaq 50 yaşında edə bilmişdir. Mən gözəl insan, müdrik alim və ictimai xadim, millətimizin fəxri olan böyük ziyalı Buludxan Xəlilova elmi-pedaqoji fəaliyyətində uğurlar və möhkəm cansağlığı arzu edirəm.

*Bəşirov Kamil,
filologiya üzrə elmlər doktoru*

TƏBRİK EDİRİK!..

Bu gün əziz dostum-qardaşım, hələ tələbəlik illərindən nəinki biliyi, savadı, istedadı ilə, eləcə də dostcanlığı, səmimiyyəti, mehribançılığı, sözbütövlüyü, mərdliyi, sədaqəti, etibarını ilə hamımızın böyük hörmətini qazanan və bu gün də böyük fəxr və qürurla ünsiyyət saxladığımız görkəmli ziyalı, ləyaqətli vətəndaş, tanınmış dilçi alim, fəali ictimai xadim, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Filologiya fakültəsinin dekanı, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Buludxan Əziz oğlu Xəlilovun 50 yaşı tamam olur.

Görkəmli dilçi alim Buludxan Xəlilov həm Azərbaycanda, həm də ölkəmizin hüdudlarından kənarında öz dəyərli elmi-tədqiqatları ilə, yüksək səviyyəli elmi məruzələri ilə, dərslər, dərslər vəsaiti və monoqrafiyaları ilə tanınan alimdir.

Professor Buludxan Xəlilov eyni zamanda ölkəmizin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak edən və əsl vətəndaş mövqeyi ilə seçilən ziyalılarımızdan biridir.

Bu əlamətdar yubileyi münasibətilə biz də hörmətli Buludxan müəllimi ürəkdən təbrik edir, ona uzun ömür, möhkəm cansağlığı, şəxsi həyatında və elmi-pedaqoji fəaliyyətində yeni-yeni uğurlar arzulayırıq!..

Yubileyin mübarək, qardaşım!... Gün o gün olsun ki, səni 100 yaşında təbrik edək!..

Böyük hörmət və ehtiramla,
Borçalı Müşfiq

AZƏRBAYCAN DİLÇİLİYİNİN VƏ TÜRKOLOGİYANIN PARLAQ ULDUZLARINDAN BİRİ – BULUDXAN XƏLİLOV

Buludxan Xəlilov 1966-cı ildə Qərbi Azərbaycanın ən səfəli, təmiz dağ havası, saf bulaq suları bol olan Ağbaba rayonunda, köklü-budaqlı bir ailədə dünyaya göz açmışdır. Bu təmiz dağ havası, saf bulaq suyu, müqəddəs gen onun təbiətinə hopmuş aydın zəkasına, məntiqi təfəkkürünə, geniş erudisiyalı dünya görüşünə qarışmışdır. O, orta məktəbi qızıl medalla bitirmiş, ADPU-nun filologiya fakültəsində C.Cabbarlı təqaüdü ilə oxumuş, oranı qırmızı diplomla bitirərək institut rektorluğunun təqdimatı və Təhsil Nazirliyinin təyinat bölgüsündə institutda saxlanılmışdır.

B. Xəlilov Respublikamızda ən gənc elmlər doktoru olmuşdur. O, 1992-cı ildə namizədlik, 1999-cu ildə doktorluq dissertasiyaları müdafiə etmişdir.

Buludxan müəllim çoxşaxəli bir alimdir. Düzdür, onun dar ixtisası dilçilikdir. Dilçiliyimizin müxtəlif sahələrinə dair bir sıra sanballı monoqrafiya və dərslərin müəllifidir. Məsələn: Dil tarixinə aid “Azərbaycan dilində təkhecalı feillərin əsasında duran ilkin köklərin fonemantik inkişafı”, “Feillərin ilkin kökləri” kimi əsərlər yazmışdır.

Bu əsərlərdə müxtəlif feil köklərinin təşəkkül tapdığı söz yuvalarını aşkar etmiş, ilkin köklərin sinkretliyini və bunların iltisəqiliyə doğru inkişaf istiqamətini də araşdırmışdır.

Haqqında bəhs etdiyimiz alimin qələmindən Müasir Azərbaycan dili və onun müasir problemlərinə dair də bir sıra sanballı dərslər və dərslər vəsaitləri çıxmışdır: 1) “Müasir Azərbaycan dilinin morfologiyası” I hissə (2000), “Müasir Azərbaycan dilinin leksikologi-

yası” (2008), “Azərbaycan dili: dünən, bu gün” (2004) və s. əsərləri işıq üzü görmüş, bu kitablarda qrammatika və qrammatik quruluş, sözün tərkibi (kök, əsas, şəkilçi), nitq hissələri, qrammatik kateqoriyalar, leksikoloji, semasioloji məsələlər, fonetika, yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya, orfoepiya kimi aktual dil problemləri orijinal şəkildə hərtərəfli izahını tapmışdır.

Onun “Azərbaycan dili: dünən, bu gün” kitabında Azərbaycan dilinin bugünkü problemləri araşdırılır, “Kitabi Dədə Qorqud”un vaxtilə qadağan olunmasının sirləri açılır, Sovet İttifaqı dövründə türk dünyasına qarşı qərəzli mövqenin zərərləri aşkarlanır.

Buludxan müəllimin elmi yaradıcılığı yalnız türkoloji və Azərbaycan dilçiliyi ilə məhdudlaşmışdır. O öz qələmini ədəbiyyat, ədəbi tənqid sahəsində də sınınamış və bu sahəyə aid də maraqlı, dərin məzmunlu əsərlər yazmış, bu sahənin də mahir bilicisi olduğunu sübut etmişdir. Məsələn: “İsmayıl Şıxlının ədəbi-tənqidi görüşləri”, “İsmayıl Şıxlının dilçilik görüşləri”, “B.Vahabzadənin pedaqoji görüşləri”, “Bəyaz doğulan şeirlər”, “Ağılın zirvəsində sönən bir çıraq” və s. kitabları öz elmi-estetik dəyərləri ilə seçilir. Bu cəhətdən onun fəaliyyəti B.Çobanzadəni, Ə.Dəmirçizadəni, Y.Seyidovu, A.Axundovu, T. Hacıyevi xatırladır.

B.Xəlilov dilçilik üzrə elmi yaradıcılığının bir istiqamətini də türkologiya təşkil edir. Məsələn, onun “Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultay” (1999), “Türkologiyanın intibah dövrü” (2001), “Türkologiyaya giriş” (2006) və s. kitabları türkoloji dilçiliyə bir töhfədir. Onun bu əsərlərində türkoloji dilçiliyin bir çox problemləri özünə geniş yer tapmışdır.

B.Xəlilovun elmi kadrların-magistrarın, elmlər namizədlərinin yetişdirilməsində də fəal iştirak edir. O, 9 magistrın, 5 aspirantın və 9 dissertantın rəhbəri olmuş, onlardan 5-i müdafiə etmişdir.

Buludxan müəllim Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvüdür.

O, 2001-ci ildə ilin alimi nominasiyasının, 2006, 2007, 2007, 2008-ci tədris illərində ilin alimi müsabiqəsinin qalibi olmuş, bir çox cəmiyyətlər, təşkilatlar tərəfindən mükafatlandırılmasını saymaqla qurtarmaq olmur. 2011-ci ilin Prezident təqaüdcüsüdür. 2013-cü ildən AAK-ın Filologiya ixtisası üzrə Ekspert Şurasının üzvüdür.

İstedadlı alimin fəaliyyətini yalnız elm sahəsilə bağlamaq kifayət deyildir.

Buludxan Xəlilov televiziya kanallarının da, sözün həqiqi mənasında, bəzəyidir. O, bütün kanallarda bir-birindən fərqli ictimai-siyasi, ədəbi, Azərbaycan dili və dilçiliyi problemləri, ailə-məişətlə bağlı mövzularda bir siyasətçinin, bir ədəbiyyatşünasın, bir pedaqoqun, bir dilçinin həsəd aparacağı şəkildə maraqlı çıxışlar edir.

Xüsusilə – “Övqat” verilişlərinin daimi qonağı kimi onu tez-tez görürük. Bu yaxınlarda Yunis İmrə və Xoca Əhməd Yəsəvi barədə aparılan verilişə diqqətlə tamaşa etdim. Özünün məntiqi, elmi, bədii, əxlaqi söhbətlərilə, Yəsəvidən, Yunis İmrədən söylədiyi şeirlərlə dinləyicini valeh edir, özünün natiqliyinə, möhkəm hafizəsinə heyran qoyurdu.

Buludxan müəllim bacarıqlı bir təşkilatçıdır. Uzun illərdir ADPU-nun filologiya fakültəsinin dekanıdır. O, bu vəzifənin öhdəsindən məharətlə gəlir.

Yeri gəlmişkən qeyd edim ki, filologiya çox mürəkkəb və çox müxəlif xarakterli insanların fəaliyyət göstərdiyi bir fakültədir. Burada hamı ilə dil tapıb danışmaq çox çətindir. Bununla bağlı bir haşiyəyə çıxmaq istəyirəm: Sovet dönəmində mən fakültə partiya təşkilatının müavini işləyirdim. Partiya təşkilat katibi Ofeliya xanım xəstələndi, 6 ay katibliyi mən aparmalı oldum. O zaman

institut partiya təşkilat katibi Sultansəlim Axundov idi. Bir gün məni yanına çağıraraq dedi: “Cəfər müəllim, gəl bu il səni fakültəyə katib seçək”. Mən ona zarafatla dedim ki, Sultansəlim müəllim, məni Amerikaya prezident seçsələr gedərdim. Amma bizim bu fakültə o qədər mürəkkəbdir ki, mən ona katiblik edə bilmərəm.

Məhz belə bir fakültəyə Buludxan müəllim məharətlə başçılıq edir. Hamı ilə dil taparaq hər kəsin fəaliyyətinə qiymət verməyi bacarır. Layiqli olanları yüksək qiymətləndirir, layiq olmayanları çox ustalıqla yerinə oturdur. B.Xəlilov sədaqətli və mehriban dostdur. Gözəl ailə başçısıdır.

Buludxan müəllim fakültə və eləcə də institut kollektivi arasında da çox böyük hörmət qazanmışdır. Respublikamızda, hətta türk dünyasında da yaxşı tanınır. O, 1992-ci ildə Bışkekdə, 1994-cü ildə Ufada, 2006, 2007, 2008-ci illərdə Ankarada, 2010-cı ildə Aşğabadda konfranslarda çıxış etmiş, 2006-cı ildə VII Uluslararası Türk dili Qurultayının iştirakçısı olmuşdur. Qurultayın bölmə iclasına sədrlik etmişdir.

2009-cu ildə türk ədəbiyyatına xidmətləri ilə bağlı olaraq Türkiyə Cümhuriyyətinin KİBATEK akademik UYESİ diplomunu almış, KİBATEK akademik Üyesi seçilmişdir. 2015-ci ilin aprel ayında türk dünyası araşdırmaları uluslararası elmlər akademiyasının akademiki seçilib. 2015-cı ildə “Beynəlxalq Rəsul Rza” mükafatına layiq görülmüşdür.

Buludxan müəllim Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin məktəbinin yetişdirməsidir. O, çox qabiliyyətli, bacarıqlı obyektiv, gözü-könlü tox bir ziyalıdır.

*Cəfərov Cəfər Əsəd oğlu,
filologiya üzrə elmlər doktoru, professor*

ALİM ADINA HÖRMƏT GƏTİRƏN ADAM

Professor Buludxan Xəlilovun indiki yüksək elmi-pedaqoji mövqeyə necə, hansı pillələrlə qalxması mənim gözlərimin qarşısındadır...

Hər şeydən əvvəl onu deyə bilərəm ki, Buludxanda intellektual zəhmətkeşlik təbii bir vergidir. Və o, həyatını, yaşayışını “cəlbedici”, əyləncəli maraqlarının içərisində məhz elmlə, pedaqoji işlə məşğul olmağı seçdi. Artıq bu gün çoxu “klassik” adlandırılan biləcək müəllimlərinin yolu ilə gedib onların səviyyəsinə yüksəlməyə çalışdı... Və bunu bacardı...

Buludxanın qabiliyyəti idi ki, yalnız “klassiklər”dən deyil, həm də bu iddiada olan “ortabablar”dan da öyrəndi. Harda elmin, mədəniyyətin bir balaca işığı vardısı, ona göz yummadı. Və başlıcası, həyatının, yaradıcılığının heç bir mərhələsində bu baxımdan yersiz “mənaəmlilik” elmədi...

İlk növbədə özünə – istedadına, zəhmətkeşliyinə güvəndiyinə görədir ki, qarşısına çıxan obyektiv və ya subyektiv maneələri səbirlə, təmkinlə (eyni zamanda inamla) dəf edərək alim adına nüfuz gətirdi.

Professor Buludxan Xəlilov sözün geniş mənasında filoloq-dilçi kimi peşəkar olsa da, ədəbiyyatçı kimi də az peşəkar deyil... Və mənim fikrimcə, o ənənəvi filoloqlar məktəbinə mənsubdur ki, bu məktəbə mənsubluğu, hər şeydən əvvəl, təhsilini Pedaqoji Universitetdə almağından irəli gəlir.

Lakin xüsusi olaraq qeyd etmək lazımdır ki, ənənəvi filologiya, bütövlükdə, həmişə Azərbaycan filologiyasının özü, siması, mahiyyəti olmuşdur. Dilçilikdə Bəkir Çobanzadə, Məmmədəğa Şirəliyev, Muxtar Hüseynzadə, Əbdülzəl Dəmirçizadə, Ələvsət Abdullayev, Yusif Seyidov, Ağamusa Axundov, Fərhad Zeynalov, Tofiq Hacıyev;

ədəbiyatşünaslıqda Firidun bəy Köçərli, Həmid Araslı, Feyzulla Qasımzadə, Mir Cəlal, Cəfər Xəndan, Məmməd Arif, Məmməd Cəfər, Əkrəm Cəfər, Əli Sultanlı, Abbas Zamanov, Mirzağa Quluzadə, Mir-əziz Mirəhmədov, Rüstəm Əliyev, İsmayıl Şıxlı, Kamal Talıbzadə, Bəkir Nəbiyev, Pənah Xəlilov, Yaşar Qarayev... çox da əhəmiyyətli olmayan müəyyən cəhdləri nəzərə almasaq, məhz ənənəvi filoloji üslubun yaradıcıları (və davamçıları) olmuşlar. Bu böyük filoloqların hamısı ya bilavasitə, ya da bilvasitə Buludxanın müəllimləri sayıla bilər. Xüsusilə o mənada ki, Buludxan yaxşı müəllim olmaqdan əvvəl yaxşı tələbə olmağı bacarmış, həmişə “öyrənə - öyrənə öyrətmək” prinsipinə əməl etmişdir. Ona görə də professor Buludxan Xəlilovun universitet dərslərləri – “Müasir Azərbaycan dili”, “Türkologiyaya giriş” klassik sələflərinə neçə illərdir ki, uğurla xələflik – varislik edə bilər.

Buludxan miqyaslı elmi təfəkkür sahibi olmaqla yanaşı, geniş ürəkli bir maarifçidir. Onun dekanlığı, həm elmi məclislərdə, həm də televiziya müxtəlif mövzulardakı çıxışları bildiyini, düşündüyünü cəmiyyətə poza yaratmadan, necə varsa, elə çatdırmaq zərurətinin ifadəsidir. Mən dəfələrlə şahidi olmuşam ki, Buludxan öz mövqeyini həmişə müdafiə etməyə çalışıb, kiminsə sözü ilə oturub-durmayıb, ancaq məsləhətə də açıq olub... Elə ki görüb ki, kiminsə diqtəsilə yanlış qərar qəbul edilir, onda da yüngülcə gülümsünərək hiss etdirib ki, bu qərara tabe olan deyil. Və heç vaxt da tabe olmayıb, necə bilirsə o cür də hərəkət edib...

Buludxanın təkmini, ağayanlığı, elə bilirəm ki, təsadüfi deyil, nəsil-dən-kök-dən gəlmədir. Və əminəm ki, bu xarakteri ilə alim-pedaqoq adına həmişə hörmət gətirəcək.

*Cəfərov Nizami,
AMEA-nın həqiqi üzvü, professor*

MÜBARİZƏ – YOLUNDAN DÖNMƏMƏKDIR...

Heç vaxt müəllim olmaq arzusunda olmamışdım. Ona görə yox ki, müəllimliyi sevmirdim, əsla! Hər peşənin öz aşiqi var. Mən bu peşənin aşiqi olmamışam. Müəllimlərimi çox sevmişəm, elə orta məktəbdə oxuyanda da, tələbə olanda da. Onlar da məni sevib, adamın Allahı var. Pedaqoji Universitetə daxil olanda əvvəl sevindim, sonra yuxudan ayıldım elə bil. Bu nə işdi gəldi başıma?! Axı mən müəllim olmaq istəmirdim. Dedim oxumuram, vəssalam! Hazırlayıb gələn il verəcəm sənədlərimi. Ali məktəbə qəbul olmaq nədir ki? Bir dəfə etdimsə, yenə edəcəm, əlimdən gələn işdi. Hərə bir yandan düşdü üstümə ki, dəlisən sən. Bu adamların arasında ən ağıllısı və siyasətçili atam oldu: Birinci kursu bitir, gələn il bir də gedərsən qəbula. Elə də elədim, birinci kursu oxudum, ancaq gələn il getmədim qəbula. Bu dəfə də bəzi müəllimlərim mənə məsləhət gördü ki, istəmirsən, olma müəllim. Sən sözün, ədəbiyyatın, dilin içindəsən. Hara gedərsən? Özün də yazıb-pozursan. Dili gözəl öyrən, qoy yazdıqlarını özgələrdə redaktə etməsin. Sözünü ki əlindən alan yoxdur? Bu fikir lap ağılıma batdı. Ancaq, sən demə, həyatda nə olursa, nə baş verirsə, lazım olduğu üçün baş vermiş.

Yaxşı müəllimlərim var idi. Çox sevdiyimiz də, sadəcə, hörmət etdiyimiz də, heç sevmədiyimiz də təbii ki. Ancaq bütün ciddiliyinə, sərtliyinə baxmayaraq biz onu çox sevirdik. Buludxan müəllim oxuyan, oxumayan – bütün tələbələrin sevimlisi idi. Heç eşitmədim kiminsə ondan xoşu gəlməsin. O, heç vaxt dərslə tələbələrlə zərərət etməz, boş-boş söhbətlərə yol verməzdi. Bizim qrupda hamısı qızlar idi. Bircə oğlanımız var idi, o da şəkərbura kimi ayda-ildə bir dəfə görünərdi. Ona görə Buludxan müəllimdə çox sevdiyim və fikir verdiyim bir xüsusiyyət də var idi. Sinfə girəndən, dərslər

qurtarana qədər gözünü qaldırıb qızların üzünə baxmazdı. Bəlkə də, o zaman çox gənc idi. Adını, hörmətini naxələflərin böhtanından qorumağın yollarından biri də bu idi, nə bilim.

* * *

2007-ci ildə ilk kitabım çıxdı. Universitetə gedib bəzi müəllimlərimlə sevincimi bölüşməyi özümə borc bildim. İlk ağıma gələnlərdən biri də təbii ki, Buludxan müəllim idi.

Bir az gözlədim. Gəldi, nəhayət. Sözün düzü, onun məni tanıyacağı ağıma gəlməzdi. Gör neçə ildi bitirmişdim ali məktəbi?! Hər il nə qədər tələbə gedir burdan, hamısını yadda necə saxlasın? Otağa daxil olanda gördüm ki, yox, yanılmışam. Belə də ki, söhbət Buludxan Xəlilovdan gedərkən, mən necə unutmaq sözünü dilimə gətirə bildim axı...O heç nəyi unutmur, nə adamları, nə adamların əməllərini.

- Tanıdınız məni?

- Əlbəttə, yazılarını izləyirəm, oxuyuram.

“O, yenə hər şeyə vaxt tapır”, – öz-özümə fikirləşdim.

Mehribanlıqla qarşıladı, təbrik etdi, hal-əhval tutdu. Köhnə dostlar kimi söhbətləşdik. Bir vaxtlar qarşısında zağ-zağ əsdiyim adamlar indi dost kimi söhbət edirdim, zarafat deyil aaa...Hə, deməyi unutdum, indi o, həm də fakültənin dekanıdır axı. Olmalı olduğu yerdədir, daha doğrusu, çoxdan olmalı olduğu.

- Ürəyin nə vaxt istəyir, gəl. Burada indi başqa ab-havadır. Hər şey dəyişib.

- Siz bunu əldə edincə nələr çəkdiyiniz?!

Qəfil başını qaldırıb üzümə baxdı. Həm də çox mənalı və sual dolu baxışlarla baxdı.

- Mənim nələr çəkdiyimi haradan bilirsiniz?

- Niyə bilmirəm, hamımız bilirdik. Sizi necə sıxdıqlarını, necə incitdiklərini görürdük.

- Sizcə, niyə belə edirdilər?

- Düz adamlar, saf adamlar, təmiz adamlar hamısı bu məngənələrdə sıxıla-sıxıla özlərini təsdiq edir. Sizin kimi. Vəcdanı təmiz idiniz, tələbənin əlində gözünüz yox idi, onlar deyəni demirdiniz, əlbəttə, ona görə, niyə görə olacaq?!

Gözləri yol çəkdi. Fikrə getdi. İllər öncə buna təəccüb edərdim, bəlkə də. O güləndə belə mənə qərribə gələrdi. Evə zəng vurub anamla danışanda da, xəbər verərdim ki, bilmirsən nə olub, bu gün Buludxan müəllimi gülən görmüşəm...

* * *

Heç yadımdan çıxmaz. Bir dəfə imtahanqabağı mühazirələrin birində həmişəki kimi tələbələrə xəbərdarlıq etdi ki, oxumasanız, qiymət yoxdu. Birdən üzünü dekanın, rektorun, prorektorun tapşıracağı ehtimal olunan tələbələrə tutdu. Həm də dekan deyəndə birinə, rektor deyəndə birinə baxaraq. Yaxşı bilirdi axı kim kimin “adamı”dır.

– Gedin day-daylarınıza deyün: mən heç kimin sözü ilə qiymət-zad yazmayacam! Nə rektor, nə prorektor, nə dekan tapıb göndərməyin üstümə, eşidirsiz?

Bir az var-gəl etdikdən sonra:

– Mən neyniyim, hara gedim? Gedim Robinzon kimi adada yaşayım?! – dedi.

Bircə dəfə, yalnız bircə dəfə Buludxan müəllimə o anda yazığım gəldi. Nə qədər çarəsiz, nə qədər məsum göründü. Əzildikcə məğrurlaşan, sıxıldıqca prinsiplərinin sərhədlərini aşan, genişləndirən bu adam niyə birdən-birə fəğirlaşdı? Bəlkə də, istəmədən tələbələrinin xətrinə dəymək qorxusundan?

* * *

– Buludxan müəllim, yadınızdadır, bir dəfə mənə nə demişdiniz?

- Nə ?
- Demişdiniz ki, səndən yaxşı müəllim olmayacaq, ancaq yaxşı jurnalist olacaq, söz adamı olacaq.
- Dediym oldu da, yox? – güldü.
- Həm hə, həm yox.
- Necə ki?
- Mən müəllim də oldum, deyilənə görə, həm də yaxşı müəllim.
- Eləmi? Nə yaxşı...
- Ən yaxşısı odur ki, sizdən öyrəndiklərimi tətbiq edirəm. Elmi başqası da verəcəkdə, ancaq biz sizdən müəllimliyin əqidəsini öyrəndik.
- Bu o deməkdir ki, səni də sıxırlar...
- Ayrı ləzzəti var əqidə üstündə sıxılmağın.
- Sizi indi lap yaxşı başa düşürəm.
- Eybi yox, sən mərd ol. Əqidəndən, təmizliyindən dönmə.

* * *

Radioda veriliş etməyə başladıqdan sonra dərslərimdən bir az soyumuşdum. Bir yandan da öz istəyimə gedən yolun bu qədər yaxın olması məni dərslərimdən lap uzaqlaşdırırdı. Bunu ən tez Buludxan müəllim sezmişdi. Dərslərin birində xəbərdarlıq etdi: “Oxumasan, qiymət yazmayacam, aç qulağımı eşit. Eşidirsən, sənə heç yazmayacam”. Bu iradın niyə xüsusi olduğunu başa düşürdüm, incimirdim. Əksinə, bir az da lovğalanırdım ki, xüsusi olaraq üzünü mənə tutdu. Çünki o, yaxşı bilirdi ki, heç vaxt üstünə kimisə göndərmərəm. Lap qovulsam da, ona minnətə heç kimi göndərməzdim. Bunu ona yaraşdırmazdım.

İmtahandan kəsildim.

- Mən sənə aşağı qiymət yazsa bilərəm. Ancaq sən qəsdən dərslərindən bu qədər soyumağına görə, sənə iki yazıram. Get hazırlaş, təkrarla, gələrsən, öz qiymətini alarsan. Söz verirəm, yazacam. Həə... Daha gözümə yuxu gedər? Öldüm, ölümə qayıtdım.

Bir idman müəllimimiz vardı, xətrimi çox istəyirdi, bacısının adaşı idim deyə, həmişə “bacı” deyirdi mənə. İmtahandan kəsildiyimi bildi, dedi istəyirsən mən danışım onunla. Dedim siz nə danışırırsınız, heç vaxt. Özüm alacam qiymətimi. Günah mənədir, özüm də günahımı yuyacam. Üstündən bir müddət keçdi. İmtahan vermək üçün buraxılışı aldım. Ancaq getməyə ürək eləmədim. Qaçırdım Buludxan müəllimdən. Bir dəfə dəhlizdə rastlaşdıq. Qaçmağa imkanım olmadı. Çağırdı, yaxınlaşdım.

– O idman müəllimi sən nənəyindi?

Gözlərim bərəldi:

– Heç nəyim.

– Səni çox istəyir ancaq, deyir, bacımdı o mənəm.

– ....

– Səni tapşırıb, ancaq bu tapşırıq vəziyyəti daha da ağırlaşdırırdı, başa düşürsənmi? Şənbə günü radioda sənə qulaq asmasa idim. Sən radioda əməlli-başlı veriliş edirsənmiş. Qulaq asdım, çox xoşuma gəldi. Get buraxılışını götür gəl.

* * *

Nəfəsim kəsiləcəkdə, sanki. Özümü kafedraya necə çatdırdım bilmirəm. Üz-üzə oturduq. Qiymət kitabçamı əlimdən aldı.

– Hazırlaşmışam, sual-cavab edin.

– Bilirdim ki, hazırlaşacaqsan. Başqa cür gözləmədim. Ancaq səndən heç nə soruşmayacam. Bu qiyməti sənə mən yazıram, sən istedadına, insanlığına yazıram. Heç kim də mənə heç nə deyə bilməz. Ancaq yadında saxla, ola bilsin səndən müəllim olmadı, ancaq səndən yaxşı yazar olacaq.

Qiymətimi yazıb, kitabçamı özümə qaytardı. Donub qalmışdım. Sanki hər yeni gün bu adamı kəşf edirdim. İndi də hərdən mənə elə

gəlir ki, dərslərimdə oturub nəzarət edir. Nəyi isə düz eləməsəm, irad tutacaq. Ərklə danlayacaq.

ADPU-nun filologiya fakültəsində təhsil alan birini tanısam, ilk olaraq onu soruşuram. Bir az da qorxa-qorxa. Deyirəm, görəsən, zaman, vəzifə onu dəyişməyib ki? Birdən xəyal qırıqlığına uğrayaram. Ancaq nə xoş ki, Buludxan Xəlilov elə bizim tanıdığımız, cəsarətinə, savadına, insanlığına görə sevdiyimiz, insanlığa verdiyi dəyərə görə özü də dəyərli olan həmin adamdır. Artıq onun zamandan, vəziyyətdən, vəzifədən asılı olmayaraq dəyişməyən əqidəsi, şəxsiyyəti dəyişməkdən keçdi. Nəinki günlərini, hətta günün saatlarını belə bölüb özünü hərtərəfli formalaşdıran bu adama ancaq qibtə etmək olar. Həftənin müəyyən gününü Milli Kitabxanada olar, müəyyən saatlarda radio kanallarını dinləyər, televiziya müəyyən verilişləri qaçırmazdı. Soruşanda ki, bütün bunlara necə vaxt çatdırırsınız? Demişdi ki, hərəsinin öz saati, öz günü var. Vaxtı düz böləndə hamısına çatır.

Zaman keçdikcə insan nələrə görə qürur duyur, nələrə görə peşman olur. Həyatda atdığıma və atmadığıma görə peşman olduğum iki addımdan biri də budur ki, axır-əvvəl müəllim olacağımı bilsəydim, daha dərinlərə gedərdim. Məhz onun tutduğu elm yolunu tutardım. Hələ də ondan öyrənərdim. Ondan öyrənməli nə qədər mötləblər var imiş. Təəssüf... Özümə görə təəssüf. Ancaq sevinirəm, çünki Buludxan Xəlilov – bizim əziz müəllimimiz bu gün layiq olduğu məqamdadır. Onun əldə etdiyi elmi dərəcələri də, tutduğu vəzifə də – qazandığı nə varsa, özünüdür, halaldır, halalıdır. Öz zəhməti, mübarizəsi, dözümlü ilə qazanıb çünki. Mübarizə, təkcə döyüşmək deyil axı. Mübarizə davam etmək, yolundan dönməməkdir...

EYVAZLI Elnaz

ŞƏRƏFLİ PEŞƏNİN LAYİQLİ DAVAMÇISI

Bu ünvanla böyük bir ziyalı, müəllim-pedaqoq nəslə haqqında danışmaq olar. Bəli, ziyalı-müəllim barəsində danışmaq üçün, əlbəttə, ilk növbədə bu ziyalıları mütləq bir neçə qrupa və mərhələyə ayırmaq lazım gəlir. Əgər son XX və XXI əsrin müəllim ziyalılarından danışmalı oluruqsa və xüsusən də dilçi və ədəbiyyatşünas, filoloq pleyadasını xatırlatmalıyıqsa, heç şübhəsiz, burada Bəkir Çobanzadə, Ə.Dəmirçizadə, F.Qasımzadə, M. Şirəliyev, Əli Sultanlı, M.Rəfili, Həmid Araslı, Məmməd Arif, Mehdi Hüseyn yada düşəcək. Daha sonra bu ziyalı-müəllimlərin unudulmaz yetirmələri olan Mir Cəlal, Məmməd Cəfər, İsmayıl Şıxlı, Ə.Abdullayev nəslə gəlir. Bu ziyalı müəllim dəstəsinin yetirmələri olan Q.Xəlilov, A.Axundov, Ə.Hüseynov, P.Xəlilov gəlir. Bu gün həmin şərəfli yolu layiqincə davam və inkişaf etdirən bu böyük nəslin adını fəxrlə uca tutan onların adını və tarixi xidmətlərini qoruyub saxlayan müəllim-alim nəslə gəlir. Bu son nəslin müəllim-pedaqoq mənəviyyatını layiqincə yaşadan və özündən sonrakı nəsllə ötürən müəllimlərdən yalnız biri haqqında danışmaq istəyirəm.

Buludxan Xəlilov haqqında danışmaq həm də bir çox tərəfdən mənə fərəhlidir, könül açandır. İlk növbədə tələbə və müəllim dostluğunun nümunəsi olaraq doğma və əzizdir. Çünki bu dilçi alim, filologiya elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Prezident təqaüdçüsü (2011-ci ilin), xüsusən də İ.Şıxlı məktəbinin adını şərəflə daşıyan çox layiqli davamçısıdır. Həm mənim tələbəlik illərindən əlaqəli tələbə kimi tanıdığım və sonra isə gənc müəllim dostum və həmkarımdır. 10 ildən artıqdır ki, tarixi ənənəsi olan Filologiya fakültəsinin dekanı kimi böyük bir

kollektivə layiqincə rəhbərlik edir. Mən onu çalışdığı kafedrada baş laborant işlədiyi vaxtdan olduqca işgüzar, yorulmadan işləyən, elmi və pedaqoji sahədə gənclərə kömək edən görmüşəm.

Buludxan Xəlilovun fəaliyyətində və iş üslubunda xarakterindən irəli gələn nümunəvi məqamlar da onu tələbə və müəllim kollektivinə yaxın edir. Onun barəsində düşünərkən “Baharın on yedinci anı” filmindən tanıdığımız Ştirliş haqqında deyilən “Xarakteristika” yada düşür. “Истинный апост” kəlməsini çıxmaq şərti ilə işgüzarlıq, həqiqətpərəst, güclü yaddaş, sözü üzə deməsi, bütövlük, çeviklik və bu kimi xüsusiyyətlər bu insanda özünü doğruldur.

Qoy bu mənəvi-psixoloji keyfiyyətlər həmişə onun yol yoldaşı olsun. Ailədə və kollektivdə xoşbəxtlik arzusu ilə:

*Əhmədov Ramin,
filologiya üzrə elmlər doktoru, professor*

O, DİL ALİMİDİR, DİL MÜHƏNDİSİDİR...

Elmi məqalələri elmi olduğu qədər də sadə və anlaşılıqdır. O, elmi istilahlardan ağına-bozuna baxmadan yox, yeri gələndə çox az-az (daha doğrusu, məcbur olanda) istifadə edir. O qədər aydın, o qədər dərin təfəkkür sahibidir ki, sözlər dilindən çox asan və sərrast qopur, məqalələri bulaq kimi axarlı olur. Onun televiziyaadakı çıxışlarını həmişə çox böyük maraqla izləmişəm. Buludxan müəllim gözəl natiqdir, dəyərli poeziya bilicisidir. Xüsusən, “Ovqat” verilişindəki çıxışlarına qulaq asanda, əzbərdən dediyi şeirləri dinləyəndə onu alimdən çox, söz ustadı kimi, daha doğrusu şair – alim kimi dəyərləndirmişəm. Bilmirəm Buludxan müəllim şeir yazır ya yox, ancaq onun poeziya duyumu, həqiqətən də, çox cəlbedicidir. Mən onu gözəl, üzündə tanrı işığı olan, gülümsər çöhrəli bir insan kimi tanıyıram. Buludxan müəllimin alim nüfuzu artıq çoxdan ictimailəşmişdir. Populyarlıq şkalası yetərli həddədir. O, həm alim, həm müəllim, həm də o boyda Universitetin böyük bir fakültəsinə rəhbərlik edən dekan-rəhbər kimi də tanınır, sevilir, təqdir olunur.

Buludxan müəllim yüksək intellekti, kamil əxlaqı, müstəsna ünsiyyəti ilə seçilir, onun ətrafına həssas və qayğıkeş münasibəti onu bir insan kimi gözdə-könüldə ucaldır.

Çoxsaylı tələbələrini və alim-müəllim həmkarlarını onun adını həmişə hörmətlə çəkir, şəxsiyyəti haqqında dəyərli fikirlər yürüdürlər. Şəxsən mən onda çox müsbət aura görmüşəm. Onunla hər görüşüm ürəyimdə son dərəcə doğma, isti duyğular oyadıb. O, ixtisasca dilçi olsa da, müasir ədəbi tənqidi mövzuların, ədəbi irsin ən kamil, hər səmtədən görünən tədqiqatçılarından biridir.

2015-ci ildə mənim 65 illik yubileyimə AZtv bir veriliş hazırlayırdı. O, verilişə Buludxan müəllim də dəvət edilmişdi. Buludxan müəllim yaradıcılığım və şair obrazım haqqında elə səmimi, elə dəyərli fikirlər söylədi ki... Artırmadan, əksiltmədən. Şeirlərimin bədii məziyyətləri, obrazlar sistemi, su içdiyi qaynaqlar hərtərəfli təhlilə çəkildi, yetərincə dəyərləndirildi. Buludxan müəllim bu çıxışdan bir neçə gün sonra yaradıcılığım haqqında “Musa Ələkbərli yaradıcılığının poetik kodu sevgidir” adlı böyük bir məqalə yazdı, dərc elətdirdi. Mən telefon açıb ona minnətdarlığımı bildirəndə o, özünəməxsus təvazökarlıqla: “Ay Musa müəllim, siz yaxşı şairsiniz. Sizin kimi şairlərdən yazmaq bizim borcumuzdur” – dedi.

Buludxan müəllimin, dəyərli alim dostumuzun əlli yaşı tamam olur, qarşıdan yarıməsirlik yubileyi gəlir. Mən onu ürəkdən təbrik edir, ona ən azı yarım əsr də belə sağlam, məhsuldar, şərəfli ömür arzulayıram. Buludxan müəllim kimi alimlərin elmimiz, ədəbiyyatımız, ictimai-fəlsəfi fikir qaynaqlarımız qarşısında hələ çox-çox borcu var. Allah bu borcu layiqincə ödəmək üçün ona yetərincə şövqlü, ilhamlı ömür versin.

*O, dil alimidir, dil mühəndisi,
Dediyi hər sözün öz dəyəri var.
Özəlliklə seçir yaxşını, pisi
Sanballı, qiymətli çox əsəri var.*

*Hər kəs təsdiq edər – doğması, yadı,
Ondadır söhbətin, sözün dərinini.
Bir müəllim kimi də ucadır adı,
Həvəslə öyrədir bildiklərini.*

*Əlli yaşa çatır bu cavan oğlan,
Çapır söz yolunda köhlən atını.
Anadan sevgilə, eşqlə doğulan
Sevgiyə bələyir öz həyatını.*

*Cəmiyyətə açıq, dürüst, səmimi,
Hər kəs dəyər dostum, sirdaşımı o.
Elə məhəbbətlə sıxdı əlimi,
Sandım ki, doğmaca qardaşımı o!*

Ələkbərli Musa,
şair

ONUNLA ÜZBƏÜZ...

Mövlana zaman haqqında deyir: “Təqvim nizamı hər kəs üçün eyni olsa da, zaman hər kəsin içində başqa cür irəliləyər.” Yaşımız artdıqca biz içimizdə axan, irəliləyən həmin zamanı daha çox dəyərləndirməyə başlayırıq. Və artıq ehtiyatla xərclədiyimiz zamanın kimlərlə yanaşı, kimlərlə üzbəüz keçirməyimiz həyatımızın önəmli məqamlarına çevrilir. Bu cəhətdən mənim həyatımda belə önəmli məqamlardan biri üzvü olduğum AAK-ın Ekspert Şurasında hörmətli professor Aqşın Babayevlə yanaşı və dəyərli professor Buludxan Xəlilovla üzbəüz əyləşdiyim günlərdir. Mənə qismət olan belə əhatəyə, bu əhatədə keçirdiyim zamana yüksək qiymət verirəm. Aqşın müəllimi uşaqlıqdan tanıyıram, amma üzbəüz oturduğum Buludxan müəllimi bir neçə ildir ki, əyani tanıyıram. Qiyabi olaraq onu çoxdan tanıyırdım: dilçi alim, pedaqoq, tənqidçi, publisist, fəal ictimaiyyətçi kimi. Mavi ekranda dilimiz, ədəbiyyatımız və mədəniyyətimizlə bağlı maraqlı çıxışlarını çox seyr etmişəm. Təhrif olunmuş bəzi milli ənənələrimiz (toy, yas) haqqında tənqidi qeydlərini müsahibələrində maraqla dinləmişəm. Bəs onunla üzbəüz oturduqdan sonra, əyani tanışlığımızdan sonra Buludxan müəllim haqqında nə deyə bilərəm? Mən onu ilk növbədə Azərbaycan dilçiliyinin, türkoloji dilçiliyin aktual problemlərini tədqiq edən bir dilçi alim kimi tanıyırdım. Ədəbiyyata dair tədqiqatların müzakirəsində mən onu həm də bir ədəbiyyatşünas kimi gördüm. Buludxan müəllim həm dilçiliyin, həm də ədəbiyyatşünaslığın sirlərinə bələd olan, onların vəhdətinə sahib olan, sözün əsil mənasında filoloqdur. Bu sətirləri yazanda Buludxan müəllimin ədəbiyyatımıza olan sevgisindən xəbər verən, radio dalğalarında eşitdiyim, həzin səslə

əzbər dediyi qəzəllər: “Gözün aydın gözümə surəti canan görünür”, “Ay üzlü nigarım, kimə mehman olacaqsan?”, “Gecə xəlvətə bizə sevgili yar gəlmiş idi” qulağımda səsləndi.

Şurada üzbəüz əyləşdiyim günlər mənə Buludxan müəllim haqqında daha nələr söylədi? Hər dəfə onun həssas bir pedaqoq olduğunun şahidi oldum. “Tələbələrimə dürüstlüyü, dəqiqliyi, dolğun olmağı, ədalətli, obyektiv olmağı, humanistliyi, dövlətini, xalqını, dilini, ədəbiyyatını sevməyi aşılamişəm”- deyən Buludxan müəllimin uğurlu pedaqoji fəaliyyəti mənə məlum idi. Onun müzakirələrdə qarşımızda duran dissertantlara da pedaqoq psixologiyasına məxsus həssas münasibətini gördüm. Buludxan müəllim onları səbirlə dinləyə bilir, həyəcədən uzaqlaşdırı bilir.

Buludxan müəllimin müsahibələrinin birində dil haqqında dediyi bu sözlər hafizəmə həkk olub: “Dil bir qəsr deyil, abidə deyil ki, onu qoruyasan. Dilin keşiyində dayanmaq, qorumaq üçün düzgün danışmaq lazımdır”. İştirak etdiyimiz müzakirələrdə onun “düzgün danışmaq” ifadəsini həm nitqində, həm də sözünün və mövqeyinin düzgünlüyündə gördüm. Şuramıza təqdim olunan tədqiqat işlərinə verdiyi obyektiv rəyləri, inandırıcı müddəaları onun elmi həqiqətə dəyər verən bir alim olduğunu bir daha təsdiqləyir.

Birgə fəaliyyətimiz illərində Buludxan müəllimin ziyalılığının çox məqamlarını görmüşəm. Mənim üçün ən maraqlısı onun kitabxana haqqında böyük bir şövlə etdiyi söhbətləridir. Buludxan müəllimi dinlədikcə aydın olur ki, vaxtı ilə kitab məbədidən aldığı nur onun əlində elm çırağına çevrilib və o bu çırağın işığı ilə elm yolunda addımlayan hər bir kəslə paylaşmağa hazırdır.

Onun adında “bulud” var, qəlbində isə nur. Yəqin adındakı “bulud” Günəşə yol verən xan buluddur. Adında “xan” da var. Qədim Türklərin, özlərinə böyük görünən hər şeyə “xan” ünvanını verdik-

ləri Orxan, Dənizxan, Dağxan, Göyxan kimi adlardan aydındır. Bu sıraya adı sığan Buludxan müəllimin əsərlərini oxudum, müsahibələrini dinlədim, özünü tanıdım və bildim ki, onun da böyüklüyü alimliyi, mədəniyyəti, saflığı, ziyalılığıdır.

Buludxan müəllim müsahibələrinin birində belə deyib: “Yaxşı ki, mən filoloq oldum. Çünki filologiya həssas, duyğusal sahə olmaqla yanaşı, insanı, milləti, milli dəyərləri öyrənən elmdir. Filologiya dili, onun tarixini, genetikasını, dünəni, bu günü öyrənir. Belə olanda insan sevinir. Ona sevinir ki, özünü dərk edir, kimliyini bilir”. Mən də sevinirəm ki, birgə fəaliyyət dövründə hörmətli Buludxan müəllimin kimliyini daha yaxından tanıdım və Şuramızda yerim onunla üz bəz oldu.

*Əlibaylı Şəfəq,
filologiya üzrə elmlər doktoru, professor*

DİLİMİZƏ, ELİMİZƏ, ELMİMİZƏ BAĞLI ÖMÜR

Haqqında ürək sözlərini ifadə edəcəyim bir adın, dilimizin və ədəbi mühitimizin inkişafında misilsiz xidməti olan bir alim ömrünün şərəfli həyat səhifələrinə nəzər salacağam. Əslində, keçdiyi keşməkeşli, həyatında dərin izlər qoymuş bir alim ömrü kamillik dövrünə qədəm qoyub. Lakin, ömrünün kamillik məqamına yetişən, söz-ürfan sahibi, dilimizin özəlliklərini də, gözəlliklərini də, incəliklərini də göz bəbəyi kimi qoruyan, zəhmətkeş alim, filologiya elminin inkişafında xüsusi xidmətləri olan Buludxan Xəlilov imzası istər elmi ictimaiyyətin, istərsə də xalqımızın ən sadə vətəndaşlarının qəlbinə daha doğma, daha əzizdir.

Öz halal zəhməti ilə otuz ilə yaxındır ki, həyat eşqi ilə ali məktəbdə pedaqoq kimi çalışan tədqiqatçı kimi Azərbaycan dilçiliyinin, eyni zamanda türkoloji dilçiliyin ən müasir məsələlərini öyrənən bir insan oğlu bu gün çox əzmkarlıq və qətiyyət nümayiş etdirərək çox şərəfli alim ömrü yaşayır.

Əslində cismani baxımdan aramızda olan, dövlətçiliyimizin, xalqımızın mənəvi dəyərlərini hər şeydən əziz bilən, zəhməti və halallığı hər zaman özünün həyat amalı hesab edən Buludxan müəllimin adında olan fəlsəfəni, onda olan özünəməxsus ali keyfiyyətlər haqqında keçirdiyim duyğuları ifadə etməsəm, mənə elə gəlir ki, yanlışlığa yol vermiş olaram.

Ömrünün hər anını, hər məqamını sanki doğma dilimizə sipər oldu. Özü yerdə, əməlləri hər bir insanın gördüyü iş kimi göz qabağında olsa da, ruhu da adı kimi səmalarda dolaşır. Elmin dərinliklərinə baş vurduqca, ucalaraq böyük Allahımızın dərğahına yaxınlaşan Buludxan adı bu gün mənim anlamımda Tanrıya bizlərdən daha çox yaxındır.

Daxilindəki Allah sevgisi, insanlığa və insanlara yönələn məhəbbət çox keçmədi ki, öz doğma dilinə, öz doğma elinə hər şeydən daha çox, daha mükəmməl şəkildə bəxş olundu.

Onda olan fitri istedad, üzündəki təbəssüm və gözlərində görünən məhəbbət, mərhəmət nuru, eyni zamanda səmindəki həlimlik onun insani keyfiyyətlərinin göstəricisidir.

Uzun müddətdir ki, çalışdığı Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində hər kəsin sevimlisinə çevrilən, gənclik illərindən Azərbaycanda baş qaldıran milli oyanış hərəkatının ən aparıcı simalarından biri olan əziz dostum Buludxan Xəlilov mənim yaddaşımda ən etibarlı və dözümlü inqilabçı kimi qalıb.

Təbii ki, 1990-cı ildən başlayaraq rus imperiyasının irtica siyasətinə qarşı eyni zamanda ulu öndər Heydər Əliyevin hüquqlarının qorunması üzrə Müdafiə Komitəsi yaradılarkən apardığı mübarizə Buludxan Xəlilov adını bizlərə daha da sevdirdi.

Dilimizi sevən, xalqımızın qan yaddaşını, öz yaddaşında qoruyan bir alim ömrünün apardığı gərgin elmi-tədqiqat işlərindən söz açmamışdan qabaq, üzü təbəssümlü, ruhu sağlam bir insanın qəlbində gəzdirdiyi nisgili, vətən yoxluğunu, yurd xiffətini, ikiyə bölünmüş Amasiya ellərinin dərini hər zaman özü ilə gəzdirdi. Dünyaya göz açdığı Ağbaba mahalı, doğma Ellərkənd kəndi bu gün elsiz, vətənsiz bir alim ömrünə kədər, izzət bəxş edib.

Mən də əziz dostum Buludxan müəllim kimi öz doğma, tarixi türk torpağı olan Zəngəzur mahalından ayrı düşdüm. Uşaqlığımın ən şirin xatirələrinin, yeniyetmə illərində dağ cığırıları ilə zirvələrə doğru addımladığım günlər bir tarixə dönüb.

Əslində bu gün hər ikimiz də elmin zirvələrinə gedən keşməkeşli yollarda bir çox uğurlar əldə edərək bir çox mərtəbələrə yüksəlmişik. Lakin bu yaşımızda, ömrümün səksəninci ilinə qədəm

qoyduğum bir vaxtda, yenə də Zəngəzur dağlarının zirvəsi mənə əlçatmaz görünür.

Yaşadığı mənalı ömrün kamillik dövründəki, əlli yaşının astanasında olan Buludxan ömrü buludların ənginliyində, Tanrıya yaxın bir məqamdadır. İnanıram ki, adı qədər də ruhu səmalarda olan Ağbaba ellərinin sevimli oğlu, əsl ziyalı, vətənpərvərlik heysiyyətini hər şeydən dəyərli bilən Buludxan Xəlilov gənc yaşlarında çox həsrətlə baxdığı Ağrıdağın zirvəsini də fəth edəcək.

Təkcə Azərbaycan dilinin vurğunu olmayan, geniş təfəkkürə, zəngin dünyagörüşə malik, türkçülük ideologiyasını və türk dilinin hər bir incəliyini öz varlığı ilə sevən, dərin təhlil etmək qabiliyyəti olan bir alimi türk dünyasına bağlayan bir amil də olub.

Qərbi Azərbaycanın Amasiya elləri də, rus imperiyasının ən acı, ən qorxulu irtica siyasətinin hədəfində oldu. İki yüz ilə yaxındır ki, Azərbaycanı yarıya bölən Araz çayı tikanlı sərhəd dirəkləri “ayrılıq”ın rəmzinə çevrildi. Bu anları, bu ayrılıq dərini, əziz dostum, zəhmətkeş alim Buludxan Xəlilov da yaşadı. Bu dərdi, bu nisgili tək cənubdakı soydaşlarımız yaşamadı. Bu ağrını, bu acını Qərbi Azərbaycanın Amasiya elləri daha yanğı ilə, daha qorxu ilə yaşadı.

“Dərnlinin qədrini dərd çəkən bilər!” Zahirən xoşbəxt görünən bir alim ömrü çox nikbin, çox mübariz, çox döyüşkən oldu. Buludxan Xəlilov ömrü yaşadığı əlli illik bir şərəfli, gərgin və yuxusuz anları beləcə arxada qoydu.

Söylədiklərim azmış kimi, bir qərindən çoxdur ki, ata-baba yurdlarımızı məcburən tərk edən, qaçqınçılıq həyatının izzətləri ilə yaşayan doğmalarının çəkdiyi ayrılıq dərini, əlli illik ömür yolunun şərəfli anlarını qeyd edən bir alimə, bir ziyalıya, bir qələm sahibinə ağır yük oldu. Bu ağır ayrılıq yükünü, dərd yükünə çevirən əziz dostum Buludxan müəllim Ağrıdağın da, Ağbaba dağlarının da zirvəsinə qətiyyətlə çıxacaq.

Türk dünyasına yönələn məhəbbət, dilimizə olan sevgi, dövlətçiliyimizə göstərilən sədaqət onun ruhundan, onun qanından gəldi. Xalqımızın hər bir övladını doğmasıək sevən, mənəvi dəyərlərimizin özəlliklərinə daha çox bağlanan bir insan ömrü, müdrikliyə gedən yolun hər bir məsafəsini çox şərəflə addımlayacaq.

Ona bu haqqı verən, ürəyinə təpər, gözlərinə nur bəxş edən onun keçdiyi şərəfli və keşməkeşli ömür yolunda qazandığı uğurların təcəssümüdür.

Çoxsaylı əməkdaşı olan Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin kollektivi arasında böyük hörmət və nüfuz sahibi olan filologiya elmlər doktoru, professor Buludxan Xəlilovun öz yeri, öz dəstxətti var.

Altmış ilə yaxındır ki, arxeologiya elminin inkişafında xidməti olan bir alim kimi, ən əsası da torpağını, elini sevən bir vətən oğlu kimi professor Buludxan Xəlilovun genişşaxəli elmi yaradıcılığını təhlil etməyi, səmərəli elmi fəaliyyətinin zəngin koloritə mənsub olmasının bəzi məqamlarını qeyd etməyə bilmərəm.

Arxeologiya elmi ilə, filologiya elminin tədqiqat obyektini kimi oxşar cəhətlərini, bu sahələrin mənəvi dünyamıza gətirdiyi şərəfi, onun əhəmiyyətini vurğulamaqla görkəmli alimin elmimizə bəxş etdiyi töhfələri aydınca görə bilərik.

Elmi axtarışlar zamanı tədqiq etdiyimiz hər bir işarənin dilini, dövrünü, onun yayılma arealını, eyni zamanda xalqımızın min illər öncə mənsub olduğu mənəvi keyfiyyətləri mədəniyyətin təhlilini qarşımıza problem kimi qoyuruq.

Əldə olunan uğurlar, qazılan nailiyyətlər bizləri elmin daha dərinliklərinə baş vurmağa sövq edir. Yeraltı səltənətin hər bir maddi mədəniyyət xəzinəsini aşkar edib öyrəndikcə, bu sahəni də sonu görünməyən ümmana bənzədirəm.

Bu yerdə Azərbaycan aşıq sənətinin ən böyük siması Aşıq Ələsgərin söylədiyi bir misradan yadımda qalan ifadələri yada salmaya bilmərəm. Haqqında ürəkdolusu fikirlər söylədiyim, otuz ildən çoxdur ki, dilimizin keşiyində müsəlləh əsgər kimi dayanan Buludxan Xəlilov şəxsiyyətini bir qəvvəyə bənzədirəm. Sonu görünməyən ümmanda mahir qəvvəyə olan bacarıqlı, zəhmətkeş alimin bu gün söz ümmanında öz yeri, öz dəstxətti var. Bu qabiliyyəti də, bu bacarığı da ona böyük Allahımız, uca Yaradan bəxş edib. Belə bir geniş diapazonlu, elmiyin zənginliyinə görə, eyni zamanda apardığı tədqiqat işlərinin mükəmməlliyinə görə elmi istiqamətlərində dilimizin tarixinə yönələn sevgini aydınca görə bilərik.

Aşıq yaradıcılığına olan məhəbbət, mənəvi dəyərlərimizə yönələn sevgi onun kökündən, onun soyundan gəldi. Dilimizi sevdikcə sevilən, hər bir insana olan hörməti ilə hörmətə layiq görülən professor Buludxan Xəlilov şəxsiyyətini xalqımız daha çox sevir, ondan daha çox qürur duyur.

Televiziya ekranlarında söylənilən hər bir fikir, uzun illər ərzində dilimizin Sovet ideologiyası tərəfindən təqiblərə və təzyiqlərə məruz qalması, həmin dövrdə qarşıya çıxan bir çox məsələlər Buludxan müəllim tərəfindən problem kimi ortaya qoyulmuş və həmin illərdə dilimizə gətirilən bir sıra arzuolunmaz halların aradan qaldırılması ilə bağlı işlər aparılmışdır. Zəhmətkeş və vətənpərvər alimi ölkəmizin hər bir sadə olan vətəndaşı sevir və televiziya ekranında mütəmadi olaraq gördükləri professor Buludxan Xəlilov şəxsiyyətini öz ailələrinin ən sevimlisi hesab edirlər.

Yaşadığı şərəfli ömür yolunda gərgin elmi fəaliyyəti, tükənməz həyat eşqi, bacarıqlı təşkilatçılığı ilə çoxlarından fərqlənən professor Buludxan Xəlilov şəxsiyyəti zaman keçdikcə fenomenləşərək, ölçətməz zirvələri çox asanlıqla fəth edəcək.

Görəcəyi işlərin zənginliyini, üzərinə düşən məsuliyyətin dəyə-rini hər kəsdən yaxşı bilən Buludxan müəllimin qürur duyduğu məqamlardan biri də dilimizin incəliklərini, ədəbi irsimizin zən-ginliyini daha da mükəmməlləşdirmək üçün ali ixtisaslı pedaqoji kadrların hazırlanmasında göstərdiyi əvəzsiz xidmətlərdir. Bu istiqamətdə olan bacarığı, yüksək peşəkarlıq qabiliyyəti ona hər zaman şərəf gətirdi və qürurlu etdi. Əvəzsiz xidmətlərinə görə dövlətimizin bir sıra ali mükafatlarına layiq görülən professor Bulud-xan Xəlilovun layiq olacağı adlar, çıxış edəcəyi mötəbər kürsülər hələ qarşıdadır.

Ömrünün kamillik dövrünə qədəm basan əziz dostumun görə-cəyi işlər, qazanacağı uğurlar və xeyirxah əməlləri böyük Allahın ona bəxş etdiyi ən böyük töhfədir.

Şərəfli alim ömrü budur! Bu ömür yolunun astanasında olan əziz dostuma müdrikiyə gedən zirvələrdə, irəliləyən yollarda uğur-lar arzulayıram.

Bu gün zirvələrdə olan, göylərin əngilliyində səmaları fəth edən Buludxan adı, Buludxan şəxsiyyəti bunları hər şeydən yaxşı görür və duyur.

Hələ görəcəyin çox işlər, elm aləminə bəxş edəcəyin töhfələr qarşıdadır, əziz dostum!

Əlli yaşın mübarək olsun!

Əliyev Vəli,

AMEA-nın müxbir üzvü, professor

ONUNLA QÜRUR DUYURAM

Dünyada müəllim qədər dostu, tanışını çox olan ziyalı tanı-mıram. O müəllim xoşbəxtidir ki, illər ötdükcə bu tanışlıq, yaxınlıq dostluğa çevrilir. Mənim aləmində sonu dostluğa çevrilən müəl-lim-tələbə münasibəti əvəzsiz və olduqca qiymətlidir – qarşılıqlı münasibətə ruh verir.

Bu cəhətdən mənim bəxtim gətirib. 60 ildən artıq müəllimlik fəaliyyətimdə belə dostlarım çox olubdur. Bu sırada tanınmış filo-loq, türkoloq Buludxan Xəlilovun xüsusi yeri vardır. Bu ünsiyyət daim yüksələn xətt üzrə getmişdir. O, özünün elmi, elmi davranışı, dözümlüyü, savadı və mədəniyyəti, tələbələrə səmimiyyəti və qayğı-keşliyi, milli mənliliyi və layiqli insanların uğuruna sevinməsi, düz-lüyü, ədaləti, şəxsi mənliliyi uca tutması ilə çoxlarına örnəkdir. O, həyatı özü istədiyi qaydada – minnətsiz, halal, mən varam “tezisi” ilə yaşamışdır. Onun həyat tərzi və yaşayışı çoxlarına nümunə olmalıdır.

Buludxan Xəlilov siyasi əxlaqı və mənəvi təmizliyi ilə seçi-lən bir ziyalı – alim kimi 1992-ci il dekabr ayının 7-də Naxçıvan Muxtar Respublikasına qarşı təcavüzə, Respublikanın Ali Məcə-lisinin sədri Heydər Əlirza oğlu Əliyevə qarşı böhtan və hədələrə qəti şəkildə son qoymaq məqsədilə xüsusi qurum – Naxçıvan MR dövlət quruculuğunun və MR Ali Məclisinin sədri Heydər Əlirza oğlu Əliyevin hüquqlarının qorunması üzrə Müdafiə Komitəsi yaradılarkən Müdafiə Komitəsinin fəal üzvlərindən biri olmuşdur.

Buludxan Xəlilov 50 yaşın astanasında elmin zirvəsinə yük-sələn, Türk dünyasının sevimlisinə çevrilən, son 20 ildə Azərbay-canda və Türk dünyasında, mətbuatda, radio və televiziya verilişlə-

rində özünü təsdiqləyən, Türkologiya ilə bağlı konfrans və simpoziumların fəal iştirakçısı olan bir alimdir, ziyalıdır, vətənpərvər vətəndaşdır.

Ömrünün 50-ci baharını çox böyük uğurla qarşılayan Buludxan müəllimə can sağlığı, qalxmaq, ucalmaq istədiyi zirvəyə yüksəlməyi istəyirəm.

*Əliyev Vilayət,
professor, ADPU-nun rektorunun müşaviri,
YAP Siyasi Şurasının üzvü*

İŞIQLI ZƏKA, ZƏNGİN TƏCRÜBƏ VƏ BÖYÜK ÜRƏK SAHİBİ

ADPU-nun yetirməsi olan və bu təhsil müəssisəsinin adını həmişə öz bacarığı və əməlləri ilə yüksəltməyə nail olan Buludxan Əziz oğlu Xəlilov! Bu ad ADPU əməkdaşları tərəfindən hörmətlə çəkilir.

Prof.B.Ə.Xəlilov 1990-cı ildən indiyə kimi məzunu olduğu Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində fəaliyyət göstərir. Bu müddət ərzində o, laborantlıqdan professorluğa qədər ucalmışdır.

Prof.B.Ə.Xəlilovun elmi fəaliyyəti çoxsahəli, geniş və əhatəlidir. Onun 500-dən çox elmi, elmi-publisistik əsəri çap edilmişdir. Azərbaycan dilçiliyinin, türkoloji dilçiliyin ən müasir məsələləri, problemləri B.Ə.Xəlilovun elmi yaradıcılığının əsasını təşkil edir.

İstedadlı qələm sahibi olan professorun yaradıcılığına nəzər saldıqda görürsən ki, o, güclü mühakiməyə, iti təfəkkürə, polemik düşüncəyə malik bir alimdir. Onun monoqrafiya və məqalələrində verdiyi təhlillərə diqqət etdikdə bu alimin bir çox insanlarda olmayan dərin zəka sahibi olduğu bir daha təsdiqlənir. Onun elmi fəaliyyəti dinamik və çoxsaxəlidir.

Buludxan müəllimin elmi, elmi-publisistik fəaliyyəti barədə çox danışmaq olar. Bu barədə yetərinə məlumatlar vardır. Bu haqda məlumatı media və internet səhifələrindən, onun yazdığı əsərlərdən almaq olar.

Respublika ictimaiyyətinin müəyyən bir hissəsinə bəllidir ki, Buludxan Xəlilov alimlik fəaliyyəti ilə yanaşı, qocaman bir təhsil ocağının aparıcı fakültələrindən olan Filologiya fakültəsinə uzun

illərdir ki, rəhbərlik edir. Elm sahəsində qazandığı nailiyyətlərlə yanaşı, idarəçilik işində də o böyük uğurlar əldə etmişdir.

Bir həmkar olaraq qətiyyətlə deyə bilərəm ki, Buludxan müəllim tələbkar, ciddi, vəzifəsinin öhdəsindən məharətlə gələ bilən bir dekanıdır. Rəhbərliyin ona olan müsbət münasibəti, fakültədə çalışan müəllim və tələbələrlə ünsiyyəti göstərir ki, o öz işini avtoritar-amiranə üsul-idarə üzərində deyil, humanist–demokratik bir sistem üzərində qurmuşdur. Fakültədə yüksək nizam-intizam hökm sürür. Kollektiv ona çox hörmət edir. Tələbələr onu çox sevir. Bu onu göstərir ki, professor B.Xəlilov sözün əsl mənasında işinin ustasıdır.

Buludxan Xəlilovu tələbəlik illərindən tanıyıram. Onu tələbə inşaat dəstəsində görmüşdüm. Liderlik xüsusiyyəti onda gənc yaşlarından qabarıq şəkildə özünü büruzə verirdi. İnşaat dəstəsində olan bütün tələbələr üçün o, səmimi insan, qayğıkeş yoldaş, tələbkar rəhbər idi. Dəstənin komandiri bizim kişi müəllimlərindən biri idi. Maraqlı burası idi ki, tələbələr əsasən Buludxan Xəlilovun sözünə əməl edirdilər. Bu, onun yaşından daha təcrübəli və ağıllı olduğunu göstərirdi. Məncə, liderliyi insan özü seçmir, liderlik insanın qabiliyyətidir ki, o, bu qabiliyyəti ilə seçilir, lakin zəhmət çəkmək, əmək sərf etmək vacib şərtlərdəndir. Haqqında danışdığımız Buludxan Xəlilov bu xüsusiyyətə malikdir.

İstedadlı alim, yüksək idarəçilik qabiliyyətinə malik rəhbər işçi olmaqla yanaşı, o həm də səmimi dost, dürüst insan, təvazökar müəllim, qayğıkeş ailə başçısıdır. Çox ciddi, ağır təbiətli, yüksək etika və əxlaqa malik əsl azərbaycanlı kişilərinə xas olan bir xarakterə malikdir. Bir çox insanlara və gənclərə örnək ola biləcək bir şəxsiyyətdir.

Buludxan müəllim həyatının çox gözəl bir dövrünü yaşayır. Onun elmdə yeni sözlər deməyə, yaradıcılıqda yeni uğurlar qazan-

mağa böyük potensialı və zəka xəzinəsi vardır. Bir çoxlarının qibətə hissi ilə baxdığı bu nailiyyətlər, bu günə kimi əldə etdikləri onun bacarıq və istedadının son həddi deyildir. Ondan Azərbaycan elmi, milli mədəniyyət xəzinəsi hələ çox tövfiqlər gözləyir və tam əminliklə deyirəm ki, istedadlı alim bu tövfiqləri elmə verəcəkdir.

Uğurlar arzulayıram.

*Əliyeva Şəhla,
pedaqogika üzrə elmlər doktoru, professor*

DÖVRÜMÜZÜN FENOMEN ZİYALISI

Çox müstəsna hallarda olsa da, bəzən əla oxuyan və təlim-tərbiyədə nümunəvi olan tələbələrin adı təhsil aldığı ali məktəbin ümumi Elmi Şurasında səslənir.

İli dəqiq yadımda deyil, Universitetin ümumi Elmi Şurasında söhbət tələbə Buludxan Xəlilovdan getdi. O vaxtlar "Filologiya" fakültəsinin dekanlığı B.Xəlilovun təyinatla Universitetdə saxlanılmasını təklif edirdi. Tələbə Buludxanı ən çox müdafiə edən, onun Universitetdə saxlanılmasının tərəfdarı olanlardan biri də professor Mürşəl Həkimov idi. Professor M.Həkimov öz çıxışında B.Xəlilovun tələbə kimi qeyri-adi istedadı, biliyə, bacarığa, nümunəvi təlim-tərbiyəyə malik olduğunu çıxışında kifayət qədər əsaslandırma bildi.

Düzü, o vaxtlar bu məsələ məndən ötrü də Elmi Şuranın üzvü kimi xeyli maraqlı oldu. Çünki, fakültədə əla qiymətlərlə oxuyan tələbələr həmişə olur. Lakin əlaçı tələbələrin sırasından müstəsna istedadına görə fərqlənmək fakültə rəhbərliyinin və görkəmli alimlərin diqqətini cəlb etmək olduqca maraqlı idi. Professor M.Həkimov və başqaları görünür tələbə Buludxanın nümunəsində Azərbaycanın gələcəkdə görkəmli ziyalısı ola bilən bir gəncin ardıcıl elmdə və təhsildə qalmasını istəyirdilər.

O vaxtlar ictimai işlərdə fərqlənən, şəkli əlaçı tələbələrin şərəf lövhəsində olan, adlı təqaüd alan və ali məktəbi fərqlənmə diplomu ilə bitirməyə namizəd olan tələbəni müstəsna hallarda ali məktəbdə saxlamaq mümkün olurdu. Bunun üçün ali məktəb rektorunun və Respublika Təhsil Nazirliyinin təqdimatı əsasında Azərbaycan Respublikasının Nazirlər kabinetinə müraciət etmək və məzunun əvvəldən planlaşdırılan təyinatından – bölgüdən çıxarılmasına və

ali məktəbdə saxlanılmasına razılıq alınmalı idi. Belə obyektiv qayğı Buludxan Xəlilova da göstərilmiş və bu obyektiv təyinatın nəticəsi özünü zaman-zaman təsdiq etmişdir.

Buludxan müəllimin elmə gəlişi, elmi yaradıcılıq yolu olduqca maraqlıdır. İndiki Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetin Filologiya fakültəsini "Cəfər Cabbarlı" adına yüksək təqaüdlə oxumuş, 1990-cı ildə fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş və təyinatla indiki Pedaqoji Universitetdə saxlanılmışdır.

O, 26 yaşında namizədlik, 33 yaşında doktorluq dissertasiyası müdafiə etmiş, 2001-ci ildə – 35 yaşında olarkən professor elmi adına layiq bilinmişdir.

Əlbəttə, cavan yaşında elmlər doktoru diplomunu və 35 yaşında professor attestatını almaq müstəsna qabiliyyət sahibi olan insanlara qismət olan keyfiyyətdir. Üstəlik təhsil arası müddətdə iki il ordu sıralarında nümunəvi xidmət etmişdir.

Əsl ziyalıya məxsus olan keyfiyyətlərdən biri də onun üzvü olduğu cəmiyyətdə cərəyan edən hadisələrin mahiyyətini dərk etməsi, onlara seyrçi kimi deyil, obyektiv, düzgün müdaxilə edə bilmək imkanında olmasıdır. Görkəmli ziyalı olmaqla bərabər, Buludxan müəllimin vətəndaş mövqeyi də təqdirəlayiqdir.

Belə ki, 1988-ci ildən başlayan Respublikamızda cərəyan edən hadisələrə qarşı da Buludxan müəllim biganə qalmamışdır. O zamanlar Respublikamızda cərəyan edən siyasi hadisələr özünün dözülməz həddinə çatmışdır. O vaxtlar Naxçıvan MR Ali Məclisinin sədri vəzifəsində fəaliyyət göstərən H.Əliyevin Bakıya gəlişinə, Respublika hakimiyyətinə qayıdışına bəzi müxalif qüvvələr hər cürə əngəl törədirdilər. Belə bir vaxtda Azərbaycanın bir qrup qabaqcıl ziyalı gəncləri H.Əliyevin hüquqlarının Müdafiə Komitəsi

yaratdılar. Məhz B.Xəlilov da Müdafiə Komitəsinin tərkibində əsl vətəndaşlıq mövqeyi nümayiş etdirmişdir.

Professor B.Xəlilov müəllimlik və elmi fəaliyyəti ilə yanaşı, bacarıqlı ictimaiyyətçidir. O, Respublikamızın televiziya kanallarında Azərbaycan dilinin saflığı, onun zənginlikləri haqqında maraqlı verilişlər aparır. Azərbaycanın vaxtilə repressiyaya məruz qalmış görkəmli şəxsiyyətlərinin həyatı və yaradıcılığı haqqında mühüm tarixi faktları Respublika ictimaiyyətinə çatdırır. Məsələn, Buludxan müəllimin Yusif Vəzir Cəmənəminli haqqında televiziya verilişindəki çıxışı öz əhəmiyyəti baxımından olduqca böyükdür. Deməli, professor Buludxan Xəlilov yalnız dilçi alim kimi deyil, dövrümüzün qabaqcıl fenomen ziyalılarından biri kimi, öz biliyini, bacarığını həyatın digər zəruri sahələrində də sınaqdan keçirməyi bacarır.

Professor B.Xəlilov eyni zamanda gözəl elmi təşkilatçıdır. Onun rəhbərliyi və təşkilatçılığı ilə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində neçə-neçə yüksək səviyyəli elmi konfranslar, görkəmli yazıçılar, sənət adamları ilə görüşlər keçirilmişdir.

Professor B.Xəlilov neçə illərdir ki, Pedaqoji Universitetdə "Filologiya" fakültəsinin dekanı vəzifəsində fəaliyyət göstərir, Respublikamızı Beynəlxalq səviyyələrdə keçirilən elmi forumlarda müntəzəm olaraq təmsil edir.

*Fərəcov Ədalət,
biologiya üzrə elmlər doktoru, professor*

ÇOXASPEKTLİ DİLÇİLİK TƏDQİQATLARI VƏ PROFESSIONALLIQ

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində dilçilik elminin özünəməxsus tarixi və ənənələri vardır. Bu məsələnin mərhələlər və şəxsiyyətlər üzrə öyrənilməsi xüsusi bir tədqiqatın mövzusu ola bilər. Bununla belə, uzaqdan-yaxından nəzər salanda bu ali təhsil ocağı ilə bağlı olan Azərbaycan dilçilik elminin bir neçə tanınmış, görkəmli nümayəndələrinin adlarını mütləq çəkmək lazım gəlir.

Fikrimizcə, tərcümeyi-halı və elmi fəaliyyəti Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti ilə üzvi surətdə əlaqədar olan Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü Əbdüləzəl Dəmirçizadə türkologiyada və ölkə miqyasında qəbul olunmuş görkəmli dilçi alim idi. Sovet dövrünün yaratdığı böyük məhdudiyyətlərə baxmayaraq, Azərbaycan ədəbi dili tarixinin ümummilliyə əsaslar üzrə tədqiqi sahəsində Əbdüləzəl Dəmirçizadənin böyük xidmətləri vardır. Sonrakı dövrlərdə Azərbaycan dilçilik elminin inkişafında API (indiki ADPU – İ.H.) məktəbindən Akademiyanın müxbir üzvü Afad Qurbanovun, filologiya elmləri doktoru, professor Nizami Xudiyevin, Abbasqulu Məhərrəmovun, Quşdan Bağirovun, Cəfər Cəfərovun, Əli-sa Şükürovun və başqalarının adlarını çəkmək, elmi fəaliyyətlərindən danışmaq lazım gəlir. Bu elm adamlarından hərəsi bir sahə və ya bir neçə istiqamət üzrə Azərbaycan dilçilik elmində iz qoymuşlar.

Fikrimizcə, filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Xəlilov ölkəmizdə dil haqqında elmi bütün əsas sahələri ilə təmsil edən universal dilçi alimlərdən biridir. Buludxan Xəlilov dilçilik elmindəki ana ixtisası olan morfologiya üzrə ölkə hüdudlarından kənar da tanınan elm adamıdır. Dilçilik elmi onu feilsünəşliyin

elmi əsaslarını yaratmış alimlərdən biri kimi qəbul etmişdir. Buludxan Xəlilovun feillərin köklərinə aid tədqiqatları Azərbaycan dilçilik elminin feil serialının əhəmiyyətli hissəsidir. O, feilşünaslığa dair qiymətli tədqiqatları ilə Azərbaycanda morfologiya üzrə əsas mütəxəssislərdən biri səviyyəsinə çatmışdır. Buludxan Xəlilovun 2 hissədən ibarət olan «Müasir Azərbaycan dilinin morfologiyası» dərsliyi ölkəmizin ali məktəblərində həmin fənn üzrə əsas istinad mənbələrindən biridir.

Bununla belə, Buludxan Xəlilovun çoxcəhətli elmi fəaliyyətində ədəbi dil tarixi, fonetika, leksika, orfoqrafiya, orfoepiya, əlifba-yazı mədəniyyəti məsələləri geniş yer tutur. Buludxan Xəlilov Azərbaycan dilçilik elmini bütün yönləri ilə dərinlən qavramış, əsaslı şəkildə öyrənmiş və bacardığı qədər araşdırmaqda davam edən yorulmaz tədqiqatçıdır. Müraciət etdiyi istiqamətlərin hər birində o, professional dilçi-tədqiqatçı kimi çıxış edir.

Buludxan Xəlilovun türkologiya sahəsindəki xidmətləri də məşhurluq və əhəmiyyətlidir. Onun türkologiyaya aid əsaslarına aid kitablarında türk dillərinin əsas inkişaf proseslərinə dair qiymətli araşdırmalar və ümumiləşdirmələr vardır. Buludxan Xəlilovun türkologiya elminin inkişafında mühüm elmi hadisə olan Birinci Türkoloji Qurultaya və həmin beynəlxalq elmi forumun əsas təşkilatçılarına və iştirakçılarına aid tədqiqatları ilə elm tariximizin bir çox qiymətli səhifələri ilk dəfə öyrənilərək ictimaiyyətə çatdırılmışdır. Buludxan Xəlilovun Gəmiqaya, Qobustan qayaüstü rəsmlərinə həsr olunmuş araşdırmaları Azərbaycanda yazı mədəniyyətinin tarixi köklərinə doğru yeni elmi baxışları ifadə edir.

Çoxaspektli araşdırmalar və professionalıq Buludxan Xəlilovun dilçilik elmindəki fəaliyyətini xarakterizə edir. Bu isə dilçi alimin geniş dünyagörüşə, böyük təcrübəyə və elmi səriştəyə malik

olduğunu, zəhmətini və məsuliyyətini göstərir. Bütün bunların sayəsində Buludxan Xəlilovun təmsalında Azərbaycan dilçilik elmi bütün əsas sahələri ilə inkişaf etməkdə davam edir.

Azərbaycan dilçilik elminin inkişafı yollarında Buludxan müəllimə uğurlar arzulayırıq.

Həbibbəyli İsa,

*Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının
vitse-prezidenti, akademik*

ANALİTİK ŞÜUR VƏ TÜKƏNMƏZ YARDICILIQ ENERJİSİ

Buludxan Xəlilov sözün həqiqi mənasında fitri alim təfəkkürü, elmi faktlara, nəzəri konsepsiyalara, linqvistik baxışlara, müasir ədəbi-estetik normativlərə tamamilə yeni, məntiqi, orijinal münasibətləri olan, elmi fikir arenasında dərin biliyi, mükəmməl savadı, zəngin dünyagörüşü ilə nüfuz qazanan çox ciddi, təmkinli qələm sahibidir. Parlaq təfəkkürü, erudisiyası, kəsərli sözü ilə gənc yaşlarından özünü elmi və ədəbi ictimaiyyətə tanıtmış filoloq alimdir. B.Xəlilov özünün kamil şəxsiyyətində ən gözəl insanlıq və alimlik məziyyətlərini cəmləşdirmişdir. Təbiilik, təmkinlilik, maksimum dəqiqlik, analitik şüur və ötkəm təfəkkür, elmi obyektə orijinal yanaşma məharəti, uğurlu elmi nəticələr, opponenti axıra qədər inandırmaq məharəti – bütün bunlar onun alim portretinin hələ tam çəkə bilmədiyimiz canlı cizgiləridir. O, öz dilçilik görüşlərini, ədəbi-tənqidi, estetik fikirlərini empirik biliyə çevirə bilir, nəzəri qənaətlərini böyük auditoriyalara çıxarıb ciddi eksperimentlərdən keçirir, fikirlərinin mübahisə doğuracağından, öz konsepsiyalarına qarşı iradlardan qətiyyənlə çəkinmir, çünki istənilən opponenta tutarlı arqumentləri, dialektik məntiqə əsaslanan elmi dəlil və sübutları həmişə hazırır.

B.Xəlilovun qələmindən çıxan çoxsaylı əsərlər dərin məzmunu, fakt və arqumentlərin zənginliyi və tutarlılığı, qoyulan problemlərin aktuallığı, tədqiqat obyektinin son dərəcə təmkin və dəqiqliklə araşdırılması və nəhayət, orijinal elmi nəticələri həmişə xoş bir razılıq hissi oyadır. Onun yazdığı dəyərli əsərlər zamanət verir ki, Buludxan müəllimin iti, ayıq alimlik təfəkkürünə etibar edilsin. Buludxan Xəlilovun müxtəlif dilçilik problemləri ilə bağlı suallar

haqqında fikirləri təkzibedilməz dəlillərə əsaslanan həqiqi elmi düşüncələrdir. Çünki o, fitrətən alim və natiqdir. Alimlik və natiqlik onun xislətindədir. Onun çıxışları da lüzumsuz ritorika, padentizm və şablon ifadələrdən xalidir. Bu çıxışlarda ana dilimizin bütün zənginliyi, musiqisi, intonasiya çalarları duyulur. Qələmindən və dilindən çıxan hər kəlmə onun elmi təfəkkür imkanlarının genişliyini meydana çıxarır.

B.Xəlilovun hər bir qələm məhsulu müraciət olunan sahənin mühüm problemlərini həll edərək müəyyən boşluqları doldurmağa xidmət edir, faktlara yanaşma cəsarətini, dərin elmi ümumiləşdirmə qabiliyyətini nümayiş etdirir. Onun nüfuzlu sözü elmi problemlərə düzgün yol, istiqamət tapmış və beləliklə də özünün elmi konsepsiyasını yarada bilmişdir.

Həmişə hərəkətdə, fəal təfəkkür və elmi düşüncələr aləmində olan B.Xəlilovun elmi fəaliyyət dairəsi rəngarəng, tədqiqat meydanı geniş və əhatəlidir. Onun sərrast elmi təfəkküründən xəbər verən hər bir əsəri professionallığı ilə seçilir, istənilən qələm məhsulu Buludxan müəllimin elmi idrakının güclü bir komponentinin işıqlı tərəflərini təzahür etdirir. Bənzərsiz yaradıcılığının bütün idrakı və mənəvi çalarları onun bir avtoritet kimi tanınmasına, alim nüfuzuna güclü təkan verir.

Mübaligəsiz demək olar ki, B.Xəlilovun yaradıcılığı bütövlükdə yüksək elmi fəaliyyətin, tədqiqatçılıq mədəniyyətinin bariz nümunəsidir. Əsərlərində nəzəri fikir vüsətinin, elmilik keyfiyyətlərinin güclü olması düzgün elmi-metodoloji prinsiplərə istinadla, dilçiliyə, türkologiyanın müxtəlif problemlərinə dair mülahizələrini dünyəvi linqvistikasının zəngin ənənələrinə bağlaması ilə, ədəbiyyatın ideya-estetik vəzifələrini ayıq elmi mövqedən qiymətləndirməsi ilə şərtlənir. Bütün hallarda tədqiqat predmetinə yüksək nəzəri baxış,

müasir elmi-metodoloji münasibət aydın hiss olunur, fikir orijinallığı, müəllif mövqeyinin fəallığı, fərdi üslubun müəyyənliyi diqqətəlayiq məziyyətlər kimi aşkarlanır.

B.Xəlilov müasir Azərbaycan dilinin, demək olar ki, bütün sahələrinə aid kitabların, o cümlədən türkologiyaya aid monumental kitabların müəllifidir. Bu sahədə onun diqqətini ötəri, keçici məsələlər deyil, köklü, əsaslı problemlər cəlb etmişdir və bu, dilçiliklə məhdudlaşıb qalmamışdır. Mütəmadi olaraq onun yaradıcılığının ağırlıq mərkəzi, qlobal axtarışları ədəbiyyatşünaslığa keçmişdir. Maraqlı dairəsinə daxil olan ədəbiyyatşünaslığa o, ciddi yaradıcı əmək sərf etmişdir. Ədəbiyyatımızın mühüm və aktual nəzəri-metodoloji məsələlərinin ardıcıl və səmərəli tədqiqatçısı kimi o, problem səciyyəli məsələləri diqqət mərkəzinə çəkir, bu barədə yazıları ədəbi hadisə və faktlara münasibətin müasirliyi, onların qiymətləndirilməsində nəzəri-estetik meyarların yüksək səviyyəsi ilə səciyyələnir. Bu əsərlərdə bədii sözü duymaq, onu müraciət olunan poetik janrın estetik prinsipləri mövqeyindən təhlil etmək qabiliyyəti, professional təhlil ustalığı vacib məziyyət kimi nəzərə çarpır. Azərbaycan ədəbiyyatının klassikləri, müasir nümayəndələrinin yaradıcılığı, onların ədəbi-tənqidi, dilçilik görüşləri də B.Xəlilovun araşdırdığı sahələrdir. Bu sahələrə aid əsərləri ədəbiyyatı yüksək ideya-estetik meyarlarla təhlilin, onun poetik spesifikasiyalarını açmağın mükəmməl nümunəsidir. Nobel mükafatı laureatlarına həsr olunmuş əsərlərində dünya ədəbiyyatı konteksti B.Xəlilov yaradıcılığında nəzəri səviyyənin yüksəkliyinə, elmi baxışların genişliyinə müsbət təsir göstərmişdir.

B.Xəlilovun linqvistikaya dair elmi fəaliyyətini, ədəbi-tənqidi yazılarını küll halında qiymətləndirərkən bunu tam qətiyyətlə demək olar ki, o, Azərbaycan filologiyasının müxtəlif sahələrində

təqdirəlayiq xidmətləri olan böyük yaradıcılıq erudusiyasına malik güclü zəka sahibidir. Onun filologiyamızın müxtəlif məsələlərini əhatə edən, elmi siqləti ilə təqdir olunan orijinal yaradıcılığı müasir dilçilik elmimizin, ədəbi-tənqidimizin böyük uğurları kimi dəyərləndirilməyə layiqdir.

*Hüseynov Məhərrəm,
filologiya üzrə elmlər doktoru, professor*

OLUBSAN

Bu gün ad günündü, ay təbi-rəvan,
Səni sevənlərə mehman olubsan.
Təbriklər, alqışlar səngimir bir an,
Xalqın hörmətinə heyran olubsan.

Təbin haqdan gəlir, ilhamın eldən,
Öz alim oğluyla fəxr edir vətən.
Yaxşı məsləhətin, xoş sözünlə sən,
Neçə tələbəyə həyan olubsan.

Gözündən nur verdin şeirə, sənətə,
Heç nəzər salmadın şana, şöhrətə.
Xeyirxah işinlə sən əbədiyyətə
Qovuşub, dillərdə dastan olubsan.

Min il qulaq assaq söz-söhbətinə,
Tamarzı qalarıq, doymarıq yenə.
Elə vurulubsan vətən mülkünə,
Sən Azərbaycanla bir can olubsan.

Ömrün uzun olsun şən nəğmələrtək,
Əllini keçirdin, yüzünü görək.
Elinmiş sinəndə döyünən ürək.
Elin hər dərdinə yanan olubsan.

*Xəlilzadə Bəxtiyar,
Bakı şəhəri, 17 iyun 2017-ci il*

İSTEDADLI ALİM

Filoloqları şərti olaraq iki hissəyə bölmək olar: dilçilər və ədəbiyyatçılar. Əlbəttə, hər iki bölümün özü də bir neçə hissəyə ayrılır. Bəzən bu alimlərin eləsi tapılır ki, onlar ancaq tədqiq etdikləri problemi dərinlən bilir, digər sahələr haqqında məlumatları zəif olur. Elə dilçi var ki, o, ədəbiyyat problemlərindən xəbərsiz olur. Bəzən isə əksinə, elə ədəbiyyatçılar tapılır ki, dilçiliyin problemləri haqqında heç bir təsəvvürə malik olmur.

Amma Azərbaycan filologiyası Əbdüləzəl Dəmirçizadə, Ağamusa Axundov, Tofiq Hacıyev, Nizami Cəfərov, Aydın Məmmədov, Kamil Vəliyev, Musa Adilov, Yusif Seyidov və s. kimi filologiyanın hər iki sahəsini gözəl bilən alimləri tanıyır. Filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Xəlilov həmin yolu tutan alimlərdəndir. Onun dilçilik problemlərinə dair yazdığı əsərlərdən bir neçəsini xatırladaq: “Azərbaycan dilində təkhecalı feillərin əsasında duran ilkin köklərin fonosemantik inkişafı”, “Azərbaycan dilində ikihecalı feillərin fonosemantik inkişafı”, “Feillərin ilkin kökləri”. “Müasir Azərbaycan dilinin morfoloqiyası” (I hissə), “Türkologiyanın intibah dövrü (XIX əsrin sonu XX əsrin 30-cu illəri)” və s. kitabları çap olunmuşdur.

Göründüyü kimi, bu kitabların hamısı sırf dilçilik problemlərinə həsr olunmuşdur və əlbəttə ki, Buluxan Xəlilovun əsaslı ixtisası dilçilikdir. Lakin onun Azərbaycan televiziyalarındakı çıxışları, ədəbiyyatşünaslığımızın ayrı-ayrı problemləri haqqında etdiyi məruzələr, yazdığı məqalələr, kitablar bizə haqq qazandırır deyək ki, Buludxan Xəlilov yuxarıda adlarını çəkdiyimiz universal xarakterli alimlərimizin yolunu davam etdirir. Onun R.Rzanın,

S.Vurğunun, B.Vahabzadənin, İ.Şıxlının dilçilik görüşləri haqqındakı yazıları, kitabları da belə bir fikri söyləməyə haqq qazandırır. İstedadlı alimimizə uzun ömür, can sağlığı arzulayıram.

*Xəlil Zahid,
filologiya üzrə elmlər doktoru, professor*

İNSANLIĞIN, ALİMLİYİN, PEDAQOQLUĞUN VƏ DOSTLUĞUN SƏMİMİYYƏT ZİRVƏSİ

Mən professor Buludxan Xəlilovu 2001-ci ildə layihə rəhbəri olduğum “Azərbaycanın gənc alimləri” Beynəlxalq layihəsi çərçivəsində tanımışam. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi və Vektor Beynəlxalq Elmlər Akademiyasının birgə layihəsi olan və mərhum akademik Budaq Budaqovun redaksiya şurası sədrliyi altında həyata keçirdiyimiz həmin beynəlxalq layihədə 100-ə dək tanınmış gənc alimin həyat və fəaliyyətini əks etdirən ensiklopediyanın nəşri də nəzərdə tutulmuşdu. Bütün elm sahələrini əhatə edən bu alimlərin ömürlüklərini incələdikdə ən çox diqqətimi çəkən professor Buludxan Xəlilov oldu.

Hələ o zaman yüzdən çox elmi əsərin, o cümlədən bir neçə nüfuzlu monoqrafiyaların və dərs vəsaitlərinin müəllifi olması, “Dədə Qorqud elmi-tədqiqat mərkəzi”nə rəhbərlik etməsi, “İlin alimi” nominasiyasına layiq görülməsi, Nəsimi rayon bələdiyyəsinə üzv seçilməsi və digər bu kimi uğurlara imza atması, 33 yaşında “Azərbaycan dilində feillərin fonosemantik inkişafı” kimi çox çətin və aktual bir mövzuda doktorluq dissertasiyası müdafiə etməsi, həqiqətən də qürurverici və əlçatmaz idi.

Bu layihədən sonra hər an yaxından tanış olmağa və dostlaşmağa cəhd etdiyim Buludxan müəllimlə tale çox unudulmaz bir məqamda bizi rastlaşdırdı.

Çağdaş Türk Dünyası ədəbiyyatında xüsusi çəkisi və yeri olan KIBATEK (Kıbrıs Balkanlar Avrasiya Türk Ədəbiyyatları Kurumu) Vakfının Azərbaycanda növbəti qurultayı və beynəlxalq şeir

şöləni keçirilirdi. Qurumun Azərbaycan təmsilçisi olaraq bu beynəlxalq tədbirə ev sahibliyi etmək üçün Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin rektoru ilə görüşdüm. Rektor təklifimizi məmnuniyyətlə qəbul edərək Filologiya fakültəsinin dekanı, professor Buludxan Xəlilovu mənimlə tanış etmək, beynəlxalq tədbirin təşkilatı məsələlərini birlikdə planlamaq üçün otağına dəvət etdi. Rekturun təqdim və tanış etməsinə yer saxlamadan yüz illərin dostu və qardaşı kimi bir-birimizlə görüşdük. Elə o andan ömrümün və taleyimın ən əziz və əkiz insanlarından biri olaraq Buludxan müəllimlə dostluğumuz, doğmalığımız və qardaşlığımız uzun və əbədi bir yolçuluğa çıxdı.

Çox zaman xarici ölkələrdə olduğumdan fiziki olaraq tez-tez görüşə bilməsək də, Buludxan müəllimin dilimizin aliliyinə və müqəddəsliyinə həsr olunmuş bir-birindən dəyərli monoqrafiya və dərslikləri, görkəmli ədəbiyyatşünaslara həsr olunmuş publisistik kitabları, qəzetlərdə, jurnallarda və sosial şəbəkədə yayımlanan, bir-birindən daha ciddi ziyalı mövqeyini sərgiləyən məqalələri hər an yol-yoldaşım olub.

Onun “Azərbaycan dili: milli varlığımız, mənəvi sərvətimiz”, “Müasir Azərbaycan dili”, “Türkologiyaya giriş”, “Türkologiyanın intibah dövrü”, “Azərbaycan dili antologiyası”, “Azərbaycan dili: dünən, bu gün”, “Müasir Azərbaycan dilinin morfologiyası”, “Dil, ədəbiyyat, mədəniyyət”, “İsmayıl Şıxlı: müəllim haqqında müəllim sözü” və digər kitabları dilimizin keşikçilərindən və məcnunlarından biri olaraq sözün həqiqi mənasında masaüstü kitablarıma çevrilib. Buludxan müəllim bu kitabları və adını çəkmədiyim digər çoxsaylı tədqiqat əsərlərini dilimizə elə bir sonsuz sevgi və sayğı ilə qələmə alıb ki, bu kitabları hər hansı bir başqa dil mənsublarına

öz dillərinə çevirərək oxutsan, o insanların da öz dillərindən öncə Azərbaycan dilini sevəcəklərinə şübhə etmirəm.

Xüsusilə Buludxan müəllimin “Azərbaycan dili: milli varlığımız, mənəvi sərvətimiz” adlı kitabında müstəqillik qazandıqdan sonra Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin Azərbaycan dili, onun qorunması və saflığı ilə bağlı apardığı çox həssas və ardıcıl siyasət dərin təhlil olunmuş və xronoloji ardıcılıqla tədqiq edilmiş çox unikal bir əsərdir.

Buludxan Xəlilovun dilimiz, ədəbiyyatımız, mədəniyyətimiz və xüsusilə türkologiya elmi ilə bağlı apardığı araşdırmalar o qədər geniş qapsamlı və çoxşaxəlidir ki, onun bu mövzularda yazılmış hər bir əsərini oxuduqda heyrətlənmişəm ki, görəsən bir alim bir elmi-tədqiqat institunun araşdıracağı məsələləri tədqiq edərək necə bir kitaba yerləşdirə bilib!..

İki il öncə Buludxan müəllimin indi çatdığı ömür ekvatoruna mən də çatmışdım. O zaman bir neçə qələm dostlarım 50 illik yubileyimlə bağlı kitab və monoqrafiya hazırladılar. Onlardan birini, filologiya elmləri doktoru Vaqif Yusiflinin “Bu, Elçin İsgəndərzadədir” portret monoqrafiyasının əlyazmasını ön söz yazması üçün əziz dostuma təqdim etdim. Bir neçə gündən sonra Buludxan müəllim zəng edərək mənə 50 illik yubileyimin və yaşanacaq bütün ömrümün ən böyük sürprizlərindən birini söylədi. Bildirdi ki, sənın yaradıcılığın üzrə mən də miniatür bir kitab hazırlamışam. Beləliklə, onun qələmindən çıxmış “Bəyaz doğulan şeirlər” mənim ömrümün əbədi bəyazlığına və uzaqlığına çevrildi.

Bu yazıda bir səmimi etirafı da dilə gətirmək istəyirəm ki, R.Behbudov adına Dövlət Mahnı teatrında Türkiyənin və Azərbaycanın bir sıra dövlət qurumları tərəfindən keçirilən rəsmi yubiley tədbirimdə də dəyərli ziyalılarımızın çoxsaylı çıxışları içərisində

mənə doğma və səmimi təsir bağışlayanı da Buludxan müəllimin çıxışı oldu.

Mən əziz qardaşımın yubiley tədbirinin nə zaman keçiriləcəyini və o tarixdə Bakıda olacağımı, çıxış edib-etməyəcəyimi indidən dəqiq bilmirəm.

Amma dəqiq bildiyim və fəxr etdiyim bir gerçəklik var ki, bu gün Azərbaycan elminin və təhsilinin zirvə və lider şəxsiyyətlərindən biri professor Buludxan Xəlilovdur!

Amma dəqiq bildiyim və qürur duyduğum bir həqiqət var ki, bu gün Türk aydınlığının əbədiyaşar günəşlərindən biri professor Buludxan Xəlilovdur!

Amma dəqiq bildiyim və qardaşlığından məmnunluq duyduğum bir həqiqət var ki, professor Buludxan Xəlilov insanlığın, alimliyin, pedaqoqluğun və dostluğun səmimiyyət zirvəsidir!

50 yaşında qazandığın ƏBƏDİYYƏTİNİ ürəkdən təbrik edirəm, əziz qardaşım!!!

İsgəndərzadə Elçin,

texnika üzrə elmlər doktoru, professor,

Azərbaycan Texniki Universitetinin kafedra müdiri,

Azərbaycan Respublikasının Fəxri Mədəniyyət işçisi,

Mədəniyyət Səfiri

MÜQƏDDƏS MƏQSƏDƏ SADIQ VƏ HƏM DƏ SƏDAQƏTLİ ÖMÜR YOLU

Tanıdığım insanlar arasında daha həssas dost axtaranda ilk baxışlarda yadıma düşənlərdən biri Buludxan müəllimdir. Buludxan Xəlilovun qaynar təfəkkürə, yüksək mənəviyyətə malik olduğunun dönə-dönə şahidi olmaqla, onun haqqında söylənən müsbət fikirləri mən də sınaqdan keçirmişəm. Alicənablığa və mənəvi zənginliyə gəldikdə isə mənim qəlbimdə nümunəvi yerlərdən birinə layiq olan insanlardandır.

Qeyd olunan və olunmayan müsbət xüsusiyyətlər onun təbiətinə və prinsipinə zidd olan axına qoşulmamaq, özünün seçdiyi yola, mövqeyinə və şəxsiyyətinə qiymət verərək qüsursuz ömür yolu sürmək arzularına sadıqlığında və sədaqətində daha parlaq cizgilərlə, mövcud olan həm də tez-tez rast gəldiyimiz hər cür ziddiyyətlər arasında onun ədalətli seçimi qırmızı xətlərlə özünü göstərməkdədir.

Qeyd etməliyəm ki, Buludxan müəllim dostlarının cəfasına dözməyi onu itirməkdən qat-qat üstün tutmağa qadir olan insanlardan biridir. Mənim fikrimcə, Buludxan Xəlilov bənzərsiz dünya duyumuna və özünəməxsus təfəkkür tərzinə görə tanıdığımız arasında həmişə seçilmişdir. Xüsusilə gerçəkliyə iti gözlə baxan, hər şeyi olduğu kimi görən, paxıllıq, ikiüzlülük və nankorluq edənlərə ironiya ilə nəzər yetirən, nəyin hesabına haqq işi nahaq işə qurban verərək cəmiyyətdə əyintiliklər yaradanlara qarşı onun daim barışmaz olduğunu müşahidə etmişəm. Saxta adamların çürük niyyətini, müxtəlif riyakar üsullarla “uğurlara” çalışanların son nəticədəki uğursuzluqlarını yumoristik, satirik və komik ifadələrlə əks etdirmək məharəti Buludxan müəllimdə daha güclüdür. Onda olan

formanın məzmunla uyğunluğunu seçmək qabiliyyəti buna daha çox imkan verir. Deməli, o, necə varsa, elə görünməyi, necə görünürsə, elə olmağı daha çox sevir. Onun amalında ən güclü anlayışlardan biri olaraq həm “yaxşılığa”, həm də “yamanlığa” özünəməxsus tərzdə, yəni yüksək ehtiramla cavab verməsindədir. Əlbəttə, belə xüsusiyyətlər onun nuraniliyindən xəbər verməklə, həm də Buludxan müəllimin təmizliyi, saflığı, təbiiliyi və daxili azadlığını qoruyub saxlayaraq özünə, öz keçmişinə sadiqliyinin bilavasitə nəticəsidir.

Buludxan Xəlilov xoşbəxt adamdır. Təkcə ona görə yox ki, o, filologiya elmləri doktoru, professordur, həm də ona görə ki, onu gözəl və səmimi insan, dərin zəkaya malik güclü alim kimi tanıyırlar.

Eyni zamanda onun hamının üzünə və gözünün içinə düz baxmaqla, başını hər kəsin qarşısında uca tutmağa haqqı vardır. Bunu özü qazanmışdır, bəli həyatın ona təqdim etdiyi mükafatıdır. Buludxan müəllim ona görə dövrümüzün ən xoşbəxt insanıdır ki, o yalnız özünə güvənir, xəyalpərəstlikdən tamamilə uzaqdır. İstədiyi yüksəkliklərə qalxmaq potensialına nail olmaqla həm də bir an qəlbində yaranan ideyanı, hər hansı fikri dəqiq və aydın cümlələrlə, ardıcıl olaraq istənilən auditoriyaya çatdırmaq imkanlarına malikdir. Bəli bu belə də olmalıdır. Çünki hər şeydən əvvəl Buludxan müəllim mütərəqqi və zəngin mənəvi ruhlu bir nəslin nümayəndəsidir. “Ot kökü üstündə bitər” deyib ulu babalarımız.

Buludxan müəllim ictimai rəydə gözütöx insan, dili ilə əməli üst-üstə düşən alim, mənəvi dəyərləri maddi nemətlərdən üstün tutan, yalnız arxalılara deyil, həm də arxasızlara dayaq olan ədalətli bir şəxsiyyət kimi tanınmaqdadır.

Mən onu hələ 1992-ci illərdən, yəni elmin bütün sahələri üzrə müxtəlif vəzifələrdə çalışmağa başladığı dövrdən tanıyıram. O zaman mən də Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutunda gənc alimlər sırasında çalışmaqda həm də ictimai vəzifə daşıyırdım.

Axı tanınmaza, bilinməzə kiminsə malik olduğu haqqını müdafiə etmək keyfiyyətləri nadir insanlara məxsusdur. İllər keçdi Buludxan müəllim öz sözünü deməkdən çəkinməyən, ədalətli və həm də səmimi bir insan kimi nəinki alimlər arasında, eləcə də respublikada ictimaiyyət tərəfindən tanınmağa başladı.

Buludxan Xəlilov xüsusilə sadəliyini, insanlara qarşı səmimiliyini, dostlarına qarşı etibarlılığını saxlayaraq, heç bir qüvvənin onun bu keyfiyyətlərinə xələl gətirə bilməməsi sınaqlarından alınacaq və üzünə çıxmışdı.

Buludxan müəllim həm də gözəl ailə başçısıdır. Həyat yoldaşı ilə birlikdə böyüdüb boya-başa çatdırdıqları övladları da onların özünə xas olan keyfiyyətlər üzərində kökləndiyi tanışları tərəfindən açıq-aydın müşahidə olunur. Bütün bunlar məni və eləcə də filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Xəlilovun dostlarını, onu uzaqdan və yaxından tanıyanları sevindirməyə bilməz. Çünki, o, hər bir bəşər övladının nəcib əməlləri və fəaliyyəti nəticəsində əldə etdiyi qələbəyə, nailiyyətlərə ürəkdən sevinən şəxslərdən biri olmaqla, özünəməxsus, nümunəvi ömür yolu keçmişdir. Arzumuz budur ki, həmin nümunəvi ömür yolunda tale bundan sonra da onun üzünə gülsün, onu daim sevindirsin. Xüsusilə, böyük Tanrı həmişə olduğu kimi Buludxan müəllimin özünə və başqalarına vətənpərvərlik tələbkarlığı ilə keçirdiyi ömür yoluna əsaslanaraq onun qismətini versin.

Məhəmməd Peyğəmbər (ə.s.) hələ vaxtı ilə buyurmuşdur ki, yaxşının yaxşı olduğunu cəmiyyətə çatdırmasan, həmin yaxşılar da

pislərə doğru meyilli olar. Deməli, professor Buludxan Xəlilovun yüksək mənəvi keyfiyyəti, onun malik olduğu elmi potensialı barədə hər bir anda fikir söyləmək bizim borcumuzdur.

Kazımlı Xan hüseyin,

“İşçi Qrupu”nun rəhbəri, Avrasiya Qiymətləndiricilər Birlikləri Assosiasiyası İdarə Heyətinin sədri, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin “Qiymət və qiymətləndirmə” kafedrasının müdiri, Azərbaycan Sosial Rifah Partiyasının sədri, Milli Məclisin deputatı, professor

ƏLLİ YAŞIN ZİRVƏSİNDƏN GÖRÜNƏNLƏR

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti ölkəmizin ən qocaman təhsil müəssisələrindəndir. Yarandığı vaxtdan (1921) indiyədək bu təhsil müəssisəsinin auditoriyaları neçə-neçə tanınmış simaya əvvəlcə tələbə, sonralar isə müəllim kimi şahidlik etmişdir. Bu elm ocağında Əli Sultanlı, Məmməd hüseyin Təhmasib, Əkrəm Cəfər, İsmayıl Şıxlı kimi görkəmli adamlar dərs demişdir. Bu elm ocağının məzunları sırasında Səməd Vurğun, Süleyman Rüstəm, Mikayıl Müşfiq, Yusif Məmmədəliyev kimi şəxsiyyətlərin adını çəkmək olar.

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin məşhur məzunlarından biri də Buludxan Xəlilovdur. O Buludxan Xəlilov ki, onun yaradıcılığı Azərbaycan elmi ictimaiyyətinin diqqət mərkəzindədir.

Buludxan Xəlilovun elmi fəaliyyəti dilçiliyin, türkologiyanın ən aktual problemlərinin həlli istiqamətinə yönəlmişdir. 1999-cu ildə professor geniş elmi şərhlərlə I Türkoloji Qurultayın stenoqrafik materiallarını nəşr etdirmişdir. Bu nəşr Azərbaycan dilçilik və türkologiya camiasının marağına səbəb olmuş və mühüm bir elmi fakt kimi qarşılanmışdır.

Professorun müxtəlif illərdə nəşr etdirdiyi kitablara və monoqrafiyalara (“Azərbaycan dilində təkhecalı feillərin əsasında duran ilkin köklərin fonosemantik inkişafı” -1996; “Feillərin ilkin kökləri”-1998, “Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultay”-1999, “Türkologiyanın intibah dövrü”-2001, “Azərbaycan dili: dünən, bu gün”-2004, “Mahmud Kaşğarının “Divani lüğət - it - türk” əsərində etnonimlər”-2009, “Türkün hikmət xəzinəsi: Xoca Əhməd Yəsəvi”-2010, “224 qədim türk sözü”, “Dil - söz çələngi”-2013, “Dil,

ədəbiyyat, mədəniyyət” və s.) sadəcə nəzər salmaq kifayətdir ki, alimin elmi fəaliyyətinin nə qədər çoxşaxəli olması barədə təsəvvür yaransın.

Buludxan Xəlilov o ziyalılardandır ki, bildiklərini yalnız kitablarla deyil, müəllimlik fəaliyyəti ilə də gənc nəsə çatdırmağı vacib bilir. Pedaqoji işlə məşğul olduğu illər ərzində Buludxan Xəlilov neçə-neçə qiymətli proqram, dərslik və dərs vəsaiti (“Müasir Azərbaycan dilinin morfoloqiyası”, I hissə, “Türkologiyanın intibah dövrü”, “Müasir Azərbaycan dilinin morfoloqiyası”, II hissə, “Azərbaycan dili: dünən, bu gün” “Türkologiyaya giriş”, “Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya, orfoepiya”, “Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası”, “Türk dillərinin müqayisəsi”, “Müasir Azərbaycan ədəbi dili”, “Müasir Azərbaycan ədəbi dilinin fonetikasi”, “Azərbaycan dilinin tarixi”, “Azərbaycan dilinin müasir problemləri”, “Azərbaycan dili elminin tarixi və metodologiyası” və s.) ortaya qoymuşdur. Hal-hazırda Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində bir çox fənlər məhz bu dərslik və proqramlar əsasında tədris olunur.

Buludxan Xəlilov Ali Attestasiya Komissiyasında Ekspert Şurasının üzvü, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Univeritetində ən qocaman fakültənin dekanı, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin və Yazıçılar Birliyindəki “İrs” Komissiyasının üzvüdür. Yəni Buludxan Xəlilov elmi kadrların yetişməsində, elmimizin, mədəniyyətimizin inkişafında və tanıtılmasında mühüm rol oynayan bir alim və ictimai xadimdir.

Professorun layiq görüldüyü mükafatlar isə (2001-ci ildə “İlin alimi” nominasiyası, 2003-cü ildə “Vektor” Beynəlxalq Elm Mərkəzi Mükafat Komissiyasının qərarı ilə “Azərbaycanın gənc alimləri” Beynəlxalq layihəsinin qalibi, 2004-cü ildə Azad Qələmlər

Cəmiyyəti tərəfindən Azərbaycan dili, ədəbiyyatı və türkologiya elmlərinin tədqiqi-təbliği sahəsindəki xidmətlərinə görə “Qızıl qələm” fəxri mükafatı, 2006-cı və 2009-cu illərdə “Vektor” Beynəlxalq Elm Mərkəzi Mükafat Komissiyasının qərarı ilə “XXI əsrin ziyalı”, 2009-cu ildə türk ədəbiyyatına xidmətləri ilə bağlı olaraq Türkiyə Cümhuriyyətinin KIBATEK Akademik Üyesi fəxri adı) onun elmi fəaliyyətinin necə yüksək qiymətləndirilməsinin bariz göstəriciləridir.

İyul ayı hörmətli Buludxan müəllimin 50 yaşı tamam olur. İnanırıq ki, irəlidə bu elm adamını yeni-yeni uğurlar gözləyir. Bizə isə o qalır ki, həmkarımıza Tanrıdan möhkəm cansağlığı arzulayaq.

Kazımoğlu – İmanov Muxtar

AMEA-nın həqiqi üzvü,

AMEA-nın Folklor İnstitutunun direktoru

ALİM ÖMRÜNÜN 50-Cİ BAHARI

Buludxan müəllim! Yüzlüyü xırdalayıb 50-ə çatdı. Amma ha çalışıram onu bu yaşda təsəvvür edə bilmirəm. Elə yaddaşıma 25-30 yaşlarında olan mehriban simalı, gözəl ürək sahibi, dost-yoldaş qədri bilən Buludxan müəllim – Buludxan Əziz oğlu Xəlilov həkk olub. Onun mənalı ömür yolu kino lenti kimi daim gözlərim önündə canlanır.

Kadr 1. Tələbəlik illəri... Tələbəlik xatirələri...Tələbəlik dostu

Buludxan müəllim əsl dostdur. Qida qədər ehtiyac duyduğumuz ağıllı dost. Adətən deyirlər, yaxşı dost gözəl ətir satan kimidir; sənə ətir vurmasa da, yanında olduğun müddətdə gözəl ətrindən faydalanarsan. Çünki yeri gələndə çoxlarımızın səhvlərinə göz yumub, sirlərimizi qoruyub və lazım gələndə tövsiyə və nəsihətlərini heç vaxt əsirgəməyib.

Buludxan müəllimlə maraqlı xatirələrim çoxdur.

Deyirlər, insanı yaşadan onun xatirələridir. Məncə, yalqızlığı, uğursuzluğu, bəlkə də, talesizliyi unutduran bir şey varsa, o da müqəddəsliyinə xələl gəlməsin deyər, içimizdə qoruyub-yaşatdığımız xatirələridir.

Biri haqqında...

Səhv etmərsən, insitutun (indiki Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti) birinci kursunda oxuduğum vaxt qərribə bir “macərəyə” tuş gəldim. Hərdən bəxtimə-taleyimə lənət yağdırıram ki, harada bəd işlər var, gərək axtarıb mənim yaxamı tapa, ətəyimdən sallaşa...

...Əsas seminar müəllimimiz üzrlü səbəbdən dərsə gəlməmişdi. Onu ortayaşlı, bəstəboy, sarışın bir müəllim əvəz edirdi. (Allah ömür versin! İndi də yaşayır. Etika xətrinə adını çəkmirəm).

Xüsusi ədasından, hərəkətlərindən hiss olunurdu ki müəllim özündən çox razı və müştəbehdir. Auditoriyada bir az filosofsağağı (görun

çatlasın Humbolt – alman dilçisi) – var-gəl etdikdən sonra dərsi soruşmağa başladı. Seminara verilən tapşırıq “Çin dilçiliyi” idi.

Təsədüfənmi, yoxsa qismətdən olan kimi məndən başqa tələbə yoldaşlarımdan heç kəs əlini qaldırmadı. Düzü, az-çox oxuyan idim, bir də qrupda əlaçılıq karyeramı heç kəsə güzəştə getmək istəmirdim. Lövheyə çıxıb mövzunun “müqəddimə”sini yenidən başlamışdım ki müəllim məni saxlayıb dedi:

– İndi də “Hind dilçiliyi”ndən danış. Doğrusu, çaşıb qaldım. Bu an köməyimə tələbə yoldaşlarımdan etiraz dolu iradları çatdı: “Müəllim, bizə evə tapşırıq “Çin dilçiliyi” mövzusu verilib. “Hind dilçiliyi növbəti dərsdir”. Auditoriyada bir anlıq kaos yarandı. Ağız deyənə qulaq eşitmirdi. Sakitlik yaranan kimi mövzunu yenə davam etdirdim. Yenə də əvvəlki “əda ilə” məni saxlayıb özünəməxsus tərzdə məzəmmət etdi. Artıq dözə bilməyib keçib yerimdə əyləşdim. Elə bil müəllim buna bənd imiş. Əsəbi halda əllərini stola vurub amiranə bir tərzdə: “Gör, sənə başına nə oyun açacağam. Təqaüdü (yəni tələbə təqaüdü) kəsdirib, insitutdan qovdu-racağam!” Bu sözləri deyib auditoriyamı tərk etdi...

Payızın nostaljisi üstümə qara-qara fikirlər çökdürdü. Zavallı, Arif, görəcək günlərin varmış. Çoxları kimi atamın vaxtlı-vaxtsız göndərdiyi pulundan da şirin olan tələbə təqaüddən məhrum olmaq ağır dərd idi... Ehtiyac acısı içimi göz-göz edirdi. Cibimdə siçanlar “sevişir”, əl salsam, günaha batardım. Kor-peşman yataqxanaya qayıtdım. O dövrdə yataqxanada yaşamaq toyuq hinində gecələmək kimi bir şey idi. Səhərəcən gözümə yuxu getmədi; təqaüddən məhrum olmaq, üstəlik universitetdən qovulmaq qorxusu... Qocalar demişkən, “arandı dağa apardım, dağı da arandı” Mən, başibəlalı isə Bakını kəndə daşdırdım, kəndi də Bakıya köçürdüm”. Qaranlıq quyu dibində iynə boyda işıq axtarmaq ümidi ilə səhəri dirigözlü açdım.

Sən demə, çarəsizliyin yeganə dərmanı ümid imiş. Ümidim yalnız Buludxan müəllimə qalmışdı. Çünki Buludxan müəllim o

dövrə tələbələr arasında diribaşlığı, ötkəmliyi və himayədarlığı baxımından xüsusilə seçilirdi. Əhvalatı olduğu kimi ona danışdım. Sözümlü axıra çatdırmamış Buludxan müəllim əlini-əlinə vurub şaqraq səslə gülməyə başladı. “Ayə, vecinə alma. O müəllim məni də qovdurmaq istəyirdi. Yaxşı insandır, yəqin əsəbiləşib deyib. Bir gün səni onunla yaxından tanış edəmə”. Səmimi deyirəm. Buludxan müəllimin bu sözlərindən sonra sanki “ilan ağzından qurbağa qurtaran kimi sevindim”. Sonradan məlum oldu ki, həmin müəllimin bizə bir az da qohumluğu çatırmış.

Kadr 2... Müəllim həmkarım ...Müəllimlik fəaliyyəti...

Ali məktəbdə adlı təqatüdcü, dissertant, müəllim, baş müəllim, dozent, elmi-tədqiqat laboratoriya rəhbəri, professor, dekan – Buludxan müəllim az vaxt ərzində belə bir uzun elmi-ictimai inkişaf yolu keçib.

Buludxan müəllimin yaradıcılığı çox şaxəlidir: dilçilik, ədəbiyyatşünaslıq, publisistika, ədəbi-tənqid və s. Bəlkə də bir sahə ilə məşğul olsaydı, o sahədə daha böyük nailiyyətlər əldə edərdi və o sahə daha çox qazanardı. Çünki Buludxan müəllim kimi istedad sahibi məhdud olmamalıdır.

Deyirlər, insanın ən qüsurlu cəhəti öz müasirini qiymətləndirə, öz dostunun nəyə qadir olduğunu mühakimə edə bilməməsidir. Amma mən Buludxan müəllimi həmişə qiymətləndirmişəm. Bilmişəm ki, bizim dilçilik aləmində bir Buludxan müəllim – prof.Buludxan Xəlilov var, daim axtarışdadır, yenilik fədaisidir, heç kimə bənzəməz. Mənə elə gəlir ki, Buludxan müəllim üçün həyatın mənası yorulmadan işləmək, çətinliklərə mübarizə aparmaqdan ibarətdir.

Kadr. 3... Fakültə dekanı... Bacarıqlı rəhbər...

Ümummilli liderimiz H.Əliyevin müdrikəsinə söylədiyi bu kəlamlar heç vaxt unudulmaz.

“Vəzifə insana heç bir şey vermir, sadəcə olaraq səlahiyyət verir. Qalan hər bir şey onun ağılından, zəkəsindən, biliyindən, mədə-

niyyətindən asılıdır”. Rəhbərlik etmək üçün ilk növbədə gərək insanın ona mənəvi haqqı çatsın. Prof.Buludxan Xəlilov məhz belə keyfiyyətlərə məxsus fakültə dekanıdır. Bəlkə universitetimizdə yeganə dekan ki, ulu öndərimizin söylədiyi kriteriyalara tam cavab verir.

Buludxan müəllimin yazılarını internet saytlarında izləmişəm, müxtəlif televiziya kanallarında çıxışlarını maraq və fəxrə dinləmişəm, monoqrafiyalarını oxumuşam, dərslərlə tanış olmuşam. Hər bir əsəri, hər bir söz yeniliyi ilə nəzəri diqqəti cəlb edir. Heç vaxt yeni söz deməkdən qorxmayıb.

Mövcud pedaqoji fikir tariximizdə, filologiya elmimiz sahəsində prof.Buludxan Xəlilov aydın iz qoymağdadır – bunlar gələcək nəsillər üçün tədqiq və öyrənmə mənbəyi olacağına qəti şübhəmiz yoxdur. Çünki bu ömür dəyərli ömürdür.

Ağac yerdən qida alar, günəşdən işıq, bar-bərəkət gətirər. Buludxan Xəlilov qərrib Ağbaba dağları kimi başı göylərə ucalan, kökləri dərinliklərə işləyən nəhəng bir ağac kimidir – bar-bərəkəti son dərəcə bol olub, bir milləti mənəvi cəhətdən əbədi yaşatmağa, mənəcə, bəs edər.

50 yaş qocalıq deyil, kamilləşmək, müdrikləşməkdir. Öz adımdan Buludxan Xəlilovu alim ömrünün 50-ci baharı münasibətilə təbrik edir, ona can sağlığı, yeni-yeni nailiyyətlər arzulayıram. (Elm fəaliyyəti ilə bağlı növbəti yazılarımızda ətraflı bəhs edəcəyik).

Kazımov Arif,
ADPU-nun baş müəllimi

AZƏRBAYCAN DİLÇİLİK MƏKTƏBİNİN GÖRKƏMLİ DAVAMÇISI

Yanılmıramsa, Azərbaycan dilçilik elminin əsasını elə Dədəmiz Qorqud qoyub. “Gəlinə ayıran, ayrına doyuran, iynəyə tikən, tikənə sökən demədiyinə” görə peşman olan Dədəmiz həm də dilimizin yaradıcılarından, daha doğrusu, zənginləşdiricilərindən biri olduğunu da eyhamla bizlərə çatdırıb. Deməli, ilk dilçi professorumuz, ilk dilçi akademikimiz də elə Dədəmiz Qorqud olub.

Ondan sonra görəlim kimlər gəldi?

Kaşğarlı Mahmud “Divan”ı qoltuğunda: “Çal qopuzun, Dədəm Qorqud, yetdim!” dedi.

Ondan sonra görəlim kimlər gəldi?

Təbrizli Xətib dördcildlik “Şərh”i qucağında: “Çal qopuzun, Ağam Qorqud, yetdim!” dedi.

Azərbaycan dilçilərini saya varsam, tükənsə olmaz.

Naxçıvanlı Hinduşah gəldi, Dərbəndli Mirzə Kazım bəy gəldi, Gəncəli Əhməd Cəfəroğlu gəldi, Kırımlı Bəkir Çobanzadə gəldi...

Bunların ardınca Şamaxılı Məmmədəğa Şirəliyev, Şəkili Əbdülzəl Dəmirçizadə, Kürdəmirli Ağamusa Axundov, Ordubadlı Vasim Məmmədəliyev, Mərəndli Muxtar Hüseynzadə, Ordubadlı Nəsir Məmmədov, Ordubadlı Fərhad Zeynalov (deyəsən, ordubadlıların sayı bir az çox oldu axı. Neynək, zərər yoxdu...), Qarabağlı Tofiq Hacıyev, Şuşalı-Naxçıvanlı Kamal Abdullayev... nəriltilgurultuynan yetməz olurlarmı?

Ustadım Ağamusa müəllimin tez-tez işlətdiyi bir söz heç yadımdan çıxmaz: “Danimarkada böyük-böyük dilçilərə heykəl qoyurlar!”

Bizim böyük dilçilər də öz heykəllərini elmin ürəyində, türkologiyanın ürəyində, xalqın ürəyində qoyublar.

Böyük dilçiliyimizin zəngin ənənələrini davam etdirən istedadlı və məhsuldar alimlərimizdən biri də, heç şübhəsiz ki, professor Buludxan Xəlilovdur. Mən Buludxan müəllimin 50 yaşının hələ təzə-təzə tamam olduğunu eşidəndə, doğrusu, bir qədər təəccübləndim. Çünki təsəvvürümdə o, daha yaşlı-başlı, oturmuş bir alim idi; elmi aktivliyi dövründə ildə az qala 20 elmi əsər yazmaq hər tədqiqatçının işi olmasın gərək! Professor Buludxan Xəlilov bu uğura imza atmış yorulmaz alimlərimizdən biridir.

Tale elə gətirib ki, müasir dilçiliyimizin korifeylərindən bir çoxu öz yardımlarını multidissiplinar yəndə qurublar. Ağamusa Axundov, Tofiq Hacıyev kimi dilçi akademiklər həm də ədəbiyyatşünas, tənqidçi olublar. Bu baxımdan akademik Kamal Abdullayev daha irəli gedib: dilçi, folklorşünas, publisist, yazıçı, şair, esseist, tənqidçi, ictimai xadim...

Professor Buludxan Xəlilov öz yaradıcılığında bu ənənəni də davam etdirib. Biz onun qələminin səsinə gah dilçilikdən, gah ədəbiyyatşünaslıqdan, gah publisistikadan, gah qorqudşünaslıqdan, gah mədəniyyətşünaslıqdan, gah tarixşünaslıqdan, gah dövlətşünaslıqdan... eşidirik. Hər dəfə də bu, Buludxan Xəlilov qələminin öz səsidir, heç bir başqa qələmin səsinə bənzəməyən səsi. Axı hələ XII yüzillikdə dahi babamız Gəncəli Nizami qürurla deyirdi ki: “Ariyəte kəs nəpəzirofteəm; Anke deləm qoft bequ qofteəm!” (Kimsədən bərovuz qəbul etmədim; Onu ki ürəyim söylədi, dedim!)

Tez-tez müxtəlif saytlarda, nüfuzlu mətbu orqanlarda Buludxan müəllimin maraqlı yazılarına rast gəlirik. Mən deyərdim ki, 50 yaşlı professor Buludxan Xəlilov çoxyönlü yaradıcılığının çiçəklənmə, barvermə dövrünü keçirir. Bu mübarək dövrdə ona yeni uğurlar diləyir və bu uğurların gerçəkləşəcəyinə ürəkdən inanırıq. Bu yolda ona cansağlığı və könül xoşluğu arzuları ilə:

*Kərimli Teymur,
akademik*

BULUDXAN XƏLİLOV 50 YAŞINA...

1983-cü il idi. Sergey Mironoviç Kirov adına Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin 1-ci kursuna qəbul olmuşdum. 16 yaşım olmasına baxmayaraq məqsədim, məramım aydın idi. Mən alim olmalıydım. Hədəf isə 25 yaşına qədər namizədlik dissertasiyası müdafiə etmək, sonra isə doktorluğa doğru inamla irəliləmək idi. Təqribən 30-31 yaşında doktorluq dissertasiyasını da müdafiə edib, professor tituluna yiyələnmək. Hamı da baxıb deyəcəkdi ki, bərəkallah, Mahir cavan professordur. Maddi tərəfi də fikirləşmişdim. Dosent və professorlar yüksək maaş alırdılar. Hörmətləri də dünyalar qədər. Qəbul imtahanlarına salınan müəllimlərin hörməti isə xüsusilə yüksək idi.

Mən də özümü bu üfüqdə görürdüm. Bu baxımdan canlı nümunələrim də vardı. Məsələn: dekanımız Ağamusa Axundov 32, Xarici Dillər institutunda işləyən Kamal Abdullayev (Kamal Abdulla) isə 34 yaşında bu titula yiyələnmişdilər. Mən də onlar kimi “doktor nauk”, professor olmaq istəyirdim. Özü də gənc yaşlarımda. Atam da arxamda dağ kimi dayanmışdı.

1983-cü ildə 209 sayılı auditoriyada dekan Ağamusa Axundov biz 1-ci kurs tələbələrinə tələbə biletlərini təqdim etdi. Şəklimizi də çəkmişdilər. Arxasına bilirsinizmi nə yazmışdım? “Professor Ağamusa Axundov gələcəyin professoru Mahir İmamverdiyevə tələbə biletini təqdim edir”. İndi bu fotoya baxanda gülürəm. Nəyə gülürəm? Auditoriyaya girib, 1 saat yarım mühazirə söyləməyimə 3 manat qazanacağım bugünkü professor günümə. Adımı müəllim qoyub, mənə imtahan götürməyə icazə verilməyəcəyim günümə. Ağac əkib, barını başqalarına yedirdəcəyim, özüm isə qıraqdan baxıb, ağzımın suyunu

axıdacağım günümə. 200 balla qəbul olan savadsız tələbələrimin qoyun gözlərinə baxan günümə. Şair Famil Mehдинin şeirini -

*Nəvələr görməsin diləndiyini,
Tale xırmanında döyüldüyünü,
Ömrün ələyində ələndiyini.
Dilən, professor, utanma, dilən
Dillən, professor, utanma, dilən...*

...oxuyub infarkt keçirəcəyim günümə. Hə... nə yaxşı ki, professor olmadım.

HƏŞİYƏ: AzTV-də işləyirdim. Otağa zəng gəldi. “Respublika” qəzetinin baş redaktoru Teymur Əhmədov idi. O, həm də Nizami adına Ədəbiyyat institutunda şöbə müdiri işləyirdi. Hansısa süjetlə bağlı zəng etmişdi. Söhbət əsnasında bildi ki, Qabilin oğluyam. Birdən gözlənilmədən “Mahir, sabah gəl akademiya. Sənə mövzu verəcəyəm. İşlə və müdafiə elə” dedi. Heç nə demədim.

Elə həmin gün axşam atamla hansısa ədəbi gecədəydik. Teymur Əhmədovun sözünü atama da çatdırdım. Dedi ki, “Əşşi, nəyinə lazım. Əlavə əzab-əziyyətdir. Heç bir işinə də yaramayacaq. Özünü bu sənətə həsr edənlər başqa məsələ. Sən nə edəcəksən ki? Min zülmə namizəd, doktor olacaqsan, sonra da diplomunu atacaqsan “sandığ”ın bir küncünə”. Hətta bu dəm yanımdan şair Nəriman Həsənzadə keçirdi. Atam ona:

- Ay Nəriman, sən dissertasiya müdafiə etmişən?
- Hə, Qabil, filologiya elmləri namizədiyəm.
- Xeyrini gördün?
- Yox, ay Qabil, heç bilmirəm diplomum hardadır. (SON)

Amma bütün bunlara baxmayaraq, mən professor olmaq istəyirdim. Uşaqlıq arzum idi. Anlamırdım bu titulun çətinliyini. Deyir-

dim nə var e... İki dissertasiya yazıb müdafiə edəcəksən, vəssalam... Olacaqsan elmlər doktoru, professor.

Mənim isə sadəcə nə dissertasiya yazmağa vaxtım var idi, nə də ki, hövsələm. Hələ xarab olacaq əsəblərimi demirəm. Mən tele-jurnalist idim. Amma yenə də professor olmaq arzum ürəyimdə közərirdi. Hərdən körük basıb alovlandırırdılar bu közü.

Çəkilişlərə gedəndə, yaxud “Xəbərlər”ə baxanda uşaqlıq arzum alovlanırdı. İllah ki, vəzifəli şəxsləri təqdim edəndə: “Bakı şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı, professor Hacıbala Abutalıbov, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi naziri, professor Əli Nağıyev, professor Nizami Xudiyev, professor Hüseyn Bağirov...” Maşallah, professor bolluğuna düşmüşdüm. Deməli, professor olmaq yaxşı şeydir ki, bu boyda vəzifə sahibləri öz adlarının əvvəlinə bu titulu yazmaqda maraqlıdırlar. Sonra buna son qoyuldu. Əlbəttə ki, Prezident Heydər Əliyevin iradından sonra.

Yuxarıda “çəkilişlərə gedəndə” dedim. Demə, deputatların, vəzifəli insanların böyük əksəriyyəti həm də ali məktəb müəllimi, professor, kafedra müdirləridir. Özü də ki, bütün sahələrə, hətta dövlət qulluğuna da, təqaüd, yaş senzi qoyulsa da, elm-təhsil sahəsi bu limitdən uzaqdır. Niyə? Çünki vəzifə, deputatlıq müvəqqətidir. Əlin hər yerdən üzüləndən sonra yan almağa etibarlı, ehtiyat limanının olması hansı eks-deputata, eks-vəzifəliyə maneçilik edər ki?

İndi isə doktor olmaq, dissertasiya müdafiə etmək adət halını alıb. Məşədi İbad demişkən: “Bir növ adətkərdə olublar”. Amma “bu həna o hənadan deyil”. Mənim gördüyüm, can atdığım “həna” çatmaq, yiyələnmək çox çətin və şərəfli idi. Mən bu gün də o “həna”nın arzusundayam. Ətrini duyuram. Ətrini dostum, 33 yaşında elmlər doktoru, professor olan, bu ay isə 50 yaşını qeyd edəcəyimiz Buludxan Xəlilov kimi professorlarımızdan alıram.

PAXIL

Düzünü desəm xoşum gəlmir bu sözdən, paxıl insanlardan. Özüm də heç vaxt paxıl olmamışam. Başqasında yaxşı bir şey görəndə, ya sevincinə şərik, ya da çalışıb-vuruşub o əlçatmaz şeyə nail olmuşam. Müasir zamanədə nəyə paxıllıq etmək olar axı? Başqasının xarici, bahalı maşınlarına, mənzil-villalarına, yemək-içməkdən başının ayılmamasına, gözəl, gənc xanımlarla oturub-durmasına, daş-başlı vəzifəsinə... Kiminsə ağılına, bacarığına, istedadına paxıllıq etsən sənə başıxarab deyərlər.

Mən isə Buludxana paxıllıq edirəm. Paxıl adam olmasam belə. Bunu dilimə gətirməyə də utanmıram. Özü də bu paxıllıq ikiqatdır. İndi deyəcəksiniz ki, yəqin Mahir dostunun seçki yoluyla seçildiyi dekan vəzifəsinə paxıllıq edir. Düzdür, Buludxanın vəzifələri var. Atam Qabilin də məzunu olduğu Azərbaycan Pedaqoji Universitetinin Filologiya fakültəsinin dekanıdır, kafedra müdiridir, Respublikada bir sıra mötəbər qurumların üzvüdür. Respublikanın ictimai həyatında fəal iştirak edir. Televiziya proqramlarının sevimli ekspertidir. Çoxlu elmi kitabları, monoqrafiyaları var. Bunlaramı paxıllıq edirəm? Əsla. Birincisi vəzifəli adam o adama deyilir ki, möhürü, bankda daşdan keçən imzası, hesabı olsun. Dekanın, kafedra müdirinin nəyi var axı?

HAŞİYƏ: Günlərin bir günü Buludxanın işinə getmişdim. Birdən gözüm stolun üstündəki kalkulyatora sataşdı.

- Nə qəşəng kalkulyatorun var? – dedim. Arif adamdır. Bildi ki, nəyə işarə edirəm.
- Müəllimlərin dərs saatını dəqiq bölmək üçün lazım olur – deyə başını buladı, ah çəkdi.

Axıracan demədi. Demədi ki, tələbələrin qazandıqları qayıbları da kalkulyatorla sayırlar. (SON)

Bəlkə maşınına, villasına paxıllığım tutur? Əsla. Çox sadə adamdır Buludxan Xəlilov. Dörd baş ailəsiylə adi, xudmani bir mənzildə yaşayır. Maşını da yoxdur. İctimai nəqliyyatdan istifadə edir. Tələbələrə kimi. Bəs Buludxana niyə paxıllıq edirəm? Çünki 33 yaşında elmlər doktoru, professor olub. Özü də Afad Qurbanov, Həsən Mirzəyev, Həsən Balıyev, Vilayət Əliyev, Nizami Xudiyev kimi nəhənglərin gözü görə-görə. Yox. Düz demədim. Müəllimlərinin, ustadlarının etimadını qazana-qazana, xeyir-duasını ala-ala...

Buludxan Xəlilovun əmək kitabçası çox nazikdir. Nəinki bir vərəq, cəmi bir səhifədən ibarətdir. Və orda yalnız bir iş yeri var: Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti. Və... laborantlıqdan dekanlığa qədər şərəfli həyat yolu, müəllim, alim ömrü. Yox, burda da yanlışığa yol verdim, deyəsən. Buludxan müəllim deyil. O, pedaqoqdur. Müəllimlər yetişdirən müəllimdir. Müəllimlər müəllimidir.

İkinci paxıllığının da səbəbini bildiniz. Ömrünü bir kollektivə bağlayan və orda inkişaf yolu keçərək “köhnələn” insanlara böyük ehtiramım var.

PARALELLƏR

Buludxan da 1966-cı ildə anadan olub, mən də... O da 1983-cü ildə filologiya fakültəsinə daxil olub, mən də... O da 1985-87-ci illərdə Sovet Ordusunda xidmət keçib, mən də... Ali məktəblərimiz fərqli olub. O, API-də təhsil alıb, mən ADU-da oxumuşam. Riyaziyyat fənnindən xoşum gəlməsə də, paralel gedən xətlərin heç vaxt kəsişmədiyini yaxşı bilirəm. Amma İbrahim adlı dostumuzun sayəsində günlərin bir günü bu xətlər kəsişdi. İbrahim körpü oldu.

“Dostumun dostu mənim dostumdur” məsəli həyatımıza daxil oldu. Bu gün İbrahim Ömərov dünyada olmasa da, bu dostluq davam edir. Çünki bu adi, dəmir zəncir deyil. Mənəvi həlqələrdir.

SON VƏ BAŞLIQ

Belə... Gəlib çıxdıq yubiley yazımın sonuna. Sonda qayıdaq yazımın başlığına. Deyəsən orda qrammatik səhv tapmışınız, deyəsən. Mənə savadsız deyəniniz də olub yəqin. Yazımın başlığı isə belədir: “Buludxan Xəlilov 50 yaşına...” Səhv nədən ibarətdir. Birincisi “Buludxan Xəlilov” yox “Buludxan Xəlilovun 50 yaşına”. Sondakı üç nöqtə də olmamalıdır. Bəlkə də düz deyirsiniz. Amma başlığı belə verməkdə məqsədim var. Nə məqsəd? Onda üç nöqtəmi davam etdirim və bu təbrik yazıma son qoyum: “Buludxan Xəlilov 50 yaşına...” qəşşəng bir tooğlu kəsdirsin. Qəşşəng bir süfrə açsın. Kim onu yada salıb təbrik etsə, ora dəvət etsin. Yeri çatmaz? Eybi yox. Ürəyi çox genişdir.

*Qabiloğlu Mahir,
yazıçı, publisist*

ELM FƏDAİSİ, ƏSL PEDAQOQ

Hələ zəngin tarixi və yaşarlı ənənəsi olan Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin tələbəsi olduğu çağlarda yaşadığının Buludxan Xəlilovu bütöv şəxsiyyət kimi qəbul etdiklərinin, onun yüksək insani keyfiyyətlərindən qürurlandıqlarının şahidi olmuşam. Bu, mühüm dəyərlərin onda ilk gəncliyindən cəmləşdiyini duyub fəxarət hissi keçirmişəm.

Cəmiyyətdəki mövqeyindən, yaxın ətrafına olan insani münasibətindən, davranış və rəftarından bu gün bir həmkarım olaraq fərəhlənirəm. Professor Buludxan Xəlilovun şəxsiyyətinin nə kimi milli-mənəvi dəyərlərdən qaynaqlandığını düşüncə müstəvisinə gətirdikdə onun istər elmi, istərsə də pedaqoji fəaliyyət sahəsindəki böyük uğurlara imza atması, tələbə-gənclərin sevimlisinə çevrilməsi, ölkəmizdə və beynəlxalq aləmdə müdrik bir alim kimi şöhrət qazanması, əlbəttə ki, təbiidir. Buludxan Xəlilov sözün əsl mənasında əməl və qayə adamıdır, iman və etiqadla yaşayan kamil şəxsiyyətdir. Daxili dünyası ilkinliyə kökləndiyi üçün simasında bir nuranilik var. Müasir Azərbaycan dilçilik elminin yaradıcı nümayəndəsi olan professor Buludxan Xəlilovun elmi baxışları ürfani görüşləri ilə vəhdət təşkil edir. Özəl aurası ilə seçilən Buludxan müəllim həyatının mənasını aramsız elmi axtarışlarda, yazıb-yaratmaqda görür ki, bu da sonucda onun mənəvi rahatlığına münbit zəmin yaradır. Rəbbimizin istedadla varlandığı professor Buludxan Xəlilov cismani həyatını mənəvi ömrə qoşur, tale ona Ulu Tanrının ayırdığı ömür payını şərəflə yaşadır, təmiz və şərəfli əməli ilə mənəvi dünyamızı, milli elmi düşüncəmizi zənginləşdirir, filologiyamıza yeni baxış bucağında yanaşmamıza stimül verir.

Yubilyarın 50 illik ömür salnaməsini bütövləşdirən, onu gözəl insana, alimə, müəllimə, ailə başçısına, dosta, ləyaqətli Tanrı bəndəsinə çevirən məhz onun aşkar mənəvi dünyasından qaynaqlanan özəl dəyərləridir. Onun nüfuzunun, qazandığı hörmətin, cəmiyyətdə tutduğu mövqeyin, həyat yollarındakı yüksəlişin enerji qaynağı əlbəttə ki, iç dünyasından boy göstərən keyfiyyətlərdir. Buludxan müəllim Azərbaycan elmi-pedaqoji fikrində mötəbər söz sahibi olan çox nüfuzlu şəxsiyyətlərdən biri kimi hər kəsdə təbii olaraq bir iftixar, güvənc duyğusu doğurur.

Mən bu yazımda professor Buludxan Xəlilovun istər elmi, istərsə də, tədris-pedaqoji sahəyə verdiyi töhfələri bir-bir sadalamaq fikrindən uzağam. Təkcə onu demək kifayətdir ki, bu görkəmli alim 40-dan çox kitabın (dərslük, dərs vəsaiti, monoqrafiya), 7 tədris proqramının, 500-dən çox elmi əsərin müəllifidir. Onun respublikanın televiziya kanallarında və radio verilişlərindəki dərin məzmunlu konseptual çıxışları, mətbuat orqanlarında dilimiz, ədəbiyyatımız, mədəniyyətimiz, dövlətimiz və dövlətçiliyimizlə bağlı fundamental yazıları həm də azərbaycançılıq məfkurəsinin layiqli daşıyıcısı olduğuna bariz nümunədir. Bütün bunları düşüncə müstəvisinə çıxarmaqla həm də onu etiraf edirik ki, Buludxan müəllim elmdə və tədrisdə, ictimai-pedaqoji həyatımızda çox mühüm işlər gerçəkləşdirmiş, müxtəlif rakurslarda öz sözünü demiş, yolunu müəyyənləşdirmiş çağdaş dövrün görkəmli alim pedaqoqlarımızdandır. Mənalı ömrün daşıyıcısı anlamında ilk növbədə onun xeyirxahlığı, əməlpərvərliyi, insanpərvərliyi, qayğıkeşliyi, cəfakəşliyi, zəhmət-sevərliyi düşüncəyə gəlir. Fəlsəfə və hikmət, ağıl və kamal yolunun yorulmaz yolçusu professor Buludxan Xəlilov varlıq nizamında hər şeyi iç mənası ilə görmək iqtidarında olan alimdir. 2006-cı il dekabr ayının 26-da Azərbaycanda təhsil siste-

minin inkişafındakı xidmətlərinə görə Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən “Tərəqqi” medalı ilə təltif olunmuşdur. Dəfələrlə “İlin alimi”, “İlin müəllimi” nominasiyasının qalibi olması, “Qızıl qələm” fəxri mükafatının laureatı seçilməsi, 2006-cı və 2009-cu illərdə “Vektor” Beynəlxalq Elmi Mərkəzi Komissiyasının qərarı ilə “XXI əsrin ziyalı” adına layiq görülməsi, 2009 və 2010-cu illərdə “XX-XXI-ci əsrin yaradıcı və ziyalı insanları sırasında yer alanlardan biri olması, Azərbaycan Yazıçılar birliyinin fəal üzvü kimi Azərbaycan Prezidenti təqaüdünə layiq görülməsi və digər saysız-hesabsız uğurlar bir alimin, müəllimin, vətəndaşın, dostun, ziyalının müsbət titullarının sadalanması ilə qurtaran deyil və yalnız filoloji elmimizin aparıcı bir nümayəndəsi haqda həqiqəti düşüncəyə gətirməkdir.

Professor Buludxan Xəlilovun qəlbinin kövrəkliyi mənəvi saflığından, nəcabətli olmasından, ilkinliyə ruhən bağlılığından soraq verir. Mən qəti əminəm ki, Tanrısı ona səxavətli olub. Onu ağıl, zəka sahibi edib, zahirini cazibədar, batinini pak yaradıb. Aramsız axtarışları ilə fikir düşüncə orbitində qərar tutan Buludxan müəllim eyni zamanda son dərəcə sadə, mehriban, səmimi və söhbətçidir. Buludxan müəllim həm də analitik düşüncə sahibi olan görkəmli bir ədəbiyyatşünasdır. Faktlara, tarixi və ədəbi şəxsiyyətlərə son dərəcə həssaslıqla yanaşır, konseptual açıqlamaları oxucunu düşünməyə vadar edir.

Bütün bu qənaətlərin axarında Buludxan Xəlilovun 2012-ci ildə “Mərhəmət elçisi” beynəlxalq ictimai-siyasi, analitik jurnal tərəfindən Azərbaycan milli ədəbiyyatının inkişafında böyük xidmətlərinə görə “Elm fədaisi” diplomu ilə təltif olunması təbiidir və onun halal haqqıdır. “Əsl insan” məktəbinin təşkilatçısı və “İdeal dünya” uğrunda göstərdiyi fəaliyyətə görə “Qalib Sultan” diplomu

ilə (2013) təltif olunması, 2013-cü ildən Türkologiya jurnalının sahə redaktorlarından biri kimi fəaliyyət göstərməsi alimimizin beynəlxalq nüfuzundan, türkologiya elminə verdiyi layiqli töhfələrdən soraq verir. Ən sonda onu da məxsusi vurğulamaq istəyirəm ki, professor Buludxan Əziz oğlu Xəlilovun şəxsində qayğı və tələbkərlilik üzvi vəhdət təşkil edir. O təkcə elm fədaisi deyil, eyni zamanda mahir təhsil təşkilatçısıdır. Buna böyük tarixi və zəngin ənənəsi olan Filologiya fakültəsində uzun illərdən bəri dekan olduğu çağlar da əyani sübutdur.

Qasimov Himalay,
filologiya üzrə elmlər doktoru, professor

ZAMANIN FÖVQÜNDƏ DURAN İNSAN VƏ YA ÖZ YAŞINDAN BÖYÜK ADAM

Mən həmişə deyirəm: insan ömrünü zaman deyilən sayğacla ölçmək düzgün deyil. İnsan ömrünü, insan yaşını ölçmək, qeydə almaq, qiymətləndirmək üçün fərqli meyarlar, fərqli anlayışlar sistemi, fərqli yanaşma üsulu gərəkdir. Yüz il yaşayasan, bir ağac əkməyəsən, bir ağlayan körpənin göz yaşlarını silməyəsən, ayağı bürəyən bir xəstənin qolundan yapışmayasan – nəyə və kimə lazım belə faydasız yaşayış, uzun ömür salnaməsi? Təkcə yer üzündə uzun müddət mövcudluğuna görə insanı qiymətləndirmək, şərəfləndirmək, hətta mükafatlandırmaq heç bir məntiqə sığmayan faydasız məşğuliyyətdir.

İnsan ömrü zamanla yox, əməllə, onun cəmiyyətə, xalqa verdiyi fayda ilə ölçülməli, qiymətləndirilməlidir. Həmin meyarla yaşasaq, bizim əziz dostumuz filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Buludxan Xəlilov böyük və səmərəli bir ömür yolu yaşamaqdadır: 300-dən yuxarı elmi əsərin, 28 monoqrafiya, dərslik və dərs vəsaitinin müəllifi, Azərbaycan Yazıçılar və Jurnalistlər Birliklərinin üzvü, fəal ictimaiyyətçi, dilimizin, ədəbiyyatımızın, mədəniyyətimizin ölkəmizdə və ölkə hüdudlarından kənarında yorulmaz və fədakar tədqiqatçısı və təbliğatçısı kimi, elmi-pedaqoji, təşkilati fəaliyyəti ilə, doğma torpağını, elini sevən vətənpərvər alim kimi.

Deyirlər insan arzu ilə doğulur, ideallarla yaşayır, həmişə, ömür boyu arzu və ideallarına qovuşmağa can atır. Ancaq arzularına qovuşmaq heç də hamıya nəsib olmur. Arzu və ideallar insanın fiziki və mənəvi imkanları ilə üst-üstə düşməlidir. Arzu və ideallar ilə ona qovuşmaq üçün potensial imkanların üst-üstə düşməsi, uyğun-

luğu insanın xoşbəxtliyidir. Bu baxımdan Buludxan müəllim dünyanın xoşbəxtidir. Uşaqlıqdan filoloq olmaq istəyi, arzusu olub, bu istəyinə çatıb, indi filologiya elmimizin ön sıralarında inamla irəliləməkdədir – bir-birindən dəyərli elmi əsərləri ilə, elmi-pedaqoji-təşkilati uğurları ilə...

Çox qəribədir ki, mən Buludxan müəllimi başqa fəaliyyət sahəsində təsəvvür edə bilmirəm. Müasir dilçiliyimizi, filologiyamızı da onsuz təsəvvür etmək çətindir. Buludxan müəllim öz zəhməti, səmərəli fəaliyyəti, əməlləri ilə filologiyamızda özünəməxsus yer, mövqe qazana bilmişdir. Çox güman ki, həmin yerdə onun istedadlı tələbələri də öz sözlərini deyəcək, müəllimlərinin elmi axtarışlarını davam etdirəcək, zənginləşdirəcəklər.

Nitq təfəkkürün ifadə vasitəsidir, deyirlər. Təfəkkür aydın, sistemli, məntiqli, elmidirsə, bu sadalanan keyfiyyətlər danışanın nitqində də öz əksini tapır. Bu baxımdan Buludxan müəllim çoxlarına nümunə, örnək ola bilər – aydın, məntiqli təfəkkürü, səlis, anlaşılıq nitqi, diksiyası ilə. Auditoriya – istər ali məktəb tələbələri olsun, istərsə də radio dinləyiciləri, televiziya tamaşaçıları – nəfəsini belə dərmədən saatlarla onu dinləməyə hazırdırlar.

Elə alim var ki, gözəl yazı qabiliyyəti ilə tanınır, yazısında məntiq, sistem, ardıcılıq var. Onun yazılarında bir hərf, vergül səhvi belə tapa bilməzsən. Amma yazdıqları səviyyəsində danışığı, nitqi yoxdur. Auditoriya onun danışığını mənimsəyə bilmir, fikir dinləyicilərə çatmır. Eləsi də var ki, gözəl, bəlağətli nitqi var, qısa zaman kəsiyində dinləyənləri valeh edir, amma dediklərini yazıya köçürməkdə acizdir. Xoşbəxt o alimdir ki, onda hər iki cəhət – yazı və nitq qabiliyyəti eyni səviyyədə yüksəkdir. Bu Allah vergisidir və bu vergini ulu tanrı Buludxan müəllimdən əsirgəməyib!

Buludxan müəllim zamanın ömür sayğacına sığışmır, zaman onunla ayaqlaşma bilmir, ona görə də yaşından çox irəli gedib. Yaratdıqlarını, yazdıqlarını, elmi-pedaqoji-təşkilati-ictimai fəaliyyətini nəzərə alsaq, çox yaşlıdır, müdrik bir alimdir. Buludxan müəllim, cavanlıq, gənclik ehtirası ilə yazıb-yaradan ağsaqqaldır, dilçiliyimizin zamanca cavan, əməlcə müdrik ağsaqqalı.

Daha böyük nailiyyətlər və uğurlar!

*Mahmudov Məsud,
filologiya üzrə elmlər doktoru, professor*

SÖZÜ SEVİB, ƏZİTLƏR,

BƏSLƏYƏRSƏN, BULUDXAN

*Filologiya elmləri doktoru, professor,
ADPU-nun Filologiya fakültəsinin dekani, professor,
dilşünas alim, türkoloq, yazıçı-publisist,
dostum Buludxan Xəlilovun 50 illik yubileyinə*

Qədim türk obasında, Ellərkənddə doğuldun,
Bu yerlərin suyu ilə, torpağı ilə yoğruldu.
Elm adlı deryada, bəstə boyla doğruldu –
Atan Əzizdən aldın, həyat dərslərini, Buludxan,
Hər yeni deyiminlə təzə-tərsən, Buludxan!

Dilimizə rahiyyə, xoş təravət gətirdin,
Birin verdin, həyatdan birə beşsə götürdün.
Deyən olmaz vaxtını, nəyəsə boş itirdin –
Özün canlı kitabsan, bir əsərsən, Buludxan,
Sözün sözlə bəzərsən, həm kəsərsən, Buludxan!

Kürsülərdən söhbətini, heyranlıqla dinlənər,
Niqin ahənginə, bülbül susar, gül dinər.
Rəvan, səlis cümlələr, ağzındaca güllənər –
Sözün sevib, əzizlər, bəsləyərsən, Buludxan,
Sözün sözün özüylə səsləyərsən, Buludxan!

Səriştəli söz demək: – bu sənin sərvətindi,
Sözü sözlə bağlamaq: –dəyərin, qiymətindi.
Söz altından üstünə çıxmaq məharətindi –
Hərəyə öz dilində söz deyərsən, Buludxan,
Nadanı da dinləyib gözləyərsən, Buludxan!

Alimliyin bir yana, çox da yaxşı adamsan,
Səmimi, mehribansan, günahdır bunu dansan.
Bu gün 50 yaşında zirvəsən, uca dağsan –
Fəxrəddin Meydanlıdan şeir dər sən, Buludxan,
110-unda şairlə görüşərsən, Buludxan!

*Meydanlı Fəxrəddin,
şair*

KÖKDƏN GƏLƏN İNAM

Buludxan Xəlilovu şəxsən tanımamışdan öncə müxtəlif çıxışlarını dinləmiş, məqalələrini oxumuşdum. Sonra bizim müxtəlif tədbirlərdə tez-tez görüşmək, bir-birimizi dinləmək imkanlarımız oldu. Kənardan müşahidələrimin yaratdığı ilk qənaətim yaxından tanış olduqca daha da möhkəmləndi. Onun cəmiyyətimizin, təhsilimizin, ədəbiyyatımızın, dilçiliyimizin, elmimizin müxtəlif məqamları barədə mülahizələri maraqlıydı. Alimin fikirlərindəki qətilik, argumentlərindəki əminlik müsbət aura yaradırdı. Çox sevinirəm ki, tanışlığımızdan sonra bu fikirlər daha da möhkəmləndi.

Sonradan öyrəndim ki, Buludxan müəllim orta məktəbi Qərbi Azərbaycanda, Türkiyə sərhədindəki Amasiya rayonunda, doğma kəndi Güllücədə oxuyub. Kənd məktəbindəki təhsilin səviyyəsi, orta məktəbdə ona dərs deyən Məcnun müəllimin pedaqoq kimi fədakar fəaliyyəti, valideynlərinin onda özünə inam yaratması barədə dediklərini unutmamışam. Kökdən, gündən, uşaq illərindən yaranan özünə inam, zəhmətə alışqanlıq institut illərində də öz bəhrəsini vermiş, bu özünəgüvən gənc yaşında elmlər doktoru adını qazanmasında rol oynamışdır. Buludxan müəllimin ona dərs deyən, həyatında rol oynamış universitet müəllimlərini də minnətdarlıqla yad etməsi bir insan kimi xarakterinin göstəricisidi. İnsan xarakterindəki vəfa, etibar həmişə məni təsirləndirib. Onun rəhbərlik etdiyim “525-ci qəzet”ə müsahibəsindəki bəzi məqamları xatırlayıram. Bu məqamlar Buludxan müəllimin bir insan kimi xarakter və keyfiyyətlərini aydın göstərir: “Düşünürəm ki, bütün nailiyyətlərimin arxasında iradə, qətiyyət, prinsiplilik, dözümlülük və zəhmətsevərlik durur. İnsan özünə inamlı olanda, yorulmadan çalışır.”

şanda, hər cür çətinliyə səbirlə yanaşanda istəyinə çatır, mütləq çatır. Açığını söyləyim ki, “əziyyət çəkirim, amma nəticəsi olmur” deyən kəslərə inana bilmirəm. Görünür, hansısa qətiyyət, ya zəhmətsevərlik çatışmır ki, insan arzuladığı pilləyə qalxa bilmir.” Bu fikirlər mənə çox doğma və ürəyimdən idi. Mən də müsahibələrimdə dəfələrlə bu fikirləri söyləmişəm, gənclərə təlqin etmişəm. “Dəlincəsinə” adlı essemin də mahiyyətini bu fikirlər təşkil edir. Buludxan müəllimin bu cür mənimlə eyni üst-üstə düşən baxışları da onu mənə doğmalaşdırıb. Oxşar, eyni baxışlarımız bir-birimizə qarşılıqlı hörmətin və rəğbətin yaranmasına səbəb olub. 2015-ci ildə işiq üzü görən “ Bir də gəlməyəcək” şeirlər kitabım barədə Buludxan müəllimin yazısını sonsuz minnətdarlıqla xatırlayıram. Peşəkar tənqidçi səviyyəsinə layiq yazıda həm də mənim xarakterim, yaşadığım həyatın şeirlərimdə inikası barədə dəqiq qənaətlər mənə sevincli bir gülümsəmə bağışlamışdı. Mən professorun dəqiq müşahidələrinə heyran olmuşdum.

Professorla oxşar baxışlarımızın olmasına subüt olan çoxlu misallar gətirə bilərəm. Gənc yazıçılarla, jurnalistlərlə tez-tez təmasda oluram. Gəncliklə ünsiyyətin həm Yazıçılar Birliyində, həm qəzətdə işlərimə necə dəstək olması, yeni ideyalar yaratması barədə çox danışıq olmuşam. Buludxan müəllimin bu fikirlərini oxuyanda da baxışlarımızın eyniliyinə sevinmişəm: “Mən auditoriyaya girəndə təkcə tələbəyə öyrətməyə yox, həm də ondan öyrənməyə gedirəm. Çünki bəzən ən hazırlıqsız tələbə belə, dərstdə elə fikir səsləndirir ki, sən günlərlə kitab oxusan da, o fikrə gələ bilməzsən.”

Dəyişən cəmiyyətin gətirdiyi xaotik durumdan hamımız giley-lənirik. Ona görə də Buludxan müəllimin bu fikirləri də ürəyimizdən tikan çıxarır: “Bir də görürsən ortadan da aşağı səviyyəsi olan bir adamı beş-on nəfər elə göylərə qaldırır, elə sanbala

mindirirlər ki, çaşıb qalırısan, təəssüf ki cəmiyyətdə tarazlıq, meyar, ölçü pozulub.”

Yaxud cəmiyyətimiz üçün bu gün az qala defisitə, qəhətə dönən ədalət anlayışına münasibətinə diqqət edək: “Ədalətli olmalısan. Ədalət sadəcə söz deyil. Ədalətlik odur ki, qərar çıxaranda özünü qarşı tərəfin yerinə qoyasan. Vicdan isə ədalətlə məsuliyyətin tərəzisidir. Hər işə vicdanla yanaşanda nəticə gözəl olur. Belə olanda birgə işlədiyən adamlar da, kollektiv də sənəin aurana düşürlər!”

Bir müddət öncə Buludxan müəllim mənə iki sanballı kitabını bağışlamışdı. “Dil, ədəbiyyat, mədəniyyət” və “Azərbaycan dili antologiyası” kitablarındakı fərqli baxışlar, yeni ideyalar diqqətimi cəlb etmişdi. Bu kitablarda alimin ədəbiyyatımızın, mədəniyyətimizin görkəmli nümayəndələri barədə sanballı fikirləri yer almışdı.

Bu il Buludxan Xəlilovun 50 yaşı tamam olur. Əslində o gördüyü işlərin miqyasına, müdrikliyinə görə daha yaşlıdır. Amma gənclərə münasibətinə, gənclik şövqünə görə ona 50-nin yarısını ancaq vermək olar. Mən hörmətli alimimizə, əziz dostumuza çilgin gənclik duyğularıyla ağsaqqal müdrikliyindən heç vaxt xali olmamağı arzu edirəm. Təbrik edirəm!

*Məcid Rəşad,
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin katibi,
“525-ci qəzet”in baş redaktoru*

ANA DİLİMİZİN TƏSSÜBKƏŞİ

Əsl alimi özündən qabaq əsərləri ilə tanıyarlardı. Görkəmli dilçi-alim, professor Buludxan Xəlilovla mənim tanışlığım da belə olub. İndi uzaq görünən 1990-cı illərdə daimi izlədiyim mətbuat orqanlarından biri olan “Elm” qəzetində müstəqillik və qloballaşma dövründə Azərbaycan dilinin inkişaf problemləri, qarşılaşdığı təhdidlər barədə “Buludxan Xəlilov” imzası ilə yazılmış silsilə məqalələr diqqətimi çəkmişdi. Bu məsələlər çox sonralar dövlət səviyyəsində gündəmə gətiriləcək, xüsusi proqram şəklində cəmiyyətə təqdim olunacaqdı. O zamansa, şərait fərqli idi və Buludxan Xəlilov həmin mövzuya toxunan, onu bütün cəhətləri ilə təhlil etməyə çalışan tək-tük müəlliflərdən biri idi. Üstəlik, onun ana dilimizin durumu və gələcək taleyi ilə bağlı həmin məqalələrində elmi rəssionallıq və məntiqi bitkinliklə yanaşı, bir canıyananlıq ovqatı, bir övlad təssübkəşliyi vardı– elə bu da mənim həmin yazılara xüsusi diqqətimə səbəb olurdu.

Həmin dövrdə “Elm” qəzetinin redaksiyasında çalışan unudulmaz İbrahim Ömərövdən müəllifin kimliyini soruşdum. Və bir gün elə İbrahimin vasitəsilə Buludxan Xəlilovla tanış olduq. Sonra daimi görüşlərimiz, söhbətlərimiz oldu, münasibətlər dostluq səviyyəsinə yüksəldi. Yazılarında ciddi olan Buludxanın həyatda, şəxsi münasibətlərdə son dərəcə səmimi, zarafatçıl, sadə, ən başlıcası, cəmiyyətimizdə geniş yayılmış laqeydlilik sindromundan uzaq bir insan olduğunu gördüm, bir çox kitablarının yaranma prosesinin şahidi oldum.

İş elə gətirdi ki, onun 2010-cu ildə işıq üzü görmüş “Türkün hikmət xəzinəsi: Xoca Əhməd Yəsəvi” adlı kitabının elmi redaktoru olmaq mənim üzərimə düşdü. Kitabda müəllifin əski mətnlərdən bu günümüz üçün aktual və önəmli olan məqamları seçmək və müasir oxucuya təqdim edə bilmək bacarığı bütün par-

laqlığı ilə özünü göstərirdi. Həmin vaxt Buludxanın müzakirəyə, alternativ fikrə açıq bir şəxsiyyət olduğunu da kəşf etdim – alim üçün bu, çox vacib keyfiyyətdir!

Buludxan Xəlilov, necə deyərlər, elmlə əməli, akademik araşdırmalarla pedaqoji fəaliyyəti üzvi şəkildə birləşdirməyə uğurla nail olur. Uzun illərdir ki, bir vaxtlar təhsil aldığı Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində çalışır, filologiya fakültəsinin dekanıdır. Mən bir çox adamları tanıyıram ki, dekan vəzifəsinə seçildikdən sonra istər-istəməz elmi işdən qalır; həmin vəzifənin yükü nəzərə alındıqda, bu, başa düşüləndir. Amma Buludxan dekan olduğu müddətdə elmi fəaliyyətini durmadan davam etdirmiş, kitablar, məqalələr yazmış, elmi konfranslarda iştirak etmişdir. Üstəlik, o, mütəmadi olaraq mətbuatda elmi-publisistik yazılarla çıxış edir, fəal şəkildə radio və televiziya proqramlarına qatılır. Bu da onun tükənməz yaradıcı enerjisinin və hədsiz zəhmətkeşliyinin göstəricisidir.

Bütün deyilən keyfiyyətləri sayəsində Buludxan Xəlilov 50 yaşda həm özünün, həm də onu sevənlərin öyünə biləcəyi uğurlarla haqlanmışdır. Bu gün o, respublikada sayılıb-seçilən alim və müəllimdir, bir çox yerli və beynəlxalq mükafatların laureatıdır, ana dilini sevən və sevdiren bir filoloq kimi çoxsaylı elmi qurumların və şuraların üzvüdür, əvvəlki əzm və məhsuldarlıqla pedaqoji kadrların yetişməsinə töhfələrini verməkdədir.

Buludxan Xəlilovun nailiyyətlərinə sevinən bir şəxs kimi mən əziz dostumu bu gözəl yubileyi münasibətilə ürəkdən təbrik edir, bundan sonra da yeni, daha böyük uğurlara imza atacağına inandığımı bildirirəm!

*Məhəmmədi Məsiyağa,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin eksperti*

BÖYÜK İSTEDAD SAHİBİ, ZƏHMƏTKƏŞ ALİM

Buludxan Xəlilov müasir Azərbaycan dilçiliyinin ən öndə gedən nümayəndələrindən biridir. Mən 90-cı illərin əvvəllərində Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində tələbə ikən Buludxan müəllim bizə seminar məşğələləri aparırdı. Yəni Buludxan müəllimlə tanışlığım o zamandan başladı.

Sonralar aspiranturada oxuduğum dövənlərdə M.F.Axundov kitabxanasında Buludxan müəllimlə tez-tez görüşür, fikir mübadiləsi aparırdım. Buludxan müəllim hər zaman öz tövsiyələri, elmi diskussiyaları ilə məni ruhlandırardı. M.F.Axundov adına kitabxanda Buludxan müəllim saatlarla mütaliə edər, elmi tədqiqatlarını aparardı. Məhz gərgin əmək, yuxusuz saatlar hesabına Buludxan Xəlilov əvvəlcə namizədlik, sonra isə çox keçmədən qısa müddət ərzində doktorluq dissertasiyasını uğurla müdafiə elədi.

Yadımdadır, bir dəfə Buludxan müəllimə müraciət etdim ki, mənə xarici ölkələrdə dərc olunmağa kömək etsin. O zamanlar xaricə əlaqələr qurmaq hər dilçiyə nəsih olmurdu. Buludxan müəllim dərhal məni nəşriyyatda olan bir dostunun yanına göndərdi ki, mənə Türk Dil Qurumunun ünvanını versin, həmin quruma məqalə göndərim. Beləliklə, Buludxan müəllim öz tələbəsinə hər hansı bir kömək etməyə dərhal hazır olduğunu sübut etdi. Bu, onun mənə – öz tələbəsinə qarşı müsbət bir jesti idi. Bu cür xeyirxahlıqlar heç zaman unudulmur.

Mənim arzumdur ki, Buludxan müəllim doktorluq müdafiəsində mənim opponentim olsun. İnşallah bu arzu gerçəkləşər. Çünki mən türk dillərinin kök sözlərini tədqiq edirəm. Bu sahədə də Azərbaycan dilçiliyində Buludxan Xəlilov qədər geniş, kompleks tədqiqat aparan ikinci bir alim yoxdur. B.Xəlilovun həm namizədlik, həm də doktorluq işi Azərbaycan dilində kök feyllərin morfonoloji,

fono-semantik inkişafına həsr olunmuşdur. Alimin kök feyllərin fonosemantik parçalanmasına, şaxələnməsinə, sinkretik feil köklərinə, ilkin söz yuvalarına dair onlarla məqaləsi, bir neçə monoqrafiyası çap olunmuşdur. Feil kökləri də hər bir dilin leksik layının özəyini, nüvəsini təşkil edir. Buludxan Xəlilovun amorf quruluşlu, sinkretik quruluşlu ilkin ölü feil köklərinin inkişafı ilə bağlı araşdırmaları Azərbaycan dilçiliyində etimologiya sahəsində yazılmış ən dəyərli tədqiqatlardandır.

Buludxan müəllim elm yolunda böyük əziyyətlərə qatlaşmış, gözünün nurunu elm yolunda tökən istedadlı, çox dəyərli alimlərimizdəndir. Onun dilçiliyimizdə başqalarını təkrarlamayan üslubu, öz dəstxətti var.

Buludxan müəllim tez-tez auditoriyalarda, televiziya ekranlarında odlualovlu çıxışları ilə diqqəti cəlb edir. O, həm də gözəl nətiqdir.

Yadımdadır ki, vaxtilə Buludxan müəllimin “Azərbaycan dilində feyllərin fonosemantik inkişafı” mövzusunda müdafiə etdiyi doktorluq dissertasiyası elmi dairələrdə böyük rezonans doğurmuşdu. Çünki Buludxan Xəlilov Azərbaycan dilçiliyində ənənəvi metodlardan imtina edərək yeni metodla öz tədqiqatını aparmışdı. O, Azərbaycan dilində söz köklərinin izlərini qeyri-türk dillərində, ölü dillərdə aşkar etmiş, yeni uğurlara imza atmışdır. B.Xəlilovun Azərbaycan dilində işlənən feil köklərini digər qohum olmayan dillərin materialları əsasında tədqiq etməsi olduqca müsbət tendensiyadır.

Yenilik isə hər zaman çətin qəbul olunur. Dünya dilçiliyində gedən proseslər, yeni istiqamətli araşdırmalar B.Xəlilovun elmi yaradıcılığında hər zaman öz əksini tapır. Onun yazdığı dərsliklər də dövrün yeni standartlarına tam cavab verir.

Buludxan Xəlilovun yaradıcılığı təkcə elmi fəaliyyətlə məhdudlaşmır, publisistik məqalələri də respublika mətbuatında, virtual aləmdə hər zaman diqqəti cəlb edir.

Buludxan müəllimin dilçilik fəaliyyəti çoxşaxəlidir. Onun yaradıcılığında türkologiya məsələləri, qədim türk sözləri, I Türkoloji Qurultayda baş verən hadisələrin əsl mahiyyəti, feillərin fonosemantik inkişafı, Ə.Yəsəvi kimi şairlərin leksikası, müasir Azərbaycan dilinin fonetikasi, leksikologiyası, etimologiya, qədim yazılı qaynaqlar, nitq mədəniyyəti kimi mövzular əhatə olunmuşdur.

Buludxan Xəlilov dilçiliyimizdə ən məhsuldar alimlərdən biridir, onlarla kitab, monoqrafiya, dərslik, dərs vəsaitləri, yüzlərlə elmi, elmi-publisistik, ədəbi-bədii məqalələr müəllifidir. Bütün bunlar zəhmətkeş alimin yuxusuz gecələrinin bəhrəsidir.

Hal-hazırda Buludxan Xəlilov vaxtilə mənim oxuduğum Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Filologiya fakültəsində dekan vəzifəsində işləyir. Dekan işlədiyi müddətdə Buludxan müəllim həm də peşəkar idarəçi, təşkilatçı olduğunu sübut etmişdir.

Alim ömrü çox dəyərlidir, alim şərəfi çox qiymətlidir. Buludxan Xəlilov alim ömrünü şərəflə yaşayanlardandır. O, məhsuldar elmi və pedaqoji fəaliyyəti ilə gənc nəsə örnəkdir.

Buludxan Xəlilov Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının üzvü olmaqla, ədəbi tənqidçi kimi mətbuatda öz sözünü hər zaman deyir.

Mən əziz müəllimimi, səmimi dostumu – filologiya elmləri doktoru, tanınmış türkoloq, dəyərli ziyalı, professor Buludxan Xəlilovu anadan olmasının 50 illiyi münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm, ona dilçilik elmimizin yeni səhifələrini yazmağı arzu edirəm. İnanıram ki, böyük istedad sahibi olan Buludxan Xəlilov Azərbaycan dilçilik elminin, Azərbaycan türkologiyasının inkişafı üçün hər zaman olduğu kimi böyük səylə çalışacaq, yeni-yeni uğurlara imza atacaqdır.

Məhərrəmli Baba,

*AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun
elmi işlər üzrə direktor müavini,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent*

ZİRVƏLƏR SİLSİLƏSİNDƏN – PROFESSOR BULUDXAN XƏLİLOV

Haqqında çox danışılıb, çox yazılıb. Hər kəs onun bir tədqiqatçı-alim, bir pedaqoq, bir fakültə rəhbəri kimi fəaliyyətini öz baxış bucağı sferasında təhlil süzgəcindən keçib, bu zəhmətkeş alimin gözümüz qarşısında keçən elmi inkişaf yolunun uğurlarını alqışlayıb və olsun ki, bu uğurlara hardasa yaxşı mənada qibtə ilə baxıb. Onun çoxcəhətli fəaliyyətinin fenomenal səviyyəsi doğrudan da heyramizdir, qibtə doğurandır.

Dilçiliyimizin ən müxtəlif problemləri istiqamətindəki axtarışları bir yana, təkcə bunu qeyd etmək yerinə düşər ki, Buludxan müəllimin ədəbiyyatşünaslıq sahəsindəki tədqiqatları yazıçı və şairlərimizin əsərləri barəsində deyilən ən obyektiv və nüfuzu rəylər sırasındadır. R.Rza, İ.Şıxlı, B.Vahabzadə, N.Həsənzadə, Ə.Hacızadə, Anar, F.Məmmədli, O.Rza, O.Salamzadə və sair şair və yazıçıların yaradıcılıqları professor Buludxan Xəlilovun təhlilində həmişə maraqlıdır, cazibədar və ən əsası – obyektivdir. O, həyatda da, virtual gerçəkliklərin axtarışında da həqiqətin keşiyindədir.

Prof.B.Xəlilov yaradıcılığının bulaq kimi aşib-daşan çağlarını yaşayır. Onun hər günü, hər saati, hər anı dilçiliyimizin hansısa bir probleminin həllinə işıq salan bir çıraq, bədii nitqimizin üslub incəliklərini aşkarlayan bir məhək daşdır. Buludxan müəllim yaradıcı təfəkkürünü bir alim narahatlığı, bir tədqiqatçı ehtirası, bir müəllim qayğıkeşliyi və bir vəzifə sahibi məsuliyyəti istiqamətində böyük istedadla bölüşdürür. O, bütün bunlara vaxt tapır. Vaxtını əsirgəmədiyi “bütün bunlar” isə onun ətrafıdır, onun düşüncə və əməl məsləkdaşlarıdır. Onun kamil nitq qabiliyyəti, fikrini səlis, aydın və dəqiq ifadə etmə bacarığı, bəlağətli, təsirli, cəlbədicə səsi, tembri var. O, televiziya ekranlarında ən müxtəlif məsələlər barəsində debata girməyə, müzakirələrə qoşul-

mağa, vurğulanan problemlərə münasibət bildirməyə açıq qalan mübahisələri yekunlaşdırmağa böyük həvəslə vaxt sərf edir. Onun hər hansı bir məsələ ilə bağlı fikirləri həmişə ağılabatandır və dinləyicinin yaddaşından uzun müddət silinmir. Telekanallardakı çıxışlarından da görünür ki, elmi problemlərin istər monoqrafiya, istərsə də şifahi yolla hərtərəfli, dəqiq, aydın və səlis bir dil üslubunda dinləyiciyə çatdırmaqdır Buludxan müəllimi narahat edən.

Təbii ki, yaradıcı şəxslərin yaradıcılıq qüvvələri həmişə irəliyə, yüksəlişə, zirvələşməyə can atır və yaradıcılıq qüvvələrini stimullaşdıran da bu amillərdir. Lakin prof.B.Xəlilovun yaradıcılıq imkanları dilçiliyimizdə, təhsilimizdə hələ də qalmaqda olan boşluqları aradan qaldırılmasına yönəldiyindən, təbii ki, yuxarıda sadaladığımız stimullar onun üçün arxa plandadır.

Prof.B.Xəlilov artıq neçə illərdir ki, ADPU-nun filologiya fakültəsinə rəhbərlik edir. Onun bu sahədəki fəaliyyəti də müəllim və tələbələri eyni dərəcədə razı salır. Bir ziyalı, bir alim, bir pedaqoq, bir kollektiv rəhbəri, bir ictimaiyyətçi kimi, onun fəaliyyət diapozonu genişdir, əhatəlidir, işgüzar və məsuliyyətlidir. Bütün bu cəhətlərlə bərabər, Buludxan müəllim xalqımızın milli mental xüsusiyyətlərinin ən sadıq daşıyıcısıdır: qayğıkeşdir, böyüklə böyük, kiçiklə kiçikdir. Hər kəsin probleminə bir doğma, bir oğul, bir qardaş, bir ata istiliyi ilə yanaşır. İnsan aurasındakı təmizliyi qiymətləndirmə baxımından da həssas və qayğıkeşdir. Buludxan müəllim vəzifə kompetentliyində əvəz olunmazdır.

Əxlaqi saflıq, mənəvi zənginlik, hamıya, hər kəsə qayğı ilə yanaşmaq... Budur Buludxan müəllimin öz ətrafına münasibəti.

Hələ gəncliyindən müdrikləşən istedadlı alimimizin 50 yaşını ürəkdən təbrik edir, ona can sağlığı, gələcək fəaliyyətində uca zirvələr, uzun ömür arzulayıram.

*Məmmədli Firuzə,
şairə*

ALİM ÖMRÜNÜ VƏRƏQLƏYƏRKƏN

Bu günlərdə professor Buludxan Xəlilovun 50 yaşını elmi ictimaiyyət dərin hörmət hissi ilə qeyd etməyə hazırlaşır. Əziz həmkarımız və dostumuz, cavan dilçi və Azərbaycanşünas alim təmtərağı, rəsmiyyəti, şən-şöhrəti xoşlamasa da, onun xarakterinin xəmiri sadəlikdən yoğrulsa da, bu görkəmli elm və mədəniyyət xadiminin yubiley yaşına çatması mənim Buludxan müəllim haqqında çoxdan yazmaq istəyim ürək sözlərimi kağıza köçürməyimi sürətləndirdi.

Buludxan Əziz oğlu Xəlilov 1966-cı ildə indi düşmən tapdağında olan Qərbi Azərbaycanın Ağbaba mahalında doğulub, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin filologiya fakültəsinə fərqlənmə diplomu ilə bitirib. Tələbəlik illərində «C.Cabbarlı adına təqaüd»lə oxuyub. Bu gənc filoloqun elmə, təhsilə olan marağı, xüsusi istedad və qabiliyyəti nəzərə alınaraq Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Elmi Şurasının tövsiyəsinə əsasən Təhsil Nazirliyi tərəfindən Müasir Azərbaycan dili kafedrasında gənc mütəxəssis kimi saxlanılıb. 1992-cı ildə namizədlik, 1999-cu ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə edibdir. Buludxan Xəlilov dilçiliyimizdə ən gənc yaşlarında qazandığı təkrarsız uğurlara, nail olduğu yeniliklərə görə akademik Ağamusa Axundov, AMEA-nın müxbir üzvü professor Zərifə Budaqova, Akademik Tofiq Hacıyev, AMEA-nın müxbir üzvü Nizami Cəfərovdan sonra onların rekordunu təzələyən, təkrarlayan dilçi alimlərdəndir. O, 26 yaşında fəlsəfə doktoru, 33 yaşında isə filologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsini almışdır. 2001-ci ildə müsabiqə yolu ilə Müasir Azərbaycan dili kafedrasında boş olan professor vəzifəsinə seçilibdir. 2000-ci ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində yeni yaranmış «Dədə Qorqud»

elmi tədqiqat laboratoriyasına-mərkəzinə rəhbər təyin olunub. 2001-ci ildə «İlin alimi» nominasiyasının, 2003-cü ildə «Vektor» Beynəlxalq Elmi Mərkəzi Mükafat Komissiyasının qərarı ilə «Azərbaycanın gənc alimləri» Beynəlxalq layihəsinin qalibi olmuşdur. 2006-cı ildən filologiya fakültəsinin dekanıdır. 2004-cü ildən Azad Qələmlər Cəmiyyəti tərəfindən Azərbaycan dili, ədəbiyyatı və türkologiya elmlərinin tədqiqi-təbliği sahəsindəki xidmətlərinə görə «Qızıl Qələm» fəxri mükafatı laureatıdır. 2006-cı ildə «XXI əsrin ziyalı»sı adına layiq görülmüşdür. 2006-cı ildə dekabrın 26-da Azərbaycanda təhsil sisteminin inkişafındakı xidmətlərinə görə «Tərəqqi» medalı ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən təltif edilmişdir. 2008-ci ildə «Qızıl qələm» fəxri media mükafatı laureatı olmuşdur. Bir məsələ üzərində dayanmaq istərdik. Professor Buludxan Xəlilovun elmimizdə saldıği izlər dərinlik, gətirdiyi yeniliklər hörmətə, diqqətəlayiqdir. Alimin bütün uğurları onun həm klassik Azərbaycan dilçiliyinin nümayəndələrinin qoyub getdiyi irslə, həm də XIX və XX əsr dilçilərinin, korifeylərinin elmi əsərləri ilə dərinlikdən dərinə tanışlığı sayəsində mümkün olmuşdur. Görkəmli Azərbaycan dilçisi professor Buludxan Xəlilov özünəqədərki sələflərinin elmi mülahizə və fikirlərinə, təlimlərinə həssaslıqla, ehtiramla yanaşmış, onlardan öyrənmiş və özünün dilçilik görüşlərini formalaşdırmışdır.

Buludxaən Xəlilov Azərbaycan dilçiliyinin fonetika, morfologiya, sosioloji dilçilik, ədəbi dil tarixi, leksikologiya, üslubiyyat (əslində bütün sahələrin adını çəkmək doğru olardı) sahələrinin, türkoloji dilçiliyin, habelə ümumi dilçiliyimizin, bədii dilimizin, ayrı-ayrı sənətkarların (B.Vahabzadə, İ.Şıxlı, Səməd Vurğun və b.) dilinin mahir araşdırıcısıdır. O bu sahələrin ən mürəkkəb problemlərinə aid bir çox ölkələrdə məruzə və çıxışlar etmiş, simpozium və

konfranslarda dilçiliyimizi şəərəflə təmsil etmiş və bu gün də bu işi davam etdirir. Onun qələmindən 28-dək monoqrafiya, dərslik, dərs vəsaitləri, 7 tədris proqramı, 400-dən artıq elmi, elmi-publisistik məqalələr çıxmışdır. Elmi əsərləri Türkiyə, İran, Qırğızıstan, Yakutiya, Bolqarıstan və Türkmənistanda çap olunmuşdur.

B.Xəlilov həmçinin, elmi kadrların hazırlanmasına da rəhbərlik edir. Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında AAK-ın filologiya üzrə Ekspert Şurasının ən mötəbər üzvlərindəndir. Professor Buludxan Xəlilovun elmi əsərlərinə, monoqrafiya və kitablarına yazılmış resenziya və rəylərdə onun elmi yaradıcılığı layiqli qiymətini almışdır. O həmçinin, Azərbaycan dilinin ən aktual problemləri haqqında televiziya kanallarında müntəzəm çıxışlar edir, yeni-yeni mütərəqqi layihələr təqdim edir, ölkəmizin sosial-siyasi həyatında ən fəal ziyalılarından biri kimi iştirak edir.

Professor Buludxan Xəlilov artıq özünün 50-ci baharını yaşayır. Bu münasibətlə ona birinci növbədə bizi yeni-yeni elmi əsərləri ilə sevindirməyi arzulayırıq. Əziz həmkarım cavan alim qardaşımı yubileyi günündə təbrik edir, can sağlığı,ona ictimai, elmi fəaliyyətində, tədris işlərində uğurlar diləyirəm.

*Məmmədli İsmayıl,
professor, AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik institutunun
Tətbiqi dilçilik şöbəsinin müdiri*

**FİLOLOGİYA ELMLƏRİ DOKTORU,
PROFESSOR BULUDXAN XƏLİLOV HAQQINDA
BİR NEÇƏ SÖZ**

Buludxan müəllimlə ilk görüşüm 2001-ci ildə, mart ayının 6-da Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində olmuşdur. Həmin gün ADPU-da Birinci Türkoloji Qurultayın 75 illiyinə həsr olunmuş elmi konfransın açılışında və işində iştirak etmək üçün mən də dəvətli idim. Universitetə daxil olub ikinci mərtəbəyə qalxdım. Konfransın keçiriləcəyi auditoriyaya tərəf gedəndə universitetin Elmi işlər üzrə prorektoru filologiya elmləri doktoru, professor Vilayət Əliyevə rast gəldim. Vilayət müəllimi ötən əsrin 70-ci illərindən tanıyırdım. O vaxtkı M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunda tələbə ikən “Müasir Azərbaycan dili” fənnindən çox maraqlı və dəyərli mühazirə dərslərini dinləmişdim. Salamlaşdıq, hal-əhval tutduq. Konfransı təşkil etdiklərinə və mənə də dəvət etdiklərinə görə təşəkkürümü bildirdim.

Vilayət müəllimin yanında cavan bir oğlan dayanmışdı, çox qayğılı görünürdü. Biz Vilayət müəllimlə bir-iki kəlmə danışdıq, biz anlarda o, gah bizə baxır, elə bil söhbətimizi dinləyir, gah da sanki ətrafda nələrin baş verdiyini diqqətdən qaçırmamaq üçün, o tərəf-bu tərəfə boylanır, nəzərlərini hər yana paylayırdı. Vilayət müəllim mənə həmin cavan oğlana təqdim etdi, haqqımda xoş sözlər söylədi, ali məktəbdə işlədiyini vaxtda imtahanda ilk “beşini”, “əla” qiyməti məhz mənə yazdığını da yada saldı. Sən demə, konfransın Dilçilik bölməsinə daxil edilmiş tezislərin arasında “Latın qrafikalı əlifbamız barədə bəzi mülahizələr” adlı məruzəmin tezisləri Vilayət müəllimin diqqətini cəlb edibmiş: “Buludxan müəllim,

zəhmət olmasa, Ramazan müəllimin məruzəsini dinləmək üçün vaxt çatanda mənə də dəvət edirsiniz”. Sonra Vilayət müəllim Buludxan müəllimi mənə təqdim edərək, haqqında xeyli xoş söz söylədi. Əlavə etdi ki, bu konfrans məhz Buludxan müəllimin təşəbbüsü və rəhbəri olduğu “Dədə Qorqud” elmi-tədqiqat laboratoriyası əməkdaşlarının təşkilatçılığı ilə baş tutub.

Tanış olduğum ilk anlardan Buludxan müəllim mənə xoş təəssürat bağışladı. Sonralar öyrəndim ki, Buludxan müəllim çox gənc yaşlarında, yəni cəmi 26 yaşında namizədlik dissertasiyasını, 33 yaşında isə doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmişdir. Həqiqətə mənə deyək ki, humanitar elmlər sahəsində belə erkən yaşlarda yüksək nailiyyətlər əldə etmək, təkcə namizədlik yox, həm də doktorluq dissertasiyası yazıb müdafiə etmək hər oğulun işi deyildir və çox seyrək rast gəlinən haldır. Bu tip nailiyyətləri yalnız həm yüksək istedadı, həm də qeyri-adi zəhmətsevərliyi olan insanlar əldə edə bilərlər. Nə yaxşı ki, bu ali keyfiyyətlərin hər ikisi Buludxan müəllimin payına düşmüşdür.

Buludxan müəllimlə ünsiyyətimiz, daha yaxından tanışlığımız Sumqayıt şəhərində fəaliyyət göstərən Azərbaycan Sənaye İnstitutunun bazasında yaradılmış Sumqayıt Dövlət Universitetində (SDU) davam etdi. SDU-nun Filologiya fakültəsinin formalaşmasında, onun əməkdaşlarının elmi-pedaqoji inkişafında professor Buludxan Xəlilovun xeyli əməyi vardır. 2002-2006-cı illər ərzində Buludxan müəllim SDU-nun Filologiya fakültəsində 0,5 ştat professor vəzifəsində işləmiş, Müasir Azərbaycan dili, Türkologiyaya giriş, Türk dillərinin müqayisəsi və s. fənlərdən bakalavriat və magistratura səviyyələrində dərslər demiş, buraxılış işlərinə, magistr və filologiya üzrə fəlsəfə doktorluğu dissertasiyalarına rəhbərlik etmişdir. O, həmin illərdə Filologiya üzrə fakültə Elmi seminarının da rəhbəri olmuşdur.

Professor B.Xəlilov neçə-neçə fəlsəfə doktoru və elmlər doktoru dissertasiyalarının müdafiəsində rəsmi opponentlik etmişdir. Şəxsən mənəm də elmi yaradıcılığında Buludxan müəllimin təmənnəsiz iştirakını qeyd etməkdən məmnunluq duyuram. 2009-cu ilin may ayında Bakı Slavyan Universitetinin nəzdində fəaliyyət göstərən Dissertasiya Şurasında (D.02.071) “10.02.20 – Müqayisəli-tarixi və müqayisəli-tipoloji dilçilik” ixtisası üzrə müdafiə etdiyim “Rus və Azərbaycan dillərində sözün fonetik strukturu” adlı doktorluq dissertasiyama rəsmi opponentlik etmiş, müsbət rəy vermiş, əməyimi yüksək qiymətləndirmişdir.

Hal-hazırda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının Filologiya ixtisası üzrə Ekspert Şurasının üzvləri kimi biz Buludxan müəllimlə vaxtaşırı görüşürük. Tanıdığım 15 ildən artıq bir dövr ərzində mən Buludxan müəllimin ağır təbiətli, heç bir halda səsini qaldırmayan, boğazdan yuxarı söz danışmayan, vəzifəsindən, yaşından, elmi dərəcəsiindən və səviyyəsiindən asılı olmayaraq ünsiyyətdə olduğu hər bir kəsə diqqət və qayğı göstərən, müzakirə olunan hər hansı bir məsələyə həmişə ciddi və obyektiv yanaşmağa çalışan bir alim olduğunu görmüşəm.

Ömrünün 50 illik yubileyi münasibətilə dəyərli insanı, tanınmış alimi, respublikamızın elmi və ictimai-siyasi həyatında öz yeri olan təvazökar dostumuzu səmimi-qəlbdən təbrik edir, ona hərtərəfli fəaliyyətində, eləcə də şəxsi həyatında bol-bol uğurlar diləyirəm.

Qələmin iti, sözün kəsərli olsun, əziz Buludxan müəllim!

*Məmmədov Ramazan,
filologiya üzrə elmlər doktoru, professor,
Sumqayıt Dövlət Universitetinin
Elm və innovasiyalar üzrə prorektoru*

ELMDƏ KARVAN YERİŞİ YERİYƏN NƏHƏNG ALİM

Əziz qardaşım, həmkarım Buludxan, Sən ananın halal südü, atanın qayğısı və dəyərli məsləhətləri ilə bəhrələnərək boya-başa çatdın. Sən ürəyi nazik, qəlbi təmiz, alnıaçıq, başıuca, zəngin dərəkəli, dərin zəkali ziyalisən. Bütün çətinliklərə səbirlə dözərək öz biliyinlə, alın tərinlə zirvədən-zirvəyə qalxaraq əsl alim oldun. Öz insanpərvərliyinlə sizi tanıyanlar arasında və işlədiyin cəmiyyətdə böyük hörmət sahibisən. Sən öz mərhəmətin və müqəddəsliyinlə bir çox gənclərin ürəyinə yol açaraq onların gələcəyi naminə çalışırsan. Eşq olsun Səni yaradana. Allah nəzərindən heç vaxt yayınmayasan. Bu qısa məlumatdan – alqışdan sonra Sənin elmimiz barədə gördüklərinin heç olmasa, az bir hissəsini və özünüzdən necə bir alim olduğunuzu önə gətirmək istərdim.

Buludxan müəllim ensiklopedik biliyə, geniş erudisiyaya, kamil məntiqə, saf təfəkkürə, dəqiq müşahidə qabiliyyətinə malikdir. Buludxan müəllim dilçiliyimizin fədailərindən biridir. Azərbaycan dilinin tarixi aspektdə öyrənilməsində onun xüsusi xidmətləri vardır. Elmi yaradıcılığı çoxsahəlidir. Baxın, əsərlərindən seçmələr:

1998-ci ildə «Feillərin ilkin kökləri» monoqrafiyası. Bakı, “Təhsil” elm – istehsalat mərkəzi, 1998, 222 səh.

2000-ci ildə «Müasir Azərbaycan dilinin morfolojiyası», I hissə monoqrafiyası. Bakı, “Elm”, 2000, 280 səh.

2001-ci ildə «Türkologiyanın intibah dövrü» adlı dərs vəsaiti. Bakı, “Adiloğlu”, 2001, 173 səh.

2003-cü ildə «Azərbaycan dili 6-7». Bakı, “Təhsil”, 2003, 256 səh.

2004-cü ildə «Azərbaycan dili: dünən, bu gün» dərs vəsaiti. Bakı, “Adiloğlu”, 2004, 232 səh.

2006-cı ildə «Türkologiyaya giriş». Bakı, “Nurlan”, 2006; Bakı, “Bakı çap evi”, 2013, 384 səh.

2007-ci ildə “Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika”. Bakı, “Nurlan”, 2007, 310 səhifə; Bakı, “Bakı Çap Evi”, 2013, 310 səh.

2008-ci ildə “Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası. Bakı, “Nurlan”, 2008, 442 səh.

2009-cu ildə Mahmud Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərində etnonimlər”. Bakı, “Garisma” MMC, 2009, 110 səh.

“224 qədim türk sözü”. Bakı, “Elm və təhsil”, 2010, 350 səh.

“Azərbaycan dili antologiyası”. Bakı, “Bakı Çap Evi”, 2013, 648 səhifə və s.

Onu da qeyd edək ki, Azərbaycan dilçiliyinin, türkoloji dilçiliyin ən müasir məsələləri, problemləri Buludxan müəllimin elmi yaradıcılığının əsasını təşkil edir. Müasir Azərbaycan ədəbi dili; Azərbaycan dili elminin tarixi və metodologiyası; Azərbaycan dilinin müasir problemləri; Müasir Azərbaycan dilinin fonetikasi; Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası; Müasir Azərbaycan dilinin morfologiyası; Türk dillərinin müqayisəsi və s.

1990-cı ildə indiki ADPU-nun filologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş, bilik, bacarığına, həm də elmə olan böyük marağına görə Müasir Azərbaycan dili kafedrasında saxlanılmışdır. 1992-ci ildə namizədlik, 1999-cu ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. O, tanınan, sayılıb-seçilən professordur.

Prof. B.Ə.Xəlilov 1990-cı ildən indiyə kimi məzunu olduğu Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində fəaliyyət göstərir.

O, fəal ictimaiyyətdir. Respublikanın televiziya kanallarında və radio verilişlərində dilimiz, ədəbiyyatımız və mədəniyyətimizlə bağlı müntəzəm çıxış edir. 2011-cı ildə “Mərhəmət elçisi” beynəlxalq ictimai-siyasi, analitik jurnal tərəfindən Azərbaycan milli ədəbiyyatının inkişafında böyük xidmətlərinə görə “Elm fədaisi” diplomu ilə təltif edilmişdir. 2013-cü ildən AAK-ın Filologiya ixtisası üzrə Ekspert Şurasının üzvüdür.

Buludxan müəllim Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin və Yazıçılar Birliyindəki “İrs” Komissiyasının üzvüdür.

B.Ə.Xəlilov 2001-ci ildə «İlin alimi» nominasiyasının, 2003-cü ildə «Vektor» Beynəlxalq Elm Mərkəzi Mükafat Komissiyasının qərarı ilə «Azərbaycanın gənc alimləri» Beynəlxalq layihəsinin qalibi olmuşdur.

Bu yuxarıda seçmə üsulu ilə qeyd etdiklərim professor Buludxan müəllimin gördüyü işlərin cüzi bir hissəsidir. Buludxan kimi tədqiqatçı müəllim çox azdır.

Qısa bir haşiyə: Mən ADPU-də dərs deyirdim Akademiyadan oraya getmək üçün ən asan yol metroydur. Bir gün yenə dərs deməyə gedərkən metronun qaranlıq tərəfində Buludxan müəllimi gördüm. Ona yaxınlaşıb, nə üçün onun belə dayandığını soruşdum. Düzü bir az qızardı, amma cavab vermədi. Bu hadisə bir neçə dəfə təkrar olundu. Mən ona dedim, qardaş, Allah səni bu qaranlıq yerdən işıqlı dünyaya çıxarsın. Cavab verdi ki, Allahın köməyi ilə çıxacam. Məni çox utandırma, xahiş edirəm bu görüşümüzü institutda heç kimə söyləmə. Bu təxmini 15, 20 il bundan qabaq olmuşdur. Mən də o vaxtdan susmuşam. Ancaq indi dözə bilmədim. Sən demə Buludxan müəllimi bir qəşəng, ağıllı, kamallı, gözəl bir qız qaranlıq məkanda, bir ayağının üstündə dayanmağa məcbur edib.

İndi həmin o qəşəng qız Buludxan müəllimə 2 (iki) övlad bəxş etmişdir. Allah onun da, o gül balalarının da Buludxanla bərabər canlarını sağ etsin. Onların bu işıqlı dünyada 100 (yüz) il yaşamaqlarını arzu edirəm. Dostum, qardaşım “50” varındı “50”sini də mən arzulayıram! Buludxan müəllim, elmdə karvan yerişin möhkəm və davamlı olsun.

*Məşədiyev Qara ,
professor*

“MƏNİM KÖNLÜM DEYİR Kİ...”

*Hər şey gözəldir həyatda,
Sən bu gözəlliyi anlaya, duya bilsən...*

Gözəl bir mahnıda səslənən bu müdrik misralar məntiqi, fəlsəfi düşüncəyə əsaslanmaqla çox ibrətamizdir. Həqiqətən gözəllik məfhumu çox genişdir. Həyatın gözəlliyini şərtləndirən amillər çoxdur. Bunu hərə müxtəlif cür anlayıb, müxtəlif cür duyur. Mən isə belə yanaşırım ki, həyatda ən gözəl varlıq *İnsandır*. Əxlaqi cəhətdən qüsursuz, saf, təmiz, mənəviyyəti pak, “aydan arı, sudan duru” olan *İnsan*. Bu cür insanlarla ünsiyyətdə olarkən düşünürsən ki, bu işıqlı dünyaya gəlməyə də dəyər və bu işıqlı dünyada yaşamağa da.

Haqqında söhbət açacağım insan – *Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Xəlilov* özünə yurd-yuva, məskən saldığı o şərəfli sıranın ləyaqətli sakinlərindəndir. Onunla ünsiyyətdə olduqda insanın düşüncə meydanında belə bir fikir cövlan edir: İlahi, Sən insanlara nə qədər yüksək, ali bir varlıq olmaq imkanları vermişən və yazıq o kəslərə ki, bu imkanlardan yararlanı bilmir.

Əvvəllər, yəni şəxsi tanışlığım olana qədər Buludxan Xəlilov mənim üçün filologiyamızda xüsusi yeri olan alim, dilçilik sahəsində yazılan bir çox qiymətli əsərlərin müəllifi və nəhayət, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində filologiya fakültəsinin dekanı kimi əziz idi. Çünki o, uzun müddətdir ki, mənim bir vaxtlar (1980-1984) təhsil aldığı fakültənin dekanıdır. Bu baxımdan universitetin özü qədər mənə orada çalışan hər kəs əzizdir, doğmadır. Sonralar Buludxan Xəlilovu yaxından tanıdıqda ona olan rəğbətim qat-qat artdı, yüksəldi. İnsanı yaşadan, həyata bağlayan da gözəl ünsiy-

yət, xoşrəftar münasibətdir. Bu cür münasibətlərdir ki, insanı pillə-pillə ucaldır, yüksəldir, yaşamağa sövq edir, ona güc-qüvvət verir, onun qurub-yaratmaq həvəsini artırır.

Tanıdığım andan mənim Buludxan müəllimlə səmimi münasibətim yaranıb və artıq bu münasibət dostluğa çevrilib. O, hər bir işdə məsuliyyəti, yüksək intizamı ilə fərqlənir. Sadəlik, təvazökarlıq, öz doğma yurduna, dədə-baba ocağına bağlılıq Buludxan müəllimin canındadır, bu duyğular onun qanına hopmuşdur. Dönə-dönə söhbətlərində ata-baba yurdundan – *Qərbi Azərbaycanda yerləşən Amasiyadan*, onun cazibədar təbiətindən, füsunkar gözəlliyindən, səfalı yerlərindən ürək dolusu danışar, həsrətdən köz alan bir yangı ilə oralara – o torpaqlara, o doğma məkana dönmək arzusunu dilə gətirir.

Buludxan müəllimlə söhbət əsnasında insan özü saflaşır, durulaşır. Çünki yaxşı insanların əhatəsində olmaq insanı cilalayır. Müqəddəs sözün imkanlarından o, çox məharətlə yararlanır. Sözlər onun simasında öz yerini, məkanını tapıb, sanki rahatlanır; onun nitqində sözlər, ifadələr ciyər dolusu nəfəs ala bilər. “Dilimizdə obrazlılıq, ifadəlilik çox güclüdür” fikri ilə tam olaraq razılaşa bilmirəm. Çünki dildəki sözlər ilkin mənasında adi, sadə səslənən ünsürlərdir. Onlara həyat verən, onları qüdrət sahibi edən, ucaldan, şöhrətləndirən isə sözdən məharətlə, ustalıqla, peşəkarcasına istifadə edənlərdir. “Torpaq deyir: Öldür məni, dirildim səni!” Söz də deyir ki, cilala məni ki, parlayım, qəlblərə nur saçım, fikir və düşüncələri işıqlandırım, bu işığın parıltısında bütün bəşəriyyət nura qərq olsun. Buludxan müəllim sözə bu cür yanaşır, sözdən bu cür istifadə edir. Onun nitqində sözlər maneəsiz gəlir, biçimlənmiş, qəlibə salınmış formada, ahəngdar ritm alaraq axıb gəlir; sanki bulaq suyu tək saf, təmiz, pak.

Buludxan müəllimdə mənim diqqətimi çəkən ən mühüm amil onun *əsl azərbaycanlı* olmasıdır. O, milli-mənəvi dəyərlərə, bəşəri

dəyərlərə möhkəm tellərlə bağlı bir insandır. Tez-tez televiziya və radio efirlərində müxtəlif səpkili verilişlərə dəvət alır. Orada səsləndirdiyi fikirlər, düşüncələr çox dəyərlidir. Hər bir fikrə yanaşması xalqımızın milli-mənəvi dəyərlərinin qorunmasına, təbliğinə, aşılmasına hesablanıb. Dəfələrlə şahidi olmuşam ki, xalqımızın “bostanına daş atılanda”, milli-mənəvi dəyərlərimizə (O dəyərlər ki, onlar əsrlərin dərin qatlarından süzülüb gəlib; süzülərkə də saflaşmış, durulaşmış. Onlara toxunmaq, onların ruhunu incitmək olmaz.) laqeyd münasibət göstərildikdə o, nə qədər gərginlik keçirir və möhkəm hiddətlənir. Çünki o, öz milli mənsubiyyəti ilə qürur duyan, “*Mənsub olduğu xalqın eşqini müqəddəs bir məşəl kimi öz qəlbində yandıran*” (S.Vurğun) əsl vətənpərvərdir.

Buludxan müəllim işgüzar, əməksevərdir, öz peşəsini dərinləndirən sevənlərdən biridir. Güclü potensialı var, dərin biliyə malikdir, yaradıcı alimdir. Hər bir fikrə öz meyarları çərçivəsində yanaşmağı bacarır, hər bir nəzəri fikirləri dərin, tutarlı faktlara, dəlillərə söykənir. O, alimlərin özünü ölməz söz xiridarımız Hüseyin Arifin “*Alim var, ağsaçlı Qoca Qafqazın çeşmə tək durulub dibindən çıxır*” düsturuna biçimlənmişdir. Həqiqətən, Buludxan müəllim filologiya sahəsində görkəmli tədqiqatçıdır, məhsuldar alimdir, çoxlu sayda elmi məqalələrin, publisistik yazıların, dərslərin, dərslər vəsaitlərinin, monoqrafiyaların müəllifidir. Hüseyin Arifin poetik dünyasından süzülüb gələn “*Alim kimdir? Kitaba bax, Şair kimdir? Xalqdan soruş...*” hikməti həqiqətin ifadəsidir. O, filoloji sahədə dərin araşdırmalar aparmış və bu fəaliyyəti uğurla davam etdirməkdədir. Onun yaradıcılığında diqqət çəkən əsas cəhət odur ki, hər bir bədii, elmi-mənəvi və intellektual yanaşması sağlam düşüncəyə, sağlam təfəkkürə əsaslanır. Bu da onun geniş, əhatəli mütaliəsindən bəhrələndir. Söhbət əsnasında bir dəfə o qeyd elədi ki, nə qədər işdən yorğun gəlsəm belə, axşamlar mütaliə etməmiş, hər hansı yeni bir

materialı nəzərdən keçirməmiş gözüme yuxu getmir. Bu yanaşma ziyalılığın təcəssümüdür, elmin, biliyin ziyasından yetərincəyə qədər nur, işıq almaq naminə aparılan fədakarlığın bariz nümunəsidir. Bu dəm dahi mütəffəkirimiz Nizami Gəncəvinin müdrik bir kəlamını xatırlamaq yerinə düşərdi:

*Hər gecə biliyə qapı açmadan,
Başımı yastığa qoymadım bir an.*

Bu haşiyədən də göründüyü kimi, Buludxan müəllim dahi Nizamının insan barədə düşüncələrini ömrünün həyat fəlsəfəsinə çevirmişdir. Bu fəlsəfənin nurundan qidalanmış olan onun həyat ideali ömrünün hər səhifəsini mənalı yaşamaq, ürəyinin odunu, alovunu, istisini ətrafındakılardan heç vədə əsirgənməmək, onları hər zaman şirin-şirin duyğularının, gözəl-gözəl hissələrinin, xoş təəssüratlarının ağışına almaqdan ibarətdir. O, alicənab, nəcib, insanpərvər və qayğıkeşdir. Xalqına, ətrafındakılara, dost-tanışlarına layiqincə göstərdiyi xidməti ilə başdan-ayağa xeyirxahlıq təcəssüməsidir.

Hər bir insan bu dünyada etdiyi əməllərlə yaşayır. Kimisi yaxşı, kimisi pis əməlləri ilə yaddaşlarda qalır. Xalq şairi Səməd Vurğunun qeyd etdiyi kimi, “*Tarix yaxşılığı yaxşı salamlar!*” İnsanın xoş əməllərlə yaşaması, etdiyi yaxşılıqlar onun dünyaya bəxş etdiyi gözəlliklərdir. Buludxan müəllim də yaxşı bir insan kimi, nəcib, ləyaqətli bir varlıq kimi onu yaxından tanıyanların təfəkküründə dərin izlər buraxmaqdadır.

Milli-mənəvi dəyərlərimizin təhlükəli həddə olduğu bir zamanda, Buludxan müəllim, Sizintək ziyalılara, vətəncanlı insanlara ehtiyacımız daha çoxdur.

*Alim var, görəndə gözlərin gülür,
Deyirsən: - Nə gözəl, nə mehribandır.*

Buludxan müəllim, Hüseyin Arifin fikir dünyasından Sizə şamil oluna biləcək yuxarıda səslənən bu hikməti də dilə gətirmək

istədim. Həqiqətən, Sizinlə söhbət edərkən gözəl duyğular, hisslər aləminə düşürsən. Çünki Siz hisslərinizi, duyğularınızı tərəf müqabilinizə aşılamaq bilirsiniz. Onlar da ki, sevinc notları üzərində köklənib, nikbin zəmində nəşət edir. Bu xüsusiyyət də elə müəllim şəxsiyyətini səciyyələndirən ən mühüm əlamətlərdəndir.

Hörmətli Buludxan müəllim! Sizi 50 yaşınız münasibəti ilə ürəkdən, səmimi qəlbədən təbrik edirəm! Sizə cansağlığı, uzun ömür, *Azərbaycan naminə* yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzulayıram. Hər zaman əhvalınız bahar tərəvətli, yaz nəfəsli olsun!

Əziz qardaşım, “*gün o gün olsun ki*” nisgilləriniz ərisin, həsrətləriniz ovunsun, vüsəlınız oyansın! Qədim türk diyarı olan doğma ata-baba yurdunuza qayıdasınız! Axı o yerlər Sizlər üçün çox qəribəyə... Elini, obasını səsləyən o dağlar... həsrətlə gözlərini yollara dikib qayıdışınızı gözləyir... Allahdan arzu edirəm ki, Sizləri – qədim türk elini o yurda, o məkana daşıyan yollar qoy açıq olsun!

Sonda ata-baba yurdum, böyüyüb boya-başa çatdığım *Yardımlının* havası, suyu, insanları tək saf, pak, təmiz olan, ürəyimdən qopub gələn bir sədanı, səmimi bir səslənişi Sizə ünvanlamaq istərdim: “*Çox hörmətli Buludxan müəllim! Siz filologiya elminə çox yaraşırırsınız, filologiya elmi də Sizə.*”

Mirzəyev Həbib,

filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent,

Azərbaycan Texniki Universitetinin

“Azərbaycan dili və pedaqogika” kafedrasının müdiri

MƏRHƏMƏT SAHİBİ

Salam dostum, qardaşım,
Salam sənə Buludxan,
Ey mərhəmət sahibi,
Ey gözəl insan.
Xeyirxah əməlinlə
Tanındın el – obada
Səxavət, mərifətinlə
İnan, qalarsan yadda.
Çox şahlar bu dünyada
Çox saraylar ucaldıb
Səxavətdən uzaqsa
Heç adı da qalmayıb.
Qazandığın elminlə
Ucadır sənin başın.
Əbədidir bu dostluq,
Əbədidir, qardaşım.
Elin – oban bəsləyir,
İnan, məhəbbət sənə,
Xalqın mərd oğlu kimi
Sadiq qaldın vətənə.
Saf, təmiz əməlinlə,
Qədir – qiymətin artır.
Xeyirxahlıq edəndə,
Ömür – gün də uzanır.
Bu taleyi, qisməti
Sənə yazan Tanrıdır,
Halal zəhmət insanı,
Zirvələrə ucaldır.

Dilçi bir alim kimi
 Dil haqqında yazmısan.
 Dilimizin soy – kökün
 Qoruyub saxlamısan.
 Ana dilimiz, bu gün də ahəngilə səslənir,
 Sənə xalqın – millətin
 Məhəbbəti bəslənir.
 O əllər ürəklərin
 Olub duyğu məkanı,
 Yaxşı söz demək üçün
 Əsirgəməz imkanı.
 Vətənpərvər el oğlu
 Sən haqq yolunu seçdin,
 Bu qəhərli dünyada
 Çox çətinliklərdən keçdin.
 Mərdliklə sinə gərdin,
 Çətinliklərə, inan,
 Dar ayağda köməkdir
 Sənə bizi yaradan!
 Hikmətli söz mirasdır
 Gələcək nəsillərə,
 Necə var elə qalır,
 Bənzəmir fəsillərə.
 Nahaq söz daş kimidir,
 Şüşə qəlbi sındırır,
 Kəlam, məsəl, nur olub
 Yolu işıqlandırır.
 Mikayıl da unutmaz
 Sədaqəti heç zaman,
 Uzun ömür diləyir
 Sənə Ulu Tanrıdan.

*Muğanlı Mikayıl,
 şair*

UCADAN UCA OL

Buludxan Xəlilovu on ildən bir az artıq olar ki, tanıyıram. Bakıda yaşamağa təzə gəldiyim vaxtlar idi. Təqribən 2004-2005-ci illər olardı. Şair dostum Sərdar Zeynalla Opera teatrının qarşısında görüşüb çay içmək istəyirdik. Sərdar oraya Buludxan Xəlilovla gəlmişdi. Sərdar Zeynal bizi tanış etdi. Onların hər ikisi Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində işləyirdi. Mən isə o zaman işləməyirdim. Ədəbiyyatdan, şeirdən söhbət etdik, çay içdik. O zaman Buludxan Xəlilov daha da cavan görünürdü. Elə mən özüm də saçlarımı bu qədər ağartmamışdım.

Buludxan Xəlilovun düşüncələri mənə çox maraqlandırır. Sərdar mənə yazı-pozu adamı kimi təqdim etmişdi. Buludxan Xəlilov da çağdaş və klassik ədəbiyyatdan, dünya poeziyasından danışırdı. Danışdıqca mən onda olan enerjiyə heyrət edirdim. Bu insanda çox güclü mühakimə yürütmək qabiliyyəti, düşüncə çevikliyi, istedad və işgüzarlıq hiss edirdim. Sonra elə oldu ki, müxtəlif məclislərdə, televiziya verilişlərində Buludxan Xəlilovla rastlaşdım. Hər dəfə də Buludxanın kamil bir ustad olduğu diqqətimi çəkirdi. Belə-belə aramızda səmimi bir ünsiyyət yarandı.

İnsanı tanımaq çox çətindi. Bəzən dost dediyin, uzun illər birlikdə çörək yediğin bir adamla səfər yoldaşı olursan, yaxud bir işin düşür, onda görürsən ki, həmin adam yada çevrilir, səni heç tanımaq belə istəmir, salamını da almır. Əksinə olan hallar da vardır. Heç tanımadığın, yaxud uzaqdan-uzağa tanışlığın olan birisinin insanlığı qarşısında baş əyirsən. Deyirsən ki, Allahım, nə yaxşı ki, belə gözəl insanları yaratmısan. Yoxsa bu dünyanın bir dəyəri

olmazdı. Buludxan Xəlilov Allahın yaratdığı gözəl insanlardandır ki, sinəsi söz ilə, qəlbi məhəbbət ilə doludur.

Onu da deyim ki, bu illər ərzində Buludxan Xəlilovla mən o qədər də yaxın ünsiyyətdə olmamışam. Biz bir yerdə işləmirik, tez-tez görüşməyimiz də yoxdur. Bəs nədir bizi biri-birimizə bağlayan?

- Təbii ki, ilk növbədə təbiətimizdə olan söz-sənət yangısı, Vətən sevgisi, yurd aşıqlığı, bəşərlik və humanizm.

Bir də elmin, texnikanın imkanlarının insanları yaxınlaşdırması var, onu unutmamaq olmaz.

Onun dilimizlə, poeziyamızla bağlı dəyərli əsərlərini oxumuşam, sevinmişəm ki, dilimizin keşiyində duran alimlərimiz var və belə şəxsiyyətlərdən biri də filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Buludxan Xəlilovdur.

Ötən il Buludxan Xəlilovla bir tədbir üzərində işləməli olduq. O haqda istəyirəm bir qədər ətraflı danışım. 2014-cü ildə “Baba ocağı” romanımı kitab şəklində çap etdirmişdim. Roman aktual bir məsələyə həsr edilmişdi. Erməni daşnaklarının 1906-1918-ci illərdə Naxçıvanda apardıqları işğalçılıq siyasəti, törətdikləri qırğınlar, azərbaycanlıların bu savaşda mübarizliyi, evi-yurdu dağılan Qafan rayonundan Ordubada gələn qaçqınların məruz qaldıqları məhrumiyyətlərdən bəhs edən bu kitab haqqında müxtəlif qəzetlərdə yazılar dərc olunurdu.

Bu ərəfədə mənə zəng oldu, Mərcan Şahbuzlu bir qrup ziyalının Bərdə məktəbliləri ilə görüşünü təşkil etmişdi. Məni də həmin görüşə dəvət edirdilər. Mən respublikamızın çox hörmətli alimləri Akademik Vəli Əliyev və mənim müəllimim professor Vilayət Əliyev ilə bir maşında gedirdik. Onu da qeyd edirəm ki, Vəli və Vilayət Əliyevlər də ADPU-da işləyirlər. Müəllimim professor Vilayət Əliyevlə çoxdan görüşməmişdik. Hər ikimiz üçün göydəndüşmə

fürsət oldu. Müəllimim hər zamankı kimi yenə də mənim işlərim ilə maraqlandı. “Baba ocağı” romanımı yanımda götürmüşdüm, onu müəllimimə bağışladım. Yol boyu Vilayət müəllim kitabın xeyli hissəsini oxudu və təklif etdi ki, gəl bu kitabın bizim universitetdə müzakirəsini keçirək. Mən bu təklifə çox sevindim, sabahı günü universitetə gəlib Vilayət müəllimlə birlikdə rektorla görüşdük. Danışıb razılaşıdıq, bu iş universitetin filologiya fakültəsinin dekanı Buludxan Xəlilova tapşırıldı.

Buludxan Xəlilovun şəxsən çox böyük zəhmətinin hesabına universitet tələbələri ilə görüşümüz ötən ilin fevral ayında baş tutdu. Üç saat yarımliq görüşdə tələbələr çıxışlar edir və onları maraqlandıran suallarla müəllifə müraciət edirdilər. Yığıncağı Buludxan Xəlilov aparırdı. Ortaya çıxan sualların əksəriyyətini Buludxan müəllim özü cavablandırır, ətraflı izahat verirdi. Buludxan Xəlilov xalqımızın qəlbinə dəyən süngülərin ağrısını öz ürəyində hiss edən ziyalılarımızdır. Bunula belə hərdən düşünürəm:

-Buludxan Xəlilovu bu işə ürək yandırmağa məcbur edənmi vardı?

Cavab da tapıram:

- Bəli.

- Kim idi onu məcbur edən?

- Vəcdanı, təmiz ürəyi, saf qəlbi.

O zaman dodaqlarımın arasından bir bənd şeir süzülür:

Dağ başında duman olur, sis olur.

Bədniyyətdə güman olur, hirs olur.

Yaxşı adam gözlərindən bəllidi,

Saf qəlbində iman olur, hiss olur.

Saf qəlbli, təmiz ürəkli, əziz dost! Əlli yaşın ucalığında mən sənə nə arzulayardım:

Ucada uca olmaq;
Sağlam olmaq;
İkinci əllini birincidən də yaxşı yaşamaq.
Sağlıqla qal!

Muradoğlu Nizami,

*AMEA-nın Folklor İnstitutunun "Azsayılı xalqların folkloru"
şöbəsinin müdiri, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent, şair-yazıçı*

GÖRKƏMLİ ALİM, İSTEDADLI TƏHSİL TƏŞKİLATÇISI

Yubleş yaşına çatan hər bir insan keçdiyi həyat yoluna nəzər salır, keçən günləri bir daha yaşayır. Qazandığı uğurları, əldə etdiyi nailiyyətləri, rastlaşdığı çətinlikləri xatırlayır. Əminliklə deyə bilərik ki, bu gün 50 yaşını qeyd edən görkəmli dilçi alim Buludxan Xəlilov keçdiyi həyat yoluna baxdıqda çox qürür hissi keçirir və heyrətlənir. Çünki ötən illər ərzində bu zəhmətkeş, istedadlı insanın uğurlarının sayı o qədərdir ki, qibtə etməmək mümkün deyil.

Buludxan Xəlilovun fəaliyyəti çoxsahəlidir. Bir tədqiqatçı, türkoloq alim kimi dilimizin tarixini araşdırmış, əldə etdiyi elmi nəticələr daim diqqəti cəlb etmiş və türkoloji dilçiliyin mahiyyəti kimi dəyərləndirilmişdir. Buludxan müəllim hələ gənc yaşlarından elmdə öz sözünü demiş dilçi alimdir. Onun dilimizin tədqiqi və təbliği sahəsində apardığı tədqiqat işləri Respublika və Beynəlxalq konfranslarda müzakirə olunmuş və yüksək dəyərləndirilmişdir. Bu sahədə neçə-neçə monoqrafiya yazmış və geniş elmi, ictimai auditoriyaya təqdim etmişdir.

Buludxan Xəlilovun bir fəaliyyəti də dilmizi, ədəbiyyatımızı, mədəniyyətimizi, dövlətimizi və milli maraqlarımızı təbliğ etməsidir. Televiziya kanallarında, radio verilişlərində və mətbuat orqanlarındakı olduqca maraqlı çıxışları elmi və tarixi faktlara söykənir.

Buludxan müəllimin fəaliyyət sahələrindən biri də təhsildə aparılan islahatlarda fəal iştirak etməsidir. Müasir Azərbaycan dili tədrisi ilə bağlı bakalavr, magistr pilləsi üçün fənn proqramlarının, dərslük və dərş vəsaitlərinin yazılması onun yaradıcılığının mühüm tərkib hissəsidir. Fənn proqramları dilçilik elminin son elmi nailiy-

yətlərinə əsaslanaraq tərtib edilmişdir. Onun çap etdirdiyi dərsliklər, dərs vəsaitləri, monoqrafiyalar dilçi mütəxəssislər tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir.

Buludxan Xəlilovun digər fəaliyyət sahəsi milli kadr hazırlığıdır. Onun rəhbərliyi ilə onlarla magistr, doktorant uğurla dissertasiya müdafiə etmişdir. Bu gün Buludxan müəllimin yetirmələri təhsilimizin, elmimizin inkişafında öz dəyərli töhfələrini verir.

Prof. Buludxan Xəlilov həm də bir təşkilatçı alim kimi tanınmışdır. O, uzun müddət “Dədə Qorqud” laboratoriyasına rəhbərlik etmiş və hal-hazırda Filologiya fakültəsinin dekanıdır. Hansı vəzifəni aparmasından asılı olmayaraq Buludxan müəllim öz qabiliyyəti, istedadı, səmimiyyəti ilə həmkarlarından seçilmişdir. İstər alim kimi, istərsə də, təşkilatçı kimi yüksək insani keyfiyyətləri onu elmi-pedaqoji kollektivin sevimlisinə çevirmişdir.

Rəsmi vəzifələrdən başqa bir sıra ictimai vəzifələr icra edən Buludxan müəllimin əməyi dövlət və ictimai qurumlar tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. O, ölkə başçısı tərəfindən “Tərəqqi” medalı ilə təltif olunmuş, “Prezident təqaüdcüsü” (2011-ci ilin) olmuşdur. Dəfələrlə ADPU-da keçirilən “İlin alimi”, “İlin müəllimi” müsabiqələrinin qalibi olmuşdur. Eyni zamanda müxtəlif ictimai təşkilatlar tərəfindən diplom və fəxri adlarla təltif olunmuşdur.

Səmimi insan, görkəmli dilçi alim, istedadlı təhsil təşkilatçısı Buludxan müəllimi 50 illik yubiley münasibəti ilə ürəkdən təbrik edir, ona gələcək fəaliyyətində uğurlar arzulayıram.

*Murquzov Mirzəli,
professor, “Əməkdar müəllim”*

ELMDƏ, FƏZİLƏTDƏ, HƏQİQƏTDƏ KAMİL İNSAN

Buludxan Xəlilovla ilk ünsiyyətim 1990-cı illərin əvvəllərinə təsadüf etsə də, onların ailəsi ilə bizim ailəni sıx dostluq telləri bağlayırdı. Buludxan müəllimin atası Əziz əmi hər dəfə Güllübulağa yolu düşəndə bizə də gələr, atamla gecədən xeyli keçənədək uzun-uzadı söhbət edərdi, biz də onların söhbətlərinə qulaq kəsilərdik. Sonra iş elə gətirdi ki, mən Amasiya rayon Komsomol Komitəsində və rayon Partiya Komitəsində işlədiyim illərdə rayon mərkəzindən təqribən 35 km məsafədə yerləşən Ellərkəndə yolum düşəndə mütləq Əziz əmigildə qonaq olardım. Elə o vaxtdan Əziz əminin oğulları Uğurlu, Vahid və Zahidlə dostluğumuz davam edir. Buludxan isə həmin illərdə tələbə olduğu üçün heç görüşməmişdik. Ancaq bilirdim ki, o, Pedaqoji İnstitutda oxuyur, özü də əlaçıldı.

Bizim bineyi-qədimdən məskunlaşdığımız Ağbaba-Şörəyel bölgəsinin əhalisi eyni aqibəti yaşayaraq erməni fitnə-feilinin və təcavüzünün ağır-acısını dadmışdır. XIX əsrin əvvəllərindən etibarən ermənilərin bu bölgəyə ayaq açmasından sonra bütün Qərbi Azərbaycanda yaşandığı kimi, Ağbaba-Şörəyelin əhalisi də düz 5 dəfə kütləvi qırğınlara, deportasiya və repressiyalara məruz qoyulmuşdur. Əziz əmi söyləyərdi ki, onların nəslə Gümrü şəhərinin adlı-sanlı varlılarından olmuşdur. 1804-cü ildə rus qoşunları Gümrüyə daxil olanda Əziz əminin ulu babası Cəfər bəy Gümrünün kəndxudası imiş. Bunun təsdiqinə sonralar çap olunmuş arxiv sənədlərində rast gəldim. Gümrülü kapitan Cəfər bəyin adı Qafqaz Cənubunda arxiv sənədlərində gədir. Buludxan müəllimin xarakterindəki ağayanaqlıq, gözütoxluluq və xeyirxahlıq kimi keyfiyyətlər məhz onun əsil-nəcabətindən gəlir.

1918-ci ildə erməni qanıçənlərinin Gümrüdə törətdikləri qırğınlar zamanı Əziz əmigin qohum-əqrəbasının bir qismi Qars vilayətinə, bir qismi Ağbabanın dağ kəndlərinə, bir qismi də Azərbaycana qaçmışlar. Əziz əmigin ailəsi erməni silahlılarının əllərinin çatmadığı Ağbabanın Elləroyuğu (sonralar Ellərkənd) kəndinə pənah gətirmişlər. Düz 70 ildən sonra Ağbaba-Şörəyelin başının üstünü yenə qara buludlar aldı. Bu dəfə el-oba birdəfəlik yeryurdundan pərən-pərən düşdü, səpələndi Azərbaycanın əksər rayon və kəndlərinə.

Mən hələ Amasiya rayon Partiya Komitəsində işlədiyim son illərdə raykomun kitabxanasına İrəvandan göndərilən kitablarla tanış olur, Türkiyə və Azərbaycan əleyhinə yazılmış kitabları diqqətlə oxuyurdum. Hiss edirdim ki, hadisələrin gedişi heç nə yaxşı vəd etmir. Çox keçmədi ki, 1988-ci ildə Ermənistan Azərbaycana qarşı ərazi iddiası irəli sürdü və ilk acı nəticəsi Qərbi Azərbaycandan türklərin etnik təmizlənməsi oldu. Elə həmin vaxtdan kitabxanalarda “erməni məsələsi”nin mahiyyətinin açılması, azərbaycanlıların soyqırımını, deportasiyası və repressiyası tarixinin araşdırılması ilə məşğul olmağa başladım. Buludxan müəllimlə ilk ünsiyyətim də 90-cı illərin əvvəllərində məhz M.F.Axundov adına Milli Kitabxanada oldu. Filologiya elmləri doktoru, professor İsmayıl Məmmədov kitabxananın foyesində tez-tez elmi mübahisələr edən bir cavan oğlanı mənə göstərib: “Tanış ol, Buludxan müəllim sənə yerlidir” – dedi. Biz doğma adamlar kimi görüşdük və o gündən ünsiyyətimiz davam edir.

İlk ünsiyyətdən sonra bu gənc oğlanın özünü sözüün həqiqi mənasında elmə həsr etdiyini yəqin etdim. İntensiv elmi axtarışların nəticəsi idi ki, Buludxan müəllim tezliklə dilçilik sahəsində ən gənc elmlər doktoru adına layiq görüldü.

Mən bir müddət Akademianın Milli Münasibətlər İnstitutunda işləməklə yanaşı, “Xalq qəzeti”ndə də işləməli oldum. Buludxan müəllim qəzetin texniki məsələlər üzrə redaktor müavini İbrahim Ömərovun yanına gələr, yazdığı kitablara dizayn verirər, mənimlə də görüşərdi. Bu görüşlərin birində Buludxan müəllim Pedaqoji Universitetin nəşri olan və baş redaktoru olduğu “Dədə Qorqud” jurnalı üçün bir məqalə yazmağımı istədi. 2002-ci ildə “Ağbaba və Şörəyeldə Dədə Qorqud izləri” başlıqlı məqaləm Buludxan müəllimin sayəsində həmin jurnalda dərc edildi. Mən Prezident Kitabxanasında işləməyə başladıqdan sonra İbrahim Ömərov dizayn verdiyi Buludxan müəllimin kitablarını və onların elektron versiyalarını kitabxanamıza göndərər, biz də onları dərhal öz saytımızda yerləşdirərdik. İbrahim Ömərovla Buludxan müəllimin arasında xeyli yaş fərqi olsa da, möhkəm dost idilər. 2014-cü ildə İbrahim qəfildən dünyasını dəyişməsi onun bütün dostlarını, hamıdan çox da Buludxan müəllimi sarsıtdı. İbrahimin yaxın qohumları arasında qələm əhli çox olsa da, İbrahimin xatirəsinin əbədiləşdirilməsi missiyasını Buludxan müəllim təkbaşına öz üzərinə götürdü. Dostluğa sədaqət nümunəsi göstərən Buludxan müəllim “Ağlın zirvəsində sönən bir çıraq” adlı xatirə kitabını İbrahimin vəfatının ildönümünədək çap etdirərək, qohum-əqrəbalara, dost-tanışlara payladı.

Deyirlər, alimlər əsasən üç kateqoriyaya bölünürlər. Bir qrup alimlər özlərini bir növ həyatdan təcrid edir, yalnız elmi axtarışlarla məşğul olur, bir növ tərki-dünyalıq edirlər. Bu cür alimlərə çox nadir hallarda rast gəlinir və onların qəribəlikləri haqqında əhvalatlar söylənir. Digər bir qrup alimlər təşkilatçı və mənəbpərəst olurlar. Onlar elm dalınca ona görə gedirlər ki, alim titulundan istifadə edib müəyyən vəzifəyə yiyələnsinlər və bundan istifadə edərək öz ailəsinin, qohum-əqrəbasının gün-güzəranını firavan

etsinlər. Belələri yüksək karyera əldə etdikdən sonra tabeçiliyində olan alimlərin elmi tədqiqatlarına hazırdan şərik çıxırlar. Üçüncü qrup alimlər isə əsl pedaqoq-alimlərdir. Bu qəbildən olan alimlər gecə-gündüz öyrənir, öyrəndiklərini isə sevə-sevə tələbələrinə və gənc tədqiqatçılara çatdırırlar. Bu qəbildən olan alimlər elmi əsərlərlə yanaşı, dərslilər yazır, tez-tez simpoziumlarda, konfranslarda məruzələr edir, vacib saydıqları mövzularla bağlı mətbuatda dərc olunurlar. Mən hesab edirəm ki, Buludxan müəllim məhz üçüncü qəbildən olan alimlərdəndir. Belələri daha çox sevilir, daha çox xatırlanır, yaddaşlara əbədi olaraq həkk olunurlar.

Buludxan müəllim alim məsuliyyəti və şəərəfli pedaqoq adını qoşa daşımağı bacarır. Bunların üzərinə əsil-nəcabətdən gələn ağayanaqlıq, gözütöxlük və xeyirxahlıq kimi keyfiyyətlər əlavə edildikdə, zirvədə qərar tutan kamil insan obrazı canlanır gözlərimiz önündə. Kamil insanlar isə seçilmişlərdir və onlar əbədiyaşar olurlar.

Mustafa Nazim

ŞAİR ÜRƏKLİ ALİM

Filologiya elmləri doktoru, professor, görkəmli dilçi alim Buludxan Xəlilov ana dilimizin keşiyində namusla dayanan, onu yad təsirlərdən qoruyan və həm də qorumağın yollarını sadə, aydın şəkildə göstərməyi bacaran, elə özü də qorunmalı olan qiymətli ziyalılarımızdandır. Bunu biz onun həm geniş tələbə auditoriyalarında oxuduğu mühazirələrində, çoxsaylı görüşlərində, televiziya və radio verilişlərindəki, beynəlxalq elmi konfrans və simpoziumlardakı səriştəli, cəsarətli çıxışlarında, ayrı-ayrı mətbuat səhifələrində dərc olunmuş elmi təhlilli araşdırma məqalələrində, həm də bir dost kimi söhbətlərimizdə – bir sözlə, hər bir məqamda görüb, şahidi oluruq.

O, həmişə deyir ki, dili adi bir əşya kimi yox, həyatı əhəmiyyətli bir canlı varlıq kimi geniş mənada qorumaq lazımdır.

Onun fikrincə, kim ki mənsub olduğu dildə aydın, səlis və düzgün danışmağı və yazmağı bacarırsa, bax bu, elə dilin keşiyində dayanmaq deməkdir.

Buludxan müəllimə görə, çirkabı özündən dəf edərək sahilə atan dalğalar kimi, dil də özü-özünü təmizləməyi, zənginləşdirməyi, qorumağı bacarır.

Buludxan Xəlilova görə, dünyada mütləq mənada saf dil yoxdur. Bizim dilimiz də onu əhatə edən əcnəbi dillərin təsirindən tam mənası ilə təcrid oluna bilməz. Belə olduğu halda heç inkişaf edib yaşaya da bilməz.

Onun yanaşmasına görə, dil tarixən həm öz daxili imkanları, həm də alınma sözlər vasitəsilə zənginləşmiş və zənginləşməkdədir və s.

Buludxan müəllim elmi mülahizələrində çox mətləblərə toxunur və haqlı olaraq bir sıra vacib tövsiyələrini də əsirgəmir.

O, yeri gələndə dilçilik, ümumən ədəbiyyatşünaslıq sahəsində elmi mübahisələrə də qoşulur və haqqında bəhs olunan məsələlərə doğru yanaşmaqda, ona incəliklə aydınlıq gətirməkdə mahirliyini, ustadlığını da mükəmməl, təbii bir şəkildə ortaya qoyur. Bütün bu məsələlərlə əlaqədar saysız misallar söyləmək də mümkündür... Bunlar öz yerində.

Ancaq mən bu cümlələri yazarkən bir hadisəni xatırlamalı oldum. Bir neçə il bundan əvvəl tanınmış bir qadın aşığın yubiley gecəsində Buludxan müəllimlə mən salonda yanaşı əyləşmişdik. Həmin aşıq haqqında çıxış edənlər ona ustad deyirdilər. Bu sözü hər dəfə təkrar-təkrar eşitdikcə mən dönüb Buludxan müəllimə baxır, onun sifətində suala bənzər narahat bir təbəssüm görürdüm. Onun turşalmış çöhrəsini seyr etdikcə mənə elə gəlirdi ki, bu anda o da sanki mən düşündüklərimi düşünür. Soruşdum:

– Buludxan müəllim, nədənsə qadın aşığa “ustad” deyə müraciət edəndə yaxşı səslənmir elə bil?! Qadına “ustad” yox, “ustadə” deyilsə, düzgün olmazmı?! Razi olsaydınız, bunu şairlə alimin, yəni ikimizin birgə yeni ifadə kəşfi kimi qəbul edərdik.

Buludxan müəllim – Əlbəttə, siz deyən daha düzgün olar! – dedi.

AYB-nın Natəvan adına klubunda mənim təzəcə çapdan çıxmış “Qələm səsi” kitabımın təqdimat mərasimi keçirilirdi. Buludxan müəllim mənim yaradıcılığım haqqında könül dolusu çıxış etdi. Onun əhatəli, mükəmməl çıxışı alqışlar və ciddi məmnunluqla qarşılandı. Sonralar həmin elmi çıxış bütövlükdə mətbuatda dərc olundu.

Təbii ki, evdə mənim də şəxsi kitabxanam var. Bununla bərabər tez-tez əlimə götürüb vərəqləməkdən xüsusi feyz aldığım barmaq sayı qədər stolüstü kitablarım da var. O kitabların sırasında, məqamı gəldiyi üçün birinin adını çəkmək istəyirəm: Buludxan Xəlilov.

“Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşləri”. Bakı, “Bakı Çap evi” nəşriyyatı, 2014-cü il, 244 səh.

Beş fəsildən ibarət olan bu kitabda Buludxan müəllimin dilimizə bitib-tükənməz sevgisi ustad şair Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığına dərin bələdliyi fonunda özünü büruzə verir.

Kitabın dördüncü fəslində “Adlarımız tariximizdir” adlı fəsildə professor B.Xəlilov Bəxtiyar Vahabzadənin “Tarixi adları dəyişmək olmaz” məqaləsinin aktuallığından söz açır, haqlı olaraq şairin məsələyə düzgün münasibətini təqdir edərək yazır: “Bəxtiyar Vahabzadə yer-yurd adlarına, küçə adlarına, bir sözlə, onomastik vahidlərə, onların hər birinin yerli-yerində işlənməsinə öz fikrini bildirmiş, təklif və tövsiyələrini söyləmişdir. Ayrı-ayrı mətbuat orqanlarında bu barədə çap olunmuş məqalələrə, fikir və mülahizələrə mövqeyini gizli saxlamamış, konkret faktlar əsasında öz ziyalı mövqeyini ortalığa qoymuşdur. Onun “Tarixi adları dəyişmək olmaz” məqaləsi bu qəbilədən olan məqalədir. Məqalədə Şəki şəhərində küçələrə verilən bir sıra mənasız adların dəyişdirilməsi vacib və mühüm bir iş kimi diqqətə çatdırılmışdır. Məsələn, ”Kulub”, ”Pedməktəb”, ”Məktəb”, ”Fakultə” kimi küçə adlarının dəyişdirilməsi vacib bilinmişdir. Bundan başqa, qəbilə, tayfa adları ilə bağlı olan yer-yurd adlarını dəyişdirməyə ehtiyac olmadığını və bunun üçün toponimiyamızı, eləcə də tariximizi dərindən öyrənməyi vacib və əhəmiyyətli hesab etmişdir. Məsələn, o, “Əğvanlar”, “Otaq eşiği”, “Şərbablar”, “Qurcana” kimi adların xalqımızın tarixi ilə bağlı olduğunu və bu adların hər birinin arxasında tarixin dayandığını qeyd etmişdir. Verdiyi izahlar, konkret şəkildə məsələyə münasibət bildirmək imkanı onun mövqeyini inandırıcı, doğru və düzgün mövqe kimi təsdiqləyir. Məsələn, “Əğvanlar” küçəsinin sonralar “S.Rəhman” adlanmasını tarixə qəsd sayır. Ona görə ki, bu adın arxasında maraqlı bir tarix var. Həmin tarixi bu ad

qoruyub saxladığı üçün onu dəyişdirmək olmaz. Tarixi qorumaq naminə bu ad qorunmalıdır. Doğrudan da, çox düzgün yanaşmadır. Verilən izah da yerinə düşən bir izahdır: “Şəkiddə bir “Əğvanlar” küçəsi var idi. Bu küçəyə camaat “Əfqanlar”da deyirdi. Bu küçədə yaşayan mərhum yazığımız Sabit Rəhman bunun “Əğvanlar” olduğunu mənə demişdi. Bildiyimiz kimi, Şəkinin Əfqan xalqı ilə heç bir tarixi ilişiği yoxdur. Şəkinin Kiş kəndində Əğvan kilsəsinin bu gün də durduğunu və qədim tariximizin mühüm bir dövrünün əğvanlarla bağlı olduğunu yada salsaq, bu adın gerçəkliyini doğrultmuş olarıq. Dil hadisəsinə görə “v”səsinin “f”ya keçməsi adi haldır. “Q”səsi ilə də “f”səsi yerini dəyişərək “əğvan” “əfqan” şəklini almışdır”. (“Tarixi adları dəyişmək olmaz”. – Bəxtiyar Vahabzadə “Vətən ocağının istisi”. “Gənclik”, Bakı, 1982, s.157). Buludxan Xəlilov bu tipli faktlardan çıxış edərək qeyd edir ki, Bəxtiyar Vahabzadə əsl toponim mütəxəssisi, dilçi kimi məsələyə yanaşır və münasibət bildirir.

Yaxud:

Prof.B.Xəlilov “Dilimizin imkanları” adlı fəsildə yenidən Bəxtiyar Vahabzadəyə istinad edərək yazır: “Bəxtiyar Vahabzadə xalq ədəbiyyatından qaynaqlanmağı, öyrənməyi, məhz mükəmməl öyrənməyi tövsiyə etmiş, bayatılardan, klassiklərin yaradıcılığından örnəklər gətirməklə dilimizin zənginliyi, gözəlliyi barədə insanı məftun edən fikirlər söyləmişdir. Müəllif qeyd edir ki, bayatılarda boş söz gülləsi yoxdur, sözlərin hamısı hədəfə dəyir. Onun fikrincə, biz bayatıları öyrəndikcə, dilimizin nəyə qadir olduğunu və imkanlarını gördükcə ucalırıq, böyüyürük. O bir çox bayatıları nümunə gətirərək onun dili barədə ümumiləşdirmə aparır:

*Əzizim dərdə mərdim,
Düşməsin dərdə mərdim.*

*Mənə dərman neynəsin?!
Tifilkən dərd əmərdim.*

*Əzizim su dayandı,
Sel gəldi, su dayandı.
Özümü suya atdım,
Alışdı, su da yandı.*

*Əzizim oyan yeri
Sevgilim, oyan yeri.
Min il sel gəlsə dolmaz
Bir gün qəm oyan yeri və s.*

Bu qəbildən olan bayatıları nümunə gətirdikdən sonra Bəxtiyar Vahabzadə yazır: “Bayatı bizim dilimizin böyük imkanlarından, rəngarəngliyindən və son dərəcə zərifliyindən yaranmışdır. Məhz buna görə də bayatı başqa dildə yarana bilməzdi. Az sözlə böyük fikirlər ifadə edən şeir növünü yalnız zəngin və imkanlı dil yarada bilər. Bu faktın özü də bizim dilimizin dünyanın zəngin dilləri ilə yanaşı durduğunu təsdiq edir. (“Dilimiz – ədəbiyyatımız”. – Bəxtiyar Vahabzadə. “Vətən ocağının istisi”. ”Gənclik”, Bakı, 1982, s.119-120)

Öz məqalələrində, ümumiyyətlə, ustad şair və yazıçılarımızdan bu kimi misallar gətirməklə müəllif dilimizin əfsunedici imkanlarını, qeyri – adiliklərini həmişə əyani, özü də zirvədən böyük ehtirasla şərh etmək yolundadır. Bu yol isə uğura, işığa aparar yoldur.

Haqqında bəhs etdiyimiz həmin müqəddəs yolda Məhəmməd Füzuli, Aşıq Ələsgər, Sabir, Səməd Vurğun, Bəxtiyar Vahabzadə... əsasən əzbərində olan Buludxan müəllim özü də oxucusuna şair ürəkli alim təsiri bağışlayır.

Mübalığəsiz demək istəyirəm ki, onun bulaq suyu kimi saf, nüfuzedici nitqi, yaddaşlara həkk olunan dərin məntiqi, səfərbəredici, nüfuzlu elmi araşdırmaları, müqayisəli təhlilləri örnəkdir.

Onun zəngin mütaliəsi, klassiklərdən yorulmadan ardıcıl öyrənməsi və əxz etdiklərini də həvəslə öyrədə bilməsi vacib, fərqli, mühüm bir keyfiyyətə malik olduğunu sübut edən amillərdəndir.

Mən bu yığcam yazımda onun bu və ya digər elmi əsərlərindən çoxlu misallar da gətirə bilərdim. Lakin onun barəsində müktədir sənət adamlarının, nüfuzlu alimlərin, dilçilərin kifayət qədər yazdıqları üçün söhbətimi bir daha uzatmaq fikrində deyiləm.

Təkrarən yalnız onu deməyi özümə borc bilirəm ki, Buludxan müəllimin elmi-tədqiqat yolu – yaradıcılıq yolu doğma ana dilimizin uca tutulması yoludur. Bütün uca yolların başlanğıcı məhz bu yoldur.

Mənəviyyat, mədəniyyət, inkişaf və hərtərəfli uğur başlanğıcı bildiyimiz bu yolun ənginliklərində görünə bilmək qəlbimizdə görünmək kimidir.

Dilçilik elmi sahəsindəki, ədəbiyyatşünaslığımızdakı, ümumən ziyalılığımızdakı, eləcə də qəlbimizdəki, yerin mübarək, əziz dostumuz Buludxan müəllim!

*Nəğməkar Yusif,
şair*

ZİRVƏYƏ GEDƏN YOLUN AÇIQ OLSUN

İnsan dühası üç təməl üzərində qərar

tutur: söz, zəka və əməl

Əbu Turxan

İnsanı ucaldan onun əməlləridir, deyirlər. Bu haqq sözə əsaslanıb deyə bilərəm ki, insanı unudulmazlıq, əbədiyaşarlıq zirvəsinə qaldıran da onun əməlidir. Kimisi dövlət quruculuğu ilə, kimisi yaratdığı şedevr əsərləri ilə, kimisi müdriqliyi ilə hörmət-izzət sahibi olur, özünü tarixdə, ürəklərdə, əməllərdə yaşadır. Əməlləri ilə yaşayan böyük şəxsiyyətlər arasında müəllimlər birincilərdən sayılmalıdır. Çünki onlar öz böyüklüklərindən, ləyaqət, qabiliyyət və dəyərlərindən dərs deyə-deyə neçə-neçə insana pay verir, ürəklərdə yer tuturlar. Xüsusilə bütün həyatını böyüyən nəslin təlim-tərbiyəsinə həsr edən, el ağsaqqalına çevrilən, biliyi, davranışı, qayğısı, məsləhəti, el-obaya can yanğısı həsr edənlər hər zaman yad olunur, neçə-neçə ürəklərdə özlərinə yer tapırlar.

Haqqında söhbət açacağım professor Buludxan Xəlilov da həmin müəllimlər ordusunun bir nümayəndəsidir.

Tanrı Buludxan müəllimə insanlığa xas olan bütün gözəl nemətləri – ağıl, mənlik, təvazökarlıq, səbir, işgüzarlıq, sənəti sevmək, xalqını, onun dilini sevmək, gözəl nitq və gözəl nurlu sima verib.

Ulu Zərdüş deyirdi: “İnsanın ucalığı üç şeylə ölçülür: xeyirxah söz, xeyirxah iş və xeyirxah əməl. Onun sözü, gördüyü iş və əməli arasında uyarlıq olmalıdır. Əgər belə olarsa, həmin insanın ruhu şad, qəlbi azad olar. O, düzlük carçısı, paklıq mücəssəməsi olar.”

Filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Buludxan Xəlilovda bütün bu keyfiyyətlər bir uyarlıq təşkil edir. O, elmlidir, xalqına və insanlara məhəbbət bəsləyən xeyirxah iş və xeyirxah əməl sahibidir, sadə bir insandır.

İlk baxışda bir az sərt, zabitəli, qaraqabaq, az danışan insan təsiri bağışlayan Buludxan müəllimlə ünsiyyətdə olduqda gözəl nitqə malik, səmimi təbəssümlü və nurlu çöhrə sahibi haqqında yanlış fikirdə olduğunun fərqi varırsan.

Buludxan müəllim olduqca səmimi bir insandır, onun sözü ilə əməli arasında bir uyarlıq var. O, dediyi sözün, verdiyi vədin sahibidir və sonadək sözünün üstündə durmağı bacarır. Onu fikrindən, sözündən döndərmək çox çətindir.

Buludxan müəllim əməlinə düzgündür. İstər əxlaqi cəhətdən, istər əməli cəhətdən çox saf, təmiz insandır. Haqsızlıqdan uzaq, haqq tərəfdarıdır. Əgər nə vaxtsa, kiminsə qəlbinə toxunsa və ya bilmədən hansısa bir səhvə yol vermiş olsa, səhvini etiraf etməyi bacarır.

Buludxan müəllim hər bir azərbaycan ailəsinin sevilən, arzu olunan qonağıdır. O, hamının: müəllimin, tələbənin, həkimin, mühəndisin, ictimaiyyətin, sadə insanların sevimlisidir. Məşhur ingilis şairi Samuel Consonun gözəl bir ifadəsi var: “Hamı danışır, amma az adam gözəl danışır.” Bəli, Buludxan müəllim gözəl danışmağı, qarşısındakını nitqi ilə ovsunlamağı bacarır. Televiziyanın bütün kanallarının qonağı olan Buludxan müəllim hər bir ailəyə qonaq gəlir və tamaşaçıları öz nitqinin sehrinə sala bilir.

Buludxan müəllim sinədəftər bir insandır. Hansı mövzuda desən, sanki uzun müddət yalnız bu mövzu ilə əlaqədar hazırlamış kimi saatlarla danışmağı bacarır. Bu yerdə bir haşiyəyə çıxmaq istəyirəm. Televiziyadan tez-tez universitetə Buludxan müəllimdən hər hansı mövzu ilə əlaqədar müsahibə götürməyə, çəkiliş apar-

mağa gəlirlər. Bir dəfə yenə onun kabinetində çəkiliş gedirdi. Bu zaman professor Cəfər Cəfərov dekanlığa gəlib Buludxan müəllimi soruşdu. Dekanlığın qızları Buludxan müəllimin çəkilişdə olduğunu dedilər. Cəfər müəllim özünü saxlaya bilmədi və səmimi bir etiraf edərək: Əhsən Buludxan müəllimə, əgər bizi hansısa bir kənala dəvət etsələr, əvvəlcə hansı mövzuda danışacağımızı soruşar, sonra isə heç olmasa hazırlaşmaq üçün vaxt istəyərək. Vallah, bu kişi dəryadır, ümmandır ki, sözü-söhbəti qurtarmır.

Buludxan müəllim yaxşı alim olmaqla yanaşı, həm də yaxşı rəhbərdir. O, öz işinə ciddi və məsuliyyətlə yanaşan, sözbütöv, işləməyi və işlətməyi bacaran rəhbərdir. İşçilərlə ünsiyyət saxlamaq qabiliyyəti onu hamının sevimlisi etmişdir. Heç zaman vəzifəsi ilə lovgalanmaz, ondan sui istifadə etməz. Bir sözlə, mehriban, qayğıkeş, səmimi, istənilən qədər hörmət etməyi və istənilən qədər tələb etməyi özündə birləşdirməyi bacaran bir şəxsiyyət, sözünün sahibi bir ziyalıdır.

Bəli, Ulu Tanrı Buludxan müəllimə gözəl natiqlik bacarığı ilə yanaşı, insanlığa xas olan bütün gözəl nemətləri – ağıl, mənlik, təvazökarlıq, səbir, işgüzarlıq, sənətini, xalqını, vətənini sevmək kimi xüsusiyyətlər verib. O, mənliyi ehtiyacdən uca tutan nadir insanlardandır. Gəncliyindən bir amal, ideya uğrunda çalışıb. Bu amal isə öyrənmək və öyrətməkdir.

Mən Buludxan müəllimə bu şərəfli yolunda uğurlar diləyir və deyirəm: üz tutduğun zirvəyə doğru yolun daim açıq olsun, Buludxan müəllim.

***Paşayeva Pəri,**
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent*

HALAL İNSAN HƏQİQƏTİ

Əminəm ki, Buludxan müəllim də bütün ədəbiyyatçılar və söz sənətləri kimi Mövlanə Cəlaləddin Rumini çox sevir və mən də onun haqqında qeydlərimi məhz bu böyük fikir və bilim adamının sözləri ilə başlamaq istərdim: “İnsanda gözəl olan üzdür, üzdə gözəl olan gözdür, amma insanı insan edən ağzından çıxan sözdür!”

Buludxan Xəlilov da ağzından çıxan, fikrində dolaşan sözün nazını çəkən, onu zərgər məharəti, ustad dəqiqliyi və sənətkar səbri ilə cilalayıb dinləyicisinə, oxucusuna, tamaşaçısına təqdim edən çox qiymətli və qənimət söz xiridarlarımızdan, istedadlı ziyalılarımızdan, dəyərli alimlərimizdəndir.

Tanışlığımızın üstündən illər keçsə də, dəfələrlə müxtəlif səviyyəli tədbirlərdə görüşüb ünsiyyətdə olsaq da, yaddaşımın xatirə saxlancında Buludxan müəllim ilk dəfə elə ADPU-da məsuliyyətini daşdığı bir görüşdə rastlaşdığım kimi səmimi, mehriban, öz işinə məsuliyyətli, tələbələrinə şəfqətli, qonaqlarına qarşı həddindən ziyadə həssas bir təşkilatçı, müəllim və ev sahibi kimi qalıb. Həmin gün yaşadığı həyəcanı da onun portret cizgilərinə əlavə etməli olsam, yenə də böyük mütəfəkkir C. Rumisiz ötürməyəcəyimin fərqi deyəm: “Səsini yox, sözünü yüksəltməlidir İnsan! Çünki yarpaqları isladan göy gurultusu deyil, yağışdır.”

Buludxan müəllimin simasındakı nur, sözlərindəki səmimiyyət, qəlbindəki şəfqət, gözlərindəki işıq o qədər dərin və doğaldır ki, mən şəxsən bu insanın kiməsə pisliyi toxunacağını, kiminsə qəlbinə dəyəcəyini, kimisə özündən rəncidə salacağını heç xəyalıma belə gətirmirəm. Çünki o halal adamdır, halal ocaqda halal insanlardan tərbiyə alıb, halallıqla böyüyüb.

Azərbaycan ailələrinin əksəriyyəti, xüsusilə rayon və kəndlərdə yaşayanlar, uşaqlarına ali təhsil vermək, onları necə deyirlər “adam arasına çıxarmaq, söz və mövqe sahibi etmək üçün” hər cür məhrumiyyətə və zəhmətə qatlaşmağa hazırdır. Yetər ki, övlad fərli olsun, valideylərin ümüdlərini puça çıxarmasın.

Bir də başqa bir mənzərə canlandırın xəyalınızda: Azərbaycandan min kilometr uzaqlarda dini dininə, dili dilinə yabançı adamların arasında, qondarma bir ölkədə doğulub, orada yaşayan, tanıdığın çox istedadlı, qabiliyyətli türk balalarının yüksəldiyi vəzifə ən yaxşı halda, kənd sovetinin sədri və ya müəllimlik ola! Bax o vaxtlar – yəni Sovetin erməniləri, elə bugünkü varisi kimi, himayə edib qoruduğu, adına respublika yaradıb paytaxt peşkəş etdiyi dədə-baba torpağımızda yaşayanların və bu yerlərin əsl sahibi olanların nəsibi, qisməti bu idi və elə bu üzdən də azərbaycanlı cavanların böyük əksəriyyəti kitab-dəftərə məcburiyyətsiz bir sevgi ilə sarılırdılar ki, bəlkə ağ günə çıxalar. Min faiz əminliklə deyə bilərəm ki, yeniyyətə Buludxan da arzularının arxasınca Bakıya gələndə illər boyu içində gəzdirdiyi haqsızlığın acısını, atasının, qonum-qonşudakı, qohum-əqrabadakı kişilərin işləməkdən qabar bağlamış əllərinin ağrısını unutmamışdı, əksinə bunların öcünü, qisasını qəbul imtahanlarından yüksək qiymət almaqla çıxmaq istəyirdi. Əminəm ki, əgər dünyanın çarxı bu sayaq fırlanmasaydı, Buludxan Xəlilov da, onun kimi Qərbi Azərbaycan kökənli on minlərlə gəncimiz də o torpaqların yiyəsi olduqlarını nə vaxtsa sübut edəcəkdilər. Ancaq neyləyək ki, hələlik düşmən qəvi... Amma inanıram ki, qisasımız qiyamətə qalmayacaq, bu gün professorun dərs dediyi tələbələr, onun övladları bu arzunu gerçəkləşdirmək üçün mübarizə aparacaq, bizim arzularımızı nə vaxtsa gerçəkləşdirəcəklər.

Mən televiziyaçı olduğum üçün Buludxan Xəlilovu alim, türkoloq, müəllim kimi yox, (bunu çox güman ki, onun həmkarları, tanınmış elm və ədəbiyyat xadimləri dönə-dönə qeyd ediblər) daha çox bizim televizayada, dəvət olunduğu verilişlərdə iştirakından söz açmaq istəyirəm. Buludxan müəllim o qədər sadə, səmimi və abırlı insandır ki, indi bu “qloballaşan, nəyəsə, kiməsə, harasa inteqrasiya olunan” və münasibətləri, əlaqələri genişləndikcə zayıf çıxan dünyada günün günorta çağı gur proyektor işığında da belələrinə rast gələndə təəccüblənirsən və Allaha şükür edirsən ki, nə yaxşı belə kişilər var. Mənim dostum, qardaşım, varlığı ilə qürur duyduğum, uğurlarına sevindiyim Buludxan müəllim də o nurlu siması, gözəl, tutumlu, məntiqli, məzmunlu və mükəmməl danışığı, bəlağətli nitqi ilə hər bir həmkarım üçün göydəndüşmə, rahat və “montajsız” müsahib sayılır. Kiçik bir peşə sırımizi açım: illər boyu efirdə gördüyünüz çıxışçıların bir qisminin müsahibəsini “normal danışmaq dilinə” salana qədər nə əziyyət çəkdiyimizi bir Allah bilir. Sonra da belələri şəstlə qohumlarına-tanırlarına car çəkirlər ki, bəs filan saatda məni tv-də göstərəcəklər, baxın!

Amma Buludxan Xəlilov hansı mövzudan danışırsa danışsın, o mövzuya hakimdir, onu bütün çalarları ilə incələməyə qadirdir, öz şəxsi mülahizələrini söyləməkdə yetərincə bacarıqlı və məntiqlidir.

Müsahibələrinin birində müəllim və tələbə ünsiyyətinə toxunarkən dediklərini heç vaxt unutmuram: “Əgər tələbə auditoriyada könülsüz oturursa, mühazirəyə qulaq asmırsa, ya da ki, dərsi yetərincə mənimsəmirsə, deməli mənəm günahkar, deməli mən, müəllim, öyrədici kimi onun üçün maraqsızam”.

Bir dəfə də söhbət nitq mədəniyyətindən düşmüşdü. Biz, telejurnalistlər daha çox insanların gözəl və tutumlu nitqinin aşinasıyıq, təəssüf ki, son illər Azərbaycan dilinin gözəlliyinin, zərifli-

yinin və şərəfətinin qayğısına qalanların sayı xeyli azalıb. Efir və ekran ləhcələrlə, ara sözləri ilə yabançı kəlmələrlə daha çox “zənginləşib.”

Professor inamla dedi ki: “Savadlı insanın öz ana dilində pis danışmaq haqqı yoxdur. Məncə, nitqi səlis olmayan şəxsin savadında natamamlıq var. Təsəvvür eləyin ki, siz hər hansı bir mövzuda çıxış etməli və ya nitq söyləməlisiniz. Əgər o mövzunu yaxşı mənimsəmisinizsə, lazım olan ədəbiyyatdan bəhrələnməmişsinizsə, fikrinizi səlis və dolğun ifadə etməkdə çətinlik çəkməyəcəksiniz”.

Buludxan müəllim çox maraqlı müsahibdir. Onunla hər mövzuda danışmaq mümkündür, o gözəl pedaqoq olduğu qədər də dəyərli filoloq, görkəmli dilçi-alim, türkoloqdur. O həm klassik Azərbaycan ədəbiyyatının, həm də çağdaş yazıçı və şairlərimizin əsərlərini təhlil etməyə, onların bədii dili, yaradıcılıq xüsusiyyətləri, mövzunun açılması üçün istifadə etdiyi ədəbi fəndlər barədə saatlarla söhbət açmaq iqtidarındadır. Bu işə alim və pedaqoq kimi onu digərlərindən fərqləndirən ən böyük xüsusiyyətdir.

Buludxan Əziz oğlu Xəlilov üçün dil təkcə insanlar arasında ünsiyyət vasitəsi deyil. Alimin firincə “Azərbaycan dilinin xoşbəxtliyi ondadır ki, o, maraqlı və çətin inkişaf mərhələsi keçib. Azərbaycan dili zənginləşən bir dildir, dilə yeni sözlər gəlməlidir. Dil qədər özünü qoruyan varlıq yoxdur, o özü-özünü qoruyur. Dil canlı orqanizmdir. İstədiyi yeni sözü ya qəbul edir, ya da rədd. Dilin lüğət tərkibinə daxil olan sözlər vətəndaşlıq qazanırsa, deməli, artıq o özünə şəhadətnamə alır!”

Buludxan müəllim barədə istənilən qədər danışmaq və yazmaq mümkündür. Çünki onun vətəndaşlıq görəvi, ziyalılığı, insanlığı, saflığı, mərdliyi, dostluğu, səmimiyyəti, qayğıkeşliyi, dünənimizə ehtiramı, gələcəyimizə inamı, elm adına gördüyü işlər, böyük və

çoxşaxəli yaradıcılıq fəaliyyəti, həyat amalı ən yüksək və ən tutumlu sözlər, təşbehlər seçmək imkanı verir. Əminəm ki, yazdığımı oxuyan hər kəs böyük məmnuniyyətlə və ürəklə fikirlərimin altına imzasını atmağa razı olar. Çünki sadə, təvazökar, çöhrəsindən nur yağan, köhnə kişilər kimi sanbalını və dəyərini qorumağı bacaran bu insan onu tanıyan və sevən hər kəsin yanında məqamı uca, xətri əziz olanlardandır.

Mövlanə Cəlaləddin Ruminin sözləri ilə başladığım bu kiçik yazını elə dahi mütəfəkkirin fikri ilə də möhürləmək istəyirəm: “İnsan böyük bir nəsnədir və içində də hər şey yazılıdır. Fəqət bəzən qaranlıqlar və pərdələr qoymaz ki, içindəkiləri oxusun”.

Amma Tanrı sevib seçdiyi bəndələrinin bəzilərinin bəsirət gözünü də vaxtında açır ki, o gizli mətləblərdən təkə özü yox, sevdikləri də xəbərdar olsun! Buludxan Əziz oğlu Xəlilov da öz zəhməti, istedadı, işıqlı niyyəti, saf və təmənnəsiz sevgisi ilə Tanrının istedadla müjdələndirdiyi bəndələrdəndir. Yolun açıq, uğurların bol olsun, USTAD!

Pənahqızı Telli

BULUDXAN

Gözün aydın olsun, Əziz qardaşım!
Böyük alim oldu bizim Buludxan!
Qəlbim fərəhlənir, ucalır başım,
Tanrım həyan olsun ona hər zaman,
Böyük alim oldu bizim Buludxan!

Aləmə nur saçdı ana sevinci,
Kainat ürəkli Sona sevinci,
Rəbbim bəxş elədi ona sevinci,
Sizdən razı qalar hər müdrik insan,
Böyük alim oldu bizim Buludxan!

Sevindi uğura Uğurlu oğlun,
Həyatda hər işi uğurlu oğlun,
Ürəyi, varlığı hey nurlu oğlun,
Min əhsən, böyütdün belə bir oğlan,
Böyük alim oldu bizim Buludxan!

Diribaş xəlv etmiş onu Yaradan,
Yaratmaq eşqindən ayrılmır bir an,
Varmı tay-bərabər ona bir insan?!
Ağ saçlı alimlər oldular heyran
Böyük alim oldu bizim Buludxan!

Keçirdi Vahid də həyəcan bir az,
Ədilxan bilirdi qardaşı qorxmaz,
Qəlbində gül açdı sanki bahar, yaz,
Biri də mən idim fərəhdən uçan,
Böyük alim oldu bizim Buludxan!

Şair təbiətli qardaşı Zahid,
Bilirdi alimlər bu elmə şahid,
Buludxan olacaq elmində vahid,
Nə qədər gözəldir bu günlər dövrən,
Böyük alim oldu bizim Buludxan!

Bu işdə qardaşı fizik Məzahir,
Yaxşını yamandan seçən o mahir,
Gizli mətləbləri eyləyən zahir,
Qorusun qardaşı hər an yamandan,
Böyük alim oldu bizim Buludxan!

Dilçilik elmində yeni yol açan,
Elmin yollarında hikmətlər saçan,
Elmin fəzasında quş kimi uçan,
Butadır arxanda hər an dayanan,
Böyük alim oldu bizim Buludxan!

*Pənahoğlu Buta,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent*

GÖRKƏMLİ FİLOLOQ

Çağdaş ədəbi prosesdə fəal mövqeyi olan Buludxan Xəlilov 300-dən çox elmi-publisistik əsər çap etmişdir. Bunlardan 24-ü monoqrafiya, dərslik və dərs vəsaitidir.

Elmi yaradıcılığının əsasını Azərbaycan dilçiliyi, türkoloji dilçiliyin ən müasir məsələləri, problemləri təşkil edən Buludxan müəllim Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində filologiya fakültəsinin dekanıdır. Onun elmi yaradıcılığı zəngin olduğu qədər də zəngin mənəvi dəyərlərə malik şəxsiyyəti, etibarlı dostluğu vardır.

*Pislik pisdir deyə bacarar hamı
Yaxşılıq etməyə təpər gərəkdir.
Bir meşəni yandırmağa nə var ki
Bircə gül əkməyə hünər gərəkdir.*

Buludxan müəllim pislikdən uzaq, təmiz qəlblə, geniş ürəkli, yaxşılığı insanlardan əsirgəməyən, bütün gözəl insani davranışları özündə əks etdirən dəyərli dostdur. Sənətkarı yaşadan tamaşaçı sevgisidir, müəllimi yaşadan tələbə sevgisidir. Buludxan müəllim bütün ömrünü tələbələrinin nailiyyətlərinə həsr edərək, yüksək pedaqoqluq fəaliyyəti ilə tələbələrin rəğbətini və sevgisini qazanmışdır.

*Sinəmdə telli saz, qəlbimdə ilham
Şeirimi həsr edim sənə, müəllim.
İtirə bilmərəm haqqı sayını
Bir ata olmusan mənə, müəllim.*

Dəyərli pedaqoq, alim Buludxan müəllim çox gözütox insandır. Onunla ünsiyyətdən qaçmaq mümkün deyil, zəngin nitqi ilə

hamını özünə cəlb edir. Buludxan müəllim eyni zamanda çox fəal insandır. Dəvət aldığı tədbirlərə, konfranslara iştirakını əsirgəməyən insandır. Dəyərli söz-söhbətə malik olmaqla yanaşı, çox böyük qabiliyyət sahibidir Buludxan müəllim.

*Aşığın sinəsi haqq bazarıdı,
Dediyi sözləri ləl mirvarıdı,
Alimin elmi ilə helmi yarıdı.
Ələsgərəm sözlərim həqiqətdi
Bizdən ustadlara min bir rəhmətdir.*

Hər sözü qiymətli, dəyərli olan Buludxan müəllimlə mənim dostluğum təqribən 10 il olar. Hər zaman onun haqqında düşündüyüm fikirlərdən biri o olub ki, kaş mən onu uşaqlığımdan tanıyardım. O qədər gözəl insandır ki, onunla dostluq etmək çox qürurverici olduğu qədər də çox gözəl bir hissdır. Buludxan müəllimə olan ürək sözlərimi öz yaradıcılığımın bir bənd şeir ilə tamamlayıram.

*İlahi sizdən əyməsin
Şər iş qapınızı döyməsin.
Yaradandan arzum budur
Sağlamlılığınıza dəyməsin.*

Buludxan müəllimə uzun ömür, sağlam can arzu edirəm. Peşəsində bol müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

Rəhimov Əhliman,
*Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət
Universitetinin Aşıq kafedrasının müdiri,
dosent, fəlsəfə doktoru, Respublikanın
əməkdar mədəniyyət işçisi*

UCALIQ RƏMZİDİR...

Təzadlar dinc, rahat buraxmır Onu,
Gah dalğın görünər, gah şən – Buludxan;
Alıb kürsüdəki coşqunluğunu
Göyün göndərdiyi seldən Buludxan.

Kiçik salnaməmi uşaqlıq çağı?
Qalıb qəriblikdə ata ocağı;
Kövrəlib soruşur qədim torpağı
Qorqud sazındakı teldən Buludxan.

İşlə bəzəyərək hər ötən günü,
Heyrətə gətirir boş hay-küyçünü...
Gözün işığını, sözün gücünü
Alıb güvəndiyi eldən Buludxan.

Düşməz yaxınına əyrilik, fəsad...
Ucalıq rəmzidir daşdığı ad;
...Olub akademik, ordenli ustad –
Yenə dərs deyəcək dildən Buludxan.

Ey əziz məzunu məşhur Ehramın*,
Köksün yuvasıdır min xoş məramın!
Mübarək əllinci kimlik bayramın,
Salam var gələcək ildən Buludxan!

* ADPU

BULUDXAN

Ey Əziz dədənin ən əziz oğlu –
Cavanlıq çağından ulu Buludxan!
Həmişə təzətər, yaşıl duyğulu,
Köksü kəlamlarla dolu Buludxan!

Uca kürsülərdən səsin yüksəlir,
Sadıqsən ləyaqət, söz saflığına;
“Dirçəliş” dərgisi qədrini bilir,
“Elm” də heyrandır sərraflığına.

Seçdiyən yol çətin, şərəfli, uzun,
İzmirdən keçərək Zəncana çatır.
Ölkədə get-gedə artan nüfuzun,
Hörmətin buluddan yuxarıdadır!

Düzülüb durna tək təzadlı günlər,
Yaşın görüşünə gəlir yaş hər il;
Sağ olsun minnətsiz çörək bölənlər,
Səni duya bilməz hər yetən qafil!

Sevgi ocağından od alır ürək.
Sevənlər ən uca zirvədən aşır.
Mənim də gözümdə kiçik Toğrul bəy
Böyüyə - böyüyə Buludxanlaşır.

Deyirsən: “Durulsun bulanıq dünya,
Gərək çiçəklənə Türkologiya!”

Güvəncim – Qorqudun Bütövlük dərsi,
Eradan əvvəlki düşüncə tərzü.

Həyat dastanının sınaq bəhsində
Tarixə bərabər gün də, an da var;
Məşhur dilçilərin ön cərgəsində,
Vətən, nə yaxşı ki, Buludxan da var!

09.02.2004

* * *

Dost alim Buludxan Əziz oğlusan,*
Sən də məmləkətin əziz oğlusan –
Ürəyi buludsuz göy qədər geniş,
Ürəyi çeşmədən təmiz oğlusan!

Sən ata–Toğrullu, Tuğralı dədə,
Qayğıkeş, həm cavan, həm ulu dədə;
Dədə məhəbbətin dərinləşibdir**
Qorqud tədqiqatlar Mərkəzində də.

Rəqib sualına verdiyin cavab
Elə bil tül, ipək, ya da nizə tək.
Dilçilik haqqında yazdığın kitab
Xaçpərəst Qərbdə də oxunsun gərək!

* B.Xəlilli

** B.Əzizov - “Dədə Qorqud” dərgisinin baş redaktoru

Hər yeni məqalən, əsərin gözəl,
Hər təzə uğurun, zəfərin gözəl;
Rektorla birlikdə dəvət almağın,
Qardaş Türkiyəyə səfərin gözəl!

Nitqin, çıxışların sovuqat, hədiyyə,
Telegüzgüdən də söz de, Buludxan!
Elm fədaisi olsan da, niyə
Niyə mükafatsız görünsün yaxan?

Buludxan – ucalıq, ülvyyə, ad-san,
Vədini əmələ çevirən insan!
ADPU–ədəbiyyat-filologiya,
Tələbə gəncliyin sevdiyi dekan.

Vəfalı Zəlihə xanımın ilə
Bütün istəklərə, arzulara çat!
Ömrün çox hissəsi öndədir hələ,
İl-ilə calansın, oxu, yaz, yarat!

Dost alim Buludxan Əziz oğlusan,
Sən də məmləkətin əziz oğlusan–
Ürəyi buludsuz göy qədər geniş,
Ürəyi çeşmədən təmiz oğlusan!

09.03.2010

TOĞRUL

Zəng edənlər razıdır
Toğrulun cavabından;
Adının mənasını
Soruşdum mən də ondan.

Adının mənasını
Atasından öyrənib;
Köçkün uşaq görərkən
Doluxsunub, kövrəlib.
Toğrul – geniş ürəkli,
Mülayim, istiqanlı;
Toğrulu istəyənlər
Kəlbəcərli, muğanlı...

Dəftərinin bəzəyi–
Xeyli “beş-əla” qiymət.
Dost-tanış arasında
Qazanıb nüfuz, hörmət.

İngiliscə danışsın–
Sevindirsən hamını;
Bəyənib AzTevenin
İdman proqramını.

Köksü əlvən, saf, təmiz
Duyğularla doludur;
Tanınmış dilçi alim
Buludxanın oğludur.

26.07.2007

TUĞRA

Anasına köməkdə
Sanki od parçasıdır,
Çəkdiyi rəsmin biri
“Qarabağ xalçası”dır.
Özündən beş yaş böyük
Toğrulun bacısıdır
Buludxan müəllimin
Sevimli qızı Tuğra.

Xəritədə Təbrizi,
Zəngəzuru göstərib,
Çətin suala “əla”
Qiyətlə cavab verib.
Telefon zənglərinə
Hörmətlə cavab verib
Buludxan müəllimin
Sevimli qızı Tuğra.

Sinifdə çox maraqlı
oxu dərsi keçildi,
Tuğra da aydın, səlis
nitqi ilə seçildi;
Neçə şeiri çaşmadan,
əzbərdən deyə bildi
Buludxan müəllimin
sevimli qızı Tuğra.

Nənəsini şəkildə,
Yuxuda götür ancaq,
Müdrək Əziz babanı
Heç vaxt unutmayacaq!
İnsanları dərinədən
Öyrənəcəm, duyacağ
Buludxan müəllimin
Sevimli qızı Tuğra!

2007

*Rza Oqtay,
şair, əməkdar müəllim*

ELMİN UCA ZİRVƏSİNDƏ

Yaşı bilinməyən bu ulu dünyada hər kəs ona bir dəfə verilmiş ömrü mənalı, bənzərsiz yaşamağa çalışır. Mənalı yaşamaq deyəndə ilk öncə vətənə, xalqa millətə xidmət, bu amalla yaşayan insanlar yada düşür. Görkəmli alim, filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Xəlilov da belə ziyalılarımızdandır. Hələ tələbəlik illərindən öz istedadı ilə fərqlənmiş və “C.Cabbarlı” adına yüksək təqaüdə layiq görülmüşdür. 1990-cı ildə V.İ.Lenin adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutun (indiki ADPU-nun) filologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş, biliyinə, bacarığına, elmə olan marağına görə gənc mütəxəssis kimi filologiya fakültəsinin Müasir Azərbaycan dili kafedrasında saxlanılmışdır. Ömrünü elmə, gənc nəslin tərbiyəsinə həsr edən ziyalı bir şəxs kimi məhsuldar yaradıcılıq yolu keçmişdir. 1990-1994-cü illərdə Müasir Azərbaycan dili kafedrasında laborant və baş laborant vəzifəsində işləmişdir. Ömrünün gənclik çağında – 1992-ci ildə namizədlik, 1999-cu ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1994-cü ilin mart ayından müsabiqə yolu ilə Müasir Azərbaycan dili kafedrasında müəllim, 1996-cı ilin may ayından dosent, 2001-ci ilin iyul ayından professor vəzifəsində çalışır. 2001-ci ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində yeni yaranmış “Dədə Qorqud elmi-tədqiqat laboratoriyası”na rəhbərlik etmiş, 2006-cı ildə ADPU-nun filologiya fakültəsinin dekanı vəzifəsinə seçilmişdir. Ömrünün kamillik dövrünü yaşayan alim səliqə-sahmanı, insanlara məhəbbəti, qayğısı, sevgisi, ünsiyyəti başqalarına olan bir ibrət məktəbdir. Onun yaradıcılıq yolu bizim və tələbələrinin, Buludxanı sevənlərin gözü qarşısında ucalmış və zirvələrə çatmışdır. Bu kamil insanla ünsiyyətdə hər

kəs mənən zənginləşir, ucalır və çalışır ki, onun kimi zirvələri fəth edə bilsin. Buludxan Xəlilov yalnız dilçilik sahəsində deyil, Azərbaycanşünaslığın təbliğində yüksək elmi dəstxətti, elmi nüfuzu, zəngin elmi əsərləri, böyük elmi hörməti ilə tanınmış görkəmli alimdir. Məhz buna görə də 1999-cu ildən Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqına, 2000-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə qəbul olunmuşdur. Azərbaycan Yazıçılar Birliyindəki “İrs” komissiyasının üzvüdür. Dilçiliyin müxtəlif (filologiya) sahələrində öz dəsti-xətti ilə seçilən görkəmli alimlərimizdəndir. Onun “Azərbaycan dilində təkhecalı feillərin əsasında duran ilkin köklərin fonosemantik inkişafı”, “Azərbaycan dilində ikihecalı feillərin fonosemantik inkişafı” (Bakı, 1996), “Feillərin ilkin kökləri” (Bakı, 1998) kimi əsərlərində Azərbaycan xalqının və Azərbaycan dilinin tarixi ilə bağlı yanlış konsepsiyaların zəngin tarixi faktlar və dəlillər əsasında təkzibi oxucuda Azərbaycan-türk dövlətçilik və dil tarixinə, bu tarixin qədimliyinə fərəh hissləri doğurur. Filologiya sahəsində uzunmüddətli elmi yaradıcılıq təcrübəsi olan B. Xəlilovun çox mürəkkəb və son dərəcə aktual bir mövzunun tədqiqinə həsr olunmuş bu sanballı əsərləri öz elmiyi, yeniliyi ilə diqqəti cəlb edir. İstedadına və şəxsiyyətinə dərin bələd olduğumuz professorun hər yeni kitabı dilçilik elminə böyük töhfədir. Elmi məqalələri Türkiyədə, İranda, Qırğızıstanda, Başqırdıstanda, Yakutiya da çap olunmuşdur.

Dilimizin tədqiqi ilə yanaşı, tədrisi məsələləri ilə bağlı bir sıra dərsliklərin müəllifidir. Onun “Müasir Azərbaycan dilinin morfologiyası” (I hissə, Bakı 2000), “Müasir Azərbaycan dilinin morfologiyası” (II hissə, Bakı, 2003), “Azərbaycan dili 6-7” (Bakı, 2003), “Türkologiyaya giriş” (Bakı, 2006) dərslikləri mükəmməlliyi ilə diqqəti cəlb edir. Bu ali və orta məktəb dərsliklərindən, müəllimlərinin nəsillərindən nəsillərə gənclər elmin dərin sirlərinə sahib olurlar.

Eyni zamanda müəllimlik peşəsinin zirvəsində duran alim 2006-cı il dekabrın 26-da Azərbaycanda təhsil sisteminin inkişafındakı xidmətlərinə görə “Tərəqqi” medalı ilə təltif edilmişdir.

Bütün bu nailiyyətlərə görə gənc professor 2001-ci ildə “İlin alimi” nominasiyasının, 2003-cü ildə “Vektor” Beynəlxalq Elm Mərkəzi Mükafat Komissiyasının qərarı ilə “Azərbaycanın gənc alimləri” Beynəlxalq layihəsinin qalibi olmuşdur. 2004-cü ildə Azad Qələmlər Cəmiyyəti tərəfindən Azərbaycan dili, ədəbiyyatı və türkologiya elmlərinin tədqiqi-təbliği sahəsindəki xidmətlərinə görə “Qızıl qələm” fəxri mükafatı laureatı seçilmiş və 2006-cı ildə “Vektor” Beynəlxalq Elm Mərkəzi Mükafat Komissiyasının qərarı ilə “XXI əsrin ziyalı” adına layiq görülmüşdür.

Redaktorluğu ilə onlarla elmi məcmuə, toplu, konfrans materialları, kitablar çap olunmuşdur. “Filologiya məsələsinə dair tematik toplu” elmi məqalələr məcmuəsinə redaktorluq etmişdir. ADPU-nun Pedaqoji Universitet Xəbərlərinin məsul katibidir. ADPU-da çap olunan “Dədə Qorqud” məcmuəsinin redaktorudur. Buludxan müəllim böyük alim olduğu qədər də böyük ziyalıdır. O, 40-dan çox kitabın (dərslük, dərs vəsaiti, monoqrafiya), 7 tədris proqramının, 500-dən çox elmi, elmi-publisistik məqalənin müəlifidir. Alim yalnız dilçilik sahəsində deyil, azərbaycanşünaslıqda özünün elmi dəsti-xətti, elmi nüfuzu, zəngin elmi əsərləri ilə tanınan görkəmli tədqiqatçıdır. Nəhayət, Buludxan müəllimin orijinallığını, özünəməxsusluğunu təyin edən cəhətlərdən biri də onun dilin ictimai problemlərinin həllində iştirak etməsidir. Azərbaycan dilinin mövqeyi, dövlət dilimiz haqqında qanunların yerinə yetirilməsi ilə bağlı mətbuatda, televiziya mütəmadi olaraq çıxış edir. Azərbaycan dilinin dövlətçiliyin əsas atributlarından biri kimi inkişafında dil haqqında verilmiş qanun və sərəncamlardan irəli

gələn vəzifələrin yerinə yetirilməsində fəal iştirak edir. Alimin qeyd etdiyi kimi, sərəncam ictimai-mənəvi həyatımızın bütün sahələrində Azərbaycan dilinin tam tətbiqinə rəvac verir və əslində müstəqilliyimizin mühüm rəmzi kimi milli mənliliyimizi bəyan etdiyi qədər də siyasi iradəmizi təsdiq edir. Bu sərəncamın bütün istiqamətlərdə gerçəkləşdirilməsi vətəndaşlıq borcumuzu tamamlayan elə bir sınaqdır ki, bizi dilimizi daim öyrənməyə, qorumağa, əməli fəaliyyətimizdə tətbiq etməyə çağırır. Əlbəttə, Azərbaycan mədəniyyəti, elmi inkişaf etdikcə, Azərbaycan dövləti möhkəmləndikcə Azərbaycan dili daha da zənginləşir, daha müasir, daha global, analitik düşüncənin dilinə çevrilir. Azərbaycan dilinin tətbiqi işinin təkmilləşməsi, dövlət dili haqqında qanunun qəbul edilməsi elmin, texnikanın, mədəniyyətin gələcəkdə inkişafına öz müsbət təsirini göstərəcəkdir. Onun yaradıcılığında “Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanının tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı» haqqında sərəncamın tətbiq edilməsi dilimizin inkişafı və tərəqqisi yolunda mühüm mərhələ kimi qiymətləndirilir. Buludxan müəllim Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Terminologiya Komissiyasının, Dilçilik və orfoqrafiya bölməsinin üzvüdür.

Həqiqəti dəstəkləyən bir insan, vətəndaş kimi bu yazını qələmə alarkən çalışmışam ki, şəxsiyyətinə hörmət etdiyim məsləkdaşım, elm fədaisi, görkəmli alim Buludxan Xəlilov barədə ürək sözlərimi söyləyərkən həqiqətə üstünlük verim. Mən düşünürəm ki, istəyimə nail olmuşam, çünki onun barəsində düşüncələrim qələmə aldıklarımından qat-qat çoxdur. O, kəskin, tutarlı söz sahibidir. O, dilçilik elminin inkişafında xüsusi yeri olan fədakar, yenilikçi və müdrik bir alimdir. Şəxsiyyətinə hörmətlə yanaşdığım bu şəxsiyyət barədə qeyd etdiklərimizin ətrafında düşünməli olsaq, barəsində

veriləcək sualları cavablandırmaq lazım gəlsə, çox əziyyət çəkmədən deməliyik ki, o müdrikdir, istedadlıdır.

Buludxan Xəlilovun fəaliyyəti xalqımızın maariflənməsinə, mədəni yüksəlişinə, kamilləşməsinə həsr olunub. Bir sözlə, o məhsuldar, yaradıcı, vətəninə və millətini çox sevmən, xalqının ulu keçmişi ilə fəxr edən, onun adət-ənənələrini yaşatmağa çalışan, qeyrətli ziyalılarımızdandır. Azərbaycan dilçilik elminin inkişafında layiqli xidmətləri olan professor Buludxan Xəlilov şərəfli bir həyat yolu keçməkdədir. Bu yol sələflərdən xələflərə uzanan ən etibarlı yoldur. Getdiyiniz bu yol Sizə həmişə şərəf gətirsin.

Sadıqova Sayal,

*AMEA RH yanında terminologiya komissiyasının
sədr müavini, Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun
Terminologiya şöbəsinin müdiri, professor*

BULUDXAN XƏLİLOV – 50

“Hər bir alim qiymətlidir. Hər bir alimin yaratdığı elmi əsərlər özünəməxsus qiymət alır. Ancaq nəzəriyyəni təcrübə ilə birləşdirən, nəzəri fikirlərini tətbiq edə bilən və onlardan əməli nəticə götürə bilən, cəmiyyətə, ölkəyə, xalqa konkret fayda gətirən insanlar alimlərin sırasında xüsusi yer tutur”.

Heydər Əliyev

Hər bir millət öz milli-mənəvi dəyərləri, mədəniyyəti, elmi, alimi, ziyalı ilə tanınır. Qloballaşma, xarici amillərin təsirinin gücləndiyi bir şəraitdə əsrlər boyu tarixin sınağından çıxmış milli-mənəvi dəyərlərimiz sırasında dilimizi, ədəbiyyatımızı qorumaq, inkişaf etdirmək isə həm böyük məsuliyyət, həm də böyük şərəfdir.

Bu bir həqiqətdir ki, ana dili hər bir xalqın taleyində müstəsna rol oynayır. Azərbaycan xalqının, ulu öndər Heydər Əliyevin dediyi kimi, çox zəngin, dərin tarixi köklərə malik dili vardır. Ana dilinin, tarix və mədəniyyətin, milli-mənəvi dəyərlərin mühafizəsi və inkişaf etdirilməsi işini canlandırmaq, ədəbi irsə, ədəbiyyata qayğı göstərmək, incəsənətin tərəqqisinə diqqət yetirmək, əlbəttə cəmiyyətin xeyrinədir.

Buludxan Xəlilovun görkəmli alim kimi Azərbaycanın ədəbi dili, problemləri, inkişaf və zənginləşmə yolları, ədəbi dilin tarixi, nitq mədəniyyəti və s. istiqamətlər üzrə apardığı elmi araşdırmaları, çoxsaylı monoqrafiyaları, əsərləri Azərbaycanın filologiya elminə öz töhfələrini vermişdir. Azərbaycan dilçiliyinin, türkoloji dilçiliyin ən müasir məsələləri, problemləri B.Ə.Xəlilovun elmi-yaradıcılığının əsasını təşkil edir. Onun «Azərbaycan dilində feillərin fonolo-

semantik inkişafı» mövzusunda doktorluq dissertasiyasında əldə olunmuş elmi nəticələr yeniliyi ilə diqqəti cəlb etmiş və türkoloji dilçiliyin nailiyyəti kimi qiymətləndirilmişdir.

B.Ə.Xəlilovun elmi yaradıcılığının istiqamətlərindən biri dilimizin tarixi ilə bağlıdır. O, «Azərbaycan dilində təkhecalı feillərin əsasında duran ilkin köklərin fonosemantik inkişafı» (1995), «Azərbaycan dilində ikihecalı feillərin fonosemantik inkişafı» (1996), «Feillərin ilkin kökləri» (1998) kitablarında feillərin təşəkkül etdiyi ilkin kökləri bərpa etmiş və onların bir çoxu müxtəlif dillərlə müqayisə edilərək tutuşdurulmuşdur. Bu kitablarda amorf quruluşlu ilkin köklərin sinkretikliyi və onların amorfluqdan təkamül edərək iltisəqi quruluşa yiyələnməsi kimi hallar da tədqiqata cəlb olunmuşdur.

Prof. B.Ə.Xəlilovun elmi yaradıcılığında mühüm istiqamətlərdən biri də türkologiya ilə bağlıdır. Onun «Birinci Beynəlxalq Türkoloji qurultay» (1999), «Türkologiyanın intibah dövrü» (2001), «Türkologiyaya giriş» (2006) kitablarında milli türkologiyamızın bir sıra vacib məsələlərinə geniş yer verilir.

O, arxiv materiallarına istinad edərək ilk dəfə olaraq I Türkoloji qurultayın stenoqrafik materiallarını izahlar və şərhələrlə çap etdirmişdir. Türkoloji istiqamətdə olan elmi yaradıcılığında türk dillərinin tarixi, quruluşu, təsnifi barəsində təhlillər aparmış, bu dillərin digər dil ailələri ilə qohumluğu barəsində mövcud olan cərəyanlar haqqında məlumat vermiş, Ural-Altay cərəyanının yaranması, öyrənilməsi, müasir mövqeyi barədə geniş izah vermişdir.

Eyni zamanda, prof. B.Xəlilov fəal ictimaiyyətcidir. Respublikanın televiziya kanallarında və radio verilişlərində, mətbuat orqanlarında dilimiz, ədəbiyyatımız, mədəniyyətimiz, dövlətimiz, dövlətçiliyimiz və milli maraqlarımızla bağlı müntəzəm çıxışlar edir.

Prof. B.Ə.Xəlilovun elmi fəaliyyəti çoxsahəli, geniş və əhatəlidir. Onun 500-dən çox elmi, elmi-publisistik əsəri çap edilmişdir. Bunlardan 40-ı monoqrafiya, dərslik və dərs vəsaitidir.

Tarixin sınağından çıxmış Azərbaycan dili bu gün özünün yeni inkişaf mərhələsinə, kamillik səviyyəsinə qədəm qoymuşdur. Mən bu fikrimi dəfələrlə öz çıxışlarımda vurğulayıram ki, milli mədəniyyətin keşiyində dayananlara xarici amillərin təsirinin gücləndiyi bir şəraitdə ana dilimizi yüksək professionalıqla qoruyan mütəxəssislərə minnətdar olmalıyıq.

İnanıram ki, ömrünün 50 illik yubileyini qeyd edən, öz işgüzarlığı, zəngin elmi təfəkkürü, səmərəli fəaliyyəti, filologiya sahəsində dəyərli tədqiqatları ilə diqqəti cəlb edən alim hələ uzun illər ana dilinin təbliğinə, pak niyyətli nəsillərin formalaşmasına öz töhfəsini verəcəkdir.

Qeyd edək ki, B.Xəlilovun yüksək vətəndaşlığı, vətənpərvərliyi, ana dilimizin yad ünsürlərdən qorunmasına, inkişafına xüsusi həssaslıqla yanaşması vətən torpağına bağlılıqdan qaynaqlanır.

Birmənalı olaraq deyim ki, yaxşılığa, xeyirə xidmət edən insanların əməyi heç vaxt hədəf getmir. Müasirləşən və günü-gündən qloballaşan dünyamızda insan faktorunun rolu nəinki azalır, əksinə artmağa meyil edir.

Hörmətli yubilyar, Tanrı yaşadığınız həyat yolunuzu nurlu, 50 illik ömrünüzü mübarək etsin!

Səmədzadə Ziyad,

*Milli Məclisin İqtisadi siyasət sənaye
və sahibkarlıq komitəsinin sədri, akademik*

ELMİ SİQLƏT – MƏNƏVİ LƏYAQƏT

İki yüzilliyin – iki minilliyin görüşüb ayrıldığı epoxada – müstəqillik dövründə formalaşmış istedadlı ziyalılardan biri Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin filologiya fakültəsinin dekanı, filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Xəlilovdur. Buludxan təkcə filoloq, dilçi alim deyil, çağdaş Azərbaycan ədəbi-elmi və ictimai mühitində öz xüsusi çəkisi olan görkəmli milli ziyalıdır.

O, şəxsiyyətini əməli ilə təsdiq etmiş, ədəbi-tarixi prosesdə halal nüfuz qazanmış, prinsipial mövqeyi olan, milli və dövlətçilik mənafeələrini uca tutan ciddi fikir adamıdır. Şəxsən ünsiyyətdə olduğumuz 20-25 il ərzində mən onu özündən əvvəlki nəsilə ehtiram bəsləyən, özündən sonrakı nəsələ qayğı göstərən bir alim kimi tanımışam.

Bir neçə il əvvəl AzTV-də “Azərbaycan dili” verlişini apararkən tez-tez müraciət etməli olurdum. Çünki, bir dilçi alim kimi onun deməyə sözü, söz demək bacarığı var idi, zəngin və maraqlı həmsöhbət idi.

Buludxanın şəxsiyyəti zəngin olduğu kimi, elmi-nəzəri fəaliyyəti də çoxcəhətlidir:

1. Buludxan müasir dilçilik problemlərini humanitar elmi düşüncə kontekstində araşdıran professional dilçidir.
2. Buludxan türk dillərini – türk arealını səciyyələndirən prosesləri tədqiq edən mütəxəssis türkoloqdur.
3. Buludxan filoloji fikrin bacarıqlı təşkilatçısıdır. O həm Pedaqoji Universitetinin dekanı kimi, həm də birgə üzvü olduğumuz

BDU-nun nəzdində fəaliyyət göstərən Dissertasiya Şurasının və AAK-ın Ekspert Şurasında fəaliyyəti ilə.

4. Nəhayət, Buludxan müasir ədəbi prosesi intensiv şəkildə izləyən tizfəhmi tənqidçi, ədəbi çıxışları ilə rəğbət qazanan natiq, müasir tənqidin nəzəri problemləri haqqında əsərlər müəllifidir.

Buludxan Xəlilov səmimi ailə başçısı, Qərbi Azərbaycan dərdi – Qarabağ problemləri ilə yaşayan vətəndaş ziyalıdır. O da hamı kimi bir ömür sürür – mövqeyini, ləyaqətini, milli qürurunu, ədaləti inamla qoruyaraq. Kitablarının üstündə fəxr və qürurla yazır: “Professor Buludxan Xəlilov”. Əsl alim üçün bundan böyük nə ola bilər!..

*Şəmsizadə Nizaməddin,
Dövlət mükafatı laureatı, professor*

DİLÇİLİK ELMİMİZİN ƏFSANƏSİ – BULUDXAN XƏLİLOV

Mötəbər elmi məclislərdə ciddi söz sahibi olan filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Xəlilov gənc yaşlarından elmi, təfəkkürü, yazdığı qiymətli əsərləri ilə elmi ictimaiyyətdə tanınmış, böyük nüfuz qazanmışdır.

O, Müstəqil Azərbaycanımızın dilçilik, ədəbiyyatşünaslıq sahəsinin tanınmış simalarından biri kimi öz dəstixətti, öz yaradıcılıq yolu ilə qənimət alimlərimizin birincilər sırasındadır.

Bəli, saysız-hesabsız elmi əsərlərin, o əsərlərdə ortaya qoyduğu elmi yeniliklərin, müasir dilçilik elminin aktual problemlərinin müəllifi, dərs dediyi tələbələrinin əziz və sevimli müəllimi kimi, uyğun elm sahəsinin mütəxəssisləri arasında sözünün-elminin sanbalı ilə sayılan-seçilən alimlərimizdən olan Buludxan müəllimin yaşı ilə gördüyü işlər arasında fərq çox böyükdür. Müdrik ağsaqqal təsiri bağışlayan bu cavan alim tarixiliklə müasirlik arasında öz qalasını qurmuşdu, ətrafa gur işıq saçan mayak kimi.

1926-cı ildə keçirilən məşhur I Türkoloji qurultayda qarşıya qoyulan əsas məsələ türk xalqlarının dilçilik problemi idi. Az sonra o konfransa qatılan mütəxəssislərin 100-dən 90 faizi qətlam edildi. Türkçülük təfəkkürlərinə və milli ideoloji düşüncələrinə görə repressiya olunaraq qaranlıqlara gömüldülər. 1999-cu ildə professor Buludxan Xəlilov “Birinci Beynəlxalq Türkoloji qurultay” adlı 186 səhifəlik bir əsər yazıb ustad bildiyi türkoloq – dilçilərin xatirəsinə ithaf etdi. Dilçilik elminin keçiyi ağır və acınacaqlı günlərinə işıq

saldı, araşdırdı, haqqı tapdanan, ömürləri doğranmış, əsərləri yandırılmış, talan olmuş ustadlarının ruhunu sevindirdi, onları yad etdi. Elə bu axtarışlarının davamı olaraq yenidən o illərə qayıtdı: “Türkologiyanın intibah dövrü (XIX əsrin sonu XX əsrin 30-cu illəri)” adlı yeni bir əsər ortaya qoydu.

Haqqında indiyədək neçə-neçə tədqiqatlar yazılmış Xalid Səid Xocayev, Bəkir Çobanzadə kimi məşhur simaların ömürlüklərini, elmi yaradıcılıq xidmətlərinin mahiyyət və məziyyətlərini yenidən tədqiq etdi və açılmamış qatlarını üzə çıxardı. Bunlar öz işinə dərin sevgiyə bağlanmış alimin ustadlara sayğısı, milli düşüncəyə ehtiramı, zəhməti, alın təridir.

Akademik Afad Qurbanov məqalələrinin birində yazır ki, “Bəkir Çobanzadənin araşdırmaları, kitabları tələbələrinin stollarının üstündə, dərs proqramlarında görünməsə də, bizim ondan əxz etdiklərimiz vasitəsilə yeni nəslin qəlbinə enmiş, orada isti bir məhəbbət yuvası qurmuşdur”. Buludxan Xəlilov Afad Qurbanovun dediyi həmin tələbələrindən biridir.

“Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya, orfepiya. Dərslik”, “Müasir Azərbaycan dilinin morfoloqiyası: 2 hissədə. Dərslik”, “Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası: leksikologiya, söz yaradıcılığı. Dərslik”, “Divani lüğət-it-türk” əsərində etnonimlər”, “224 qədim türk sözü”, “Dil, ədəbiyyat və mədəniyyət” ... adlı dərs kitabları məhz müasir dövrün elmi zərurətləri kontekstində yazılıb, ali məktəblərdə tədris edilir. Dilçilik elminin onomastika, etimologiya, dialektologiya bölməsinin çətin və aktual problemlərinin həlli istiqamətində Buludxan Xəlilovun gördüyü işləri yeni dövr dilçilik tarixinin ilkinlərindən saymaq olar.

XX əsrin başlanğıcında dünyanın tanınmış türkoloq alimlərinin qarşıya qoyduqları problemə cavab tam 90 ildən sonra istedadlı

alim və görkəmli bir pedaqoqun qələminin mürəkkəbi, qəlbinin diqtəsi ilə yazıldı.

Əslində adlarını qeyd etdiyimiz kitabları yazdığı illərdə məşhur alim dilçilik elmi xəzinəsinin daha alt qatlarına enərək, müasirliklə tarixiliyin vəhdətində yeni çalarlar, yeni naxışlar kəşf etdi.

Kitabları ilə yanaşı “Mirzə İbrahimovun yaradıcılığında dil və ədəbiyyat dərslərinə münasibət”, “Mirzə İbrahimovun dilçilik görüşləri”, “Səməd Vurğunun yaradıcılığında dil məsələləri”, “Doğma dil milli ruhun daşıyıcısı”, “Türkün genetik yaddaşı və yaratdığı hikmət xəzinələri” və digər bu kimi məqalələrində həm dilçi, həm də ədəbiyyatşünas kimi mütəxəssis sözünü deyə bilib. Bəli, Buludxan Xəlilov həm də tanınmış ədəbiyyatşünasdır. Nəşr etdirdiyi hər əsərində milli düşüncə, milli təəssübkeşlik üst qatda dayanır. Bu onun vətəndaşlıq mövqeyi, alim vicdanıdır.

Bir zamanlar tələbə kimi sevinclə daxil olduğu Azərbaycan Pedaqoji Universitetinin Azərbaycan dili və ədəbiyyatı fakültəsinə illərdir ki, özü rəhbərlik edir, səmərəli elmi-təşkilati işlərin formalaşmasında misilsiz xidmətləri hər kəsə məlumdur.

Professor kimi auditoriyalara daxil olur, ustadlarından öyrənib əxz etdiklərini, həmçinin özünün yazdığı dərsləklərdən tələbələrinə mühazirələr deyir. Müəllimin həyatda ən böyük qazancı tələbə sevgisini qazanmaqdır. Buludxan müəllim bu sevgini qazana bilib. Bunu dərs dediyi tələbələrinin hamısı məhəbbətlə dilə gətirir.

Bizim nəsil, 70-80-ci illərin məktəbliləri, tələbələri “Azərbaycan dili” elmini M.Şirəliyev, Ə.Dəmirçizadə, M.Hüseynzadə, Ə.Abdulayev kimi görkəmli dilçilərin kitablarından öyrənirdi. Dilçilik elmində onların dayandığı zirvəni aqlımıza belə gətirə bilmirdik. Kənd məktəbi şagirdləri idik. Bakıya oxumağa gələndə, yəni tələbə olanda ilk olaraq gözümüz dərsləklərimizin üzərində adlarını bildiyimiz

alimləri arayar, onları yaxından görmək, tanımaq istəyinin necə gözəl bir duyğu olduğunu yəqin ki, elə həmin dövrün insanları daha gözəl bilirlər.

Budur, Müstəqil Azərbaycan Dövləti quruldu. Yeni dövrün tələblərinə uyğun dərsləklərə hava-su kimi ehtiyac elə ilk zamanlardan hiss edildi. Uşaqlıq və gənclik illərində qibtə ilə seyr etdiyimiz həmin zirvəni indi – müasir günümüzün elmi zirvəsini professor Buludxan Xəlilov kimi alimlərimiz fəth edib. Bu qürur hissi doğuracaq yaşantıdır.

Professor Buludxan Xəlilovun dilçilik elminə aid müdrik kəlamları əslində dilin inkişafı yönündə mükəmməl tezislər –ustad məktəb proqramıdır: “Dil bir qəsr deyil, abidə deyil ki, onu qoruyasan. Dilin keşiyində dayanmaq, qorumaq üçün düzgün danışmaq lazımdır”, “Şifahi dildə danışan insanlar şifahi dilin qayda-qanunlarını, yazılı dildə isə yazılı dilin qaydalarını qorunmalıdır”, “Dil qədər özünü qoruyan varlıq yoxdur, o özü-özünü qoruyur. Dil elə təbii ictimai varlıqdır ki, özünə ziyan gətirənləri çirkab kimi kənara atır”, “Dünyada saf dil yoxdur, elə dil tapılmaz ki, lüğət tərkibi saf sözlərdən ibarət olsun”, “Dil təcrid olunmuş yaşaya bilməz, onda quru ağaca bənzəyər və heç kəsə fayda verməz”, “Azərbaycan dili zənginləşən bir dildir, dilə yeni sözlər gəlməlidir”, “Dilin lüğət tərkibinə gələn sözlər vətəndaşlıq qazanırsa, artıq dilin lüğət tərkibinin malına çevrilir”, “Dil özü seçim aparır, o təbii şəkildə inkişaf etməlidir”, “Dilin inkişafı inzibatçılıqla həll oluna bilməz, ona görə ki dil praktik bir xidmət dairəsindədir”, “20-ci əsrdə şairlərin yaradıcılığında kifayət qədər türk sözləri vardı, dildə təmizlənmə prosesi getdi, lüğət imkanı bizə sözləri dəyişməyə imkan verdi”, “Hər sözün bir məna yükü var, Azərbaycan dilinin xoşbəxtliyi ondadır ki, zəngin inkişaf mərhələsi keçib”, “Azərbaycan dili qədər təqibə,

təzyiqə məruz qalan dil yoxdur”. Bu proqram ifadələri – kəlamları istənilən xalq öz dilinin inkişafı, tərəqqisi üçün istifadə və tədris edə bilər, müdriklik elə budur.

Ötən illərin bir hadisəsini xatırladım: Rəhmətlik akademik Afad Qurbanov “Xalq qəzeti” redaksiyasında yeni nəşr olunacaq kitabı üzərində son texniki işləmləri üzərində İbrahim Öməröglü (nur içində yatasan, İbrahim) ilə birgə çalışırdı. Afad müəllimə bizim dövrün tələbələrinin görkəmli alim kimi ona olan məhəbbətini dedim. “Hə, qızım, indi sizin bildiyiniz alimlərdən də böyük alimlər yetişib. Bizim zamanımızda ustadlarımızın adını çəkmək yasaq idi. Onlardan öyrənilən oxuduqlarımızı, əsərlərimizdə istifadə etdiyimizi nə dilə gətirə, nə də qələmə ala bilirdik. Çünki onlar repressiya qurbanları idilər. Narahətçiliklərimizi illərlə ağır yük kimi içimizdə daşıyırdıq”. Sonra, o sıradan böyük dilçi alim Bəkir Çobanzadədən bəhs etdi. “Amma bu gün fəxrlə elə o ustadlarımızın ucaldıqları zirvəni Buludxan kimi alimlərimiz yeni-yeni əsərləri, daha mükəmməl, daha təkmilləşmiş şəkildə fəth edib”.

Bu söhbətdən cəmi bir neçə gün sonra elə həmin otaqda Afad müəllimdən, elmi məclislərdə adını eşitdiyim, mətbuat səhifələrindən soruşdum, aldığım məşhur alimi gördüm. İbrahim Öməröglü böyük sayğı ilə bizi tanış etmək məqsədi ilə yəqin ki, Buludxan müəllimi tanıyırsınız? – dedi.

Əlbəttə, Buludxan müəllimi tanıyıram. Bu tanışlığa da, çox şad olduğumu bildirdim.

– Buludxan müəllimin gözəl şeirlər müəllifi olan şair qardaşı Zahid Xəlillə bir neçə il iş yoldaşı olmuşdum. Zahid müəllim kollektivdə ədəb-ərkanlı, səmimi, ailə əməllərinə sayğı ilə yanaşan, hörmətli bir şəxs kimi hamının rəğbətini qazanmış, elmi-bilikli, bacarıqlı təşkilatçı şöbə müdiri idi. Bu səbəbdən ürəklə deyə

bilərəm ki, Buludxan müəllim – hörmətli professor Buludxan Xəlilov öz dərin kökləri üzərində ucalmış ağacdır. Kölgəniz elmimizdən əskik olmasın, ustad.

Ədəbiyyatşünas alim kimi Buludxan Xəlilovun qələmə aldığı onlarla əsərini diqqətə yetirə bilərik. Bu misaldan klassik irsimizi dərin məhəbbətlə araya-ərsəyə gətirdiyi “Türkün hikmət xəzinəsi: Xoca Əhməd Yəsəvi” monoqrafiyasını xüsusilə qeyd etmək istərdim.

Professor Buludxan Xəlilovun elm yolundakı bütün fədakarlıqları onun yüksək vətəndaş mövqeyinin ifadəsidir.

Buludxan müəllim cavandır, amma müdrikdir, fitri istedad sahibidir – müasir Azərbaycan dilçilik elmində öz baxışı, öz elmi düşüncəsi olan fərqli, tamamilə işığa, nura bələnmiş yolu vardır. İşığın xalqın, millətin, Müstəqil Azərbaycanın elm məbədində əbədi məşəl olsun, hörmətli professor!

*Ülvi (Binnətova) Almaz,
filologiya elmləri doktoru
AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat
İstitutunun “Azərbaycan-Türkmənistan-
Özbəkistan ədəbi əlaqələri” şöbəsinin müdiri*

GÖRKƏMLİ DİLÇİ - ALİM, İCTİMAİ XADİM VƏ GÖZƏL İNSAN

Məlumdur ki, elmin və cəmiyyətin inkişafı dövlətin və xalqın inkişafı deməkdir. Elmlə məşğul olmaq ən müqəddəs iş, elmin zirvəsi isə müqəddəslik zirvəsidir.

Dilçilik elminin layiqli nümayəndəsi olan, görkəmli alim, ictimai xadim və sadəcə gözəl insan olan professor Buludxan Xəlilov haqqında çox danışmaq olar.

İlk növbədə onu demək istəyərdim ki, hər bir alimi şöhrətləndirən onun əsərlərinin keyfiyyəti və kəmiyyətidir. Bu mənada B.Xəlilovun da elmi fəaliyyəti göz önündədir. Buludxan Xəlilovun elmi fəaliyyəti çoxşaxəli, geniş və əhatəlidir. Onun 400-dən çox elmi, elmi-publisistik əsəri çap edilmişdir. Onlardan 32-i monoqrafiya, dərslik və dərs vəsaitidir. B.Xəlilovun elmi yaradıcılığının əsasını Azərbaycan dilçiliyinin, türkoloji dilçiliyin ən müasir məsələ və problemləri təşkil edir.

Prof.B.Xəlilovun elmi istiqamətləri də çoxşaxəlidir. Onun elmi yaradıcılığının ən böyük nailiyyətlərindən biri də müasir Azərbaycan dili və onun müasir problemləridir.

Buludxan Xəlilovun elmi və ictimai fəaliyyətindən danışarkən, onun müxtəlif ölkələrdə elmi konfrans və simpoziumlarda iştirak və çıxışlarını xüsusi qeyd etmək lazımdır.

Bütün bunlarla yanaşı, o, həm də, fəal ictimaiyyətçidir. Respublikanın televiziya kanallarında və radio verilişlərində, mətbuat orqanlarında dilimiz, ədəbiyyatımız və milli maraqlarımızla bağlı müntəzəm çıxışlar edir.

Deyilənlərlə birgə, onu da əlavə etmək lazımdır ki, prof. B.Xəlilov dilçiliyin və onun vacib sahələrilə bağlı bakalavr, xüsusi-

lə də tədrisin magistratura pilləsi üçün proqramların yazılmasında da öz elmi və tədrisi fəaliyyətində biliyini əsirgəmir. Adı çəkilən sahələr üçün alim tərəfindən bir sıra kitablar yazılmışdır və mütəxəssislər tərəfindən yüksək qiymətləndirilmiş, çoxsaylı müsbət rəylər yazılmışdır.

Prof.B.Xəlilov elmi kadrların – magistrlərin, namizədlərin yetişdirilməsində fəal iştirak edir. O, magistrlərə, aspirant və dissertantlara rəhbərlik edir, çoxsaylı elmi əsərlərə opponentlik edir.

Elmi və ictimai fəaliyyəti nəticəsində B.Xəlilov həm də Azərbaycan Yazıçılar və Azərbaycan jurnalistlər birliyinin üzvüdür. O, bütün bunları istedadı və zəhməti sayəsində əldə etmişdir.

Bütün deyilənlərlə yanaşı, prof. B.Xəlilovun ona doğma olan Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin ictimai hayatında fəal iştirakı və onun burada məsuliyyətli vəzifə olan dekanlıq fəaliyyətindən danışmamaq olmaz. O, bir dekan kimi də çox nizamlı, nizam-intizam tələb edən, səmimi, insanpərvər və qayğıkeşdir. Gənciyə də həmişə qayğı ilə yanaşaraq, hər bir tələbənin gələcəyinə ümidlə baxır. Onunla bir fakültədə işləmək həm məsuliyyətlidir, həm də xoşdur. Hər bir fakültə üzvünə qayğı göstərən, dinləmək mədəniyyətinə malik, səmimi və insanpərvərdir.

Həm elmi, həm ictimai, həm də insanpərvər! Yüksək mənəvi zənginlik, miqyaslı düşüncə, elmi-nəzəri hazırlıq, bütöv xarakter, həyata sağlam baxış. Bütün bu xüsusiyyətlər ancaq sözün əsl mənasında ziyalıya xasdır.

Bu gün, professor Buludxan Xəlilov öz elmi, pedaqoji və ictimai fəaliyyətilə zirvələri fəth etməkdədir və ona bu zirvələrdə əbədi parlaqlıq arzulayıram.

*Vəzirova Leyla,
filologiya üzrə elmlər doktoru*

OLDUĞU KİMİ GÖRÜNƏN, GÖRÜNDÜYÜ KİMİ OLAN ŞƏXS

Gənclərimiz üçün örnək olan şərəfli, zəhmətlə dolu mənalı həyat yolu keçmiş, sözü bütöv, özü mərd, müsbət mənəvi-əxlaqi keyfiyyətlərin ləyaqətli daşıyıcısı, dəyərli milli sərvətimizin (dilimizin) ayıq keşikçisi Buludxan Əziz oğlu Xəlilov haqqında düşüncələrimi söyləmək istəyirəm. Mən onu ali təhsil aldığı illərdən tanıyıram. Bilikli, istedadlı və çalışqan tələbə idi. Elə o zamandan bizim aramızda səmimi, isti münasibətin təməli qoyuldu.

O sanki elmi yaradıcılıq üçün dünyaya göz açmışdır.

Buludxan müəllim böyüyün, kiçiyin yerini bilən, sözü bütöv, özü mərd, geniş dünyagörüşlü, vətənpərvər, xeyirxah, humanist, sağlam ruhlu şəxsiyyət 28 kitabın, 350-dən çox elmi – publisistik məqalənin müəllifi kimi tanınan zəngin bilikli, yüksək istedadlı filoloq alimdir. Televiziya verilişlərində müxtəlif aktual mövzularda etdiyi maraqlı, məzmunlu çıxışları ilə tamaşaçıların böyük rəğbətini qazana bilmişdir.

Filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Buludxan Xəlilovu tanıyanlar onun mehriban, səmimi, geniş ürəkli, səxavətli və sadə bir insan olduğunu deyirlər.

Həqiqətən də belədir. Buludxan müəllim yanına gələnləri gülərüzlə və hörmətlə qarşılayır, onlara imkan daxilində köməklik göstərməyə çalışır. Çünki onun təsəvvüründə, düşüncəsində hörmət güclü, əzəmətli faktordur. Yaxşılıq, hörmət heç bir zaman itmir, həmişə insanın özünə qayıdır. Hörmət edənə hörmət olunur. Həyat təcrübəsi hörmət edilənlərin, hörmətə layiq bilinlənlərin böyük xoş-

bəxtliyə, səadətə çatdıqlarını, bunun həyatın obyektiv qanunu olduğunu sübut etmişdir.

Prof.Buludxan Əziz oğlu Xəlilov xoş fikirlərlə, niyyətlərlə yaşayan insandır. O, xoş niyyəti, xoş fikri insanı yaxşı işlərə, əməllərə yönəldən qüvvə sayır. Elə buna görə də Buludxan müəllimi başqalarının şəxsiyyətinə, ləyaqətinə hörmətlə yanaşan, xeyirxahlığı vərdişə çevirməyi bacaran, qəbahətlərə, çirkinliklərə kəskin nifrət edən insan, ziyalı kimi tanıyırdıq.

Danışığı, nitqi insanın daxili aləminin güzgüsü, aynası adlandırılanların fikrində böyük həqiqət vardır. Haqqında söhbət açdığımız şəxsin timsalında biz bunu daha aydın görürük.

Prof.Buludxan Əziz oğlu Xəlilov ünsiyyət prosesində xalq hikmətini, müdriqliyini gerçəkləşdirən, ifadə edən “xəncər yarası sağaldı, söz yarası sağalmadı” deyiminə həmişə əməl etməyə çalışır. O, müasir tibb elminin sözün insanın əsəb hüceyrələrinə böyük təsir göstərən ciddi qıcıqlanma mənbəyi olduğunu dəqiqləşdirdiyini yaxşı bildiyi üçün nitqini xoş sözlər və ifadələrlə bəzəyir, heç zaman nitqində insanın qəlbən rahatlığını pozan, əsəblərini gərginləşdirən, əhvalını pisləşdirən, yuxusunu qaçıran, istər-istəməz insanda qəzəb, qisas hissi oyadan sözləri, ifadələri işlətmir. Nitq etiketlərindən düzgün yönümdə bəhrələnməyi bacarır.

Buludxan Əziz oğlu Xəlilov onu yaxından tanıyanların – müxtəlif ixtisas, peşə sahiblərinin, tələbələrinin, doktorantlarının, dissertantlarının, filoloq-dilçilərin, ədəbiyyatşünasların yaddaşlarından heç bir zaman silinməyəcək iz qoyan şəxslərdəndir. Belə ki, qarda qoyulan iz ərisə də, döşəmədə buraxılan yaş ayaq izi qurusa da, yaxşılıq etməyi vərdişə çevirən xeyirxah insanların həyatda qoyduqları iz heç vaxt qar izi kimi ərimir, yaş ayaq izi kimi qurumur.

Prof. Buludxan Əziz oğlu Xəlilovun elmi, elmi-pedaqoji fəaliyyətinin parlaq göstəriciləri sayılan monoqrafiyaları, dərsləkləri və dərslər vəsaitləri ilə bağlı çoxlu yazılar nəşr etdirmişəm. “Respublika”, “Xalq qəzeti”, “Elm” və “Kredo” qəzetlərində çap olunmuş həmin məqalələrdə onun əsərlərinin geniş təhlilini verməyə çalışmışam. Bu məqalələr bir monoqrafiya həcmindədir. Məqsədim onları gələcəkdə kitab şəklində nəşr etdirməkdir.

Buludxan müəllim Azərbaycan dili, türk dilləri, eləcə də digər dillərə dair materiallar üzərində yaradıcılıq axtarışları aparmaqdan, işləməkdən yorulmur.

Onun gənclik ehtirası ilə yazıb yaratmağının, elmi, elmi-pedaqoji fəaliyyətinin bütün sahələrində vətəndaşlıq ləyaqəti mövqeyindən yüksək ehtirasla çalışmağının, zəhmətsevərliyinin, qibtə ediləcək tükənməz yaradıcılıq gücünün, başqalarına, daha doğrusu, çoxuna həlli tamamlanması çətin, mürəkkəb görünən işlərin öhdəsindən layiqincə gələ bilməsinin, yorulmazlığının səbəbi elmə sonsuz məhəbbəti, saatlarla oxumaqdan, yazıb-yaratmaqdan, elmi yaradıcılıqdan ilham, dil materialları üzərində işləməkdən böyük zövq almasıdır. Bütün bunlar ona tükənməz güc verir.

Buludxan Xəlilov müəyyən yollarla elmi dərəcəyə, elmi ada yiyələnən, lakin biliyi, istedadı olmayan, mühazirə dərslərində gözünü konspektədən çəkməyən “alimlər”dən deyildir. O, əsl alimə, müəllimə, ziyalıya yaraşan keyfiyyətlərin daşıyıcısıdır, həmişə düşünən, düşündürən alimdir. Buludxan müəllimin biliyi, istedadı, dünyagörüşü ilə rəsmən aldığı elmi dərəcə, elmi ad arasında tam uzlaşma vardır. O, alimliklə müəllimliyin daxili vəhdətini özündə əks etdirir.

Filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Xəlilov orijinal, dolğun nəzəri-müddəalarla dilçiliyimizi zənginləşdirən yeni tipli əsərlər müəllifidir.

O, “İsmayıl Şıxlının dilçilik görüşləri” (2014) və “Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşləri” (2014) monoqrafiyalarında real, inandırıcı və tutarlı faktlarla hər iki tanınmış yazıçının həm də yetkin dilçi olduqlarını sübut etmişdir. Buludxan Əziz oğlu Xəlilovun İsmayıl Şıxlının və Bəxtiyar Vahabzadənin dillə, dilçiliklə bağlı orijinal fikir və mülahizələrinin təhlili verilən bu monoqrafiyalarını nəinki Azərbaycan dilçiliyində, hətta türkoloji dilçilikdə dilçilik elminə yeni baxışın ilk nümunələri olduqları üçün yeni tipli dilçilik əsərləri adlandırılmalıdır.

Buludxan Xəlilovun çox geniş və əhatəli elmi yaradıcılığı ilə yanaşı, yüksək idarəetmə, təşkilatçılıq bacarığı da vardır. O, neçə illərdir filologiya fakültəsinə rəhbərlik edir. Prof. Buludxan Xəlilov ADPU-nun Filologiya fakültəsi kimi çoxşaxəli, mürəkkəb xarakterli struktur bölməsinə düzgün yönümdə rəhbərlik edən ən qabaqcıl və nümunəvi dekanıdır. Buludxan Xəlilovun rəhbərlik etdiyi fakültədə qaynar bir həyat, canlanma, ruh yüksəkliyi hökm sürür. Ali təhsil sistemini mükəmməl bilməsi ona təhsilin məzmununda milli xüsusiyyətlərin nəzərə alınması, bu işin elmi-pedaqoji strategiyasının yüksək səviyyədə işlənməsi, təhsil sisteminin idarə edilməsində yerləşmənin müxtəlif yönümdə aparılmasına diqqəti artırmağın zəruriliyi barədə dəyərli fikirlər söyləməyə imkan verir. Buludxan müəllim fakültədə istiqamətverici mərkəz funksiyasını yerinə yetirən elmi şuranın iclaslarında təhsilin dövrün ruhuna uyğun inkişaf etdirilməsi, demokratikləşdirilməsi, yenidən qurulması, ali məktəb elminin ayrı-ayrı sahələrdə yaradıcılıqla məqsədyönlü tətbiqi, elmi-pedaqoji kadrların dövrün, zamanın tələblərinə uyğun yetişdi-

rilməsi, tədris-metodik işlərin keyfiyyətə yüksəldilməsi barədə dəyərli çıxışlar edir.

Buludxan Xəlilovun elmi əsərləri, dərsləkləri və tədris metodik işləri yuxusuz gecələrin, gərgin yaradıcılıq axtarışlarının, dərin biliyin və yüksək istedadın uğurlu nəticələri, aydın, parlaq görünümlərdir. Yaradıcılıq axtarışları ona əbədi şöhrət qazandırmışdır.

Aydınlıq, dolğunluq, ən mürəkkəb elmi-nəzəri fikirləri müasir dilçilik elminin tələblərinə uyğun ümumiləşdirmək Buludxan Xəlilovun elmi yaradıcılıq üslubunun başlıca fərqləndirici əlamətidir.

O, əməkdar elm xadimi, AMEA-nın üzvü olmağa layıqdır.

Filologiya üzrə elmlər doktoru, prof. Buludxan Əziz oğlu Xəlilova uzun ömür, ailə xoşbəxtliyi, cansağlığı və işlərində böyük uğurlar arzulayıram.

Yusifov Yusif,

filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

50 YAŞIN MÜDRİKLİYİ...

Hər dəfə ötən günlərə nəzər salanda qəlbim gənclik illərinin xoş xatirələri ilə işıqlanır... Bu zaman yaşın özü ilə gətirdiyi ağır yük üstümdən düşür, xəyallara qapılıb mən də gəncləşirəm, uşaqlaşırım... Ən çox da nağıla dönən tələbəlik illərim yadıma düşür... qərubsəyirəm o günlərcün... O əlçatmaz illərdə yaşayan şirin xatirələr, heç vaxt unudulmayan doğma simalar içində görkəmli dilçi alim, filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Xəlilovun xüsusi yeri var.

...Sovet dövründə yazıçı və şairlərin əksəriyyəti özləri kimi övladlarını da söz sənətində görməyi arzulayırdılar. Zəmanəmizin tanınmış ziyalılarından birinin övladı kimi mən də diqqətimi bu sahəyə yönəltdim və 1983-cü ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU-nun) filologiya fakültəsinə daxil oldum.

Fakültəmizdə təhsil alan oğlanların qızlardan sayca çox az olması ilk günlərin qəribə təəssüratları sırasında yer aldı. Gözümüzün öyrəşmədiyi bu mənzərə tezliklə oğlanların bir-biri ilə ünsiyyət qurması ilə nəticələndi... Həmin vaxt az sayda oğlanın içində isinişdiyim tələbələrdən biri də Buludxan Xəlilov idi. O öz sadəliyi, xoş aurası ilə diqqətimi cəlb etmişdi. Həm də çox sakit və bir az da utancaq idi... Məni ən çox təəccübləndirən isə B.Xəlilovun dərin zəkası, istedadı, elmə olan həvəsi və çalışqanlığı idi. Lakin çox təvazökar idi, biliyini gözə soxmağı sevmirdi. Belə savadlı tələbənin bizimlə bir qrupda oxumağı isə çoxlarının işinə yarayırdı: Buludxan Xəlilov mühazirələrdə ön partalarda oturur, bütün seminarlarda dərse cavab verərdi. Yeri gələndə müəllimlərlə elmi mübahisələrə girməyi də vardı, bu vaxt seminar diskussiyaya çevrilər, vaxt

quş kimi uçub keçərdi... Beləliklə, dərslər saatı bitər, seminara hazırlaşmayan tələbələrin də canı qurtarardı.

O vaxtlar biz (yəni yaxşı oxuyanlar) gizləncə B.Xəlilovla yarışırırdıq da. Hər bir fənn sahəsində onunla rəqabətə girirdi. Amma ümumilikdə götürdükdə heç birimiz onun səviyyəsinə yaxınlaşa bilmirdik. Çünki o bütün fənləri eyni səviyyədə qavraya bilirdi, həm də buna son dərəcə az vaxt sərf edirdi. O vaxt uşaq qısqancılığından çoxumuz onun fitri istedadını açıq etiraf etməsək də, ürəyimizdə müəllimlərimizin Buludxan Xəlilov haqqında dediyi “alim” kəlməsinin həqiqiliyinə inanırırdıq.

Bu “alim” tələbənin dərin savadı ilə yanaşı, əsl insani keyfiyyətləri də vardı. Fakültədə “Cəfər Cabbarlı” adına yüksək təqaüdü oxuyan yeganə tələbə olsa da, heç vaxt özünü başqalarından üstün tutmaz, dostu darda qoymazdı... Hərdən təkliddə bizə öz iradlarını bildirsə də, başqasının yanında heç vaxt ayağa verməzdi, haqsız olsaq da, tərəfimizi saxlayardı... Məhz bu müsbət keyfiyyətlərinə görə hamının rəğbətini, sevgisini qazana bilmişdi.

...Yadımdadır, hələ aşağı kurslarda oxuyanda bir gün tələbə yoldaşlarımızla gələcək planlarımızdan, arzularımızdan danışırırdıq. Hamı xoş xəyala dalıb gələcəkdə görəcəyi işi, arzusunu dilə gətirirdi... axır sözümdə də bu oldu ki, heç bilmirik bu arzularımız reallaşacaq, yoxsa yox... Növbə Buludxan Xəlilova çatanda mənalı tərzdə institut binasına baxıb dedi: “Mən elm yolu ilə gedəcəyəm, doğma institutumuzda qalıb professor olacağam”.

...Sonradan bizim heç birimiz həmin vaxt söylədiyimiz arzularımıza çatıb bilmədik. Təkcə Buludxan Xəlilovdan başqa...

O, həyatda qarşısına qoyduğu bütün məqsədlərinə çatdı: 1990-cı ildə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU-nun) filologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirdikdən sonra

Müasir Azərbaycan dili kafedrasının, o cümlədən institutun rektorluğunun təqdimatı əsasında Təhsil Nazirliyinin təyinat bölgüsündə gənc mütəxəssis kimi filologiya fakültəsinin Müasir Azərbaycan dili kafedrasında saxlandı. İki ildən sonra (1992-ci il) namizədlik, 1999-cu ildə doktorluq dissertasiyalarını uğurla müdafiə etdi. 1994-cü ilin mart ayından müsabiqə yolu ilə Müasir Azərbaycan dili kafedrasında müəllim, 1996-cı ilin may ayından dosent, 2001-ci ilin iyul ayından professor vəzifəsində çalışmağa başladı. 2006-cı ilin may ayında isə filologiya fakültəsinin dekanı seçildi. 2011-ci ilin sentyabr ayında yenidən dekan vəzifəsinə təyin olundu... Bu illər ərzində 40-dan çox kitab (dərslik, dərslər vəsaiti, monoqrafiya), 7 tədris proqramı, 500-dən çox elmi əsər yazdı... neçə-neçə magistr, elmlər namizədi yetişdirdi. Milli təhsil sisteminin, Azərbaycan dili, ədəbiyyatı və türkologiya elmlərinin tədqiqi-təbliği sahəsindəki xidmətlərinə görə yüksək mükafatlarla təltif edildi, müxtəlif nominasiyaların qalibi oldu, çoxlu sayda fəxri fərman, mükafat və diplomlara layiq görüldü... Bu qədər saysız-hesabsız uğurlara isə yalnız fitri istedad və ağır zəhmət hesabına nail olmaq olar!..

Zəhmətdən söz düşmüşkən, qeyd edim ki, həyatımda çox az sayda əsl zəhmətkeş insan olub. Birincisi, atam, yazıçı Zaman Qarayevdir. İkincisi, mənim həyat müəllimim, əsl xalq pedaqoqu Əsmayə Fərəcova (2005-ci ildə Əsmayə Fərəcova haqqında “Ağ günlər sorağında” sənədli romanım dərc olunub), üçüncüsü isə professor Buludxan Xəlilovdur... Tələbə yoldaşımın zəhmətkeşliyi ilə bağlı bir mənzərə isə indiyə qədər gözümün qabağından getmir:

İsti yay günləri yenidən başlamışdı. Yaz semestr imtahanlarını verib, uşaqlarla Dərnəgüldəki yataqxanaların arasında gəzişirdik. Bu, yoldaşlarımla son görüşüm idi, bir neçə gündən sonra kimi öz rayonuna, kimi də istirahətə gedəcəkdi... Oxumaqdan, imtahanlar-

dan canımız qurtardığı üçün sevinirdik... bütün dünya gözümüzdə gözəlləşmişdi...

Belə “xoşbəxt” anlarımızda birdən institutumuzun yataqxanasının birinci mərtəbəsinin eyvanında üst-üstə qalaqlanmış kitablar diqqətimi cəlb etdi. Ağıma ilk gələn o oldu ki, yəqin, hansısa gənc alim elmi işlə məşğuldur. Elə bu düşüncələrdə idim ki, səsimizi eşidən “alim” kitabların arasından boylandı və bizimlə mehribançasına salamlaşdı... Çasıb qaldım. Bizi salamlayan Buludxan idi!.. İmtahanların qurtardığı, hamının istirahətə çıxdığı bir vaxtda, görəsən, Buludxan nə oxuyurdu?.. Üstündən illər ötsə də, bu sualın cavabını indiyəcən tapa bilmirəm...

O, çəkdiyi ağır zəhmətin bəhrəsini hələ tələbəyə görə görməyə başlamışdı... Haqlı olaraq, “Cəfər Cabbarlı” adına yüksək təqaüdə layiq görülmüşdü. Bu adlı təqaüdün ona verilməsinin isə maraqlı tarixçəsi olub:

Ad çəkmək istəməsəm də, qeyd edim ki, filologiya fakültəsi üzrə “Cəfər Cabbarlı” adına yüksək təqaüdü əvvəllər başqa bir tələbə yoldaşımız alırdı. Lakin sonralar o, tədris prosesində o qədər də fərqlənmədiyinə görə, həmin təqaüdü ondan almışdılar... Yeni seçim zərgər dəqiqliyi ilə edilməli idi. Adlı təqaüd elə tələbəyə verilməli idi ki, ona göstərilən etimadı axıradək doğrulda bilsin... Bəs ümidləri kim doğrulda bilərdi? Bu sual fakültə rəhbərliyini çətin vəziyyətdə qoymuşdu. Düzgün qərar çıxartmaq üçün tələbələrə də rəyini öyrənmək qərarına gəldilər. Beləliklə, filologiya fakültəsinin dekanı Bilal Muradov, dekan müavini Nadir Abdulayev və fakültə komsomol təşkilatının katibi Vaqif Əliyev auditoriyalara girib bu məsələni tələbələrlə müzakirə etdilər.

Onlar bizim auditoriyaya da bu məqsədlə gəldilər... Bizim kursda əlaçı tələbələrin sayı az deyildi, ancaq bilik və bacarığına,

elmə olan böyük marağına görə B.Xəlilovla rəqabətə girə biləcək tələbə yox idi... Lakin o, susurdu... Biz isə susa bilməzdik, hamılıqla onun namizədliyini irəli sürdük... Təklifimiz elə ordaca yekdilliklə qəbul edildi... Hamımız sevinirdik... haqq yerini tapmışdı... O isə utanırdı, bizə təşəkkür etməyə söz tapmayacaq qədər utanırdı...

...Bir ömür kimi uzun, mənalı keçən tələbəlik illərimizin ayrılıq vədəsi yetişdi. Bizi bir ailə kimi birləşdirən institut illəri beləcə başa çatdı... Tale, həyat yollarımız ayrıldı... sonrakı peşə fəaliyyətimiz, məşğuliyyətimiz, maraq dairəmiz, çevrəmiz, cəmiyyətdə yerimiz, rolumuz ayrıldı... İndi o vaxtdan çox illər ötüb, bu illər ərzində hər şey dəyişib... Ümumi olan isə tək-cə uşaqlıq xatirələrimiz, bir də qəlblərimizdir.

...Ata-babalarımızın bizə əmanət qoyub getdiyi ana dilimizi milli kimliyimizin atributu kimi yüksək dəyərləndirən görkəmli alim Buludxan Xəlilov bütün şüurlu həyatını, bilik və bacarığını Azərbaycan dilinin hərtərəfli tədqiqinə həsr edib. Bu illər ərzində yüksək ixtisaslı elmi-pedaqoji kadrlar, alimlər yetişdirib, milli təhsil sistemimizin, mədəniyyətimizin inkişafında əvəzsiz xidmətlər göstərüb... İyul ayının 25-də filologiya elmləri doktoru, professor, əziz dostum Buludxan Xəlilovun 50 yaşı tamam olur.

Hörmətli Buludxan Xəlilov, əziz qardaşım! Sizə 50 illik yubileyiniz münasibətilə ürəkdən gələn ən səmimi təbriklərimi, xoş arzularımı bildirirəm! Sizə uzun ömür, möhkəm cansağlığı, tükənməz güc və enerji, xoşbəxtlik arzulayıram! Ulu Tanrı yardımçınız olsun!

*Zaman Sadiq,
yazıçı-publisist*

İNSANLIĞI HƏQİQƏTƏ, ƏMƏLİ ELMƏ XİDMƏT EDƏN ALİM

Kiminsə tərəfindən yazılan yazının haqqında danışılan şəxsin böyüklüyünə, yaxud kiçikliyinə qətiyyənlə daxil yoxdur. Çoxluq – ictimaiyyət tərəfindən hərtərəfli bir şəxsiyyət kimi qəbul olunan insan haqqında kim mənfi fikir söyləsə, həmin söylənilən fikirlərin hamısı bumeranq kimi o fikri söyləyənin özünə qayıdacaq, özünə şamil ediləcəkdir. Yaxud istedadsız, qabiliyyətdən məhrum olan bir kəs haqqında bəlağətli təriflər, ağılasığmaz təşbihlər yazan kəs özünə başucalıq gətirə bilməyəcək. Həmin təriflərlə tanış olanlar mütləq və mütləq bu təriflərin arxasında bir təmənnə, bir yarınma axtaracaqlar. Haqqında söylənilən fikirlər fikir söylənilən şəxsiyyətin işinin, əməlinin və istedadının təsdiqinə çevrildikdə bu, mütləq və mütləq həm fikir söyləyənin, həm də haqqında fikir söylənilənə başucalıq və sevgi gətirməkdən başqa bir şeyə xidmət etməyəcəkdir.

Elə bu yanaşmanı əlimdə bayraq edərək, dostum, həmkarım, elminə və şəxsiyyətinə böyük hörmət bəslədiyim (bunların hamısını o özü təmənnəsiz qazanıb) istedadlı və məhsuldar alim, fəal ictimaiyyətçi, milyon haqsız bir haqlıya qurban verən filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Xəlilov haqqında bildiklərimi və duyduqlarımı qısaca da olsa, bu yazını oxuyanlarla bölüşmək istərdim.

Mən Buludxan müəllimlə 90-cı illərin əvvəllərində tanış olmuşam. Tanışlığımızın təfərrüatına varmadan deyə bilərəm ki, Buludxan müəllim onunla bərabər tanış olduğum bir neçə həmkarımın içində öz gülürüzlüyü, söylənilən fikrə diqqətçilliyi, ən adi bir yeni, yaxud yanlış fikrə reaksiyası ilə diqqətimi daha çox cəlb etdi. Və özümdən asılı olmayaraq elmdə ağa ağ, qaraya qara deyən bu insana hörmətim daha artdı, diqqətim daha çoxaldı. Onun elmi

yaradıcılığını ardıcıl olaraq izləməyə başladım. Azərbaycan dilinin qrammatikasına aid nəşr etdirdiyi dərslik və monoqrafiyalarla tanış olduğdan sonra onun anlayışlarla bağlı söylədiyi yeni fikirlər mənə ona daha çox bağladı. Qrammatik anlayışlarla bağlı söylənilən fikirlərə bir əhkam kimi yanaşmayan bu insana – professoru rəğbətətim daha da artdı. Həqiqi elmi fikri bəzəksiz, düzəksiz qəbul edən bu insanla əlaqələrim daha genişləndi və aramızda isti münasibət yarandı. Bu münasibət bu gün də davam edir və elə bilirəm ki, bundan da isti formada sonadək davam edəcəkdir.

Professor Buludxan Xəlilov bir neçə cəhətdən bənzərsiz şəxsiyyətdir. (Bənzəri olsa belə, öz dəstxəti ilə seçilən şəxsiyyətdir).

Ona bir dilçi alim kimi yanaşdıqda Buludxan müəllimin böyüklüyü daha qabarıq şəkildə diqqəti cəlb edir. Onlarla fundamental elmi əsərin müəllifi olan bu insanın həmkarları ilə münasibətində bürüzə verdiyi sadəlik, səmimiyyət, doğmalığı onu bir insan kimi ətrafdakılara daha çox sevdirdir, onlara doğmalaşdırır, ünsiyyət qurmağa şərait yaradır. İşinin daha çox olduğu dəqiqələrdə belə, ona olunan müraciətləri müsbət və obyektiv şəkildə cavablandırmaqdan yayınmır. Müraciət edənə öz əzizi, yaxın və doğması kimi yanaşır. Ehtiyacı olanın ehtiyacının ödənilməsində yardımçıya çevrilir.

Professor Buludxan Xəlilovu başqa dilçilərdən fərqləndirən mühüm cəhətlərdən biri və əsası onun əsərlərinin dilinin şirinliyi, sadəliyi, axıcılığı və belə ifadə etmək mümkünə, poetikliyi (elmin özündə, yəni elmi dildə də bir axıcılıq, oxunaqlıq olmalıdır), yığcamlığıdır.

Buludxan müəllim həm də gözəl şeirlər müəllifidir. Ola bilsin ki, ən yaxın həmkarları belə onun bu istedadından xəbərsizdirlər. Onun yazdığı şeirlərdə yurd sevgisi, vətənə, torpağa sədaqət, böyüklərə hörmət, dostu məhəbbət hissi inandırıcı şəkildə öz əksini tapıb ki, oxuyanda həmin misraların sənənin öz qələmindən çıxmadığına təəssüflənirsən.

Mərhum dostumuz , həyatdan vaxtsız köçmüş istedadlı insan İbrahim Ömərova həsr etdiyi "Gələrsən" adlı şeirini oxuyanda ürəyi daş olan insan belə göz yaşlarına hakim ola bilməz. Bu şeirdə dosta olan sədaqət, ona olan bağlılıq, vaxtsız ayrılıqdan doğan kədər elə inandırıcı (insanın özünün yaşadığı kədər, ağrı-acı kimi) qələmə alınmışdır ki, şeirlə tanış olanda oxucu doğma həsrətinin, dost itkisinin insan daxilində yaratdığı təlatümü müəllifin yaşadığı ağrı-acıdan daha kəskin şəkildə yaşayır.

Ömrün 50 illik zirvəsini vüqarla və ləyaqətlə fəth edən professor özündən asılı olan tələbə-magistr və doktorantlarına, belə demək mümkünsə, öz övladlarından daha çox qayğı göstərir. Onların hər birinin yaradıcı işlərinə göstərdiyi diqqəti görəndə dilçilik elmimizdə imzaları min illər boyu yaşayacaq böyük alimlər – Bəkir Çobanzadə, Muxtar Hüseynzadə, Tofiq Hacıyev və barmaqla sayılacaq qədər olan digər görkəmli dilçilərimiz yada düşür.

Atalar "Alim olmaq asandır, adam olmaq çətin" ifadəsini tariximizin səhifələrinə nəhaq yerə yazmayıblar. Görkəmli alim olmaq böyük xoşbəxtlikdir. Ancaq görkəmli alimin həm də qayğıkeş insan, tələbələrin yaxın dostu, həqiqətin bərqərar olmasının təəssübkeşi kimi çıxış etməsi isə böyüklükdür, sadəcə söyləsək, dahilikdir.

ADPU-nun filologiya fakültəsinin dekani kimi fəaliyyət göstərən filologiya elmləri doktoru, professor, bir neçə adlı mükafatın sahibi, əziz dostum Buludxan Xəlilova öz işlərində və yaradıcılığında uğurlar diləyir, ona qayğısız, yaradıcı və sağlam 100 illik bir ömür arzulayıram.

*Zeynal Sərdar,
filologiya üzrə elmlər doktoru
10 iyul 2016, Ordubad-Tivi*

CƏSARƏTLİ İNSAN

Mənə Buludxan müəllim haqqında yazmaq təklif olunanda fikirləşmədən razılıq verdim. Buludxan Xəlilovla ilk görüşümüzü xatırladım. 1998-ci ilin təxminən may ayının sonları, yaxud iyun ayının əvvəlləri idi. M.F.Axundov adına Respublika kitabxanasının pilləkənlərində görüşdük. Ancaq onu vurğulamaq lazımdır ki, bir-birimizin adını eşidib, üzünü görməmişdik. Kitabxananın pilləkənlərindəcə söhbətimiz baş tutdu. Köhnə tanışlar kimi. Söhbət əsnasında bəlli oldu ki, mənim kimi Buludxan müəllimin də doktorluq dissertasiyası AAK-da dayandırılıbdır. Mən bir neçə kəlmə doktorluq dissertasiyamdan, görkəmli fransız şərqşünası Qrammonun mənim kitabıma verdiyi rəydən və İranda nəşr olunmuş məqalələrimdən danışanda (7 məqaləm dərc olunmuşdu) Buludxan müəllim bir az da təəccüblə dedi: “Bəs bunlar nə istəyirlər? Bizə deyirlər, İranda, Türkiyədə məqalən nəşr olunsun, bəs sizə nə deyirlər?” Bunların hamısının bəhanə olduğu hamıya aydın idi. Sonra çox çəkmədi ki, Buludxan müəllim doktorluq dissertasiyasını uğurla müdafiə etdi. Dekan seçildi. Bir vaxtlar AAK-da doktorluq dissertasiyası müdafiəyə buraxılmayan Buludxan müəllim çox çəkmədi ki, həmin komitənin Ekspert Şurasının üzvü oldu.

Ancaq mənim dissertasiyam hələ müxtəlif iradlarla (bəlkə də bəhanələrlə) geri qaytarıldı. 2003-cü il mayın 14-də müdafiə etdikdən sonra, sözün əsl mənasında “cəbhədən-cəbhəyə” düşdüm. Nəhayət, AMEA-nın müxbir üzvü, professor Nizami Cəfərovun sədrlik etdiyi iclasların birində yenidən dissertasiyam müzakirəyə qoyulanda – “Bu iş haqqında kim danışa bilər?”- sualı ortaya çıxdıqda gənc Buludxan Xəlilov söz alıb işin müsbət keyfiyyətlərini

qabarıq şəkildə göstərir. Onun bu çıxışı və cəsarətli hərəkətindən sonra məsələ həll olunur.

Yeddi illik mübarizədən sonra doktorluğun diplomunu əldə edə bildik. Ona görə “cəsarətli” ifadəsini işlədirəm ki, bu dissertasiyanı Ekspert Şurasının üzvlərindən Buludxan müəllimdən daha yaxşı bilən, daha təcrübəli alimlər vardı, ancaq hamının susduğu bir vaxtda, o susmamışdı.

Buludxan Xəlilov daim öz üzərində çalışan alimdir. O, daim inkişafdadır. Televiziyada, mətbuatda müntəzəm olaraq çıxışlar edir. Hal-hazırda müasir Azərbaycan dilçilik elminin ən nüfuzlu alimlərindən biridir. Dəfələrlə televiziya Nizami Cəfərov, Fəxrəddin Veysəlli kimi görkəmli alimlərlə masa arxasında müasir dilçiliyin qarşısında duran problemlərlə bağlı fikirlər söyləməsi, apardığı açıq dərslər bunun əyani sübutudur. 1926-cı ildə Bakıda keçirilmiş I Türkoloji Qurultayın materiallarının elmi ictimaiyyətə çatdırılmasında da professor Buludxan Xəlilovun xidmətləri əvəzsizdir.

Buludxan Xəlilovun dəfələrlə televiziya “Ovqat” verilişində görüşlərinə tamaşa etdikdə, bu insanın poeziya vurğunu, eyni zamanda sinədəftərliyinin şahidi olmuşam. Bu insan nə qədər şeir bilir. Bu baxımdan onun Xalq şairi Nəriman Həsənzadənin kitabına ön söz yazması təsadüfi deyildir.

Buludxan müəllim son dərəcə səmimi, sadə, xeyirxah insandır. Onun dəvətilə mən dəfələrlə ADPU-nun filologiya üzrə dövlət imtahan komissiyasının sədri olmuşam. Onun istər müəllim, istərsə də tələbələrlə bir fakültə dekanı kimi necə səmimi davranması, söhbət edib qayğı göstərməsi, məsləhət verməsi bir çox rəhbər işçilər üçün nümunə ola bilər.

Buludxan müəllim həyatda az-az insanlara xas olan sadıq dostdur. Qeyrətli vətəndaş, təəssübkeş insan, bacarıqlı təşkilatçı,

“Xalq qəzeti”nin keçmiş əməkdaşı, Sumqayıt Dövlət Universitetinin keçmiş prorektoru İbrahim Ömərov vaxtsız vəfat edərkən Buludxan müəllim onu tanıyanlardan dostu haqqında məqalə yazdırıb, xatirələri toplayıb kitab nəşr etdirdi. Bu onun dostluq borcu idi.

Bütün Ağbaba eli Buludxan müəllimlə fəxr edir. Arzu edirik ki, ADPU-nun simasını müəyyənləşdirən alimlərdən biri olan, filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Xəlilovla öz doğma elində – Ağbaba mahalında görüşlər keçirilsin, onun yubileyləri qeyd olunsun.

*Zeynalov Əsgər,
filologiya üzrə elmlər doktoru, professor*

PROFESSOR BULUDXAN XƏLİLOVUN KİTABLARININ NƏŞRİ

1966-cı ilin yayı idi. Bu fəsildə Qərbi Azərbaycanın Amasiya rayonunun Ellərkənd kəndində yaşayan kəndin ziyalıları Əziz kişi üçün də uğurlu olmuşdu. Ailədə sayca 5-ci uşaq, özü də oğlan uşağı dünyaya göz açmışdı. Əziz kişinin məsləhəti ilə uşağın adını Buludxan qoyulmuşdu. Ata oğlunu uca zirvələrdə buludlar qədər uca görmək arzusunda idi. Buludxan da bütün uşaqlar kimi “Qarğı at” sürmüş, gül-çiçəkli çəmənliklərdə gəzərək öz ömrünün cəhmlərini açmışdır. O, kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra 1990-cı ildə V.İ.Lenin adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun (indiki ADPU-nun) Filologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Tələbəlik illərində «C.Cabbarlı» adına olan yüksək təqaüdlə oxumuşdur. Biliyini, bacarığını, həm də elmə olan böyük marağını nəzərə alaraq Müasir Azərbaycan dili kafedrasının, o cümlədən Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun rektorluğunun təqdimatı əsasında Təhsil Nazirliyinin təyinat bölgüsündə gənc mütəxəssis kimi Filologiya fakültəsinin Müasir Azərbaycan dili kafedrasında laborant kimi saxlanılmışdır.

1992-ci ildə namizədlik, 1999-cu ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1994-cü ilin mart ayından müsabiqə yolu ilə Müasir Azərbaycan dili kafedrasında müəllim, 1996-cı ilin may ayından dosent, 2001-ci ilin iyul ayından professor vəzifəsində çalışır. 2006-cı il may ayının 12-də Filologiya fakültəsinin dekanı seçilmişdir. 2011-ci ilin sentyabr ayının 30-da yenidən dekan vəzifəsinə təyin olunmuşdur. Filologiya elmləri doktoru, professordur.

B.Ə.Xəlilov 2001-ci ildən 2011-ci ilə qədər Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində yeni yaranmış «Dədə Qorqud» elmi-tədqiqat laboratoriyasına rəhbərlik etmişdir.

Professor B.Xəlilov 500-dən çox elmi, elmi-publisistik əsərin və 40-dan çox kitabın müəllifidir.

B.Xəlilovun ilk məqaləsi 1983-cü ildə “Gənc müəllim” qəzetində çap olunmuşdur.

Professor B.Xəlilovun ilk kitabı 1995-ci ildə çap olunub.

F.e.d., professor B.Xəlilovun 1995-ci ildə nəşr olunan kitabı “Azərbaycan dilində təkhecalı feillərin əsasında duran ilkin köklərin fonosemantik inkişafı” adlanır. Kitab giriş, 3 fəsil, 3 başlıq və nəticədən ibarətdir. Kitab Azərbaycan Dövlət Kitab Palatasında 76 səhifə həcmində 3000 tirajla nəşr olunmuşdur. Kitabın elmi redaktoru f.e.d., professor H.Mirzəyev, rəyçiləri f.e.d., professor V.Əliyev və f.e.d. İ.Məmmədovdur.

Əsər samit+sait+samit+samit, samit+sait və sait+samit+samit heca tipində olan feillərin təşəkkülünə həsr olunmuşdur. O cümlədən bu heca tipində olan təkhecalı feillərin əsasında duran ilkin köklərin məna tutumu, fonosemantik inkişafı və törəmə sözlərdəki izləri geniş izahını tapmışdır. Yeri gəldikcə, müxtəlif dil ailələri ilə müqayisələr aparılmışdır. Müəllif kitabda qaldırılan bir sıra məsələlərə qarşı öz prinsipial mövqeyində dayanmışdır. Fikir və mülahizələrini sübut etmək üçün əsərdə adları çəkilən tədqiqatçılara, ədəbiyyatlara və mənbələrə əsaslanmışdır.

B.Xəlilovun 1996-cı ildə “Azərbaycan dilində ikihecalı feillərin fonosemantik inkişafı” kitabı çap olunmuşdur. Kitabın elmi redaktoru f.e.d., professor H.Mirzəyevdir. Vəsaitin rəyçiləri f.e.d.,

professor C.Cəfərov, f.e.d. H.Quliyev və t.ü.e.d.Q.Qeybullayevdir. Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən dərs vəsaiti kimi təsdiq edilmişdir. Vəsait giriş, 2 fəsil, nəticə və istifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısından ibarətdir. Bu dərslik N.Tusi adına ADPU-nun mətbəəsində 100 nüsxə tirajla çap olunmuş və 96 səhifədən ibarətdir.

Əsər ikihecalı feillərin təşəkkülündən bəhs edir. Kitabda ikihecalı feillərin formalaşdığı ilkin köklər bərpa edilmiş, onların məna tutumu və törəmə sözlərdəki izləri müəyyənləşmişdir. İlk köklərin bir çoxu müxtəlif dil ailələri ilə müqayisəyə cəlb olunmuşdur.

İlkin kökdən yaranmış gövdələr və onlardan törəmiş sözlər müxtəsər şəkildə öz izahını tapmışdır. Kökün gövdəyə çevrilməsi prosesindəki ünsürlərin – şəkilçilərin rolu da diqqətdən qaçmamışdır.

F.e.d., professor B.Xəlilovun 1998-ci ildə çap olunan “Feillərin ilkin kökləri” adlanır. Kitab 4 fəsildən ibarətdir. Vəsait ADPU mətbəəsində 220 səhifə həcmində 500 nüsxə tirajla çap olunmuşdur. Kitabın elmi redaktoru f.e.d., professor H.Mirzəyev, rəyçilər f.e.d., professor A.Ələkbərov, f.e.d., professor A.Babayev və f.e.d., R.Rüstəmovdur.

Bu əsər haqqında Feyzi Fərəcullayev 15 dekabr 1998-ci il “Xalq qəzeti”ndə yazmışdır:

“Hər bir dilin lüğət tərkibi, fonetik və qrammatik quruluşu qədimdən başlayaraq bu günə qədər uzun tarixi yol keçmişdir. Bununla əlaqədar inkişafın müxtəlif mərhələlərində təkmilləşmiş, cilalanmış və bölünməz kristal strukturları əmələ gətirmişdir.

Buludxan Xəlilovun Azərbaycan Respublikası “Təhsil” elmi-istehsalat mərkəzi tərəfindən buraxılmış “Feillərin ilkin kökləri” kitabı məhz Azərbaycan dilindəki sait+samit+sait+samit heca

feillərin təşəkkülünə həsr olunmuşdur. Bu heca tipində olan feillərin təşəkkül tapdığı ilkin köklər bərpa olunmuş və onların bir çoxu müxtəlif dillərlə müqayisə edilərək tutuşdurulmuşdur.

Müəllifin araşdırmaları təsdiq edir ki, feillərin əksəriyyəti türk dillərinə məxsus ana kitabələrdən biri olan Orxon-Yenisey yazılı abidələrində təşəkkül etmiş şəkildə əks olunmuşdur”.

Prof.B.Xəlilovun 1999-cu ildə çap olunan kitablarından biri də “Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultay” kitabıdır. Vəsait “Nurlan” nəşriyyatında 500 nüsxə tirajla çap olunmuş və 185 səhifədən ibarətdir. Vəsaitin elmi redaktoru f.e.d., professor H.Mirzəyevdir.

F.ü.f.d. Şamil Vəliyev bu kitab haqqında “Xalq qəzeti”nin 1999-cu il 21 sentyabr sayında yazır:

“Qurultayın işinə dair geniş araşdırma aparən B.Xəlilov tədbirin açılışı, rəyasət heyətinin və fəxri rəyasət heyətinin, mandat və redaksiya komissiyalarının seçilməsi, proqram və gündəlik məsələnin, reqlamentinin təsdiqi, qurultaya göndərilən təbrik məktubları və s. ilə bağlı diqqətəlayiq mülahizələr söyləyir, qəbul olunan çoxsaylı qətnamələrin müzakirə və qəbuluna dair elmi-nəzəri fikirlərini dövrün ictimai-mədəni tərəqqi kontekstində təqdim edir. Müasir türkologiyanın nailiyyətlərinə arxalanan B.Xəlilov irs-varislik əlaqələrinin mühafizəsinə və daha da möhkəmləndirilməsinə xüsusi əhəmiyyət verir, beləliklə də konkret dilçilik məsələlərini ümumxalq problemləri səviyyəsində şərhə nail olur. Bu mənada qurultayda iştirak edən ayrı-ayrı elm xadimlərinin həyatı, elmi axtarışları, ömrü 1937-ci il repressiya burulğanlarında sona yetən türkoloqların şəxsiyyəti, arzuları ilə bağlı tədqiqatçı düşüncələri maraq doğurur. Şübhəsiz ki, kitab öz ömrünü türkologiyaya

həsr edənlərin və türk kimi yaşayaraq dünyanı, özünü, Vətən, xalq və millətini dərk edənlərin rəğbətini qazanacaqdır”.

B.Xəlilovun 2000-ci ildə çap olunan kitablarından biri də “Müasir Azərbaycan dilinin morfolojiyası” kitabının I hissəsidir. Kitab “Elm” nəşriyyatında 500 nüsxə tirajla 279 səhifə həcmindədir. 11 başlıqdan ibarət olan bu kitabın elmi redaktoru professor M.Məmmədli, bədii redaktoru S.İsmayılovdur.

Bu vəsait haqqında F.Fərəcullayev 17 may 2000-ci il “Xalq qəzeti”ndə belə yazır:

“Kitabın birinci hissəsində qrammatikanın növlərindən, qrammatik anlayışlardan, qrammatik quruluşdan, qrammatikanın dilçiliyin digər şöbələri ilə əlaqəsindən, qrammatikanın morfolojiyaya şöbəsi və morfolojiyanın növlərindən, morfeş anlayışından, kök və şəkilçi morfeşdən, əsasdan, şəkilçilərin növlərindən, söz kökünə şəkilçi qoşulduqda baş verən morfoloji hallardan bəhs olunur. Nitq hissələrinin təsnifi ilə bağlı mövcud fikirlər saf-çürük edilir, o cümlədən ümumi qrammatik kateqoriyalar geniş şərhini və izahını tapır.

Kitabda “Qrammatika” başlığı altında verilən yazılarda qeyd edilir ki, həmin şöbədə qrammatika haqqında məlumat, qrammatikanın növləri, qrammatik anlayışlar, qrammatik quruluşun əlamətdə cəhətləri, qrammatikanın dilçiliyin digər şöbələri ilə əlaqəsi haqqında məlumat verilir.

“Morfolojiya” şöbəsi amorf morfolojiyası, aqlütinativ morfolojiya, flektiv morfolojiya, morfolojiyanın növləri haqqında məlumat verilir”.

F.e.d., professor B.Xəlilovun “Türkolojiyanın intibah dövrü” adlı dərş vəsaiti 2001-ci ildə “Adiloğlu” nəşriyyatında 172 səhifə həcmində 300 nüsxə tirajla çap olunmuşdur. Kitab giriş və 7 başlıqdan ibarətdir. Vəsaitin elmi redaktoru f.e.d., professor H.Mirzəyev, rəyçiləri f.e.d., professor V.Əliyev, f.e.d., professor C.Cəfərov və dosent A.Bayramovdur. Kitab dərş vəsaiti kimi çap olunmuşdur. Bu kitab haqqında “Azərbaycan” jurnalının 2002-ci il 10 nömrəsində belə açıqlanır:

“Filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Xəlilovun “Türkolojiyanın intibah dövrü” adlı kitabı “Adiloğlu” nəşriyyatında işıq üzü görüb. 80-dən çox elmi əsərin, 7 kitabın, 4 tədris proqramının müəllifi, elmi məqalələri dünyanın bir çox ölkələrində çap olunan müəllifin bu kitabı da böyük maraq doğurur. XIX əsrdən başlayaraq XX əsrin 30-cu illərinə qədərki dövrdə türkolojiyanın bir sıra vacib məsələlərini əhatə edən kitabda bəzi türkoloji alimlərin həyat və yaradıcılığına geniş yer verilir, türk xalqlarının ədəbiyyatından, türkolojiyanın inkişaf mərhələlərindən və Bakıda keçirilmiş “Türkoloji Qurultay”dan bəhs edilir.

Kitabda XIX-XX əsrdə türkolojiya sahəsində irəliləyişlər və əlifba məsələsi geniş təhlil olunur. M.F.Axundovun əlifba uğrunda apardığı mübarizənin məqamları açıqlanır. Arxiv materiallarına əsaslanaraq latın qrafikalı əlifbaya keçmək üçün edilən cəhdlərin tarixi kökləri tədqiq olunur. Latın qrafikalı əlifba komitəsinin Bakıda keçirilən I plenumundan bəhs edilərək göstərilir ki, S.Ağamalıoğlunun sədrliyi ilə keçən yığıncaqda latın qrafikalı yeni əlifbanın vahid şəklə salınması (unifikasiyası) geniş müzakirə olunub. Müzakirədə böyük hərflərin yazılışı, türk xalqlarının spesifik səsləri, əlifba sırasının düzülüşü kimi məsələlərə aydınlıq gətirilib”.

B.Xəlilovun dərslik kimi çap olunan “Müasir Azərbaycan dilinin morfolojiyası” kitabının II hissəsi 2003-cü ildə “Adiloğlu” nəşriyyatında 354 səhifə həcmində 500 nüsxə tirajla çap olunmuşdur. Nəşrin çapında ciddi nöqsana yol verilmişdir. Odur ki, kitabın içindəkilər bölməsi ardıcıl düzəlməmişdir.

Kitabın elmi redaktoru AMEA-nın müxbir üzvü, millət vəkili, f.e.d., professor N.Cəfərovdur. Vəsaitin rəyçiləri f.e.d., professor H.Mirzəyevdir, f.e.d., professor V.Əliyev və f.e.d., professor C.Cəfərovdur.

F.e.d., T.Mənsimoğlunun fikirləri: *“Dilçi alim isim, sifət, say, feillə bağlı apardığı araşdırmalarında olduğu kimi zərfi də bir nitq hissəsi kimi tədqiq edərəkən onunla bağlı fikirləri diqqətindən yayındırmır. Zərflə bağlı xeyli ziddiyyətli fikirlər həm türkologiyada, həm də Azərbaycan dilçiliyində mövcuddur. Ona görə də bu fikirlərin əksəriyyətindəki ziddiyyətli cəhətləri arayıb axtaran müəllif doğru mövqə tutaraq yazır: “Azərbaycan dilində bu və ya digər sözü zərflə aid edərəkən, nitq hissələrinin təsnifatında tək-tək əlamətləri deyil, semantik (leksik-T.M.), morfoloji və sintaktik əlamətlərin hər üçünü birlikdə əsas görmüş olan türkoloqların fikrini mövqə kimi qəbul etmək lazımdır”.*

F.e.d., professor B.Xəlilovun Bəşir Əhmədov, Ağamusa Axundov ilə həmmüəllif olduğu 2003-cü ildə nəşr olunan 6-7-ci siniflər üçün yazdığı “Azərbaycan dili” kitabı maraqlı nəşrlərdəndir. Dərslik “Təhsil” nəşriyyatında 266 səhifə həcmində 5000 nüsxə tirajla çap olunmuşdur. Vəsait 7 başlıq və 109 paragrafdan ibarətdir. Dərsliyin elmi redaktoru AMEA-nın müxbir üzvü, f.e.d., professor N.Cəfərov və f.e.d., professor Y.Seyidovdur. Vəsaitin rəyçiləri

dosent Ə.Abbasov və T.Əsədovadır. Dərslik metodiki cəhətdən f.ü.f.d. Faiq Şahbazlı tərəfindən işlənmişdir.

Orta məktəbin 6-7-ci sinifləri üçün yazılmış dərslikdə morfolojiya bölməsi (əsas nitq hissələri, köməkçi nitq hissələri) özünə geniş yer alır.

Professor B.Xəlilovun “Azərbaycan dili: Dünən, bu gün” adlı kitabı 2004-cü ildə “Adiloğlu” nəşriyyatında 232 səhifə həcmində 500 nüsxə tirajla çap olunmuşdur. 3 hissə və 11 başlıqdan ibarət olan bu vəsaitin rəyçiləri tarix elmləri doktoru, professor S.Məmmədov və f.e.n., dosent M.Hüseynovdur.

26 dekabr 2004-cü il tarixində “Azad Azərbaycan” qəzeti yazır:

“Müəllif bildirir ki, Azərbaycan dilinə zaman-zaman xarici müdaxilələr, qısqançlıqlar olub. Buna öyrəncəliyik. Ancaq bəzi soydaşlarımızın ana dilimizin qapılarını özlərinə qarşı bağlamaları heç bir etik normaya sığmır. Heç şübhəsiz ki, belə soydaşlarımızda doğma ana dili ilə yanaşı, torpağa, millətə bağlılıq və sevgi hissləri də sönük olur. Əgər belə deyilsə, şəhərimizdəki mağaza adları, gözəllik salonlarının adları, bir çox digər adlar niyə yad, yabançı, mənası millətimizə aydın olmayan sözlərlə adlandırılır? B.Xəlilov haqlı olaraq bildirir ki, əgər biz öz dilimizə hörmət qoymasaq, heç kim bizə hörmət etməyəcək: “Yaponiyanın ölkəmizdəki səfiri Azərbaycan dilində sərbəst danışır. Özü də sadəcə olaraq danışmur, ədəbi dilimizin normalarına və qayda-qanunlarına riayət edir. Görəsən, Azərbaycan dilini – öz doğma dilini bilməyənlər başqa millətlərin Azərbaycan dilində danışmasını görəndə hansı hissi keçirirlər?”

F.e.d., professor B.Xəlilovun “Türkologiyaya giriş” kitabı 2006-cı ildə “Nurlan” nəşriyyatında 384 səhifə həcmində 500

tirajla nəşr olunmuşdur. Bu dərsliyin elmi redaktoru AMEA-nın müxbir üzvü, f.e.d., professor N.Cəfərovdur. Rəyçiləri f.e.d., professor V.Əliyev və f.e.d., dosent A.Bayramovdur. Kitab 17 fəsil və 42 məqalədən ibarətdir. Dərslik Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin əmri ilə çap olunmuşdur.

Bu dərslik haqqında 2006-cı il 3 mart tarixli “Paritet” qəzetində rəy yazılır. Həm də bu kitab haqqında yazıçı Ağalar İdrisoğlu 21 noyabr “Azad Azərbaycan” qəzetində yazır:

“B.Xəlilov müasir türk dillərinin fonetik quruluşunda da oxşar və fərqli cəhətlərin olduğunu vurğulayaraq leksik quruluşu müqayisə edir və göstərir ki, türk dillərinin elə lüğət fondu var ki, orada bu sözlər ümumidir. Bura xüsusən hərəkət, əlamət, miqdar və keyfiyyət bildirən sözlər daxildir. Dərslikdə türk dillərinin Şumer dili ilə müqayisəsinə xüsusi diqqət yetirilir. Şumer dili ilə yanaşı, türk dilinin qədimliyi ortaya qoyulur. Şumer dili ilə türk dilinin genetik və kontakt qohumluğu bərabər və həmahəng götürülür. Qrammatik və morfoloji quruluşda ayrı-ayrı kateqoriyalar, hal, mənsubiyyət, şəxs, kəmiyyət, inkarlıq, feildəki zaman kateqoriyaları ayrı-ayrı türk dillərində müqayisə edilir, xüsusi cədvəllər verilir. Cədvəlin hər biri xüsusi izah tələb edir. Cədvəl vasitəsi ilə istənilən oxucu türk dillərinin müqayisəsini apara bilər”.

Bu kitab haqqında dosent Yusif Yusifov 30 avqust 2006-cı il “Respublika” qəzetində belə yazır:

“Dərslikdə “Türkologiyaya giriş” fənninin əhəmiyyət, obyekt və predmeti, vəzifələri, məqsədi aydın, dolğun və inandırıcı şəkildə şərh edilir. Burada ilk dəfə türkdilli xalqların yaşayış yerləri, dillərinin tarixi, onların qohumluq səviyyəsi, mənşəyi, hər bir türk dilinin fonetik, leksik-semantik və qrammatik xüsusiyyətləri barədə əhəmiyyətli məlumat verilir. Türkdilli xalqların sayının yer üzündə

250 milyondan artıq olduğu, türkdilli xalqların Müstəqil Dövlətlər Birliyində, eləcə də dünyanın ayrı-ayrı ölkələrində sayı, dillərin morfoloji təsnifi, başqa dil ailələri arasında yeri, türk dillərinin dil ailələri ilə qohumluğunu bildirən cərəyanlar, oğuz, qıpçaq, bulqar, karluq, uyğur, uyğur-oğuz, çuvaş və yakut dilləri qrupuna daxil olan türk dillərinin hər biri haqqında verilən məlumatlar yenilikləri ilə xüsusi maraq doğurur. Əsərdə bir sıra sözlərin asemantikləşməsi – kök və şəkilçiyə ayrılma bilməməsi, sözdüzəldici, sözdəyişdirici şəkilçilərin xarakteri, türk dillərinə məxsus qrammatik kateqoriyalar elmi təhlil süzgəcindən keçirilmiş və onlara yaradıcı münasibət bəslənmişdir”.

“Buludxan Xəlilovun yazdığı “Türkologiyaya giriş” kitabı on yeddi fəsildən ibarətdir. Birinci fəsil – Dillərin morfoloji təsnifi, ikinci fəsil – Türk dillərinin digər dil ailələri ilə qohumluğu barədə məlumat, üçüncü fəsil – Ural-Altay dil ailəsi və onun təsnifi, altıncı fəsil – Ural-Altay dillərinin təsnifatının ümumiləşdirilməsi, bu dilin formalaşması və bu dilin nəzəriyyəsinin qiymətləndirilməsi, yeddinci fəsil – Türk dillərinin tarixi, səkkizinci fəsil – Türk dillərinin quruluşu, doqquzuncu fəsil – Türk dillərinin təsnifi və geneoloji bölgüsü, onuncu fəsil – Oğuz qrupu türk dilləri, on birinci fəsil – Qıpçaq qrupu türk dilləri, on ikinci fəsil – Bulqar qrupu türk dilləri, on üçüncü fəsil – Karluq-uyğur qrupu türk dilləri, on dördüncü fəsil – Uyğur-Oğuz qrupu türk dilləri, on beşinci fəsil – Çuvaş və Yakut dilləri, on altıncı fəsil – Türk xalqlarının əlifbalı haqqında məlumat və on yeddinci fəsil – Birinci Türkoloji qurultay”.

2007-ci ildə f.e.d., professor B.Xəlilovun “Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya, orfoepiya” adlı dərsliyi çap olunmuşdur. Dərslik Təhsil Nazirliyinin əmri əsasında

çap olunmuşdur. 14 başlıqdan ibarət olan, 100-ə yaxın istifadə olunmuş ədəbiyyatı özündə əks etdirən kitab “Nurlan” nəşriyyatına 310 səhifə həcmində 1000 nüsxə tirajla nəşr olunmuşdur.

Vəsaitin rəyçiləri f.e.d., professor M.Məmmədov və f.e.d. S.Sadıqovadır.

Bu kitab haqqında f.e.d., Almaz Ülvi 28 aprel 2007-ci il tarixli “Xalq qəzeti”ndə yazır:

“Əlifba islahatına ilk dəfə böyük mütəfəkkir, dramaturq yazıçı M.F.Axundov tərəfindən təşəbbüs olunmuş və ömrünün 20 ilini bu yöndə mübarizə etmişdir. Dərslərdə bu haqda tarixi faktlara istinad edilərək müfəssəl məlumat yazılmışdır.

Ümumiyyətlə, professor Buludxan Xəlilovun yazıb nəşr etdiyi “Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya, orfoepiya” dərsləri gərgin zəhmətin, dərin elmiliyin, aydın təfəkkürün, diqqət və dəqiqliyin bəhrəsi kimi dəyərli və əhəmiyyətli bir kitabdır. Kitab Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi Elmi-Metodik Şurası “Azərbaycan dili və ədəbiyyatı” bölməsinin qərarına əsasən dərslək kimi təsdiq olunmuşdur. Əgər dərslərdə müəyyən iradlar, yaxud qeydlər varsa, bu mütəxəssislərin fikri, sözü ilə izah oluna bilər. Bütövlükdə isə bu, dərslək təhsil sistemi, ziyalılar üçün gözəl töhfədir”.

Bu vəsait haqqında dosent Yusif Yusifov “Elm” qəzetinin 2007-ci il 30 iyun tarixli nömrəsində yazır:

“Dərslək müəllifi bu və ya digər sahəyə dair məsələlərin elmi izahı zamanı dilçilik terminlərinə müqayisəli-tarixi dilçilik metodunun prinsipləri mövqeyindən yanaşmağı daha məqsədəuyğun hesab etmişdir. Kitabın fonetikaya giriş hissəsində onun müstəqil dilçilik şöbəsi olması, fonetika termininin mənşəcə yunan dilinə mənsubluğu, “səs”, “səs haqqında elm” mənalarında işlənməsi, bu izahın

fonetikanın ilkin inkişaf mərhələsinə aid edildiyindən indi artıq köhnəlmiş, hazırda fonetika şöbəsində öyrənilən obyektin yalnız danışq səsləri ilə məhdudlaşmadığı, daha da genişləndiyi və burada danışq səsi ilə bərabər, fonem, fonetik hadisə və qanunlar, elecə də heca, vurğu, avazlanma, intonasiya və başqa məsələlərin araşdırılmasına müasir dilçilik elminin yüksək elmi-nəzəri tələbləri səviyyəsindən söhbət açılır.

Dərslərdə müasir Azərbaycan dili fənninin dilçilik fənləri sistemində aparıcı mövqeyi, başqa fənlərin öyrədilməsində meyar rolu oynaması nəzərə alınmışdır”.

B.Xəlilovun “Müasir Azərbaycan dilinin morfoloqiyası” kitabının I hissəsi təkrar nəşr kimi 2007-ci ildə “Elm” nəşriyyatında 280 səhifə həcmində 1000 nüsxə tirajla çap olunmuşdur. Dərslək 5 fəsildən ibarətdir. Kitab Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Müasir Azərbaycan dili kafedrasında rəy verilmişdir.

F.e.d. Teyyub Mənsimoğlu “Yeni elmi fikir, yeni yanaşma” adlı məqaləsində yazır:

“Azərbaycan dilçiliyində nitq hissələrinin bölgüsü, ümumiyyətlə, onun təsnifi məsələləri mübahisə obyektinə olub. Bu mübahisələrin bəziləri indi də qalmaqdadır. O, bu məqsədlə söylənilmiş fikirləri necə dəyərlər, elmi süzğəcdən keçirməli olur və nitq hissələrinə xas olan ən ümdə cəhətləri aşağıdakı kimi xarakterizə edərək yazır: “Dilin lüğət tərkibində olan hər hansı bir sözün nitq hissəsi olması üçün onun leksik mənası ilə yanaşı, qrammatik mənası da olmalıdır. Qrammatik məna isə sözün morfoloji əlamətlərə yiyələnməsi və sintaktik vəzifə daşması ilə bağlıdır. Dilin lüğət tərkibindəki sözləri nitq hissələrinə böldükdə onların leksik mənası morfoloji əlaməti, sintaktik vəzifəsi, ümumiləşdirici mahiyyət kəsb edir. Əgər belə olmazsa, sözləri nitq

hissələrinə bölmək mümkün olmaz". (s.291). Beləliklə, nitq hissələrini dörd qrupa ayıran dilçi alim köməkçi, xüsusi və qeyri-müəyyən nitq hissələrinin hər birini tədqiqatın mərkəzinə çəkir.

Professor Buludxan Xəlilovun "Müasir Azərbaycan dilinin morfoloqiyası" kitabı ağır zəhmətin, gərgin axtarışların nəticəsi kimi işıq üzü görüb.

Bu mənada inanırıq ki, dərslik elmi mahiyyətinə görə oxucu tərəfindən özünə layiq olan qiyməti alacaqdır".

B.Xəlilovun 2008-ci ildə Azərnəşrdə "Ömrün ləpirləri" kitabı 468 səhifə həcmində 500 nüsxə tirajla çap olunmuşdur. Bu kitab Mikayıl Ağaoğlu Muğanlı haqqındadır. Kitabın rəyçiləri f.e.d., professor Teymur Əhmədov, xalq şairi Zöhrab Tahir, xalq şairi Nəriman Həsənzadədir. ADPU-nun professoru Şahin Hüseyinov və redaktoru professor Rafiq Baxşəliyevdir. Kitab müəllifin öz vəsaiti hesabına çap olunmuşdur.

"Mikayıl Muğanlının kitabının toplusunda Azərbaycanın görkəmli alimləri və yazıçılarının duyğuları, düşüncələri verilmişdir. Şairin poetik duyumu Allaha, Anaya, Vətənə, doğma torpağa, öz xalqına bağlılığı, dərin poetik-fəlsəfi düşüncələri çox güclüdür.

Şair Allahla insan arasında yaxınlığı təsdiq edir. Mikayıl Muğanlının "Nəsihət və tərbiyə" haqqında şeirləri son dərəcə ibrətamiz, dolğun və yadda qalandır..."

Professor B.Xəlilovun 2008-ci ildə nəşr olunan "Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası" kitabı "Nurlan" nəşriyyatında 442 səhifə həcmində 1000 nüsxə nəşr olunmuşdur. Vəsait 9 fəsil-dən, 120 başlıqdan ibarətdir. Kitabın sonunda Azərbaycan və rus dilində istifadə olunmuş 84 mənbə verilmişdir. Kitabın elmi redak-

toru dosent A.Bayramov, rəyçiləri f.e.d., professor H.Mirzəyev və f.e.d., professor H.Balıyevdir.

ADPU-nun dosenti Yusif Yusifov "Elm" qəzetinin 2008-ci il 28 dekabr tarixli nömrəsində yazır:

"Prof.Buludxan Xəlilov "Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası" dərsliyinin ümumişlək sözlər başlıqlı hissəsində yazır: "Bu sözlər hər bir azərbaycanlıya məlum olan sözlərdir. Ümumişlək sözlər dilin lüğət tərkibinin özülüdür. Dili bunlarsız təsəvvür etmək olmaz. Əks təqdirdə dil quru görünər. Bu sözlər gündəlik tələblərə cavab verir. Məişət üçün zəruri anlayışı əhatə edir. Bütün üsullarda işlənir. Hamı üçün aydın və anlaşılıqdır. Ümumişlək sözlərlə müqayisədə köhnəlmiş sözlər, dialektizmlər, neologizmlər, arqo, jarqon sözlər və digər söz qrupları müəyyənləşə bilər. Ümumişlək sözlər digər söz qrupları ilə müqayisədə daha çox işlətdiyimiz sözlərdir. Yəni ümumişlək sözləri tez-tez işlədirik və onun mənası hamımıza aydın olur". O, ümumişlək sözlərin altı qrupunu müəyyənləşdirmiş və həmin sözlərin müxtəlif nitq hissələrinə aid ola bildiyini göstərmişdir. Kitabda əsas və köməkçi nitq hissələrinə aid edilən ümumişlək sözlər verilmişdir. Belə bir təsnifat Azərbaycan dilinin leksikologiyasına dair yazılmış heç bir mənbədə yoxdur.

Müəllifin frazeologiya, frazeoloji vahidlərin məna növləri və s. məsələlər barədə yazdıqları, söylədiyi fikirləri və elmi mülahizələri də orijinallığına, bənzərsizliyinə görə rəğbətlə qarşılanır.

Professor B.Xəlilovun "Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası" kitabı orijinallığı, elmiliyi, dilinin aydınlığı baxımından dilçiliyimiz üçün böyük töhfə hesab oluna bilər".

B.Xəlilovun 2009-cu ildə çap olunmuş kitabından biri də "Mahmud Kaşğarının "Divani lüğət-it-türk" əsərində etnonimlər"

adlanır. Kitab “Garisma” nəşriyyatında 110 səhifə həcmində 500 nüsxə tirajla çap olunmuşdur. 4 fəsildən ibarət olan bu nəşrin elmi redaktoru professor M.Musaoğlu, rəyçiləri isə professor Z.Xudaybergenova və dosent V.Sultanzadədir.

“Monoqrafiyada Mahmud Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərində türk sözü barəsində verilmiş bilgiler geniş şərh olunur. Eyni zamanda Oğuz boyları, onların damğaları, türk ulusunun digər boyları bir-bir tədqiqata cəlb olunur.

Monoqrafiyada Mahmud Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərindəki Oğuz boyları digər mənbələrə istinad olmaqla (Faruq Sü-mər, Rəşidəddin, Yazıçıoğlu) və qarşılaşdırma yolu ilə tədqiq olunur.

Monoqrafiyada Oğuz boylarının etimologiyası da diqqətdən yayınmur. Həm də Oğuz boyları ilə bağlı olan yer-yurd adları da özünə xüsusi yer alır. Azərbaycan, İran, Türkiyə, Orta Asiya, Gür-cüstan, indiki Ermənistan, Əfqanıstan və digər ərazilərdə Oğuz və Oğuz olmayan digər türk boyları ilə bağlı yer-yurd adları verilir.

F.e.d., professor B.Xəlilovun 2010-cu ildə nəşr olunan kitablarından biri də “224 qədim türk sözü” adlanır. Kitab bir neçə söz, isimlər, sifətlər, saylar, əvəzliliklər, feillər, zərflər, qoşmalar, bağlayıcılar, predikatlar bölmələrindən ibarətdir. Kitab “Elm və Təhsil” nəşriyyatında 350 səhifə həcmində çap olunmuşdur. Kitabın elmi redaktorları AMEA-nın müxbir üzvü, millət vəkili f.e.d., professor N.Cəfərov və f.e.d., professor V.Əliyevdir. Vəsaitin rəyçiləri f.e.d., professor H.Mirzəyev, f.e.d., professor R.Rüstəmov və f.e.d., professor İ.Məmmədovdur.

Mahmud Qəzənfəroğlu 8 fevral 2011-ci il tarixli “Xalq qəzeti”ndə yazmışdır:

“Müəllif qeyd edir ki, qədim türkcədə quma sözü “quma qatun” şəklində işlənir və “qadın” mənasını bildirir. Azərbaycan dilinin dialektlərində bu söz quma – günü mənasını verir. Əgər bir kişinin iki qadını (həyat yoldaşı) varsa, onda onların hər ikisi bir-birinə quma – günü hesab olunur. Quma türkcə də eyni mənanı daşıyır. Qırğız dilində “kiçik qadın”, çığatay dilində isə aşna, məşuqə, kənz mənasında işlədilir.

Ümumilikdə Buludxan Xəlilovun “224 qədim türk sözü” kitabını müasir dilçiliyimizdə qiymətli əsər hesab etmək olar”.

Bu kitab haqqında İsmayıl Məmmədli belə yazır:

“B.Xəlilovun bu əsəri ilə dərinədən tanışlıq göstərir ki, o yalnız türkologiyanın çağdaş problemlərini deyil, türk dillərinin qədim dövrlərdəki durumunu, xüsusən də söz xəzinəmizin müqayisəli şəkildə öyrənilməsi məsələlərini ən aktual dilçilik işi kimi alıb təhlildən keçirmişdir.

Biz inanırıq ki, “224 qədim türk sözü” kitabını türkoloqlar, dilçilər, folklorşünaslar, etnoqraflar və ümumən türk dilləri ilə maraqlananlar dəyərli bir töhfə kimi qarşılayacaqlar”.

ADPU 2011-ci il №1 Xəbərlərdə yazır:

“Tədqiqatçı alim Buludxan Xəlilov “224 qədim türk sözü”nü tədqiq edib araşdırarkən oğuz mənşəli qədim türk sözlərini əsas götürmüşdür. O da həqiqətdir ki, oğuzlar türk xalqlarının təşəkkülündə, inkişafında böyük rol oynamış ən güclü qollardandır. Ötən yüzilliklər oğuz tayfalarının vətəni, xalqı, milli istiqlaliyyəti uğrunda mərdanə döyüşlərin şahidləridir. Oğuzların ucaldığı tarixi abidələr bütün dünyanı valeh etmişdir. Oğuzlar daha dəqiq ifadə etsək, həm də azərbaycanlıların qədim əcdadlarıdır. XI əsrdən etibarən türkmən adlandırılan Türkiyə türkləri ilə Azərbaycan, İraq və Türkmənistan türklərinin əcdadları olduqları dəqiq olaraq məlumdur”.

F.e.d., professor B.Xəlilovun “Türkün hikmət xəzinəsi: Xoca Əhməd Yəsəvi” adlı kitabı 2010-cu ildə “Elm və təhsil” nəşriyyatında 214 səhifə həcmində 500 tirajla çap olunmuşdur. Kitabın elmi redaktoru f.e.d. İ.Məmmədli, rəyçiləri AMEA-nın müxbir üzvü f.e.d., professor T.Kərimli və f.e.d., professor A.Aydındır. Kitab 3 fəsil və 7 başlıqdan ibarətdir. Burada 111 adda ədəbiyyat siyahısı verilmişdir. ADPU-nun dosenti Vaqif İsrailov 2010-cü il 22 iyul “Sərbəst düşüncə” qəzetində yazır:

“Tədqiqatçı alim Buludxan Xəlilov monoqrafiyanın üçüncü fəslini “Xoca Əhməd Yəsəvinin təriqət görüşləri” adlandırmışdır. Müəllif qeyd edir ki, Əhməd Yəsəvi hər şeydən öncə şəriət adamı olmuşdur. Bu söz dində Allahın əmr və yaşadıqlarını yerinə yetirmək hökmünü ifadə edir. Əhməd Yəsəvi güclü mədrəsə təhsili aldığı üçün elmləri dərindən öyrənmişdir. Əlbəttə, alim-tədqiqatçı dinimizə də yetərinə bəllidir.

Ümumiyyətlə o, dini düşüncələrini yaradıcılığı boyu davam etdirmişdir. Əhməd Yəsəvinin şəriət, təriqət adamı kimi öz hikmətləri hazırda da bir daha onun qüdrətli təriqət adamı olduğunu təsdiqləyir.

Həqiqətən, Əhməd Yəsəvi dini təriqətləri gözəl bildiyi üçün bütün dövrlərdə sevilmişdir. Müəllif bu əsərləri yazarkən demək olar ki, dini mövzularla bağlı olan əsərləri təfəkkür süzgəcindən keçirmiş, bəzi surələrdən əsərdə nümunələr vermişdir.

Tədqiqatçı-türkoloq alim Buludxan Xəlilov “Türkün Hikmət Xəzinəsi” əsərini yazarkən Əhməd Yəsəvinin həyatı və dövrü barədə yazmaqla kifayətlənməmiş, ümumtürk düşüncə tərzini, mifologiyası, etnoqrafiyası barədə düşünərək onu tam xarakterizə etmişdir. Bu kitab türk dünyasını sevən hər bir oxucu üçün stolüstü kitab olmalıdır”.

Xəlilov B. Filologiya fakültəsi – B., ADPU, 2001, 14 s. Müəllifi və tərtibçisi olduğu bu vəsait filologiya fakültəsinin 90 illiyinə həsr olunmuşdur. Burada fakültə və kafedralar haqqında geniş məlumatlar öz əksini tapmışdır. Burada maraqlı cəhətlərdən biri də budur ki, fakültədə dərs deyən bütün müəllimlərin, o cümlədən dekanların, kafedra müdirlərinin və professor-müəllim heyətinin fotosəkilləri verilir. Yaxşı olardı ki, fakültələrini qırmızı diplomla bitirən məzunların fotosəkilləri də əlavə olunardı.

Professor B.Xəlilovun 2013-cü ildə çapdan çıxan kitablarından biri də “Azərbaycan dili: milli varlığımız, mənəvi sərvətimizdir” adlanır. Vəsait “Bakı Çap Evi”ndə 288 səhifə həcmində 500 nüsxə tirajla nəşr olunmuşdur. Kitab 8 başlıqdan ibarətdir. Kitabın elmi redaktoru f.e.d., professor V.Əliyev, rəyçiləri f.e.d., professor C.Cəfərov, f.e.d., professor İ.Məmmədov, f.e.d., dosent A.Miriyevdir. Kitabın bədii redaktoru isə İ.Nizamioğludur.

Əməkdar müəllim f.e.d., professor Tərhan Novruzov bu vəsait haqqında 2014-cü il yanvar ayında “Kredo” qəzetində yazır:

“Tanınmış və görkəmli dilçi alim, professor B.Xəlilovun “Azərbaycan dili: milli varlığımız, mənəvi sərvətimiz” adlı bu dəyərli kitabı səkkiz bölmədən ibarətdir. “Heydər Əliyev və Azərbaycan dili”, “Azərbaycan dili ilə hər birimiz fəxr edə bilərik”, “Heydər Əliyevin taleyüklü məsələlərin həllində rolu”, “Heydər Əliyev və Azərbaycan dilinin nəzəri məsələləri”, “Dövlət dili milli-mənəvi sərvətimizdir”, “Azərbaycan dili milli sərvətimizdir”, “Bunlar tarixi həqiqətdir” bölmələrində Azərbaycan dövlət dilinin, deyərdim ki, bütün problemləri tamamilə yeni, oxunaqlı, olduqca maraqlı bir üslubda həllini və əksini tapmış, məsələlərə tarixi siyasi-ideoloji qiymətlər, elmi-nəzəri dəyər verilmişdir. Kitabın

“Ziyalılar yeni Konstitusiya layihəsini müzakirə edirlər” bölməsinə isə müzakirənin stenoqrammasının tarixi fakt kimi verilməsi xüsusi əhəmiyyətə malikdir”.

F.e.d., professor B.Xəlilovun müəllifi olduğu “Dil, ədəbiyyat, mədəniyyət” adlı kitabı 2013-cü ildə “Bakı Çap Evi” nəşriyyatında 484 səhifə həcmində 500 nüsxə tirajla nəşr olunmuşdur. İrihəcmli bu vəsait “Dil məsələləri”, “Ədəbiyyat məsələləri” və “Mədəniyyət məsələləri” adlı bölmələrdən ibarətdir. Nəşrin redaktoru əməkdar jurnalist H.Həsənov, rəyçiləri AMEA müxbir üzvü, t.e.d., professor V.Əliyev, AMEA müxbir üzvü, f.e.d., professor T.Kərimli, f.e.d. M.Məhəmmədlidir.

“B.Xəlilovun bu kitabı dilçilər, ədəbiyyatşünaslar, mədəniyyətşünaslar üçün dəyərli elmi mənbədir. Azərbaycan dilçilik elminin, ədəbiyyatımızın və mədəniyyətimizin müxtəlif problemlərinin işıqlandırıldığı kitab yalnız mütəxəssislər üçün deyil, həm də geniş oxucu auditoriyası üçün də faydalıdır”.

F.e.d., professor B.Xəlilovun 2013-cü ildə çap olunan kitablarından biri də “Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya, orfoepiya” adlanır. Vəsait “Bakı Çap Evi” nəşriyyatında 312 səhifə həcmində, 1000 nüsxə tirajla nəşr olunmuşdur. Dərslik 15 başlıqdan və 41 paragrafdan ibarətdir. Dərsliyin sonunda Azərbaycanca, rus və türk dillərində ədəbiyyat siyahısı verilmişdir. Dərsliyin elmi redaktoru f.e.d., professor İ.Məmmədov və f.e.d., professor C.Cəfərovdur. rəyçilər f.e.d., professor M.Məmmədov və f.e.d., professor S.Sadiqovadır.

Dərslikdə müasir Azərbaycan ədəbi dili anlayışı, müasir Azərbaycan ədəbi dili fənni və onun başqa elmlərlə əlaqəsi, müasir Azər-

baycan ədəbi dili fənninin şöbələrində öyrənilən məsələlər şərh olunur.

Fonetika, onun məqsəd və vəzifələri, növləri, əhəmiyyəti, Azərbaycan dilinin fonetik quruluşu və fonemlər sistemi, fonetik transkripsiya, səs, səsin fiziki (akustik), fizioloji, ictimai əlamətləri, danışq səsləri və onların təsnifi, Azərbaycan dilinin saitlər və samitlər sistemi, heca, vurğu, avazlanma, intonasiya, Azərbaycan dilində fonetik hadisə və qanunlar geniş izah olunur.

Dərslikdə yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya və orfoepiya şöbələrinin öyrəndiyi məsələlər də öz əksini tapır.

F.e.d., professor B.Xəlilovun 2013-cü ildə nəşr olunan kitablarından biri də “Türkologiyaya giriş” adlı dərs vəsaitidir və 2-ci nəşrdir. Dərslik “Bakı Çap Evi” nəşriyyatında 383 səhifə həcmində 500 nüsxə tirajla çap olunmuşdur. Vəsait 19 başlıqdan və 84 yarım-başlıqdan ibarətdir. Kitabın sonunda Azərbaycan, rus və türk dillərində çoxlu mənbə verilmişdir. Dərsliyin elmi redaktoru AMEA-nın müxbir üzvü f.e.d., professor N.Cəfərovdur. Rəyçiləri f.e.d., professor V.Əliyev və f.e.d., A.Bayramovdur.

Kitabda “Türk xalqları haqqında məlumat” başlığı da çox maraqlıdır.

Dərslikdə dillərin morfoloji təsnifi, türk dillərinin aqqlütinativ (iltisaqi) dillər kimi digər dil ailələri arasındakı yeri, eyni zamanda türk dillərinin digər dil ailələri ilə qohumluğu barəsində mövcud olan cərəyanlar haqqında (Ural-Altay, Altay, Skif dillər, Turan dillər cərəyanları) məlumat verilir. Ural-Altay nəzəriyyəsinin əmələ gəlməsi, Ural-Altay dillərinin öyrənilməsi, Ural-Altay nəzəriyyəsinin müasir mərhələdəki mövqeyi, Ural-Altay dil

ailəsi və onun təsnifi, Ural-Altay dillərinin təsnifatının ümumiləşməsinə təşəbbüs və s. məsələlər geniş izahını tapır.

Dərslikdə türk dillərinin tarixinə, quruluşuna, türk dillərinin təsnifi barəsində mövcud fikirlərə xüsusi olaraq yer verilir. Oğuz, qıpçaq, bulqar, karluq-uyğur, uyğur-oğuz, çuvaş və yakut dilləri qrupuna daxil olan türk dillərinin hər biri barəsində təhlillər də aparılır. Türk xalqlarının əlifbalı, I Türkoloji qurultay barəsində də məlumat verilir.

B.Xəlilovun “Dil-söz çələngi” kitabı 2013-cü ildə “Bakı Çap Evi” nəşriyyatında 500 nüsxə tirajla 182 səhifə həcmində nəşr olunmuşdur. Ön sözün müəllifi B.Xəlilovdur. Kitab geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuşdur. Kitabın redaktoru M.Qəzənfər-oğlu, operatoru A.Sultanovadır. Həmçinin kitabda 10 adda istifadə olunmuş ədəbiyyatın siyahısı verilmişdir.

Vəsait haqqında “Azərbaycan” jurnalının 2013-cü ilin 7-ci sayında yazılır:

“Filologiya elmləri doktoru, professor Buludxan Xəlilov bu yeni kitabına görkəmli şəxsiyyətlərin, ictimai-siyasi xadimlərin, şairlərin, yazıçıların, filosofların bir qismindən, türk dillərinin müştərək yazılı abidələrindən – Əhməd Yüknəkiddən, Yusif Balasaqunludan, Cəlaləddin Rumidən, Əbu Turxandan, “Oğuznamə”dən dillə bağlı seçmələr daxil etmişdir. X-XI əsr Qədim Şərqi ədəbiyyatının ilk nümunələrindən olan “Qabusnamə”dən, XI əsrin məşhur tarixi-ədəbi abidəsi “Siyasətnamə”dən bəzi örnəklər vermişdir. Topluda, həmçinin, türk dilləri – Azərbaycan, türk, türkmən, qaqauz və s. dillərlə bağlı seçmələr toplanmışdır”.

F.e.d., professor B.Xəlilovun 2013-cü ildə çapdan çıxmış kitablarından biri də “Azərbaycan dili antologiyası” adlanır. Kitab “Bakı Çap Evi”ndə 648 səhifə həcmində 500 nüsxə tirajla nəşr olunmuşdur. Vəsait 128 bölmədən ibarətdir. Mənbə kimi 42 ədəbiyyat öz əksini tapmışdır. Kitabın redaktoru f.e.d., professor H.Mirzəyevdir. Ön sözün müəllifi B.Xəlilovdur.

Bu kitab haqqında Əfsanə Bayramova “Xalq qəzeti”nin 31 mart 2013-cü il tarixli buraxılışında çap olunmuş “Azərbaycan dili antologiyası” işıq üzvü görüb” adlı məqaləsində yazır:

“Kitabda müəllif, həmçinin Azərbaycanın müstəqilliyinin bərpasından sonrakı illərdə ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan dilinə göstərdiyi diqqəti və dövlət dilinin tətbiqi və inkişafı ilə bağlı qəbul edilən qanun və sərəncamların xüsusi əhəmiyyət daşıdığını vurğulayır. Həqiqətən də SSRİ-nin dağılmasıyla Azərbaycanın müstəqil və suveren bir dövlətə çevrilməsindən sonrakı illərdə görülən işlər, atılan addımlar öz bəhrəsini verməkdədir. Milli varlığımız olan dilimizin saflığının qorunması və gələcək nəsillərə çatdırılması hər bir vətəndaşın, soydaşımızın mənəvi borcudur.

Kitab Azərbaycan dili ilə bağlı yüzillər boyu yazılan məqalə, şeir örnəkləri, folklor nümunələri baxımından zəngin və dəyərli mənbə rolunu oynayır. Antologiya dilçi filoloqlar, tələbələr və eləcə də, bu sahə ilə maraqlanan oxucular üçün maraqlı mənbə hesab edilə bilər”.

F.e.d., professor B.Xəlilovun 2014-cü ildə çap olunan kitablarından biri də “İsmayıl Şıxlının dilçilik görüşləri” adlanır. “Bakı Çap Evi” nəşriyyatında 170 səhifə həcmində, 500 nüsxə tirajla çap olunmuşdur. Kitab 30 bölmədən ibarətdir. Vəsaitin elmi redaktoru AMEA-nın müxbir üzvü, millət vəkili f.e.d., professor N.Cəfərov-

dur, rəyçiləri f.e.d., professor S.Abdullayev və f.e.d., professor F.Xalıqovdur.

ADPU-nun dosenti Yusif Yusifovun kitab haqqında fikirləri belədir:

“Göründüyü kimi, İsmayıl Şıxlı “dil yazıçı üçün nədir?” sualına yüksək elmi səviyyədə cavab vermişdir. Onun suala yığcam və konkret cavabında sirlərlə dolu olan dilin mahiyyəti, bütün xüsusiyyətləri və incəlikləri öz əksini tapmışdır. Doğrudan da, obrazlı təfəkkürün – ədəbiyyatın varlığını təmin edən ən əsas və dəyərli vasitə dildir. Yazıçı bədii əsərlərində vermək istədiyi məzmunu, ideyanı rəngarəng dil vahidləri ilə bəzəyir. Dil bədii yaradıcılıq sahəsində yazıçı qüdrətinin ən parlaq göstəricisidir. Yalnız dilin mahiyyətini dərindən dərk edən, onun qayda-qanunlarını yetərincə bilən yazıçılar böyük uğurlar qazana bilir. İsmayıl Şıxlı da belə yazıçılardanır. O, tükənməz ilham mənbəyi olan xalq həyatını dilin zəngin xəzinəsindən ustalıqla istifadə etmək, bəhrələnmək yolu ilə dolğun əks etdirə bilmişdir”.

F.e.d., professor B.Xəlilovun 2014-cü ildə “Bəyaz doğulan şeirlər” adlı kitabı “Vektor Beynəlxalq Elm Mərkəzi”ndə 100 səhifə həcmində 500 nüsxə çapdan çıxmışdır. Kitab Elçin İsgəndərzadənin yaradıcılığına həsr olunmuşdur. Kitabın redaktoru və ön sözün müəllifi f.e.d., Məhərrəm Hüseynovdur. Kitab 5 fəsildən ibarətdir.

Kitabda Elçin İsgəndərzadənin poema yaradıcılığı diqqət mərkəzində saxlanılır. Onun poema yaradıcılığının xarakterik məqamları təhlil edilir.

Professor B.Xəlilovun 2014-cü ildə nəşr olunan kitablarından biri də “Bəxtiyar Vahabzadənin pedaqoji görüşləri” adlanır. Kitab

“Bakı Çap Evi” nəşriyyatında 128 səhifə həcmində 500 nüsxə tirajla nəşr olunmuşdur. Vəsait 7 başlıqdan ibarətdir. Kitabın elmi redaktoru əməkdar müəllim f.e.d., professor Ə.Ağayev, rəyçiləri əməkdar müəllim, f.e.d., professor R.Hüseynzadə və f.e.d. M.Hüseynovdur. Vəsaitdə 15-ə yaxın fotosəkillər verilmişdir.

Kitabda Bəxtiyar Vahabzadənin pedaqoji görüşləri fonunda təlim, tərbiyə, təhsil məsələləri təhlil olunur. Müəllim-tələbə münasibətləri, müəllim obrazı real nümunələrlə diqqətə çatdırılır. Təlim, tərbiyə və təhsildə qədirbilənlik məsələsi əsas hədəflərdən sayılır. Bəxtiyar Vahabzadənin pedaqoji görüşlərinə faktlar əsasında xüsusi önəm verilir.

F.e.d., professor B.Xəlilovun 2014-cü ildə çap olunan kitablarından biri də “İsmayıl Şıxlının ədəbi-tənqidi görüşləri” adlanır. Vəsait “Bakı Çap Evi” nəşriyyatında 120 səhifə həcmində 500 nüsxə tirajla nəşr olunmuşdur. Kitab 6 başlıqdan ibarətdir. Kitabın elmi redaktoru f.e.d., professor H.Qasimov, rəyçiləri f.e.d., professor N.Şəmsizadə, f.e.d., professor T.Novruzov və f.e.d., professor T.Salamoğludur.

Kitabda İsmayıl Şıxlının ədəbi-tənqidə bağlı fikirləri, ədəbi prosesdə tənqidçinin oynadığı rol və digər məsələlər tədqiq olunur. Bundan başqa, İsmayıl Şıxlının ədəbi prosesdə fəallığı ilə seçilən yazıçı və şairlər barədə fikirləri araşdırılır. Şeir və nəsr əsəri yazmağın mahiyyətində hansı dəyərləri ölçüyə çevirməyin əhəmiyyəti nəzərə çatdırılır. Eyni zamanda İsmayıl Şıxlının dünya ədəbiyyatına dair ədəbi-tənqidi görüşlərindən bəhs olunur. Həm də İsmayıl Şıxlının “nəsr və zaman” məsələsi ilə bağlı mühakimələri, fikirləri nəzərdən qaçırılmazdır. İsmayıl Şıxlının ədəbi tənqiddə tənqidi baxışı da mühüm cəhətlərdən biri kimi qiymətləndirilir.

F.e.d., professor B.Xəlilovun “Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşləri” kitabı 2014-cü ildə “Bakı Çap Evi” nəşriyyatında 244 səhifə həcmində 500 nüsxə tirajla çap olunmuşdur. Kitab 5 fəsildən ibarətdir. Kitabın elmi redaktoru f.e.d., professor İ.Məmmədli, rəyçiləri f.e.d., professor Q.Məşədiyev və f.e.d. N.Seyidəliyevdir. Kitab dilçilər, ədəbiyyatşünaslar və gənc oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Vəsait haqqında f.e.d., professor Nailə Sadıqova yazır:

“Kitabda müəllif Bəxtiyar Vahabzadənin publisistikasına xüsusilə yanaşmış, konseptual çalarları araşdırmış, bu mövzu üzərində orijinal təhlil aparılmışdır. Gördüyümüz kimi, bu problemin həlmi təkcə ədəbiyyatşünaslar tərəfindən deyil, həm də dilçilər üçün də maraqlı, zəngin mənbədir. Kitab müəllifin əx etdiklərini və qənaətlərini əks etdirir və Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığı ilə maraqlananlar üçün dəyərli bir mənbədir. Çünki əsər dərin analitik yanaşmanın, ədibin yaradıcılığına dərin bələdliyin, keçmişimizlə bu günümüzün sintezinin və digər atributların Buludxan Xəlilov tərəfindən obyektiv təhlilidir. Digər məziyyətlər sırasında müəllifin ədəbi-tənqidi üslub konkretliyi, assosiasiyalar aparması, Azərbaycan ədəbiyyatına bələdliyini və başqa keyfiyyətlərini də bu yazıda qeyd etmək lazımdır. Kitabdən dilçilər, ədəbiyyatşünaslar, nitq mədəniyyəti və natiqlik sənəti ilə məşğul olanlar da faydalana bilər. Kitab hərtərəfli, fundamental araşdırmanın uğurlu nəticəsidir”.

F.e.d., professor B.Xəlilovun “İsmayıl Şıxlı: müəllim haqqında müəllim sözü” adlı kitabı İsmayıl Şıxlının həyatından bəhs edir. 5 fəsildən ibarət olan bu vəsait 2015-ci ildə “Bakı Çap Evi” nəşriyyatında 108 səhifə həcmində 500 nüsxə tirajla çap olunmuş-

dur. Nəşrin elmi redaktoru f.e.d., professor, əməkdar müəllim Ə.Ağayevdir. Rəyçiləri f.e.d., professor, əməkdar müəllim R.Hüseynzadə və professor İ.İsayevdir. Kitabın sonunda 30 mənbə verilmişdir.

ADPU-nun dosenti Yusif Yusifov bu kitab haqqında belə yazır:

“Buludxan Xəlilov məlum əsərinin 9-cu səhifəsində İsmayıl Şıxlının ədəbiyyatımıza gələn bir qrup gəncə sağlam fikirlər kimi ümid və inam bəslədiyini, onların gələcəkdə gözəl romanlar müəllifi kimi yetişəcəyinə inandığı, ancaq bununla belə, onların daha çox təcrübə toplanmalarına, məsuliyyətli olmalarına, tənqiddən düzgün nəticə çıxarmalarına mütləq fikir vermələrini nəzərlərinə çatdırdığı bildirilir. “İsmayıl Şıxlının dilçilik görüşləri” kitabında görkəmli ədibin nasirlərin yazdıqları hekayələrin dilindəki qüsurların da gələcəkdə onlar üçün əhəmiyyətli olacağına inandığı göstərilir. Kitabda gənc nasirlərin gələcəkdə mükəmməl əsərlər müəllifi kimi formalaşmalarında onların qüsurları, nöqsanları ilə bağlı deyilmiş, yazılmış tənqidi qeydlərin böyük əhəmiyyəti olduğundan danışılır.

Dilçiliyin diqqəti çəkən aktual məsələlərinin dərinədən hərtərəfli tədqiqini özlərində əks etdirən məqalələri, monoqrafiyaları Buludxan Xəlilovun dil materialları üzərində düzgün müşahidələr aparmaq bacarığı, zəhmətsevərliyi, müasir tələbləri ödəyən elmi-metodik əsərləri, elmi ictimaiyyətdə də onun haqqında müsbət rəy formalaşdırma bilmişdir”.

Professor B.Xəlilovun “Ağlın zirvəsində sönən bir çıraq” kitabı 2015-ci ildə “Bakı Çap Evi” nəşriyyatında 500 nüsxə tirajla nəşr olunmuşdur. 8 başlıqdan ibarət olan bu vəsaitin redaktoru, ön sözün müəllifi və tərtibçisi müəllifin özüdür. Vəsaitin ideya rəhbəri

E.Ömərovadır. Burada “Əziz dost nə vaxt qayıdıb gələcəksən” adlı məqalə müəllifi və professor B.Xəlilovdur. Həmçinin 50-ə yaxın müəllifin məqalələri burada əks olunur.

“Kitabda tanınmış jurnalist, gözəl insan, sədaqətli dost, mahir təşkilatçı, etibarlı sirdaş, mehriban və qayğıkeş ailə başçısı İbrahim Ömərovun həyat və fəaliyyətinin xarakterik məqamları öz əksini tapır. Həmçinin dostlarının, doğmalarının, yaxınlarının və tanışlarının bir qisminin ürək sözləri, xatirələri özünə yer alır.”

F.e.d, professor B.Xəlilovun 2015-ci ildə çap olunan əsərlərdən biri də “Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası” adlanır. Vəsait 9 başlıq, 5 yarım fəsil və 128 paraqrafdan ibarətdir. II nəşr olan bu dərslik “Zərdabi LTD” nəşriyyatında 444 səhifə həcmində 1000 nüsxə tirajla çap olunmuşdur. Dərsliyin elmi redaktoru f.e.d., professor A.Bayramov, rəyçilər f.e.d, professor H.Mirzəyev, əməkdar müəllim, professor H.Balıyev və professor İ.Məmməddir.

Dərslikdə müasir Azərbaycan dilinin leksikologiya, semasiologiya, etimologiya, onomalogiya, frazeologiya, leksikoqrafiya, söz yaradıcılığı şöbələri və onların öyrəndiyi məsələlər öz əksini tapır.

B.Xəlilovun “Dil mədəniyyəti” kitabı 2016-cı ildə “Papyrus NP” nəşriyyatında 190 səhifə həcmində 500 nüsxə tirajla çap olunmuşdur. 5 fəsil, 24 başlıqdan ibarət olan kitabın elmi redaktoru f.e.d., professor İ.Məmmədli, rəyçiləri f.e.d., professor M.Yusif və f.e.d., professor S.Mehdiyevadır.

“Kitabda Azərbaycan dilinin genetik kökləri, Azəri dili, türk, tatar, Azərbaycan dili istilahları barədə məlumat verilir. Bu istilahlardan dilimizin, xalqımızın və dövlətçiliyimizin tarixi baxımından əhəmiyyətli rol oynayan məqamlarına diqqətlə yanaşılır. Həm də

bunların hamısının Azərbaycan dilinin tarixində bir mədəniyyət hadisəsi olduğu – dil mədəniyyəti olduğu diqqətdə saxlanılır.

Azərbaycan dilinin tətbiqi məsələləri ilə bağlı qarşıya çıxan xoşagəlməz meyillər təhlil və tədqiq olunur. Onların qarşısını almaq yolları araşdırılır.

Kitabda məişət dili, təbiətdə olan hər bir şeyin adı, adlarımız və onların mənaları dil mədəniyyətinin tərkib hissələri kimi təqdim olunur.

Yazı mədəniyyəti və buradakı xoşagəlməz meyillər, yazı mədəniyyətini formalaşdıran amillər, yazı mədəniyyətində dil düşüncəsizliyi və s. dil mədəniyyətində önəmli məsələlər kimi təqdim olunur.

Nitq mədəniyyəti və onun inkişafına imkanların açılması yolları, səsin – musiqi səsinin informasiya daşıyıcısı kimi oynadığı rol, danışq səslərinin qeyri-adiliyi, sehri, möcüzəsi, nitq mədəniyyətinin formalaşmasında bədii əsərlərin əhəmiyyəti və s. məsələlər nitq mədəniyyətinin tərkib hissəsi kimi araşdırılır. Doğma ana dilinin dərinədən öyrənilməsinin nitq mədəniyyətinə xidmət etməsi inandırıcı şəkildə təqdim olunur. Nitq mədəniyyətinin hal-hazırkı reallıqları: sosial şəbəkələrdə, saytlarda Azərbaycan dilindən istifadənin imkanları əsas hədəf kimi götürülür.”

Görkəmli alim B.Xəlilovun “Əbədiyaşar ədəbiyyat” kitabı 2016-cı ildə “Adiloğlu” nəşriyyatında 202 səhifə həcmində 500 nüsxə tirajla çap olunmuşdur. Burada məşhur ədəbiyyatçılar haqqında 34 məqalə öz əksini tapmışdır. Kitabın elmi redaktoru f.e.d., dosent A.Bədəlzadə, rəyçiləri f.e.d., professor F.Rzayev və f.e.d, dosent N.Nəcəfovdu. “Kitabda ədəbiyyat üzrə Nobel mükafatçıları Ernest Heminqueyin, Moris Meterlinkin, Mixail Şoloxo-

vun, İvan Buninin yaradıcılığının xarakterik məqamlarından bəhs olunur. İngilis yazıçısı Conatan Sviftin “Qulliverin səyahəti” əsərindəki bir sıra fəlsəfi məqamlara geniş yer ayrılır.

Qılman İlkinin, Qabilin, Vaqif Səmədoğlunun, Leyla Əliyevanın, Mahir Qabiloğlunun yaradıcılığının, bədii düşüncəsinin təhlilinə diqqət yetirilir.

Kitabda bədii ədəbiyyatın rolu, “Kitabi-Dədəd Qorqud” dastanının dəyəri, “Koroğlu” dastanındakı bəzi təhriflər barədə də məlumat verilir.”

F.e.d., professor B.Xəlilovun 2016-cı ildə çap olunan kitablarından biri də “Türkologiyanın tarixi: XX əsrin 20-30-cu illəri” adlanır. Kitab “Papirus” nəşriyyatında 236 səhifə həcmindən 500 nüsxə həcmində nəşr olunmuşdur. Kitab 17 bölmədən ibarətdir. Vəsaitin elmi redaktoru AMEA-nın müxbir üzvü, millət vəkili, f.e.d, professor N.Cəfərovdur, rəyçiləri f.e.d, professor A.Babayev və f.e.d., professor M.Qıpçaqdır.

“Türkoloji düşüncənin tarixində XX əsrin 20-30-cu illəri xüsusi bir mərhələ kimi diqqəti cəlb edir. Bu mərhələdə Birinci Türkoloji Qurultay türkoloqları bir araya gətirən, türkoloji araşdırmaları saf-çürük edən, gələcəkdə türkologiya sahəsində görülməli işlərin istiqamətini müəyyənləşdirən mötəbər bir tədbir olmuşdür. Kitabda Birinci Türkoloji Qurultay ərəfəsində türkoloji düşüncənin məqsəd və məramının nədən ibarət olduğu tədqiq olunur. Səməd Ağamalıoğlunun yeni əlifba, millət, islami dəyərlər, şərq məsələsi, türk xalqları və s. problemlərlə bağlı fikirləri təhlil edilir. Eyni zamanda Səməd Ağamalıoğlu ilə Mehmet Emin Yurdakulun türkoloji düşüncə fərqləri qarşılaşdırılır, onların türkoloji düşüncənin inkişafında göstərdikləri xidmətlərin vacib

məqamlarına geniş yer verilir. Bundan başqa, yeni əlifba uğrunda mübarizədə Krım və Türkünstan ellərində 1924-cü ildə cərəyan edən hadisələr analiz olunur. Xalid Səid Xocayevin, Vəli Xuluflunun, Fuad Köprülüzadənin, Əlibəy Hüseynzadənin və digərlərinin yeni əlifba ilə bağlı fikirləri, mövqeləri araşdırılır. Xalid Səid Xocayevin, Cəlil Məmmədquluzadənin, Vəli Xuluflunun, Qasım Tınistanovun Birinci Türkoloji Qurultay ərəfəsində və ondan sonrakı dövrdə türkoloji düşüncənin inkişafında oynadıqları rola və tarixi xidmətə böyük önəm verilir.”

Professor B.Xəlilovun “Zamanın sınağından keçənlər...” adlı kitabı 2016-cı ildə “Adiloğlu” nəşriyyatında 252 səhifə həcmində 500 tirajla çap olunmuşdur. Kitabın redaktoru f.e.d, professor F.Rzayev, rəyçiləri f.e.d., dosent Y.Qəhrəmanova və f.e.d., dosent C.Allahverdiyevdir. Kitabda müxtəlif illərdə yazılmış 36 məqalə öz əksini tapmışdır.

“Kitabda Qulu Xəlilov, Mirzə İbrahimov, Mir Cəlal, Mehdi Hüseynlə bağlı hadisələr verilir. Bundan başqa, Cəlil Məmmədquluzadə üslubundan qidalanan publisistik məqalələr, o cümlədən təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyasının əsas hədəfləri təhlil olunur. Həm də həyat, cəmiyyət, dünya ilə bağlı zamanın sınağından keçmiş hadisələr özünə yer alır.

Kitabda Gəmiqaya-Qobustan əlifbası, özündə tarixi yaşadan daşlarla bağlı məqalələr və mən-biz, sən-siz, o-onlar barədə deyimlər – zamanın sınağından çıxan deyimlər, məhz müəllifin deyimləri verilir”.

B.Xəlilovun 2016-cı ildə çap olunan kitablarından biri də “Müasir Azərbaycan dilinin morfolojiyası” dərslisinin I hissəsidir.

Dərslik 5 başlıq, 14 yarımbaşlıq və 56 paraqraftan ibarətdir. Vəsait “Papirus NP” nəşriyyatında 286 səhifə həcmində çap olunmuşdur. Dərsliyin elmi redaktoru f.e.d., professor H.Mirzəyev və AMEA-nın müxbir üzvü f.e.d., professor N.Cəfərov, rəyçiləri f.e.d., professor V.Əliyev və f.e.d., professor C.Cəfərovdur.

Kitab proqramın tələblərinə uyğun şəkildə yazılmış və iki hissədən ibarət olması nəzərdə tutulmuşdur.

Kitabın I hissəsində qrammatika haqqında məlumat verilir və qrammatikanın növlərindən, qrammatik anlayışlardan, qrammatik quruluşdan, qrammatikanın dilçiliyin digər şöbələri ilə əlaqəsindən, qrammatikanın morfolojiya şöbəsi və morfolojiyanın növlərindən, morfem anlayışından, kök və şəkilçi morfemdən, əsasdən, şəkilçilərin növlərindən, söz kökünə şəkilçi qoşulduqda baş verən morfonoloji hallardan bəhs olunur. Nitq hissələrinin təsnifi ilə bağlı mövcud fikirlər saf-çürük edilir, o cümlədən ümumi qrammatik kateqoriyalar geniş şərhini və izahını tapır.

B.Xəlilovun 2016-cı ildə nəşr olunan kitablarından biri də “Müasir Azərbaycan dilinin morfolojiyası” dərsliyinin II hissəsidir. Kitab 30 başlıqdan və 56 paraqraftan ibarətdir. Kitab “Papirus NP” nəşriyyatında 352 səhifə həcmində nəşr olunmuşdur. Vəsaitin elmi redaktorları AMEA-nın müxbir üzvü f.e.d., professor N.Cəfərov və f.e.d., professor H.Mirzəyevdir. Kitabın rəyçiləri f.e.d., professor V.Əliyev və f.e.d., professor C.Cəfərovdur.

Kitabın iki hissədən ibarət olan bu II hissəsi də proqramın tələblərinə uyğun şəkildə yazılmışdır.

Kitabın II hissəsində əsas, köməkçi, xüsusi və qeyri-müəyyən nitq hissələri geniş şərhini tapır.

B.Xəlilovun “Nitq mədəniyyəti” adlı metodiki vəsaiti 2016-cı ildə ADPU-nun mətbəəsində 41 səhifə həcmində 300 nüsxə tirajla çap olunmuşdur. Vəsait 19 başlıqdan ibarətdir. Vəsaitin elmi redaktoru f.e.d., professor C.Cəfərov, rəyçiləri f.e.d., professor A.Bayramov və f.e.d., M.Hüseynovdur.

Metodik vəsait orta ümumtəhsil məktəblərinin müəllim və şagirdləri üçün nəzərdə tutulmuşdur. Pedaqoji proses zamanı şagirdlərin nitqinin və düzgün tələffüzünün formalaşmasında bu vəsaitdən istifadə faydalı hesab olunur.

B.Xəlilovun “Nitq mədəniyyəti” adlı (təkmilləşdirilmiş II nəşri) metodiki vəsaiti 2017-ci ildə ADPU-nun nəşriyyatında 105 səhifə həcmində 200 nüsxə tirajla çap olunmuşdur. Vəsait 21 başlıqdan ibarətdir. Vəsaitin elmi redaktorları f.e.d., professor C.Cəfərov, f.ü.f.d.B.Eminli, rəyçiləri f.e.d., professor A.Bayramov və f.e.d., M.Hüseynovdur.

Metodik vəsait orta ümumtəhsil məktəblərinin müəllim və şagirdləri üçün nəzərdə tutulmuşdur. Pedaqoji proses zamanı şagirdlərin nitqinin və düzgün tələffüzünün formalaşmasında bu vəsaitdən istifadə faydalı hesab olunur.

B.Xəlilovun 2017-ci ildə nəşr olunan kitablarından biri də “Müasir Azərbaycan dili” dərsliyinin sintaksis bölməsidir. Kitab 31 başlıqdan və 270 paraqraftan ibarətdir. Kitab “Adiloğlu” nəşriyyatında 428 səhifə həcmində nəşr olunmuşdur. Vəsaitin redaktoru AMEA-nın müxbir üzvü f.e.d., professor N.Cəfərovdur. Kitabın rəyçiləri f.e.d., professor M.Məmmədli və f.e.d. S.Zeynalovdur.

Dərslik Müasir Azərbaycan dili fənninin sintaksis şöbəsi proqramının tələbinə uyğun yazılmışdır. Burada sintaksisə giriş,

sintaktik əlaqələr, söz birləşmələri, cümlə, cümlənin məqsəd və intonasiyaya görə növləri, cümlə üzvləri (mübtəda, xəbər, tamamlıq, təyin, zərflək), əlavələr, xüsusiləşmələr, cümlə bütöv və yarımçıq cümlələr, söz-cümlə, qrammatik cəhətdən cümlə üzvləri ilə bağlı olmayan sözlər və birləşmələr, mürəkkəb cümlə, tabesiz və tabeli mürəkkəb cümlə və onların növləri, qarışıq tipli mürəkkəb cümlələr, cümlə üzvlərinin sırası, mürəkkəb sintaktik bütöv-mətn, vasitəli və vasitəsiz nitq, durğu işarələri barədə ətraflı məlumat verilir.

Bu elə həmin Buludxandır, buludlar qədər ucalan.

Bu elə həmin Buludxandır, elmin yüksək zirvələrinə ucalan.

Bu elə həmin Buludxandır, ana dilimizi ucaldan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Azərbaycan dilində təkhecalı feillərin əsasında duran ilkin köklərin fonosemantik inkişafı”ni yazan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Azərbaycan dilində ikihecalı feillərin fonosemantik inkişafı” kitabını qələmə alan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Feillərin ilkin kökləri”ni yazan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultay” kitabını nəşr etdirən.

Bu elə həmin Buludxandır, “Müasir Azərbaycan dilinin morfologiyası”ni yazan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Türkologiyanın intibah dövrü” dərsliyini qələmə alan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Müasir Azərbaycan dilinin morfologiyası” kitabının II hissəsini yazan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Azərbaycan dili, dünən, bu gün” əsərini çap etdirən.

Bu elə həmin Buludxandır, “Türkologiyaya giriş” kitabını qələmə alan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya, orfoepiya” dərsliyini qələmə alan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Müasir Azərbaycan dilinin morfologiyası” kitabının I hissəsini qələmə alan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Ömrün ləpirləri”ni yazan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası”ni yazan.

Bu elə həmin Buludxandır, “224 qədim türk sözü” kitabını qələmə alan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Türkün hikmət xəzinəsi”ni yazan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Filologiya fakültəsinin 90 illik tarixi”ni qələmə alan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Azərbaycan dili milli varlığımızdır, sərvətimizdir” kitabını oxuculara çatdırən.

Bu elə həmin Buludxandır, “Dil, ədəbiyyat, mədəniyyət” kitabını ərsəyə gətirən.

Bu elə həmin Buludxandır, “Dil-söz çələngi”ni yazan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Azərbaycan dilinin antologiyası” kitabını yazan.

Bu elə həmin Buludxandır, görkəmli ədəbiyyatşünas, yazıçı İsmayıl Şıxlının xatirəsinə “İsmayıl Şıxlının dilçilik görüşləri” adlı kitabını yazan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Bəyaz doğulan şeirlər” kitabını yazan.

Bu elə həmin Buludxandır, filosof şair B.Vahabzadəyə həsr olunmuş “Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşləri” kitabını qələmə alan.

Bu elə həmin Buludxandır, əziz müəllimi olmuş “İsmayıl Şıxlı: müəllim haqqında müəllim sözü” kitabını qələmə alan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Dil mədəniyyəti” kitabını yazan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Əbədiyaşar ədəbiyyat” kitabını qələmə alan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Türkölogiyanın tarixi: XX əsrin 20-30-cu illəri” kitabını yazan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Zamanın sınağından keçənlər” kitabını qələmə alan.

Bu elə həmin Buludxandır, “Ağlın zirvəsində sönən bir çıraq” kitabını oxuculara çatdırın.

Bu elə həmin Buludxandır, M.F.Köprülünün “Azəri” kitabını tərcümə edən.

Bu elə həmin Buludxandır, Azərbaycan dilinə yeni töhfələr vermiş və gələcəkdə də bu töhfələri inkişaf etdirən.

B.A.Ələsgərov,

*Beynəlxalq Nobel İnformasiya Mərkəzinin
vitse-prezidenti, elmlər doktoru*

BULUDXAN XƏLİLOVUN MÜXTƏLİF İLLƏRDƏ ÇAPDAN ÇIXMIŞ KİTABLARININ BİBLİOQRAFİK TƏSVİRİ, MÜNDƏRİCATI VƏ ANNOTASIYASI

1995

1. Xəlilov, B. Azərbaycan dilində təkhecalı feillərin əsasında duran ilkin köklərin fono-semantik inkişafı (müqayisəli-tarixi istiqamətdə) /Buludxan Xəlilov; elmi red. H.İ.Mirzəyev; rəyçilər: V.H.Əliyev, İ.O.Məmmədov.- Bakı: Azərbaycan Dövlət Kitab Palatası, 1995.- 80 s.

Kitabın içindəkilər:

Giriş

I fəsil. Samit+sait+samit+samit tipində olan təkhecalı feillərin fono-semantik inkişafı

II fəsil. Samit+sait heca tipində olan təkhecalı feillərin fono-semantik inkişafı

III fəsil. Sait+samit+samit heca tipində olan təkhecalı feillərin fono-semantik inkişafı

Nəticə

Annotation: Əsər samit+sait+samit+samit, samit+sait və sait+samit+samit heca tipində olan feillərin təşəkkülünə həsr olunmuşdur. O cümlədən bu heca tipində olan təkhecalı feillərin əsasında duran ilkin köklərin məna tutumu, fono-semantik inkişafı və törəmə sözlərdəki izləri geniş izahını tapmışdır. Yeri gəldikcə, müxtəlif dil

ailələri ilə müqayisələr aparılmışdır. Müəllif kitabda qaldırılan bir sıra məsələlərə qarşı öz prinsipial mövqeyində dayanmışdır. Fikir və mülahizələrini sübut etmək üçün əsərdə adları çəkilən tədqiqatlara, ədəbiyyatlara və mənbələrə əsaslanmışdır.

1996

2. Xəlilov, B. Azərbaycan dilində ikihecalı feillərin fonosemantik inkişafı (müqayisəli-tarixi istiqamətdə) /Buludxan Xəlilov; elmi red. H.İ.Mirzəyev; rəyçilər: C.Ə.Cəfərov, H.K.Quliyev, Q.Ə.Qeybullayev.- Bakı: N.Tusi adına ADPU-nun mətbəəsi, 1996.- 96 s.

Kitabın içindəkilər:

Giriş

I fəsil. Dil və fonosemantika məsələlərinə bir baxış

II fəsil. İkihecalı feillərin təşəkkül etdiyi ilkin köklərin fonosemantik xüsusiyyətləri

Nəticə

İstifadə olunmuş ədəbiyyat və izahlar

Annotasiya: Əsər ikihecalı feillərin təşəkkülündən bəhs edir. Kitabda ikihecalı feillərin formalaşdığı ilkin köklər bərpa edilmiş, onların məna tutumu və törəmə sözlərdəki izləri müəyyənləşmişdir. İlkin köklərin bir çoxu müxtəlif dil ailələri ilə müqayisəyə cəlb olunmuşdur.

İlkin kökdən yaranmış kövdələr və onlardan törəmiş sözlər müxtəsər şəkildə öz izahını tapmışdır. Kökün kövdəyə çevrilməsi prosesindəki ünsürlərin – şəkilçilərin rolu da diqqətdən qaçmamışdır.

1998

3. Xəlilov, B. Feillərin ilkin kökləri (müqayisəli-tarixi istiqamətdə) /Buludxan Xəlilov; elmi red. H.İ.Mirzəyev; rəyçilər: A.Q.Ələkbərov, A.M.Babayev, R.Ə.Rüstəmov.- Bakı: N.Tusi adına ADPU-nun mətbəəsi, 1998.- 222 s.

Kitabın içindəkilər:

Bir neçə söz

I fəsil. Türk dillərinin amorfluqdan iltisacı quruluşa doğru inkişafı

II fəsil. Feillərin heca tipləri (müqayisəli-tarixi istiqamətdə).

Bir hecalı kök feillər

İkihecalı kök feillər

Sait səsdən ibarət kök feillər

İ – kökü

I – kökü

O – kökü

Ö – kökü

Y – kökü

Ü – kökü

E – kökü

A – kökü

III fəsil. Sait+samit heca tipli feillərin fonosemantik inkişafı.

Atmaq

Axmaq

Almaq

Azmaq

Açmaq

Asmaq

Xülasə

İtmək

Xülasə

İçmək

Etmək

Ötmək

Ovmaq

Oymaq

IV fəsil. Samit+sait+samit heca tipli feillərin fonosemantik inkişafı.

Hərəkət anlamlı ilkin kökün törmələri.

Getmək

Gəlmək

Gəzmək

Keçmək

Xülasə

“Görmək” feilinin təşəkkül etdiyi ilkin kök

“Gülmək” feilinin təşəkkül etdiyi ilkin kök

“Kəsmək”, “Qırmaq”, “Qıymaq” feillərinin təşəkkül etdiyi ilkin kök

“Sınmaq” və “Sıxmaq” feillərinin təşəkkül etdiyi ilkin kök.

“Satmaq”, “Saçmaq”, “Salmaq”, “Saymaq” feillərinin təşəkkül etdiyi ilkin kök

“Sormaq”, “Soğmaq”, “Soymaq”, “Sağmaq” feillərinin təşəkkül etdiyi ilkin kök

“Basmaq”, “Baxmaq”, “Batmaq” feillərinin təşəkkül etdiyi ilkin kök

“Boğmaq”, “Burmaq”, “Bükmək”, “Büzmək” feillərinin təşəkkül etdiyi ilkin kök

Xülasə

Səs təqlidli ilkin kökdən yaranmış feillər.

“Bilmək”, “Bitmək”, “Bişmək”, “Biçmək” feillərinin təşəkkül etdiyi ilkin kök

“Doğmaq”, “Dolmaq”, “Donmaq”, “Doymaq” feillərinin təşəkkül etdiyi ilkin kök

“Deşmək”, “Dəlmək”, “Döymək”, “Duymaq”, “Dəymək”, “Dönmək//Çönmək” feillərinin təşəkkül etdiyi ilkin kök

“Yağmaq”, “Yaxmaq”, “Yanmaq”, “Yatmaq”, “Yazmaq”, “Yarmaq” feillərinin təşəkkül etdiyi ilkin kök

“Çalmaq”, “Çapmaq”, “Çaxmaq”, “Çatmaq” feillərinin təşəkkül etdiyi ilkin kök

“Tutmaq” feilinin təşəkkül etdiyi ilkin kök

“Təzmək” feilinin təşəkkül etdiyi ilkin kök

“Tökmək”, “Tikmək” feillərinin təşəkkül etdiyi ilkin kök

“Qonmaq” feilinin təşəkkül etdiyi ilkin kök

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

Şerti işarələr

Annotasiya: Kitab Azərbaycan dilindəki sait+samit və samit+sait+samit heca tipli feillərin təşəkkülünə həsr olunmuşdur. Bu heca tipində olan feillərin təşəkkül tapdığı ilkin köklər bərpa olunmuş və onların bir çoxu müxtəlif dillərlə müqayisə edilərək tutuşdurulmuşdur. Eyni zamanda amorf quruluşlu ilkin köklərin sinkretikliyi də diqqətdən yayınmamışdır. Burada ilkin köklərin amorf luqdan təkamül edərək iltisacı quruluşa yiyələnməsi kimi hallar da təsdiqini tapmışdır.

1999

4. **Xəlilov, B.** Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultay /Buludxan Xəlilov; elmi red. H.Mirzəyev.- Bakı: Elm, 1999.- 183 s.

Kitabın içindəkilər:

- Bir neçə söz
- Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultayın açılışı
- Qurultayın rəyasət heyətinin və rəyasət heyətinin fəxri üzvlərinin seçilməsi
- Qurultayın mandat və redaksiya komissiyalarının, katibliyinin seçilməsi
- Qurultayın proqramı və gündəlik məsələ
- Qurultayın reqlamenti
- Qurultayın açılışı ilə bağlı təbriklər
- Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultayın iclasları
- Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultayın qətnamələri*
- Yeni türk əlifbası barədə qurultayın qətnaməsi
- Türk dillərinin öyrənilməsi və türk dillərinin digər dil ailələri ilə əlaqəsinin öyrənilməsi haqqında qətnamə
- Ana dilinin tədrisi metodikası üzrə qətnamə
- “Türk xalqlarının tarixini öyrənməyin müasir vəziyyəti və yaxın vəzifələri” məruzələri üzrə qətnamə
- Ölkəşünaslıqla bağlı məruzələr üzrə qətnamə
- Türk dillərinin orfoqrafiyası barədə qətnamə
- Təşkilat Komissiyası barədə qətnamə
- Türk dillərində elmi terminlər sistemi barədə qətnamə
- Türkoloji Qurultayın etnoqrafiya komissiyasının qətnaməsi
- Q.Cursinin “Qafqazın türk xalqlarının etnoqrafiyasının öyrənilməsi haqqında” tezisləri
- Türk dillərinin təsnifi barəsində mövcud fikirlər

- Birinci Türkoloji Qurultayda A.Samoylovicinin “Türk dillərinin təsnifinə dair məsələlər” adlı məruzəsi
- A.N.Samoylovic barəsində biobibliografik məlumat
- Türk xalqlarının əlifbalı haqqında məlumat
- Latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasının bərpası haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunu
- Latın qrafikalı Azərbaycan Əlifbasının bərpası haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun qüvvəyə minməsi qaydası barədə Azərbaycan Respublikası Ali Soveti Milli Şurasının qərarı
- Kasım Tınıstanovun Birinci Türkoloji Qurultayda “Yeni əlifbaya keçid haqqında” məruzəsi
- Birinci Türkoloji Qurultayın türk xalqlarının əlifba islahatları haqqında tezisləri
- Kasım Tınıstanovun həyat və yaradıcılığı (1901-1938)
- Türk dillərinin digər dil ailələri ilə qohumluğu barəsində məlumat
- Nikolay Yakovlevic Marr (1864-1934)
- Filip İohan Tabbert Stralenberq (1676-1747)
- Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultayda N.N.Poppenin “Altay dillərinin qarşılıqlı qohumluğu haqqında məsələnin müasir mövqeyi və tarixi” məruzəsi
- Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultayda N.N.Poppenin “Türk dillərinin monqol, tunqus, fin-uqor və samodi dilləri ilə qohumluq əlaqələri barəsində tezisləri”
- Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultayda Qenkonun “Türk dillərinin yafəs dillərinə münasibəti haqqında” məruzəsi
- Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultayın bəzi iştirakçıları barəsində biobibliografik məlumat*
- Nikolay İvanovic Aşmarin
- Baytursunov Əhməd Baytursunovic

İbrahimov Qalimçan Qirfanovic
Malov Serqey Yefimovic
Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultayın nümayəndələrinin
siyahısı

Bülletenlər

№1

№2

№3

№4

Annotasiya: Kitabda qurultayda qaldırılmış bir sıra məsələlərlə bağlı maraqlı tezis və məruzələr verilmişdir. Bunların məzmunun oxucu tərəfindən yaxşı başa düşülməsi üçün türkologiyadakı mövcud nəzəri fikirlərə, o cümlədən şərhələrə də diqqət yetirilmişdir. Bundan əlavə, kitabda Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultayın dörd bülletini rus dilində çap olunmuşdur. Bülletenlərin hər birinin gələcəkdə elmi-tədqiqat işi kimi, həm də kurs, diplom işlərinin mövzusu kimi tədqiq və təhlil edilməsi vacibdir.

2000

5. Xəlilov, B. Müasir Azərbaycan dilinin morfolojiyası /Buludxan Xəlilov; ADPU-nun Müasir Azərbaycan dili kafedrası.- Bakı: Elm, 2000.- Hissə 1.- 280 s.

Kitabın içindəkilər:

QRAMMATİKA

Qrammatika haqqında məlumat

Qrammatikanın növləri

Qrammatik anlayışlar

Qrammatik quruluşun əlamətdar cəhətləri

Qrammatikanın dilçiliyin digər şöbələri ilə əlaqəsi

MORFOLOGİYA

1. Amorf morfolojiyası

2. Aqqlütinativ (iltisəqi) morfolojiyası

3. Flektiv morfolojiyası

4. İnkorporlaşan morfolojiyası

Morfolojiyanın növləri

Morfem anlayışı

Kök

Əsas

ŞƏKİLÇİLƏR

Şəkilçilərin mənasına görə növləri

Sözdüzəldici şəkilçilər

Sözdəyişdirici şəkilçilər

Sözdüzəldici şəkilçilərlə sözdəyişdirici şəkilçilərin fərqli xüsusiyyətləri

Formadüzəldici şəkilçilər

Şəkilçilərin dil mənşəyinə görə növləri

1) Azərbaycan dilinin özünəməxsus şəkilçiləri

2) Dilimizə fars dilindən keçmiş şəkilçilər

3) Dilimizə ərəb dilindən keçmiş şəkilçilər

4) Dilimizə rus dilindən keçmiş şəkilçilər

Şəkilçilərin işləkliyinə, məhsuldarlığına görə növləri

1) Məhsuldar şəkilçilər

2) Qeyri-məhsuldar şəkilçilər

Sözün tərkibində tutduqları mövqeyə görə şəkilçilərin növləri

Ön şəkilçilər

Orta şəkilçilər

Son şəkilçilər

Omonim şəkilçilər

Sözün kökünə şəkilçilər qoşulduqda baş verən morfonoloji hallar

Səsartımı

Səsdüşümü

Söz kökünə şəkilçi qoşulduqda baş verən səs keçidləri

Söz kökləri ilə şəkilçi münasibətində fonetik əlaqələr

NİTQ HİSSƏLƏRİNİN TƏSNİFİ

Nitq hissələrinin təsnifi prinsipləri

Nitq hissələrinin təsnifi barəsində fikirlərində xülasəsi.

Nitq hissələrinin təsnifi

Əsas nitq hissələri

Köməkçi nitq hissələri

Xüsusi nitq hissələri

ÜMUMİ QRAMMATİK KATEQORİYALAR

Hal kateqoriyası

Adlıq hal

Yiyəlik hal

Təsirlik hal

Yönlük hal

Yerlik hal

Çıxışlıq hal

MƏNSUBİYYƏT KATEQORİYASI

Mənsubiyyət kateqoriyasının ifadə üsulları

a) Morfoloji üsul

b) Sintaktik üsul

ŞƏXS KATEQORİYASI

KƏMİYYƏT KATEQORİYASI

Kəmiyyət kateqoriyasının ifadə üsulları

1. Leksik üsulla kəmiyyətin ifadəsi

2. Morfoloji üsulla kəmiyyətin ifadəsi

3. Sintaktik üsulla kəmiyyət kateqoriyasının ifadəsi

İNKARLIQ KATEQORİYASI

1. Leksik vasitələrlə inkarlığın ifadəsi

2. Morfoloji vasitələrlə inkarlığın ifadəsi

3. Sintaktik vasitələrlə inkarlığın ifadəsi

Annotasiya: Kitab proqramın tələblərinə uyğun şəkildə yazılmış və iki hissədən ibarət olması nəzərdə tutulmuşdur.

Kitabın I hissəsində qrammatika haqqında məlumat verilir və qrammatikanın növlərindən, qrammatik anlayışlardan, qrammatik quruluşdan, qrammatikanın dilçiliyin digər şöbələri ilə əlaqəsindən, qrammatikanın morfolojiya şöbəsindən və morfolojiyanın növlərindən, morfem anlayışından, kök və şəkilçi morfemdən, əsasdan, şəkilçilərin növlərindən, söz kökünə şəkilçi qoşulduqda baş verən morfoloji hallardan bəhs olunur. Nitq hissələrinin təsnifi ilə bağlı mövcud fikirlər saf-çürük edilir, o cümlədən ümumi qrammatik kateqoriyalar geniş şərhini və izahını tapır.

2001

6.Xəlilov, B. Türkologiyanın intibah dövrü /Buludxan Xəlilov; red. H.İ.Mirzəyev; rəyçilər: V.Əliyev, C.Cəfərov, A.Bayramov.- Bakı: Adiloğlu, 2001.- 173 s.

Kitabın içindəkilər:

Giriş

XIX əsrdə milli türkologiya

1. XIX əsrin milli türkoloqları

2. Milli türkoloq Nikolay Fyudoroviç Katanovun həyatı: uşaqlıq və gənclik illəri

3. Milli türkoloq N.F.Katanovun tərcümeyi-halı

XIX-XX əsrin bəzi türkoloqları

1. İqnats Kunoş və türk xalqları ədəbiyyatı

2. Misirdə yaşamış türkoloq Mustafa Nürəddin
XIX-XX əsrdə (30-cu illərə qədər) türkologiyada Azərbaycanşünaslıq məsələləri

1. Azərbaycanşünaslığa bir baxış
XIX-XX əsrdə (30-cu illərə qədər) türkologiya sahəsində irəliləyişlər və əlifba məsələsi

1. Türkologiya sahəsindəki irəliləyişlər
2. M.F.Axundov və əlifba məsələsi
3. XX əsrdə (20-30-cu illərdə) latın qrafikalı əlifba uğrunda mübarizə

4. Latın qrafikalı əlifbaya keçmək uğrunda mübarizənin tarixindən (1927-ci il, 3-7 iyun)

I Türkoloji qurultay-türkologiyanın intibah dövrü.

1. I Türkoloji qurultay da bizim tariximizdir.
2. I Türkoloji qurultaya hazırlıq barəsində.
3. I Türkoloji qurultay Azərbaycanı münasib yer kimi seçdi.
4. I Türkoloji qurultayda bəzi türkoloqların əlavə məruzələri.

- a) professor S.Y.Malovun əlavə məruzəsi.
- b) professor A.N.Qenkonun əlavə məruzəsi.
- c) professor N.Y.Aşmarinin əlavə məruzəsi.
- ç) professor N.N.Poppenin əlavə məruzəsi.
- d) professor B.Çobanzadənin əlavə məruzəsi.

5. I Türkoloji qurultay və Türkiyə.
6. I Türkoloji qurultay və türk cümhuriyyətləri.
7. I Türkoloji qurultayın Yakutiyaadan gəlmiş nümayəndəsi. N.İ.Baraxov və digərləri.

Türkologiya: Türkiyə və türklər XX əsrin 20-ci illərinin müstəvisində

Türkologiyanın XX əsrin 20-ci illərindəki itkisi: P.M.Meliorski, V.L.Tomsen

Annotasiya: “Türkologiyanın intibah dövrü” adlı kitabda XIX əsrdən başlayaraq XX əsrin 30-cu illərinə qədərki dövrdə milli türkologiyamızın bir sıra məsələlərinə geniş yer verilir. XIX əsrin, eləcə də XX əsrin (30-cu illərə qədər) milli türkoloqlarının bir qisminin türkologiya sahəsindəki fəaliyyətlərinə diqqət yetirilir. Bundan başqa, kitabda milli türkoloqların Azərbaycanşünaslığa dair gördükləri işlər saf-çürük olunur.

Kitabda XIX-XX əsrdə (30-cu illərə qədər) türkologiya sahəsindəki uğurlar, həm də əlifba məsələsi öz əksini tapır. Xüsusilə, M.F.Axundovun əlifba uğrunda apardığı mübarizənin bəzi məqamları təhlil olunur. Arxiv materiallarına istinad olunaraq latın qrafikalı əlifbaya keçmək uğrunda aparılan mübarizənin tarixi kökləri tədqiq edilir.

Kitabda həm də I Türkoloji qurultay türkologiyasının intibah dövrü kimi xarakterizə olunur. Bu mötəbər qurultayın türk xalqlarının tarixində və türkologiyasının inkişafında oynadığı rol əhatəli şəkildə təhlilini tapır.

2003

7. Xəlilov, B. Azərbaycan dili: 6-7-ci siniflər üçün dərslik / Buludxan Xəlilov, Bəşir Əhmədov, Ağamusa Axundov; elmi red.: N.Cəfərov, Y.Seyidov; rəyçilər: Ə.Abbasov, T.Əsədova.- Bakı: Təhsil, 2003.- 256 s

Kitabın içindəkilər:

IV sinif

V sinifdə keçirilmişlərin təkrarı

Morfologiya

§ 1. Qrammatika haqqında ümumi məlumat

Nitq hissələri

§ 2. Nitq hissələri haqqında ümumi məlumat

Əsas nitq hissələri

§ 3. İsim

§ 4. Sadə və düzəltmə isimlər

§ 5. İsimdən düzələn düzəltmə isimlər

§ 6. Hərəkət bildirən sözlərdən (feildən) düzələn düzəltmə isimlər

§ 7. İsim düzəldən şəkilçilərin yazılışı

§ 8. Mürəkkəb isimlərin əmələ gəlmə yolları və yazılışı

§ 9. Ümumi və xüsusi isimlər

§ 10. Tək və cəm isimlər

§ 11. İsmnin mənsubiyyətə görə dəyişməsi

§ 12. İsmnin hallanması

§ 13. İsmnin yiyəlik halı

§ 14. İsmnin yönlük halı

§ 15. İsmnin təsirlik halı

§ 16. İsmnin yerlik halı

§ 17. İsmnin çıxışlıq halı

§ 18. Sifət

§ 19. Sifətlərin quruluşca növləri

§ 20. Düzəltmə sifətlərin əmələ gəlməsi

§ 21. Feildən düzələn sifətlər

§ 22. Sifət düzəldən şəkilçilərin yazılışı və tələffüzü

§ 23. Mürəkkəb sifətlərin əmələ gəlməsi və yazılışı

§ 24. Sifətin müqayisə dərəcələri

§ 25. Sifətin adi və azaltma dərəcələri

§ 26. Sifətin çoxaltma dərəcəsi

§ 27. Sifətin isim kimi işlənmə bilməsi

§ 28. Sifətə aid keçilmişlərin təkrarı və sistemləşdirilməsi

§ 29. Say

§ 30. Sayların quruluşca növləri

§ 31. Sayın mənə növləri

§ 32. Miqdar sayları

§ 33. Sıra sayları

§ 34. Sayın isim kimi işlənməsi

§ 35. Səyə aid keçilmişlərin təkrarı və sistemləşdirilməsi

§ 36. Əvəzlilik

§ 37. Şəxs əvəzlilikləri

§ 38. Qeyri-müəyyənlik bildirən əvəzliliklər

§ 39. İşarə əvəzlilikləri

§ 40. Sual əvəzlilikləri

§ 41. Təyini əvəzliliklər

§ 42. Əvəzliyə aid keçilmişlərin təkrarı və sistemləşdirilməsi

§ 43. VI sinifdə keçilmişlərin təkrarı və sistemləşdirilməsi

VII SİNİF

§ 1. VI sinifdə keçilmişlərin təkrarı

§ 2. Feil

§ 3. Feilin quruluşca növləri

§ 4. Düzəltmə feillər

§ 5. Mürəkkəb feillər

§ 6. Feilin təsdiq və inkarı

§ 7. Təsirli və təsirsiz feillər

§ 8. Feilin qrammatik mənə növləri.

§ 9. Məlum növ

§ 10. Məchul növ

§ 11. Qayıdış növ

§ 12. Qarşılıq növ

§ 13. İcbar növ

§ 14. Feilin təsriflənən və təsriflənməyən formaları.

§ 15. Feilin zamanları

FEİLİN FORMALARI

§ 16. Feilin əmr şəkli

§ 17. Feilin xəbər şəkli

§ 18. Feilin arzu şəkli

§ 19. Feilin vacib şəkli

§ 20. Feilin lazım şəkli

§ 21. Feilin şərt şəkli

§ 22. Feilin təsriflənən formalarına aid keçilmişlərin təkrarı və sistemləşdirilməsi

FEİLİN TƏSRİFLƏNMƏYƏN FORMALARI

§ 23. Məsdər

§ 24. Feili sifətlər

§ 25. Feili sifət düzəldən şəkilçilər

§ 26. Feili sifətin substantivləşməsi (isimləşməsi)

§ 27. Feili bağlamalar

§ 28. Feili bağlama şəkilçiləri

§ 29. Feilin təsriflənməyən formalarına aid keçilmişlərin təkrarı və sistemləşdirilməsi

§ 30. İdi, imiş köməkçi feilləri

§ 31. İdi, imiş köməkçi feillərinin feilin zamanları və şəkilləri ilə işlənməsi

§ 32. Zərf

§ 33. Zərflərin quruluşca növləri

§ 34. Düzəltmə zərflərin əmələ gəlməsi

§ 35. Mürəkkəb zərflərin əmələ gəlməsi

§ 36. Zərfin mənaca növləri

§ 37. Zərfin digər nitq hissələrindən fərqləndirilməsi

§ 38. Zərfə aid keçilmişlərin təkrarı və sistemləşdirilməsi
KÖMƏKÇİ NİTQ HİSSƏLƏRİ

§ 39. Qoşma

§ 40. İsmi yiyəlik halı ilə işlənən qoşmalar

§ 41. İsmi yönlük halı ilə işlənən qoşmalar

§ 42. İsmi çıxışlıq halı ilə işlənən qoşmalar

§ 43. Qoşmaların orfoqrafiyası

§ 44. Qoşmaların digər nitq hissələrindən fərqləndirilməsi

§ 45. Bağlayıcı.

§ 46. Bağlayıcıların mənaca növləri

§ 47. İlə köməkçi sözü qoşma və bağlayıcı kimi

§ 48. Bağlayıcılardan əvvəl və ya sonra vergülün işlədilməsi

§ 49. Bağlayıcıların fərqləndirilməsi

§ 50. Ədat

§ 51. Ədatların mənaca növləri

§ 52. Ədatların digər nitq hissələrindən fərqləndirilməsi

§ 53. Ədatların orfoqrafiyası

§ 54. Modal sözlər

§ 55. Modal sözlərin qrammatik mənə növləri

§ 56. Modal sözlərin orfoqrafiyası və onlarda vergül işarəsinin işlədilməsi

§ 57. Nida

§ 58. Nidaların orfoqrafiyası

§ 59. VI-VII siniflərdə keçilmişlərin təkrarı və sistemləşdirilməsi

8. Xəlilov, B. Müasir Azərbaycan dilinin morfolojiyası /Buludxan Xəlilov; red.: N.Cəfərov, H.Mirzəyev; rəyçilər: V.Əliyev, C.Cəfərov.- Bakı: Adiloğlu, 2003.- Hissə 2.- 354 s

Kitabın içindəkilər:

İSİM

İsmi bir nitq hissəsi kimi səviyyələndirən xüsusiyyətlər

İsmi tərif

İsmi sualları

İsmlərin leksik mənasına görə növləri

İsmi quruluşca növləri

Sadə ismlər

Düzəltmə ismlər

Mürəkkəb ismlər

SİFƏT

Sifəti lüğəvi məna qrupları

Sifəti formal əlamətləri

Sifəti digər nitq hissələri içərisində yeri

Əsli və nisbi sifətlər

Sifəti substantivləşməsi

Sifəti quruluşca növləri

Sadə sifətlər

Düzəltmə sifətlər

Mürəkkəb sifətlər

Sifəti dərəcələri

Sifəti dərəcələrinin sayı barəsində fikirlərin xülasəsi

Adi dərəcə

Çoxaltma dərəcəsi

Azaltma dərəcəsi

SAY

Say haqqında ümumi məlumat

Sayın özünəməxsus xüsusiyyətləri

Sayların mənaca növləri

Miqdar sayları

Sıra sayları

Rəqəmlər

Saymənalı sözlər

Sayların sakramentallığı

Sayköklü sözlər

Başqa dillərdən dilimizə keçən saylar

ƏVƏZLİK

Əvəzliyin özünəməxsus xüsusiyyətləri

Əvəzliyin növləri

Şəxs əvəzliləri

İşarə əvəzliyi

Sual əvəzliyi

Qeyri-müəyyən əvəzlik

Təyini əvəzlik

İnkər əvəzliyi

Nisbi əvəzlik

FEİL

Feili bir nitq hissəsi kimi səciyyələndirən xüsusiyyətlər

Feilin quruluşu

Feilin quruluşu barəsində fikirlərin xülasəsi

Sadə feillər

Düzəltmə feillər

Mürəkkəb feillər

Feilin növləri

Feilin lüğəvi məna növləri

Feilin əsas məna növü: Təsirlik-təsirsizlik kateqoriyası

Feilin qrammatik məna növləri

Feilin qrammatik məna növləri barəsində fikirlərin xülasəsi

Feilin qrammatik məna növlərində iş, hal, hərəkətlə subyekt arasındakı münasibət

Məlum növ

Məchul növ

Qayıdış növ

Qarşılıqlı növ

Müştərək növ

İcbar növ

Feilin zaman kateqoriyası

Keçmiş zaman

Şühudi keçmiş zaman

Nəqli keçmiş zaman

İndiki zaman

Gələcək zaman

Qəti gələcək zaman

Qeyri-qəti gələcək zaman

Feilin tərz kateqoriyası

Feilin formaları

Feilin təsriflənən formaları

Feilin əmr forması

Feilin arzu forması

Feilin vacib forması

Feilin şərt forması

Feilin lazım forması

Feilin davam forması

Feilin bacarıq forması

Feilin sual forması

Feilin təsriflənməyən formaları

Məsdər

Məsdərin feilə məxsus xüsusiyyətləri

Məsdərin ismə məxsus xüsusiyyətləri

Feili sifət

Feili sifətin morfoloji göstəriciləri

Feili sifətin feillə oxşar və fərqli xüsusiyyətləri

Feili sifətin sifətlə oxşar və fərqli xüsusiyyətləri

Feili sifətin feildən düzələn düzəltmə sifətlərin fərqli xüsusiyyətləri

Feili bağlama

Feili bağlamaların morfoloji göstəriciləri

Feili bağlamanın feillə oxşar və fərqli xüsusiyyətləri

Feili bağlamanın zərflə oxşar və fərqli xüsusiyyətləri

Feili bağlamanın feili sifət və məsdər arasında yeri

ZƏRF

Zərf haqqında məlumat

Azərbaycan dilçiliyində zərflə bağlı bəzi məqamlar

Zərfin quruluşca növləri

Sadə zərflər

Düzəltmə zərflər

Mürəkkəb zərflər

Zərfin lüğəvi məna növləri

KÖMƏKÇİ NİTQ HİSSƏLƏRİ

Qoşma

Qoşmanın mənşəyinə görə növləri

Qoşmanın məna növləri və qoşulduğu hallar

BAĞLAYICI

Bağlayıcıların təsnifi

Sintaktik vəzifəsinə görə bağlayıcının növləri

Mənasına görə bağlayıcıların təsnifi

ƏDAT

Ədatların quruluşca növləri

Ədatların mənaca növləri

XÜSUSİ NİTQ HİSSƏLƏRİ

Nida

Nidanın digər nitq hissələrindən fərqi

Nidanın köməkçi nitq hissələrindən fərqi

Nidanın təqlidi sözlərə oxşarlığı və fərqi

Nidanın modal sözlərdən fərqi

Mənşəyinə görə nidaların növləri

Leksik mənasına görə nidaların növləri

Nidaların quruluşu

Nidaların substantivləşməsi

Nidaların sözyaradıcılığında rolu

Təqlidi sözlər

Təqlidi sözlərin mənə qrupları

Təqlidi sözlərin quruluşu

Modal sözlər

Modal sözlərin mənə növləri

Modal sözlərin quruluşu

QEYRİ-MÜƏYYƏN NİTQ HİSSƏLƏRİ

İmperativ sözlər

İmperativ sözlərin mənəsi

İmperativ sözlərin quruluşu

Uşaq sözləri

Ritmik sözlər

Annotasiya: Kitabın iki hissədən ibarət olan bu II hissəsi də proqramın tələblərinə uyğun şəkildə yazılmışdır.

Kitabın II hissəsində əsas, köməkçi, xüsusi və qeyri-müəyyən nitq hissələri geniş şərhini tapır

2004

9. Xəlilov, B. Azərbaycan dili: dünən, bu gün /Buludxan Xəlilov; rəyçilər: S.Məmmədov, M.Hüseynov.- Bakı: Adiloğlu, 2004.- 232 s.

Kitabın içindəkilər:

I FƏSİL.

Türkoloji düşüncəmizdə türkçülük, azərbaycançılıq: dünən, bu günü

I. 1. Türk sözü

I. 2. Əski türkcədən diferensiaslaşmanın səbəbləri

I. 3. Az, Xəzər, oğuz

I. 4. Azəri, tatar

I. 5. Azərbaycan

I. 6. Azərbaycanşünaslığın bəzi problemləri: dünən, bu gün

II FƏSİL

Minilliklərin qəhrəmanlıqla dolu yaddaş tarixi: dilimizin tarixinə, əbədi-bədii irsimizə münasibət

II. 1. “Kitabi Dədə Qorqud” dastanlarında Altay və Hun dövrlərinin izləri

II. 2. Minilliklərin qəhrəmanlıqla dolu yaddaş tarixi: repressiyadan bəraətə doğru

III FƏSİL

Azərbaycan dilinin tətbiqi: problemlər, qayğılar

III. 1. Azərbaycan dilinin tətbiqi işinə diqqəti artırmaq

III. 2. Dilimiz diriliyimizdir

III. 3. Azərbaycan dili milli varlığımızdır

Annotasiya: Kitabda türkoloji düşüncəmizdə türkçülüyün, azərbaycançılığın dünəni, bu günü təhlil olunur. Əski türkcədən difrensiallaşmanın səbəbləri öz izahını tapır. Eyni zamanda *Az, Xəzər, Oğuz, Azəri, Tatar, Azərbaycan* sözlərinin izahı ilə yanaşı, onların tarixi tələbatla bağlı işlənmə imkanlarına da aydınlıq gətirilir və azərbaycanşünaslığın bir sıra problemlərinə xüsusi yer ayrılır.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının ideoloji istiqamətdə apardığı kursun tələblərinə və milli marağımıza, milli məfkurəmizə uyğun şəkildə ədəbi-bədii irsimizin, yaddaş tariximizin bəzi qaranlıq məqamları təhlil olunur. Bu mənada “Kitabi-Dədə Qorqud”un Sovetlər İttifaqı dövründə sovet ideologiyasının tələblərinə uyğun repressiya olunmasının kökləri, eləcə də həmin dövrdə Azərbaycan dilinə qarşı yönəlmiş təqib və təzyiqlərin səbəbləri geniş izahını tapır. Ədəbi-bədii irsimizə sovet rejiminin qərəzli mövqeyi ilə dilimizə qarşı tuşlanmış qərəzli münasibətin bir-biri ilə əlaqəli olduğu göstərilir və o dövrdə Azərbaycan dilinin repressiyaya məruz qaldığı diqqətdən yayınmır.

Kitabda Azərbaycan dilinin tətbiqi ilə bağlı bu gün qarşıya çıxan problemlər, qayğılar faktlar əsasında, obyektiv və real təhlil düşüncəsi ilə verilir.

2006

10. Xəlilov, B. Türkologiyaya giriş /Buludxan Xəlilov; red. N.Cəfərov; rəyçilər: V.Əliyev, A.Bayramov.- Bakı: Nurlan, 2006.- 384 s.

Kitabın içindəkilər:

Giriş

I fəsil. Dillərin morfoloji təsnifi

- 1) Amorf dillər
- 2) Aqqlütinativ (iltisaqi) dillər
- 3) İnkorporlaşan dillər

II fəsil. Türk dillərinin digər dil ailələri ilə qohumluğu barəsində məlumat

- Ural-Altay cərəyanı
- Altay cərəyanı
- Skif dillər cərəyanı
- Turan dillər cərəyanı

III fəsil. Ural-Altay nəzəriyyəsinin əmələ gəlməsi və Ural-Altay dillərinin öyrənilməsi

IV fəsil. Ural-Altay nəzəriyyəsi müasir mərhələdə

Ural-Altay dillərinə aid yeni işlər

Ural və hind-avropa dillərinin qohumluğu haqqında ehtimal

Qohum dillərin müqayisəli-tarixi öyrənilməsində quruluş linqvistikasının dəyişməsi metodu barəsində

N.N.Poppenin “Altay dillərinin qarşılıqlı qohumluğu haqqında məsələnin müasir mövqeyi və tarixi” məruzəsi

N.N.Poppenin “Türk dillərinin monqol, tunqus, fin-uqor və samodi dilləri ilə qohumluq əlaqələri” barəsində tezisləri

V fəsil. Ural-Altay dil ailəsi və onun təsnifi

Ural dilləri:

- a) uqro-fin, yaxud fin-uqor dilləri
- b) samodi dilləri

Altay dilləri:

- a) monqol dilləri
- b) tunqus-mancur dilləri
- c) türk dilləri

VI fəsil. Ural-Altay dillərinin təsnifatının ümumiləşməsi, bu dilin formalaşması və bu nəzəriyyənin qiymətləndirilməsi

Ural-Altay dillərinin təsnifatının ümumiləşməsinə təşəbbüs

Ural-Altay dillərinin formalaşması

Ural-Altay dillərinin dil əsas kimi formalaşması və onların ərazi cəhətdən ayrılması haqqında

Ural-Altay nəzəriyyəsinin məzmunu, onun əsaslandırılması və qiymətləndirilməsi

VII fəsil. Türk dillərinin tarixi

Ən qədim türk dövrü

Qədim türk dövrü

Orta türk dövrü

Yeni türk dövrü

Ən yeni türk dövrü

Türk xalqlarının tarixində mövcud olan əsas imperatorluqlar, dövlətlər, bəyliklər, atabəyliklər, xanlıqlar, cümhuriyyətlər, respublikalar

VIII fəsil. Türk dillərinin quruluşu

Türk dillərinin fonetik quruluşu

Türk dillərinin leksik quruluşu

Türk dillərinin morfoloji quruluşu

Türk dillərinin sintaktik quruluşu

IX fəsil. Türk dillərinin təsnifi və geneoloji bölgüsü

Türk dillərinin təsnifi barəsində mövcud fikirlər

Türk dillərinin təsnifi tarixi

Türk dillərinin geneoloji bölgüsü

X fəsil. Oğuz qrupu türk dilləri

Azərbaycan dili

Türk dili

Türkmən dili

Qaqauz dili

Balkan türklərinin dili

Axısqa (Mesxeti) türklərinin dili

XI fəsil. Qıpçaq qrupu türk dilləri

Qazax dili

Qaraqalpaq dili

Qırğız dili

Altay dili

Noqay dili

Kırım-tatar dili

XII fəsil. Bulqar qrupu türk dilləri

Kazan-tatar dili

Başqırd dili

Qaraçay-balkar dili

Kumuq dili

Karaim dili

XIII fəsil. Karluq-uyğur qrupu türk dilləri

Özbək dili

Yeni uyğur dili

Sarı uyğur dili

Salar dili

XIV fəsil. Uyğur-oğuz qrupu türk dilləri

Tuva dili

Tofalar (karakas) dili

Xakas dili

Şor dili

Barabin və Çulım tatarlarının dili

XV fəsil. Çuvaş və Yakut dilləri

Çuvaş dili

Yakut dili

XVI fəsil. Türk xalqlarının əlifbaları haqqında məlumat.

XVII fəsil. I Türkoloji qurultay

I Türkoloji qurultaya hazırlıq

I Türkoloji qurultayın çağırılması

I Türkoloji qurultayın proqramı və gündəlik məsələ

I Türkoloji qurultayın rəqlamenti

I Türkoloji qurultayın açılışı ilə bağlı təbriklər

I Türkoloji qurultayın iclasları

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

a) Azərbaycan dilində

b) Rus dilində

c) Türk dilində

Annotasiya: Dərslərdə dillərin morfoloji təsnifi, türk dillərinin aqlütinativ (iltisafı) dillər kimi digər dil ailələri arasındakı yeri, eyni zamanda türk dillərinin digər dil ailələri ilə qohumluğu barəsində mövcud olan cərəyanlar haqqında (Ural-Altay, Altay, Skif dillər, Turan dillər cərəyanları) məlumat verilir. Ural-Altay nəzəriyyəsinin əmələ gəlməsi, Ural-Altay dillərinin öyrənilməsi, Ural-Altay nəzəriyyəsinin müasir mərhələdəki mövqeyi, Ural-Altay dil ailəsi və onun təsnifi, Ural-Altay dillərinin təsnifatının ümumiləşməsinə təşəbbüs və s. məsələlər geniş izahını tapır.

Dərslərdə türk dillərinin tarixinə, quruluşuna, türk dillərinin təsnifi barəsində mövcud fikirlərə xüsusi olaraq yer verilir. Oğuz, qıpçaq, bulqar, karluq-uyğur, uyğur-oğuz, çuvaş və yakut dilləri qrupuna daxil olan türk dillərinin hər biri barəsində təhlillər də

aparılır. Türk xalqlarının əlifbaları, I Türkoloji qurultay barəsində də məlumat verilir.

2007

11. Xəlilov, B. Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafıya, orfoepiya /Buludxan Xəlilov; rəyçilər: M.Məmmədov, S.Sadiqova.- Bakı: Nurlan, 2007.- 310 s.

Kitabın içindəkilər:

Giriş

Fonetikaya giriş

Azərbaycan dilinin fonetik quruluşu

Azərbaycan dilinin fonemlərini müəyyənləşdirməyin üsul və vasitələri

Fonetik transkripsiya

Səs

Səsin fiziki (akustik) əlamətləri

Səsin fizioloji mənbələri və əlamətləri

Səsin ictimai əlamətləri

Danışiq səslərinin təsnifi

Azərbaycan dilinin saitlər sistemi

Saitlərin əsas xüsusiyyətləri

Azərbaycan dilindəki saitlər sisteminin qarşılığı

Azərbaycan dilinin samitlər sistemi

Azərbaycan ədəbi dilindəki samitlərin əsas xüsusiyyətləri

Nitqin fonetik parçaları

Heca

Heca tiplərində saitlər və samitlər

Heca üçbucaqları

Nitq axınının hecalanma meyarı
Azərbaycan dilində fonetik hadisə və qanunlar
Fonetik hadisələr
Ahəng qanunu
Nitq parçalarının mənəli (fonosemantik) səslənməsi
Vurğu
Heca vurğusu
Heca vurğusu sözlərdə və şəkilçilərdə
Azərbaycan dilində vurğunun güc, qüvvət dərəcəsi
Məntiqi vurğu
Həyəcanlı vurğu
Avazlanma (intonasiya)
Avazlanmanın (intonasiyanın) tipləri
Sadə cümlələrin avazlanması (intonasiyası)
Mürəkkəb cümlələrin avazlanması (intonasiyası)
Durğu
Yazı, əlifba, qrafika
Yazı
Azərbaycan əlifbası
Azərbaycan dilinin qrafikası
Orfoqrafiya
Orfoqrafiya qaydaları
Orfoqrafiya lüğətinin quruluşu
Azərbaycan dili orfoqrafiyasının tarixi barəsində məlumat
Orfoepiya
Orfoqrafiya ilə orfoepiya arasında yaxın və fərqli cəhətlər
Ədəbi tələffüzün mənbələri
Tələffüz şəraiti
Samitlərin tələffüzü

Qrafik şəraitdə tələffüz
Qrammatik şəraitdə tələffüz
Ədəbi tələffüzün pozulma mənbələri
İstifadə olunmuş ədəbiyyat
a) Azərbaycan dilində
b) Rus dilində
c) Türk dilində

Annotation: Dərslərdə müasir Azərbaycan ədəbi dili anlayışı, müasir Azərbaycan ədəbi dili fənni və onun başqa elmlərlə əlaqəsi, müasir Azərbaycan ədəbi dili fənninin şöbələrində öyrənilən məsələlər şərh olunur.

Fonetika, onun məqsəd və vəzifələri, növləri, əhəmiyyəti, Azərbaycan dilinin fonetik quruluşu və fonemlər sistemi, fonetik transkripsiya, səs, səsin fiziki (akustik), fizioloji, ictimai əlamətləri, danışq səsləri və onların təsnifi, Azərbaycan dilinin saitlər və samitlər sistemi, heca, vurğu, avazlanma, intonasiya, Azərbaycan dilində fonetik hadisə və qanunlar geniş izah olunur.

Dərslərdə yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya və orfoepiya şöbələrinin öyrəndiyi məsələlər də öz əksini tapır.

12. Xəlilov, B. Müasir Azərbaycan dilinin morfoloqiyası /Buludxan Xəlilov; ADPU-nun Müasir Azərbaycan dili kafedrası.- Təkrar nəşr.- Bakı: Elm, 2007.- Hissə I.- 280 s.

Kitabın içindəkilər:

QRAMMATİKA
Qrammatika haqqında məlumat
Qrammatikanın növləri
Qrammatik anlayışlar

Qrammatik quruluşun əlamətdar cəhətləri
Qrammatikanın dilçiliyin digər şöbələri ilə əlaqəsi

MORFOLOGİYA

1. Amorf morfologiyası
2. Aqqlütinativ (iltisəqi) morfologiya
3. Flektiv morfologiya
4. İnkorporlaşan morfologiya

Morfologiyanın növləri

Morfem anlayışı

Kök

Əsas

ŞƏKİLÇİLƏR

Şəkilçilərin mənasına görə növləri

Sözdüzəldici şəkilçilər

Sözdəyişdirici şəkilçilər

Sözdüzəldici şəkilçilərlə sözdəyişdirici şəkilçilərin fərqli xüsusiyyətləri

Formadüzəldici şəkilçilər

Şəkilçilərin dil mənşəyinə görə növləri

- 1) Azərbaycan dilinin özünəməxsus şəkilçiləri
- 2) Dilimizə fars dilindən keçmiş şəkilçilər
- 3) Dilimizə ərəb dilindən keçmiş şəkilçilər
- 4) Dilimizə rus dilindən keçmiş şəkilçilər

Şəkilçilərin işləkliyinə, məhsuldarlığına görə növləri

- 1) Məhsuldar şəkilçilər
- 2) Qeyri-məhsuldar şəkilçilər

Sözün tərkibində tutduqları mövqeyə görə şəkilçilərin növləri

Ön şəkilçilər

Orta şəkilçilər

Son şəkilçilər

Omonim şəkilçilər

Sözün kökünə şəkilçilər qoşulduqda baş verən morfonoloji hallar

Səsartımı

Səsdüşümü

Söz kökünə şəkilçi qoşulduqda baş verən səs keçidləri

Söz kökləri ilə şəkilçi münasibətində fonetik əlaqələr

NİTQ HİSSƏLƏRİNİN TƏSNİFİ

Nitq hissələrinin təsnifi prinsipləri

Nitq hissələrinin təsnifi barəsində fikirlərində xülasəsi

Nitq hissələrinin təsnifi

Əsas nitq hissələri

Köməkçi nitq hissələri

Xüsusi nitq hissələri

ÜMUMİ QRAMMATİK KATEQORİYALAR

Hal kateqoriyası

Adlıq hal

Yiyəlik hal

Təsirlik hal

Yönlük hal

Yerlik hal

Çıxışlıq hal

MƏNSUBİYYƏT KATEQORİYASI.

Mənsubiyyət kateqoriyasının ifadə üsulları

a) Morfoloji üsul

b) Sintaktik üsul

ŞƏXS KATEQORİYASI

KƏMİYYƏT KATEQORİYASI

Kəmiyyət kateqoriyasının ifadə üsulları

1. Leksik üsulla kəmiyyətin ifadəsi
2. Morfoloji üsulla kəmiyyətin ifadəsi
3. Sintaktik üsulla kəmiyyət kateqoriyasının ifadəsi

İNKARLIQ KATEQORİYASI

1. Leksik vasitələrlə inkarlığın ifadəsi
2. Morfoloji vasitələrlə inkarlığın ifadəsi
3. Sintaktik vasitələrlə inkarlığın ifadəsi

Annotasiya: Kitab proqramın tələblərinə uyğun şəkildə yazılmış və iki hissədən ibarət olması nəzərdə tutulmuşdur.

Kitabın I hissəsində qrammatika haqqında məlumat verilir və qrammatikanın növlərindən, qrammatik anlayışlardan, qrammatik quruluşdan, qrammatikanın dilçiliyin digər şöbələri ilə əlaqəsindən, qrammatikanın morfolojiya şöbəsindən və morfolojiyanın növlərindən, morfem anlayışından, kök və şəkilçi morfemdən, əsasdan, şəkilçilərin növlərindən, söz kökünə şəkilçi qoşulduqda baş verən morfonoloji hallardan bəhs olunur. Nitq hissələrinin təsnifi ilə bağlı mövcud fikirlər saf-çürük edilir, o cümlədən ümumi qrammatik kateqoriyalar geniş şərhini və izahını tapır

13. Xəlilov, B. Müasir Azərbaycan dilinin morfolojiyası /Buludxan Xəlilov; red.: N.Cəfərov, H.Mirzəyev; rəyçilər: V.Əliyev, C.Cəfərov.- Təkrar nəşr.- Bakı: Nurlan, 2007.- Hissə 2.- 354 s.

Kitabın içindəkilər:

İSİM

İsmi bir nitq hissəsi kimi səciyyələndirən xüsusiyyətlər

İsmi tərif

İsmi sualları

İsmlərin leksik mənasına görə növləri

İsmi quruluşca növləri

Sadə isimlər

Düzəltmə isimlər

Mürəkkəb isimlər

SİFƏT

Sifətin lüğəvi məna qrupları

Sifətin formal əlamətləri

Sifətin digər nitq hissələri içərisində yeri

Əsli və nisbi sifətlər

Sifətin substantivləşməsi

Sifətin quruluşca növləri

Sadə sifətlər

Düzəltmə sifətlər

Mürəkkəb sifətlər

Sifətin dərəcələri

Sifətin dərəcələrinin sayı barəsində fikirlərin xülasəsi

Adi dərəcə

Çoxaltma dərəcəsi

Azaltma dərəcəsi

SAY

Say haqqında ümumi məlumat

Sayın özünəməxsus xüsusiyyətləri

Sayların məna növləri

Miqdar sayları

Sıra sayları

Rəqəmlər

Saymənalı sözlər

Sayların sakramentalliyi

Sayköklü sözlər

Başqa dillərdən dilimizə keçən saylar

ƏVƏZLİK

Əvəzliyin özünəməxsus xüsusiyyətləri

Əvəzliyin növləri

Şəxs əvəzliləri

İşarə əvəzliyi

Sual əvəzliyi

Qeyri-müəyyən əvəzlik

Təyini əvəzlik

İnkər əvəzliyi

Nisbi əvəzlik

FEİL

Feili bir nitq hissəsi kimi səciyyələndirən xüsusiyyətlər

Feilin quruluşu

Feilin quruluşu barəsində fikirlərin xülasəsi

Sadə feillər

Düzəltmə feillər

Mürəkkəb feillər

Feilin növləri

Feilin lüğəvi məna növləri

Feilin əsas məna növü: Təsirlik-təsirsizlik kateqoriyası

Feilin qrammatik məna növləri

Feilin qrammatik məna növləri barəsində fikirlərin xülasəsi

Feilin qrammatik məna növlərində iş, hal, hərəkətlə subyekt arasındakı münasibət

Məlum növ

Məchul növ

Qayıdış növ

Qarşılıqlı növ

Müştərək növ

İcbar növ

Feilin zaman kateqoriyası

Keçmiş zaman

Şühudi keçmiş zaman

Nəqli keçmiş zaman

İndiki zaman

Gələcək zaman

Qəti gələcək zaman

Qeyri-qəti gələcək zaman

Feilin tərz kateqoriyası

Feilin formaları

Feilin təsriflənən formaları

Feilin əmr forması

Feilin arzu forması

Feilin vacib forması

Feilin şərt forması

Feilin lazım forması

Feilin davam forması

Feilin bacarıq forması

Feilin sual forması

Feilin təsriflənməyən formaları

Məsdər

Məsdərin feilə məxsus xüsusiyyətləri

Məsdərin ismə məxsus xüsusiyyətləri

Feili sifət

Feili sifətin morfoloji göstəriciləri

Feili sifətin feillə oxşar və fərqli xüsusiyyətləri

Feili sifətin sifətlə oxşar və fərqli xüsusiyyətləri

Feili sifətin feildən düzələn düzəltmə sifətlərin fərqli xüsusiyyətləri

Feili bağlama

Feili bağlamaların morfoloji göstəriciləri

Feili bağlamanın feillə oxşar və fərqli xüsusiyyətləri

Feili bağlamanın zərflə oxşar və fərqli xüsusiyyətləri

Feili bağlamanın feili sifət və məsdər arasında yeri

ZƏRF

Zərf haqqında məlumat

Azərbaycan dilçiliyində zərflə bağlı bəzi məqamlar

Zərfin quruluşca növləri

Sadə zərflər

Düzəltmə zərflər

Mürəkkəb zərflər

Zərfin lüğəvi məna növləri

KÖMƏKÇİ NİTQ HİSSƏLƏRİ

Qoşma

Qoşmanın mənşəyinə görə növləri

Qoşmanın məna növləri və qoşulduğu hallar

BAĞLAYICI

Bağlayıcıların təsnifi

Sintaktik vəzifəsinə görə bağlayıcının növləri

Mənasına görə bağlayıcıların təsnifi

ƏDAT

Ədatların quruluşca növləri

Ədatların mənaca növləri

XÜSUSİ NİTQ HİSSƏLƏRİ

Nida

Nidanın digər nitq hissələrindən fərqi

Nidanın köməkçi nitq hissələrindən fərqi

Nidanın təqlidi sözlərə oxşarlığı və fərqi

Nidanın modal sözlərdən fərqi

Mənşəyinə görə nidaların növləri

Leksik mənasına görə nidaların növləri

Nidaların quruluşu

Nidaların substantivləşməsi

Nidaların sözyaradıcılığında rolu

Təqlidi sözlər

Təqlidi sözlərin məna qrupları

Təqlidi sözlərin quruluşu

Modal sözlər

Modal sözlərin məna növləri

Modal sözlərin quruluşu

QEYRİ-MÜƏYYƏN NİTQ HİSSƏLƏRİ

İmperativ sözlər

İmperativ sözlərin mənası

İmperativ sözlərin quruluşu

Uşaq sözləri

Ritmik sözlər

Annotasiya: Kitabın iki hissədən ibarət olan bu II hissəsi də proqramın tələblərinə uyğun şəkildə yazılmışdır.

Kitabın II hissəsində əsas, köməkçi, xüsusi və qeyri-müəyyən nitq hissələri geniş şərhini tapır.

2008

14. Xəlilov, B. Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası /Buludxan Xəlilov; elmi red. A.Bayramov; rəyçilər: H.Mirzəyev, H.Balıyev.- Bakı: Nurlan, 2008.- 442 s.

Kitabın içindəkilər:

LEKSİKOLOGİYAYA GİRİŞ

Leksika haqqında məlumat

Leksikologiyanın növləri

Söz nədir?

Sözün zahiri və daxili cəhəti

Saf və hibrid sözlər

AZƏRBAYCAN DİLİNİN LÜĞƏT TƏRKİBİ

Dilin lüğət tərkibi haqqında məlumat

Dilin lüğət tərkibinin əsas və əlavə hissəsi

Azərbaycan dilinin leksik sistemi

İşləkliyinə görə sözlərin qrupları

İşlədilmə dairəsinə görə sözlərin qrupları

MƏNŞƏ CƏHƏTDƏN MÜASİR AZƏRBAYCAN ƏDƏBİ

DİLİNİN LÜĞƏT TƏRKİBİ

Azərbaycan sözləri

Türk dilləri ilə ortaq olan sözlər

Həm türk, həm də monqol dilləri ilə ortaq olan sözlər

Şumer dili ilə ortaq olan sözlər

Xüsusi Azərbaycan sözləri

Alınma sözlər

Ərəb mənşəli sözlər

Fars mənşəli sözlər

Rus mənşəli sözlər

Avropa mənşəli sözlər

Qafqaz mənşəli sözlər

Adi və beynəlmiləl alınma sözlər

İŞLƏNMƏ DAİRƏSİNƏ GÖRƏ FƏRQLƏNƏN SÖZ

QRUPLARI

Ümumişlək sözlər.

Köhnəlmiş sözlər

Neologizmlər

Dialektizmlər

Terminlər

Peşə-sənət sözləri

Ekzotik sözlər

Varvarizmlər

Arqo sözlər

Jarqon sözlər

Vulqar sözlər

Loru sözlər

Peotik sözlər

İlkin və törəmə sözlər

Qohum sözlər

Ümumi və xüsusi sözlər

SEMASİOLOGİYA

Söz və məfhum

Söz və məna

Sözün leksik və qrammatik mənası

Sözün mənasının daralması və genişlənməsi

Sözün mənasının məcazi işlənməsi

Metafora

Metonimiya

Sinekdoxa

Sözün tam və natamam mənası

Sözlərin təkmənalılığı və çoxmənalılığı

SÖZLƏRİN MƏNA QRUPLARI

Omonim sözlər

Sinonim sözlər

Antonim sözlər

Tabu sözlər

Paronim sözlər

ETİMOLOGİYA

AZƏRBAYCAN ONOMASTİKASI

Antroponimlər

Familiya

Təxəllüs

Ləqəblər

Titullar və fəxri adlar

Etnonimlər

Toponimlər

Hidronimlər

Zoonimlər

Kosmonimlər

Ktematonimlər

Onomastik vahidlərin yaranması

Onomastik vahidlərin dildə üslubi rolu

FRAZEOLOGİYA

Frazeoloji vahidlərin xüsusiyyətləri

Frazeoloji vahidlərin sözlə oxşar xüsusiyyətləri

Frazeoloji vahidlərin sözdən fərqi

Frazeoloji vahidlərin tipləri

Frazeoloji qovuşma

Frazeoloji birlik

Frazeoloji birləşmə (uyuşma)

Frazeoloji sabit ifadə və ibarələrin frazeoloji söz birləşmələrindən fərqi

Frazeoloji sabit ifadə və ibarələr

Atalar sözləri

Zərb məsəllər

Rəvayətli ifadələr

Hikmətli sözlər

Frazeoloji vahidlərin məna növləri

Omonim frazeoloji vahidlər

Sinonim frazeoloji vahidlər

Antonim frazeoloji vahidlər

Çoxmənalı frazeoloji vahidlər

İsmi frazeologizm

Feili frazeologizm

Kommunikativ frazeologizmlər, yaxud cümlə tipli frazeologizmlər

Frazeoloji vahidlərin yaranma mənbələri

Frazeoloji vahidlərin bədii təsvir vasitələri kimi işlənməsi

LEKSİKOQRAFİYA

Lüğətlərin quruluşu və tərtibi prinsipləri

Lüğətlərin əsas tipləri

Ensiklopedik lüğətlər

Linqvistik lüğətlər

Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti

Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğətləri

Azərbaycan xalq şivələri lüğəti

Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti
 Azərbaycan dilindəki əcnəbi sözlər lüğəti
 Azərbaycan dilinin omonimlər lüğəti
 Azərbaycan dilinin sinonimlər lüğəti
 Azərbaycan dilinin antonimlər lüğəti
 Azərbaycan dilinə aid orfoepiya lüğəti
 Azərbaycan dilinə aid orfoqrafiya lüğəti
 Azərbaycan dilinin frazeoloji lüğətləri
 Terminoloji lüğətlər
 İkidilli tərcümə lüğətləri
 Çoxdilli tərcümə lüğətləri
SÖZYARADICILIĞI
 Dilin daxili imkanları hesabına sözyaradıcılığı
Leksik yolla sözyaradıcılığı
Şivələr və dialektlər hesabına sözyaratma
Kalka üsulu ilə sözyaratma
Fonetik dəyişmə hesabına sözyaratma
 Başqa dillərdən söz almaq
 Yeni məna kəsb etmək hesabına sözyaratma
Semantik yolla sözyaratma
Morfoloji yolla sözyaratma
Sintaktik yolla sözyaratma
 İstifadə olunmuş ədəbiyyat
Azərbaycan dilində
Rus dilində

Annotasiya: Dərslərdə müasir Azərbaycan dilinin leksikologiya, semasiologiya, etimologiya, onomalogiya, frazeologiya, leksikoqrafiya, sözyaradıcılığı şöbələri və onların öyrəndiyi məsələlər öz əksini tapır.

2009

15. Xəlilov, B. Mahmud Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərində etnonimlər /Buludxan Xəlilov; elmi red. M.Musaoğlu; rəyçilər: Z.Xudaybergenova, V.Sultanzadə.- Bakı: “GARİSMA” MMC, 2009.- 110 s.

Kitabın içindəkilər:

I fəsil.

M.Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərində türk sözü və türk ulusunun boyları haqqında

I. 1. M.Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərində türk sözü haqqında

I. 2. M.Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərində türk ulusunun boyları haqqında

I. 3. M.Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərində Oğuz boyları və onların damğaları

I. 3.1. M.Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərində Oğuz boyları

I. 3.2. M.Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərində Oğuz boylarının damğaları

I. 4. M.Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərində digər türk və türk olmayan boylar

II fəsil.

M.Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərindəki Oğuz boyları digər mənbələrdə

III fəsil.

M.Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərindəki Oğuz boylarına aid yer adları

III. 1. M.Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərindəki Oğuz boylarına aid XVI əsrdə Anadoludakı yer adları

III. 2. Yer adları sırasına görə Oğuz boyları

III. 3. M.Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərindəki Oğuz boylarına aid Azərbaycan, Gürcüstan, indiki Ermənistan, İran, Əfqanıstan və digər ərazilərdə yer adları

III. 4. M.Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərindəki 20 türk boyuna aid Azərbaycan, Gürcüstan, indiki Ermənistan, İran, Əfqanıstan və digər ərazilərdə yer adları

IV fəsil.

M.Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərindəki Oğuz boylarının etimologiyası

Annotasiya: Monoqrafiyada Mahmud Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərində türk sözü barəsində verilmiş bilgilər geniş şərh olunur. Eyni zamanda Oğuz boyları, onların damğaları, türk ulusunun digər boyları bir-bir tədqiqata cəlb olunur.

Monoqrafiyada Mahmud Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərindəki Oğuz boyları digər mənbələrə istinad olmaqla (Faruq Sümər, Rəşidəddin, Yazıçıoğlu) və qarşılaşdırma yolu ilə tədqiq olunur.

Monoqrafiyada Oğuz boylarının etimologiyası da diqqətdən yayınmır. Həm də Oğuz boyları ilə bağlı olan yer-yurd adları da özünə xüsusi yer alır. Azərbaycan, İran, Türkiyə, Orta Asiya, Gürcüstan, indiki Ermənistan, Əfqanıstan və digər ərazilərdə Oğuz və Oğuz olmayan digər türk boyları ilə bağlı yer-yurd adları verilir.

2010

16. Xəlilov, B. 224 qədim türk sözü /Buludxan Xəlilov; elmi red.: N.Cəfərov, V.Əliyev; rəyçilər: H.Mirzəyev, R.Rüstəmov, İ.Məmmədov.- Bakı: Elm və təhsil, 2010.- 350 s.

Kitabın içindəkilər:

Bir neçə söz

İSİMLƏR

Adaş

Aş

Baş

Barış

Bı

Ça

Çakıl

Çayır

Çamır

Çatı

Çal

Çalın

Çalma

Çıbın

Çomaq

Çöp

Çəriq

Çiyan

Dam

Dağarcıq

Dəm

Eş

Eşik

Havlı

Haşlama

Ir//Yır

İdi//İzi//İgə

İdi
İl//İlig
İr/Ər
İrən//Ərən
İrk
Kanqlı
Karı
Karındaş
Kaynata
Kənd
Kızıl
Kol
Köfrüg
Köfük
Kuduk
Kuma//Quma
Kur
Küz
Munq//Bunq
Oquz
Orun
Ot
Örüg
Ök
Öy
Özlük
San
Soruğ
Süngək

Tağ
Tamuğ//Tamuk
Tanq
Tev
Tığın
Tırmık
Til
Tingri
Tirsak
Tofrak
Tuğ
Türk
Tüş
Uçmaq//Uçmax
Uruğ
Uyat
Uyku//Uyğu
Ülüş
Yağır
Yak
Yarı
Yarpuz
Yanşaq
Yazı
Yazuk
Yaş
Yimiş
Yir
SİFƏTLƏR

Anuq
Arıǵ//Arık
Başlıǵ
Bəncil
Çın//Çin
Edız
Xas
İgri
Kaltak
Katıǵ
Kızıl
Na
Süçük
Tim
Titiz
Türlüq
Uǵan
Uluǵ
Usul
Yalǵan
Yalangaç
Yaş
Yaşlıǵ
SAYLAR
Altı
Beş
Kalaba
Minq
Otuz

Siksen
Sikkiz
Toksan
Tokuz
Tört
Tümən
Yitti
ƏVƏZLİKLƏR
Anga
Anı
Aning
Barça
Bol
Kamuǵ//Qamuǵ
Kaça
Kanda
Kanı
Kay//kaysı
Manqa
Min
Muna
Ni
Sin
Şol
Uş//Uşbu//Uşol
Uşol//Ol
FEİLLƏR
Angamak//Anqlamak
Anqamak//Anqlamak

Aytmaq
Baika
Barmaq
Birmək
Bitirmək
Bolmaq
Bulqa
Çak
Çarlamak
Çulğanmaq
Çiçmək
Hürmək
Hürkmək
İgmək
İltmək
İmək
İnanmaq
İnqrəmək
İrmək
İrgəşmək
Karmaq
Katiğlanmaq
Kəlınla
Kılmaq
Kıvanmaq
Kilmək
Kinqümək
Kolmak
Kopmaq

Koymaq
Köymək
Oldur
Onqmaq
Öçmək
Örkülmək
Ötəlmək
Örtəlmək
Sa
Sayramak
Sögmək
Söymək
Sözləmək
Tınlamaq
Tındırmaq
Tıgmək
Tifmək
Tilmək
Tolğanmaq
Tozmaq
Tu//Tuğ//Do//Doğ
Tüt
Ukmaq//Unmaq
Ulamaq
Ulaşmaq
Urmaq
Urumaq
Üləşmək
Yanmaq

Yanmaq
 Yapmaq
 Yığılmaq
 Yişmək
 ZƏRFLƏR
 Burun
 İmdi
 Kaş
 Onq
 Pıltır
 Songra
 Tanqla
 Tün
 Yırak
 QOŞMALAR
 Bilə//Bilən
 Birlə//Birlən
 Dik//Kimi
 Sarığ
 Tapa
 Yanqlığ
 BAĞLAYICILAR
 Kim//Kın
 PREDİKATLAR
 Bar
 İməs
 Yok

Annotasiya: Kitabda qədim türk sözlərinin bir qisminin (224 qədim türk sözünün) yazılı mənbələrdəki izləri araşdırılır. Həmin

sözlər müqayisə, qarşılaşdırmaq və tutuşdurma yolu ilə tədqiqata cəlb olunur. Tədqiqata cəlb olunmuş sözlər nitq hissələri üzrə - isimlər, sifətlər, saylar, əvəzliliklər, feillər, zərflər, qoşmalar, bağlayıcılar, predikatlar kimi qruplaşdırılır və izah edilir.

Kitabdakı qədim türk sözlərini tədqiq edərkən Orxon-Yeni-sey yazılı abidələrinə, M.Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərinə, Əhməd Yəsəvinin “Divani hikmət”inə, Əhməd Yügnəkinin “Atə-bətül-həqaiq” əsərinə, “Oğuznamə”yə, V.V.Radlovun və L.Z.Budaqovun lüğətinə, “Qədim türk lüğəti”nə və digər mənbələrə istinad olunur.

17. Xəlilov, B. Türkün hikmət xəzinəsi: Xoca Əhməd Yəsəvi /Buludxan Xəlilov; elmi red. M.Məhəmmədi; rəyçilər: T.Kərimli, A.A.Aydın.- Bakı: Elm və təhsil, 2010.- 294 s.

Kitabın içindəkilər:

I fəsil.

Qaynaqlarımızda türkün hikmət xəzinəsi: genetik yaddaşın dünənindən, bu gündən seçmələr

II fəsil.

XI əsrin hikmət sahibi Xoca Əhməd Yəsəvi

II. 1. Xoca Əhməd Yəsəvinin həyatı

II. 2. Hikmət xəzinələrində yaş həddi

III fəsil.

Xoca Əhməd Yəsəvinin təriqət görüşləri

İstinad olunan surələr

Annotasiya: Kitabda türkün hikmət xəzinəsinin dünənindən, bu gündən seçmələr verilir və təhlil olunur. XI əsrin hikmət sahibi, türk dünyasının görkəmli ədiblərindən biri olan Xoca Əhməd Yəsəvinin həyatı, təriqət görüşləri araşdırılır. Yəsəvi təriqətinin

məzmun və mahiyyətinin açılmasına xüsusi diqqət yetirilir. Yeri gəldikcə Əhməd Yəsəvi ideyaları Azərbaycan ədəbiyyatının nümunələri əsasında izlənilir və müqayisəyə cəlb olunur.

Kitabda Əhməd Yəsəvi hikmətlərindən verilmiş nümunələr orijinaldan və Türkiyə türkcəsindən seçilmişdir.

2013

18. Xəlilov, B. Azərbaycan dili: milli varlığımız, mənəvi sərvətimiz /Buludxan Xəlilov; elmi red. V.Əliyev; rəyçilər: C.Cəfərov, İ.Məmmədov, A.Miriyev.- Bakı: Bakı Çap Evi, 2013.-268 s.

Kitabın içindəkilər:

Heydər Əliyev və Azərbaycan dili
Azərbaycan dili ilə hər birimiz fəxr edə bilirik
Heydər Əliyevin taleyüklü məsələlərin həllində rolu
Heydər Əliyev və Azərbaycan dilinin nəzəri məsələləri
Dövlət dili milli – mənəvi sərvətimizdir
Azərbaycan dili milli varlığımızdır
Bunlar tarixi həqiqətdir
Ziyalılar yeni konstitusiya layihəsini müzakirə edirlər

Annotasiya: Kitabda Azərbaycan Respublikasının dövlət dilinin Konstitusiyada rəsmiləşdirilməsi üçün ziyalılar tərəfindən irəli sürülən alternativ variantlar (Azərbaycan türkcəsi, Azəri türkcəsi, Azərbaycan türk dili və s.) təhlil olunur. Bu məsələ müzakirə obyekti kimi fikir və mövqeləri üzə çıxarır. 1995-ci ildə dövlət dilinin adı ilə bağlı müzakirədə fikir söyləyən hər bir kəsin mövqeyinə ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən diqqətlə yanaşıldığı tədqiqat zamanı nəzərdən qaçırılmır.

Kitabda dövlət dilinin adı ilə bağlı müzakirədə tarixi keçmişimizə, tarixi və milli dəyərlərimizə önəm verilir. Mənbələrə, faktlara, reallıqlara istinad edərək dövlət dilinin adı ilə bağlı fikir yürüdən ziyalılarımızın mövqeyi aydın məntiqlə şərh olunur.

Kitabda ziyalıların dilimizin adı ilə bağlı yeni konstitusiya layihəsinin müzakirəsindəki çıxışları da verilir.

19. Xəlilov, B. Azərbaycan dili antologiyası /Buludxan Xəlilov; red. H.Mirzəyev.- Bakı: Bakı Çap Evi, 2013.- 648 s.

Kitabın içindəkilər:

Ön söz

Dövlət dilinin tətbiqi işinin təkmilləşdirilməsi haqqında AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN FƏRMANI

Azərbaycan Respublikası Dövlət Dil Komissiyasının tərkibinin təsdiq edilməsi haqqında AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili gününün təsis edilməsi haqqında AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN 9 avqust 2001-ci il TARİXLİ FƏRMANI

Azərbaycan Respublikasında dövlət dili haqqında AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU

Azərbaycan Respublikasında dövlət dili haqqında AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNUNUN TƏTBİQ EDİLMƏSİ BARƏDƏ AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN FƏRMANI

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN “Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında” SƏRƏNCAMI

Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı haqqında AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi haqqında AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

DİLLƏ BAĞLI ATALAR SÖZLƏRİ

EL MAHNILARI

“DASTANI ƏHMƏD HƏRAMİ”dən

MƏHƏMMƏD FÜZULİ

AŞIQ ÖMƏR

ABBASQULU AĞA BAKIXANOV QÜDSİ

Nəsihətlər (ixtisarla)

MİRZƏ FƏTƏLİ AXUNDZADƏ

Ərəbcə, farsca və türkcədən ibarət olan islam dillərinin yazısı üçün yeni əlifba

Zaqafqaziya ölkəsi baş idarəsi dəftərxanasının direktoru Vasilkovskiyə

Süavi əfəndinin məqaləsi

Nəzm və nəsr haqqında

Köhnə islam əlifbasını dəyişdirmək barədə kolonel Mirzə Fətəli Axundzadənin keçən il əlahəzrət İran şahənşahının maarif nazirliyinə göndərdiyi izahatın surəti

HƏSƏN BƏY ZƏRDABİ

İttihadi-lisan

Dil və din

MƏHƏMMƏDAĞA ŞAHTAXTLI

Hər gün bir az

FİRİDUN BƏY KÖÇƏRLİ

Ana dili

ƏLİ BƏY HÜSEYNZADƏ

Qəzetimizin dili haqqında bir neçə söz

Hali-vətən

Ona inan

CƏLİL MƏMMƏDQULUZADƏ

Azərbaycan

Sizi deyib gəlmişəm

Fars konsulu

Şəhərə doğru

Dil

ƏBDÜRRƏHİM BƏY HAQVERDİYEV

Ədəbi dilimiz haqqında

NƏRİMAN NƏRİMANOV

Əliqələmli müsəlman ziyalıları haqqında bir neçə söz

Teatr barəsində bir neçə söz

Müqəddimə

Həftə fəryadı

Həftə fəryadı

Mühüm bir məsələ

M.S.ORDUBADİ

Dil bəlası

ÖMƏR FAİQ NEMANZADƏ

Dilimiz və imlamız

G-K hərfləri

Yazımız, dilimiz, “İkinci il”imiz

Mən kiməm?!

Milliləşmək
MİRZƏ ƏLİ MÖCÜZ
Anan təlim edən dildə
ABBAS SƏHHƏT
Edadi məktəblərdə milli tərbiyə
Məktəblərdə ana dili
“Sövsqat” oxucularına!
Müsəlman ürəfaları
Bəradərim Firidunbəy Köçərli cənablarına (ixtisarla)
ƏLİQULU QƏMKÜSAR
Axund
Qatış-Bulaş
ABDULLA ŞAİQ
Dilimiz və ədəbiyyatımız
Məktəblərimiz
Bir neçə söz
Yazıçılarımızın və dilçilərimizin şərəf işi
MƏHƏMMƏD ƏMİN RƏSULZADƏ
Dil ictimai mühüm bir amil kimi
ÜZEYİR HACIBƏYLİ
Hansı vasitələr ilə dilimizi öyrənib kəsbi-maarif etməliyik
YUSİF VƏZİR ÇƏMƏNZƏMİNLI
Əcəmilik möhürü və onunla mübarizə
Dil məsələsi
CƏFƏR CABBARLI
Dövlət türk teatrında (ixtisarla)
Sosializm realizmi ilə yögrulmuş dramaturgiya uğrunda
(ixtisarla)
Yeni məzmun yeni forma tələb edir (ixtisarla)

SƏMƏD VURĞUN
Oktyabr və Azərbaycan ədəbiyyatı
Böyük sənətkar Puşkinin ölümünün 100 illiyi qarşısında
A.S.Puşkinin “Yevgeni Onegin” poemasının tərcüməsi haqqında
“Azərbaycan” epopeyası
Zəngin və mədəni əlifba yaradaq
Azərbaycanın zəngin ədəbiyyatını və dilini öyrənin!
1-ci çağırış Azərbaycan SSR Ali Sovetinin II sessiyasında
çıxışı (ixtisarla)
Bədii tərcümənin nəzəri və təcrübi məsələləri haqqında
Dahi Azərbaycan şairi (ixtisarla)
Müəllimimiz və dostumuz (ixtisarla)
Bizim qardaşlıq (ixtisarla)
Sovet poeziyası haqqında (ixtisarla)
Respublikada ictimai elmlərin inkişafı və vəzifələri (ixtisarla)
SÜLEYMAN RÜSTƏM
Təbrizim
Dilimə dəymə
Anam dili qardaşım
Yad gül dəre bilməz
Burax!
Layla
Mücahidlər mahnısı
Təbrizli analar
Ağamalıoğlu
MİR CƏLAL
Bədii dil xüsusiyyətləri
Bədii dilimiz haqqında

Xalq məsəllərindən, danışıq dilinin zənginliklərindən istifadə üsulu

M.Ə.Sabirin dili

MEHDİ HÜSEYN

Muzdurluqdan - ədəbiyyat cəbhəsinə (ixtisarla)

Böyük aşiq (ixtisarla)

Kazım Ziya (ixtisarla) (səhnə fəaliyyətinin 30 illiyi)

Böyük həyat (ixtisarla)

“Qılınc və qələm” haqqında qeydlər (ixtisarla)

Azərbaycan romanı haqqında (ixtisarla)

MƏMMƏD CƏFƏR

Mirzə Fətəlinin ədəbi-tənqidi görüşləri (ixtisarla)

RƏSUL RZA

Azərbaycan dilinin bugünkü vəziyyəti və gələcək vəzifələri haqqında (1939-cu ildə Rəsul Rzanın Azərbaycan Sovet Yazıçıları İttifaqının sədri olduğu zaman İttifaq tərəfindən çağırılmış dil müşavirəsində məruzəsi)

Mülahizələr

Sessiyada çıxış (ixtisarla)

Azərbaycan Ali Sovetinin sessiyalarında çıxışlarından

Böyük şair haqqında qeydlər (ixtisarla)

MİRZƏ İBRAHİMOV

Dilimizin inkişaf yolları haqqında

Dil və ədəbiyyat dərslərini nümunəvi təşkil edək

Azərbaycan dili

Azərbaycan dili dövlət idarələrində

Dostluğun gücü

Terminlər, fikir dəqiqliyi və dil gözəlliyi

Dialog

Dilin müqavimət qüvvəsi və gözəlliyi

MİRVARİD DİLBAZİ

Baş və dil

BALAŞ AZƏROĞLU

Ana dili

İSLAM SƏFƏRLİ

Dilim dillər tacıdır

NƏBİ XƏZRİ

Söz

BƏXTİYAR VAHABZADƏ

Ana dili

Latın dili

QABİL İMAMVERDİYEV

Öz dilimizdə oxuyarkən

Bizim borcumuzdur

Söz və onun xiridarları

NƏRİMAN HƏSƏNZADƏ

Nəğmə

“Atabəylər” pyesi (ixtisarla)

XƏLİL RZA ULUTÜRK

Azərbaycan türkcəsi

MƏMMƏD ARAZ

Araz dili

OQTAY RZA

Azərbaycan türkcəsidir dilim mənim!

Dil

ŞƏKƏR ASLAN

Ana dilim

FİRUZƏ MƏMMƏDLİ

Dilim

SABİR RÜSTƏMXANLI

Sağ ol, ana dilim

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT

MÜNDƏRİCAT

Annotasiya: Kitabda doğma ana dilimiz – Azərbaycan dili ilə bağlı yüz illər boyu söylənilənlər, yazılanlar toplanmışdır. Onların hamısı bütövlükdə Azərbaycan dilinin salnaməsi kimi böyük rola malikdir. Bunlar oxucuda Azərbaycan dilinin dünəni, bu günü barədə geniş təəssürat yaratmaqla yanaşı, yeni-yeni fikirlər oyadır, doğma ana dilimizin təəssübkeşi olmaq hissini daha da artırır. Eyni zamanda buradakı fikirlər, mülahizələr, mövqelər dilimizin sabahına da işıq salır.

Azərbaycan dili ilə bağlı toplanmış yazılarda, fikirlərdə, mülahizələrdə dilimizin yüz illərin səddini keçmək qüdrətli, isti nəfəsi, insanda doğmalığ yaradan fəlsəfəsi, özgələşməyə qarşı müqaviməti yetərli faktlar əsasında oxucuya çatdırılır.

Kitabda Azərbaycan dili ilə bağlı müdrik fikirlərin, aforizmlərin, əsaslı mühakimələrin və mülahizələrin dilimizin ruhunun gücü, qüdrəti ilə bağlı olması təsdiq olunur.

20. Xəlilov, B. Dil – söz çələngi /Buludxan Xəlilov.- Bakı: Bakı Çap Evi, 2013.- 182 s.

Kitabın içindəkilər:

Ön söz

Yüz illərin dil-söz barəsində hikməti

Yüz illərin danışmaq-susmaq barəsində hikməti

Yüz illərin ünsiyyət-əlaqə barəsində hikməti

Yüz illərin yalan barəsində hikməti

Axısqa (Məhsəti) türklərinin dil-sözlə bağlı xalq yaradıcılığı.

Yusif Balasaqunlu

Qabusnamə

Əbu Əli Həsən İbn Əli Xacə Nizamülmülk

Əhməd Yügnəki

Mövlana Cəlaləddin Rumi

Aşıq Paşa

Əbu Turxan

Oğuznamə

Məhməd Emin Yurdaqul

Ziya Göyalp

Alampa

Bəkir Çobanzadə

Nazim Hikmət

Həbib Sahir

Nəcib Fazil Qısakürək

Orxan Şaiq Kökyay

Seyid Məhəmmədhüseyn Şəhriyar

Məqsud Şeyxzadə

Əşrəf Şəmizadə

Həmid Nitqi (Aydan)

Məhəmməd Bağır Niknam

Əbdüllətif Bəndəroğlu

Əli Bayram

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

Annotasiya: Kitaba görkəmli şəxsiyyətlərin, ictimai-siyasi xadimlərin, şairlərin, yazıçıların, filosofların bir qismindən, türk dillərinin müştərək yazılı abidələrindən– Əhməd Yügnəkiddən, Yusif Balasaqunludan, Cəlaləddin Rumidən, Əbu Turxandan, “Oğuzna-

mə”dən dillə bağlı seçmələr salınmışdır. X-XI əsr Qədim Şərq ədəbiyyatının ilk nümunələrindən olan “Qobusnamə”dən, XI əsrin məşhur tarixi - ədəbi abidəsi “Siyasətnamə”dən bəzi örnəklər verilmişdir. Bundan başqa, kitabda türk dilləri – Azərbaycan, türk, türk-mən, qaqaüz və s. dillərlə bağlı seçmələr toplanmışdır.

21. Xəlilov, B. Dil, Ədəbiyyat, Mədəniyyət /Buludxan Xəlilov; red. H.Mirzəyev; rəyçilər: V.Əliyev, T.Kərimli, M.Məhəmmədli.- Bakı: Bakı Çap Evi, 2013.- 484 s.

Kitabın içindəkilər:

Dil məsələləri
Azərbaycan dili milli varlığımızdır (I məqalə)
Azərbaycan dili milli varlığımızdır (II məqalə)
Azərbaycan dili milli varlığımızdır (III məqalə)
Dilimiz diriliyimizdir
Tarixi romanların dil materiallarını əks etdirən tədqiqat
Mir Cəlalın dilçilik görüşləri
Məncə, dil ən böyük nəzəriyyədir
Görkəmli dilçi alim Zərifə Budaqova
Əhməd Yəsəvinin hikmətlərində qədim türk sözləri
Ağamməd Səməd oğlu Abdullayevin həyatı və elmi-pedaqoji fəaliyyəti (1909-1979)
Dilimiz və özəl telekanallarımız
Doğma dil-milli ruhun daşıyıcısı
“Qurani-Kərimin üslubu” mövzusunda tədqiqat
Professor Zeynal Tağızadənin Azərbaycan dilçilik elmində yeri
Mirzə İbrahimovun dilçilik görüşləri
Səməd Vurğunun yaradıcılığında dil məsələləri
Bədii dilimizə aid izahlı lüğət

Ağamusa Axundov məktəb yaratmış dilçidir
ƏDƏBİYYAT MƏSƏLƏLƏRİ
Vətənə, torpağa, insana və gözəlliyə bağlı poetik düşüncə
Bu şairə xanımın şeirlərindən öyrənmək olur
Sevimli sənətkarımız Əlibala Hacızadə
Tərlan Novruzun “Heydər Əliyev və ədəbiyyat məsələləri”

kitabı haqqında

Azərbaycançılıq məfkurəsində yörgülmüş yazıçı
İsmayıl Şıxlının həyat və yaradıcılıq yolu
Söz haqqı
Əhməd Yəsəvinin təriqət görüşlərindən bəzi məqamlar
Xoca Əhməd Yəsəvinin təriqət görüşləri
Taleyi özü ilə doğulan Nəriman Həsənzadə
Müasir ədəbiyyatımızda ədəbi-bədii maarif çatdırır
Duyğulu poeziya
Cəfər Xəndanın həyat və yaradıcılıq yolu
MƏDƏNİYYƏT MƏSƏLƏLƏRİ
50 yaşlı şair Sərdar Zeynal
Areal türk onomastik vahidləri yeni tədqiqat əsərində
Rəyçi sözü
Zəka Vilayətoğlunun oxucularla üçüncü görüşü
Ankarada IV Orxon şöləni keçirildi
Türkologiya: inkişaf dövrləri, perspektivlər
“Zəngəzur” adlı kitab, yaxud erməni uydurmasına tutarlı cavab
Şairə və alim taleyini yaşayan insan
Vətəndaşlıq mövqeyi ilə seçilən vətənpərvər alim
“Əsrlərdən əsrlərə” kitabı ədəbi mühitimizdə hadisədir
Həqiqət hər yerdə və hər zaman həqiqətdir

Türkmənistanda Əhməd Yəsəviyə həsr olunmuş beynəlxalq konfrans

Azərbaycan televiziyasının və radiosunun fəaliyyəti əvəzsizdir

Su tayfasının varisləri – susaylılar

Annotasiya: Professor Buludxan Xəlilovun dil, ədəbiyyat, mədəniyyətə bağlı məqalələrinin bir hissəsinin toplandığı bu kitab dilçilər, ədəbiyyatşünaslar, mədəniyyətşünaslar üçün dəyərli elmi mənbədir.

22. Xəlilov, B. Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya, orfoepiya /Buludxan Xəlilov; red.: İ.Məmmədov, C.Cəfərov; rəyçilər: M.Məmmədov, S.Sadiqova.- İkinci nəşr.- Bakı: Bakı Çap Evi, 2013.- 312 s.

Kitabın içindəkilər:

Giriş

Fonetikaya giriş

Azərbaycan dilinin fonetik quruluşu

Azərbaycan dilinin fonemlərini müəyyənləşdirməyin üsul və vasitələri

Fonetik transkripsiya

Səs

Səsin fiziki (akustik) əlamətləri

Səsin fizioloji mənbələri və əlamətləri

Səsin ictimai əlamətləri

Danışıq səslərinin təsnifi

Azərbaycan dilinin saitlər sistemi

Saitlərin əsas xüsusiyyətləri

Azərbaycan dilindəki saitlər sisteminin qarşılığı

Azərbaycan dilinin samitlər sistemi

Azərbaycan ədəbi dilindəki samitlərin əsas xüsusiyyətləri

Nitqin fonetik parçaları

Heca

Heca tiplərində saitlər və samitlər

Heca üçbucaqları

Nitq axınının hecalanma meyarı

Azərbaycan dilində fonetik hadisə və qanunlar

Fonetik hadisələr

Ahəng qanunu

Nitq parçalarının mənalı (fonosemantik) səslənməsi

Vurğu

Heca vurğusu

Heca vurğusu sözlərdə və şəkilçilərdə

Azərbaycan dilində vurğunun güc, qüvvət dərəcəsi

Məntiqi vurğu

Həyəcanlı vurğu

Avazlanma (intonasiya)

Avazlanmanın (intonasiyanın) tipləri

Sadə cümlələrin avazlanması (intonasiyası)

Mürəkkəb cümlələrin avazlanması (intonasiyası)

Durğu

Yazı, əlifba, qrafika

Yazı

Azərbaycan əlifbası

Azərbaycan dilinin qrafikası

Orfoqrafiya

Orfoqrafiya qaydaları

Orfoqrafiya lüğətinin quruluşu

Azərbaycan dili orfoqrafiyasının tarixi barəsində məlumat

Orfoepiya

- Orfoqrafiya ilə orfoepiya arasında yaxın və fərqli cəhətlər
Ədəbi tələffüzün mənbələri
Tələffüz şəraiti
Samitlərin tələffüzü
Qrafik şəraitdə tələffüz
Qrammatik şəraitdə tələffüz
Ədəbi tələffüzün pozulma mənbələri
İstifadə olunmuş ədəbiyyat
- Azərbaycan dilində
  - Rus dilində
  - Türk dilində

Annotasiya: Dərslərdə müasir Azərbaycan ədəbi dili anlayışı, müasir Azərbaycan ədəbi dili fənni və onun başqa elmlərlə əlaqəsi, müasir Azərbaycan ədəbi dili fənninin şöbələrində öyrənilən məsələlər şərh olunur.

Fonetika, onun məqsəd və vəzifələri, növləri, əhəmiyyəti, Azərbaycan dilinin fonetik quruluşu və fonemlər sistemi, fonetik transkripsiya, səs, səsin fiziki (akustik), fizioloji, ictimai əlamətləri, danışq səsləri və onların təsnifi, Azərbaycan dilinin saitlər və samitlər sistemi, heca, vurğu, avazlanma, intonasiya, Azərbaycan dilində fonetik hadisə və qanunlar geniş izah olunur.

Dərslərdə yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya və orfoepiya şöbələrinin öyrəndiyi məsələlər də öz əksini tapır.

23. Xəlilov, B. Türkologiyaya giriş /Buludxan Xəlilov; red. N.Cəfərov; rəyçilər: V.Əliyev, A.Bayramov.- İkinci nəşr.- Bakı: Bakı Çap Evi, 2013.- 384 s.

Kitabın içindəkilər:

Giriş.

- I fəsil. Dillərin morfoloji təsnifi
- Amorf dillər
  - Aqlütinativ (iltisəqi) dillər
  - İnkorporlaşan dillər
- II fəsil. Türk dillərinin digər dil ailələri ilə qohumluğu barəsində məlumat
- Ural-Altay cərəyanı
Altay cərəyanı
Skif dillər cərəyanı
Turan dillər cərəyanı
- III fəsil. Ural-Altay nəzəriyyəsinin əmələ gəlməsi və Ural-Altay dillərinin öyrənilməsi
- IV fəsil. Ural-Altay nəzəriyyəsi müasir mərhələdə
- Ural-Altay dillərinə aid yeni işlər
Ural və hind-avropa dillərinin qohumluğu haqqında ehtimal
Qohum dillərin müqayisəli-tarixi öyrənilməsində quruluş linqvistikasının dəyişməsi metodu barəsində
N.N.Poppenin “Altay dillərinin qarşılıqlı qohumluğu haqqında məsələnin müasir mövqeyi və tarixi” məruzəsi
N.N.Poppenin “Türk dillərinin monqol, tunqus, fin-uqor və samodi dilləri ilə qohumluq əlaqələri” barəsində tezləri
- V fəsil. Ural-Altay dil ailəsi və onun təsnifi
- Ural dilləri:
- uqro-fin, yaxud fin-uqor dilləri
  - samodi dilləri
- Altay dilləri:
- monqol dilləri
  - tunqus-mancur dilləri
  - türk dilləri

VI fəsil. Ural-Altay dillərinin təsnifatının ümumiləşməsi, bu dilin formalaşması və bu nəzəriyyənin qiymətləndirilməsi

Ural-Altay dillərinin təsnifatının ümumiləşməsinə təşəbbüs

Ural-Altay dillərinin formalaşması

Ural-Altay dillərinin dil əsas kimi formalaşması və onların ərazi cəhətdən ayrılması haqqında

Ural-Altay nəzəriyyəsinin məzmunu, onun əsaslandırılması və qiymətləndirilməsi

VII fəsil. Türk dillərinin tarixi

Ən qədim türk dövrü

Qədim türk dövrü

Orta türk dövrü

Yeni türk dövrü

Ən yeni türk dövrü

Türk xalqlarının tarixində mövcud olan əsas imperatorluqlar, dövlətlər, bəyliklər, atabəyliklər, xanlıqlar, cümhuriyyətlər, respublikalar

VIII fəsil. Türk dillərinin quruluşu

Türk dillərinin fonetik quruluşu

Türk dillərinin leksik quruluşu

Türk dillərinin morfoloji quruluşu

Türk dillərinin sintaktik quruluşu

IX fəsil. Türk dillərinin təsnifi və geneoloji bölgüsü

Türk dillərinin təsnifi barəsində mövcud fikirlər

Türk dillərinin təsnifi tarixi

Türk dillərinin geneoloji bölgüsü

X fəsil. Oğuz qrupu türk dilləri

Azərbaycan dili

Türk dili

Türkmən dili

Qaqauz dili

Balkan türklərinin dili

Axısqa (Mesxeti) türklərinin dili

XI fəsil. Qıpçaq qrupu türk dilləri

Qazax dili

Qaraqalpaq dili

Qırğız dili

Altay dili

Noqay dili

Kırım-tatar dili

XII fəsil. Bulqar qrupu türk dilləri

Kazan-tatar dili

Başqırd dili

Qaraçay-balkar dili

Kumuq dili

Karaim dili

XIII fəsil. Karluq-uyğur qrupu türk dilləri

Özbək dili

Yeni uyğur dili

Sarı uyğur dili

Salar dili

XIV fəsil. Uyğur-oğuz qrupu türk dilləri

Tuva dili

Tofalar (karakas) dili

Xakas dili

Şor dili

Barabin və Çulım tatarlarının dili

XV fəsil. Çuvaş və Yakut dilləri

Çuvaş dili

Yakut dili

XVI fəsil. Türk xalqlarının əlifbaları haqqında məlumat

XVII fəsil. I Türkoloji qurultay

I Türkoloji qurultaya hazırlıq

I Türkoloji qurultayın çağırılması

I Türkoloji qurultayın proqramı və gündəlik məsələ

I Türkoloji qurultayın reqlamenti

I Türkoloji qurultayın açılışı ilə bağlı təbriklər

I Türkoloji qurultayın iclasları

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

a) Azərbaycan dilində

b) Rus dilində

c) Türk dilində

Annotasiya: Dərslərdə dillərin morfoloji təsnifi, türk dillərinin aqlütinativ (iltisafı) dillər kimi digər dil ailələri arasındakı yeri, eyni zamanda türk dillərinin digər dil ailələri ilə qohumluğu barəsində mövcud olan cərəyanlar haqqında (Ural-Altay, Altay, Skif dillər, Turan dillər cərəyanları) məlumat verilir. Ural-Altay nəzəriyyəsinin əmələ gəlməsi, Ural-Altay dillərinin öyrənilməsi, Ural-Altay nəzəriyyəsinin müasir mərhələdəki mövqeyi, Ural-Altay dil ailəsi və onun təsnifi, Ural-Altay dillərinin təsnifatının ümumiləşməsinə təşəbbüs və s. məsələlər geniş izahını tapır.

Dərslərdə türk dillərinin tarixinə, quruluşuna, türk dillərinin təsnifi barəsində mövcud fikirlərə xüsusi olaraq yer verilir. Oğuz, qıpçaq, bulqar, karluq-uyğur, uyğur-oğuz, çuvaş və yakut dilləri qrupuna daxil olan türk dillərinin hər biri barəsində təhlillər də aparılır. Türk xalqlarının əlifbaları, I Türkoloji qurultay barəsində də məlumat verilir.

2014

24. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşləri /Buludxan Xəlilov; elmi red. İ.Məmmədli; rəyçilər: Q.Məşədiyev, N.Seyidəliyev.- Bakı: Bakı Çap Evi, 2014.- 244 s.

Kitabın içindəkilər:

I fəsil. Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşlərinin birinci mərhələsi (XX əsrin 50-ci illəri)

I.1. Dil və üslub məsələləri

I.2. Dil xalqın malı və sərvətidir

II fəsil. Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşlərinin ikinci mərhələsi (XX əsrin 60-cı illəri)

II. 1. Xalqın dili, xalqın ruhu

II. 2. Sənətkar və üslub məsələləri

III fəsil. Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşlərinin üçüncü mərhələsi (XX əsrin 70-ci illəri)

III. 1. Dilimiz ruh və mənəvi dominantlıq müstəvisində

III. 2. Xalqın ruhundan süzülüb gələn dil

III. 3. Sənətkarın xalqın dilinə söykənməsi

IV fəsil. Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşlərinin dördüncü mərhələsi (XX əsrin 80-ci illəri)

IV. 1. Milli dilin, milli hissən keşiyində

IV. 2. Tərcümə məsələsi və onun problemləri

IV. 3. Dilimizin imkanları

IV. 4. Adlarımız tariximizdir

IV. 5. Ana dilimizə qayğı və biganəlik

IV. 6. Ana dilimizin tədrisi və milli dillərin taleyi

IV. 7. Adlarımız: reallıqlar, gerçəkliklər

IV. 8. Dili qorumaq mədəniyyəti, tarixi qorumaqdır

V fəsil. Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılığından dillə bağlı seçmələr

Heyrət, ey büt! (ixtisarla)
Mən ona borcluyam (ixtisarla)
Mən aşiqəm, yasaq yoxdur dilimə
Həyatın nəfəsi şeir deyilmi? (ixtisarla)
Adlar, ləqəblər
Bir “Tut ağacı” var (ixtisarla)
Yel qayadan nə aparar?
Adidə qeyri-adi (ixtisarla)
Dildə təbiilik və gözəllik
Ana laylası, uşaq dünyası
Xalqın oğlu – dünyanın oğludur (ixtisarla)
Xalq yazıçısı (ixtisarla)
Sözün şəhdi, dilin nəğməsi (ixtisarla)
Mənəvi dayaqlarımız (ixtisarla)
Əzizim Mövlud (ixtisarla)
Nəriman Həsənzadə (ixtisarla)
İki povest haqqında (ixtisarla)
Dilimiz - ədəbiyyatımız
Hörmətli yoldaşlar (ixtisarla)
Tarixi adları dəyişmək olmaz
Ana dilim – ana köküm
İftiraya cavab
Adlarımız barədə
Şair, rəssam, bəstəkar (ixtisarla)
Osman Sarıvəlli (ixtisarla)
Səməd Vurğun məşəli
Mahnı

Annotasiya: Kitabda Bəxtiyar Vahabzadənin XX əsrin 50-80-ci illərində dilə və dilçilik məsələlərinə təəssübkeşliklə, mütəxəssis kimi yanaşması, dil və dilçiliklə bağlı olan ən vacib məqamları nəzərə çatdırması özünə geniş yer alır. Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşləri dil və üslub məsələləri istiqamətində araşdırılır. Həm də dilimiz xalqın malı və sərvəti olması baxımından tədqiq olunur. Xalqın dilinin xalqın ruhu ilə bağlılığı diqqət mərkəzində saxlanılır. Bundan başqa, Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşlərində dilimizin xalqımızın ruhundan süzülüb gəlməsi, sənətkarın xalqın dilinə söykənməsi, tərcümə məsələsi və onun problemləri, dilimizin imkanları, qayğıları, dilimizin qorunması yolunda görüləcək işlərin əsas hədəfləri, adlarımız və s. məsələlər tədqiq olunur.

Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşlərinin əsas məqamlarını diqqətə çatdırmaq üçün “Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılığından dillə bağlı seçmələr” başlığı altında (Bəxtiyar Vahabzadənin məqalələrindən) dilimizi xarakterizə edən seçmələr, nümunələr verilir.

25. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin pedaqoji görüşləri /Buludxan Xəlilov; elmi red. Ə.Ağayev; rəyçilər: R.Hüseynzadə, M.Hüseynov.- Bakı: Bakı Çap Evi, 2014.- 128 s.

Kitabın içindəkilər:

Təlim, tərbiyə, təhsil: müəllimə borc və ehtiram
Öyrətməyin sadə yolu
Şagird, tələbə qüruru
Müəllim həssaslığı
Ədəbiyyatın tədrisinə dair
Müəllim obrazı
Təlim, tərbiyə və təhsildə qədirbilənlik

26. Xəlilov, B. Bəyaz doğulan şeirlər /Buludxan Xəlilov; red. M.Hüseynov.- Bakı: “Vektor” Nəşrlər evi, 2014.- 100 s.

Kitabın içindəkilər:

Poetik mühakimə elmi düşüncədə
Elçin İsgəndərzadənin bəyaz doğulan şeirləri
Elçin İsgəndərzadənin poema yaradıcılığı
Elçin İsgəndərzadənin həyat və sənət yolu
Elçin İsgəndərzadənin 50 illik yubiley tədbirində professor Buludxan Xəlilovun çıxışı

27. Xəlilov, B. İsmayıl Şıxlı: müəllim haqqında müəllim sözü /Buludxan Xəlilov; elmi red. Ə.Ağayev; rəyçilər: R.Hüseynzadə, İ.İsayev.- Bakı: Bakı Çap Evi, 2014.- 108 s.

Kitabın içindəkilər:

İsmayıl Şıxlının həyat və yaradıcılıq yolu
Müəllim obrazı
Sinədəftər mühazirəçi
Nur saçan sənətin yolçuları
İstifadə olunmuş ədəbiyyat

Annotasiya: Kitabda İsmayıl Şıxlının həyat və yaradıcılıq yolundan bəhs olunur. Onun yaradıcılığının xalqın özündən qaynaqlandığı, bir yazıçı kimi sözünü sərrast demək bacarığı diqqət mərkəzində saxlanılır.

Kitabda İsmayıl Şıxlının ömür yolunda müəllimliyin müqəddəs bir peşə olması, onun bu peşəyə bağlılığı, məhəbbəti, öz müəllimlərinə verdiyi qiyməti, onları ömrü boyu unutmaması yaxşı bir nümunə kimi izah olunur. Əli Sultanlıdan, Abdulla Babanlıdan, Yunus Əyyubovdan, Əli Əliyevdən diqqətliliyi, tələbkarlığı, tələbələrə ədalətli münasibətdə olması, fənnini mükəmməl bilməyi, məharətlə dərs deməyi,

müəllimlik sənətinin vurğunu olmağı, aydın bir dildə dərsi izah etmək bacarığı, sadə və səmimi davranışı öyrəndiyini, öyrəndiyi bu keyfiyyətləri öz əməllərində yaşatdığı faktlarla şərh edilir.

Kitabda müəllim peşəsi, müəllim obrazı, müəllim şəxsiyyəti, müəllim mədəniyyəti, müəllim mühazirəsinin təsiri, müəllim tələbə münasibəti və s. barədə maraqlı və bütün zamanlarda örnək olacaq nümunələr öz əksini tapır. İsmayıl Şıxlının öz müəllimlərindən görüb-götürdüləri və öyrəndiyi yaxşı keyfiyyətlər diqqətə çatdırılır.

28. Xəlilov, B. İsmayıl Şıxlının dilçilik görüşləri /Buludxan Xəlilov; elmi red. N.Cəfərov; rəyçilər: S.Abdullayeva, F.Xalıqov.- Bakı: Bakı Çap Evi, 2014. - 170 s.

Kitabın içindəkilər:

Gənc nasirlərin dili
Bədii dil üslub məsələləri
Dilin estetik mahiyyətindən seçmələr
Onun səsi qulağımızdadır (ixtisarla)
Janrın tələbləri (ixtisarla)
Gözəl təşəbbüs (ixtisarla)
Aşıq yaradıcılığı haqqında (ixtisarla)
Sənət xalqla birgə nəfəs almalıdır (ixtisarla)
Mehdi Hüseyn (ixtisarla)
Səməd Vurğun yenə sıramızdadır (ixtisarla)
Hər şeydən əvvəl (ixtisarla)
Ədəbiyyatda müasirlik (ixtisarla)
Ürəklərə yol tapmalı (ixtisarla)
Dahiyanə sadəlik (ixtisarla)
Daim axtarışda (ixtisarla)
Geniş əhatəli yazıçı (ixtisarla)

Hər şeydən əvvəl (ixtisarla)
Köhlənin dayanmasın (Osman Sarıvəllinin anadan olmasının 80 illiyi, ixtisarla)
Hər oxuyan Molla Pənah olmaz (ixtisarla)
Şairanə şair (ixtisarla)
Ərzurumun gəldiyindən Azərbaycan diyarına (ixtisarla)
Bolqar-Azərbaycan ədəbi əlaqələrinin tədqiqi (ixtisarla)
Mənalı ömür yolları (ixtisarla)
Yaxşı nədir, pis nədir... (ixtisarla)
Ürəklərə yol tapmalı (ixtisarla)
Ədəbiyyat və mədəniyyətimizin bəzi məsələləri (ixtisarla)
Xalq həyatı tükənməz ilham mənbəyidir (ixtisarla)
Bəzi məsələlər (ixtisarla)
Azərbaycan radiosunun suallarına cavab (ixtisarla)
Həyatın tələbi (ixtisarla)

Annotasiya: Kitabda İsmayıl Şıxlının XX əsrin 50-80-ci illərində dil və üslub məsələlərinə münasibəti, hər ifadənin, sözün düzgün və yerli-yerində işlənməsinə çağırışı təhlil olunur. Dilin imkanlarından düzgün faydalanmağın, bir sözlə, dilin sadəliyinə, təbiiliyinə fikir verməyin əhəmiyyəti nəzərə çatdırılır. Gənc nasirlərin dil məsələsinə diqqətlə yanaşmasının vacibliyi xüsusi olaraq vurğulanır. Dilin yazıçıya verdiyi imkanlar İsmayıl Şıxlının dillə bağlı görüşləri əsasında tədqiq olunur.

Kitabda Azərbaycan dilinin özəl xüsusiyyətlərini (fonetik, leksik, morfoloji, sintaksis) xarakterizə edən cəhətlər İsmayıl Şıxlının dillə bağlı fikirləri əsasında nəzərə çatdırılır. İsmayıl Şıxlının fikirlərinin təsir gücünü və dəyərini praktik olaraq oxucuya çatdırmaq məqsədi ilə “Dilin estetik mahiyyətindən seçmələr” başlığı

altında məqalələrindəki dillə bağlı məqamlardan seçmələr – nümunələr verilir.

29. Xəlilov, B. İsmayıl Şıxlının ədəbi-tənqidi görüşləri /Buludxan Xəlilov; elmi red. H.Qasımov; rəyçilər: N.Şəmsizadə, T.Novruzov, T.Salamoğlu.- Bakı: Bakı Çap Evi, 2014.- 120 s.

Kitabın içindəkilər:

Ədəbi proses və tənqidçi mövqeyi
Ədəbi proses daim inkişafda olmalıdır
Ədəbi proses və yaradıcılıq məsuliyyəti
Dünya ədəbiyyatı tənqiddə
Yazıçı və zaman
Ədəbi tənqiddə tənqidi baxış

Annotasiya: Kitabda İsmayıl Şıxlının ədəbi-tənqidlə bağlı fikirləri, ədəbi prosesdə tənqidçinin oynadığı rol və digər məsələlər tədqiq olunur. Bundan başqa, İsmayıl Şıxlının ədəbi prosesdə fəallığı ilə seçilən yazıçı və şairlər barədə fikirləri araşdırılır. Şeir və nəsr əsəri yazmağın mahiyyətində hansı dəyərləri ölçüyə çevirməyin əhəmiyyəti nəzərə çatdırılır. Eyni zamanda İsmayıl Şıxlının dünya ədəbiyyatına dair ədəbi-tənqidi görüşlərindən bəhs olunur. Həm də İsmayıl Şıxlının “nəsr və zaman” məsələsi ilə bağlı mühakimələri, fikirləri nəzərdən qaçırılmazdır. İsmayıl Şıxlının ədəbi tənqiddə tənqidi baxışı da mühüm cəhətlərdən biri kimi qiymətləndirilir.

2015

30. Xəlilov, B. Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası /Buludxan Xəlilov; elmi red. A.Bayramov; rəyçilər: H.Mirzəyev, H.Balıyev, İ.O.Məmmədli.- İkinci nəşr.- Bakı: “Zərdabi” LTD, 2015.- 444 s.

Kitabın içindəkilər:

LEKSİKOLOGİYAYA GİRİŞ

Leksika haqqında məlumat

Leksikologiyanın növləri

Söz nədir?

Sözün zahiri və daxili cəhəti

Saf və hibrid sözlər

AZƏRBAYCAN DİLİNİN LÜĞƏT TƏRKİBİ

Dilin lüğət tərkibi haqqında məlumat

Dilin lüğət tərkibinin əsas və əlavə hissəsi

Azərbaycan dilinin leksik sistemi

İşləkliyinə görə sözlərin qrupları

İşlədilmə dairəsinə görə sözlərin qrupları

MƏNŞƏ CƏHƏTDƏN MÜASİR AZƏRBAYCAN ƏDƏBİ

DİLİNİN LÜĞƏT TƏRKİBİ

Azərbaycan sözləri

Türk dilləri ilə ortaq olan sözlər

Həm türk, həm də monqol dilləri ilə ortaq olan sözlər

Şumer dili ilə ortaq olan sözlər

Xüsusi Azərbaycan sözləri

Alınma sözlər

Ərəb mənşəli sözlər

Fars mənşəli sözlər

Rus mənşəli sözlər

Avropa mənşəli sözlər

Qafqaz mənşəli sözlər

Adi və beynəlmiləl alınma sözlər

İŞLƏNMƏ DAİRƏSİNƏ GÖRƏ FƏRQLƏNƏN SÖZ

QRUPLARI

Ümumişlək sözlər

Köhnəlmiş sözlər

Neologizmlər

Dialektizmlər

Terminlər

Peşə-sənət sözləri

Ekzotik sözlər

Varvarizmlər

Arqo sözlər

Jarqon sözlər

Vulqar sözlər

Loru sözlər

Peotik sözlər

İlkin və törəmə sözlər

Qohum sözlər

Ümumi və xüsusi sözlər

SEMASİOLOGİYA

Söz və məfhum

Söz və məna

Sözün leksik və qrammatik mənası

Sözün mənasının daralması və genişlənməsi

Sözün mənasının məcazi işlənməsi

Metafora

Metonimiya

Sinekdoxa

Sözün tam və natamam mənası

Sözlərin təkmənalılığı və çoxmənalılığı

SÖZLƏRİN MƏNA QRUPLARI.

Omonim sözlər

Sinonim sözlər

Antonim sözlər

Tabu sözlər

Paronim sözlər

ETİMOLOGİYA

AZƏRBAYCAN ONOMASTİKASI

Antroponimlər

Familiya

Təxəllüs

Ləqəblər

Titullar və fəxri adlar

Etnonimlər

Toponimlər

Hidronimlər

Zoonimlər

Kosmonimlər

Ktematonimlər

Onomastik vahidlərin yaranması

Onomastik vahidlərin dildə üslubi rolu

FRAZEOLÖGİYA

Frazeoloji vahidlərin xüsusiyyətləri

Frazeoloji vahidlərin sözlə oxşar xüsusiyyətləri

Frazeoloji vahidlərin sözdən fərqi

Frazeoloji vahidlərin tipləri

Frazeoloji qovuşma

Frazeoloji birlik

Frazeoloji birləşmə (uyuşma)

Frazeoloji sabit ifadə və ibarələrin frazeoloji söz birləşmələrindən fərqi

Frazeoloji sabit ifadə və ibarələr

Atalar sözləri

Zərb məsəllər

Rəvayətli ifadələr

Hikmətli sözlər

Frazeoloji vahidlərin məna növləri

Omonim frazeoloji vahidlər

Sinonim frazeoloji vahidlər

Antonim frazeoloji vahidlər

Çoxmənalı frazeoloji vahidlər

İsmi frazeologizm

Feili frazeologizm

Kommunikativ frazeologizmlər, yaxud cümlə tipli frazeologizmlər

Frazeoloji vahidlərin yaranma mənbələri

Frazeoloji vahidlərin bədii təsvir vasitələri kimi işlənməsi

LEKSİKOQRAFİYA

Lüğətlərin quruluşu və tərtibi prinsipləri

Lüğətlərin əsas tipləri

Ensiklopedik lüğətlər

Linqvistik lüğətlər

Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti

Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğətləri

Azərbaycan xalq şivələri lüğəti

Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti

Azərbaycan dilindəki əcnəbi sözlər lüğəti

Azərbaycan dilinin omonimlər lüğəti

Azərbaycan dilinin sinonimlər lüğəti

Azərbaycan dilinin antonimlər lüğəti

Azərbaycan dilinə aid orfoepiya lüğəti

Azərbaycan dilinə aid orfoqrafiya lüğəti
Azərbaycan dilinin frazeoloji lüğətləri
Terminoloji lüğətlər
İkidilli tərcümə lüğətləri
Çoxdilli tərcümə lüğətləri
SÖZYARADICILIĞI
Dilin daxili imkanları hesabına sözyaradıcılığı
Leksik yolla sözyaradıcılığı
Şivələr və dialektlər hesabına sözyaratma
Kalka üsulu ilə sözyaratma
Fonetik dəyişmə hesabına sözyaratma
Başqa dillərdən söz almaq
Yeni məna kəsb etmək hesabına sözyaratma
Semantik yolla sözyaratma
Morfoloji yolla sözyaratma
Sintaktik yolla sözyaratma
İstifadə olunmuş ədəbiyyat
Azərbaycan dilində
Rus dilində

Annotasiya: Dərslərdə müasir Azərbaycan dilinin leksikologiya, semasiologiya, etimologiya, onomalogiya, frazeologiya, leksikoqrafiya, sözyaradıcılığı şöbələri və onların öyrəndiyi məsələlər öz əksini tapır.

2016

31. Xəlilov, B. Dil mədəniyyəti /Buludxan Xəlilov; elmi red. İ.Məmmədli; rəyçilər: M.Yusifov, S.Mehdiyeva.- Bakı: Papirus NP, 2016.- 192 s.

Kitabın içindəkilər:

I Fəsil

Azərbaycan dilinin genetik kökləri: dilin tarixindən başlayan dil mədəniyyəti

- I.1.Azərbaycan dilinin tarixinə bir nəzər
- I.2.Azəri dili barədə
- I.3.Türk, azəri, tatar istilahları
- I.4.Azərbaycan dili istilahi
- I.5.Azərbaycan dilinin tarixindən bəzi məqamlar

II Fəsil

Azərbaycan dilinin tətbiqi məsələləri

- II.1.Azərbaycan dilini pinti şəkildə təqdim edənlər
- II.2.Azərbaycan dilində gedən xoşagəlməz meyillər: onların qarşısını almaq yolları
- II.3.Məişət dilini bilirikmi?
- II.4.Təbiətdəki hər şeyin adını bilirikmi?
- II.5.Adlar barədə
- II.6.Azərbaycan Dilçilər Birliyinin yaradılmasına böyük ehtiyac var
- II.7.Azərbaycanda orfoqrafiya məsələsi

III Fəsil

Yazı mədəniyyəti barədə

- III.1.Yazı mədəniyyətində xoşagəlməz meyillərin yaranması
- III.2.Yazı mədəniyyətini formalaşdıran amillər
- III.3.Yazı mədəniyyətində dil düşüncəsizliyi

IV Fəsil

Nitq mədəniyyəti barədə

- IV.1.Teatr dil - nitq mədəniyyətinin mənbələrindən biri kimi
- IV.2.Səs – musiqi səsi informasiya daşıyıcısı kimi
- IV.3.Danışiq səslərinin qeyri-adiliyi, sehri, möcüzəsi

IV.4.Nitq mədəniyyətinin formalaşmasında bədii əsərlərin rolu

IV.5.Nitq mədəniyyəti doğma ana dilini dərindən öyrənməkdən başlayır

IV.6.Nitq mədəniyyətinə, nitqin mədəni səviyyəsinə verilən tələblər

IV.7.Nitq mədəniyyətinin reallıqları: sosial şəbəkələr, saytlar, dərsləklər

V Fəsil

Dil mədəniyyəti barədə düşüncələr

V.1.Nobel mükafatçısı Uilyam Folknerə dil barədə verilən suallar

V.2.Geniş məkanda işlənən dil də ziyan çəkə bilər

Annotasiya: Kitabda Azərbaycan dilinin genetik kökləri, Azəri dili, türk, tatar, Azərbaycan dili istilahları barədə məlumat verilir. Bu istilahlardan dilimizin, xalqımızın və dövlətçiliyimizin tarixi baxımından əhəmiyyətli rol oynayan məqamlarına diqqətlə yanaşılır. Həm də bunların hamısının Azərbaycan dilinin tarixində bir mədəniyyət hadisəsi olduğu – dil mədəniyyəti olduğu diqqətdə saxlanılır.

Azərbaycan dilinin tətbiqi məsələləri ilə bağlı qarşıya çıxan xoşagəlməz meyillər təhlil və tədqiq olunur. Onların qarşısını almaq yolları araşdırılır.

Kitabda məişət dili, təbiətdə olan hər bir şeyin adı, adlarımız və onların mənaları dil mədəniyyətinin tərkib hissələri kimi təqdim olunur.

Yazı mədəniyyəti və buradakı xoşagəlməz meyillər, yazı mədəniyyətini formalaşdıran amillər, yazı mədəniyyətində dil düşüncəsizliyi və s. dil mədəniyyətində önəmli məsələlər kimi təqdim olunur.

Nitq mədəniyyəti və onun inkişafına imkanların açılması yolları, səsin – musiqi səsinin informasiya daşıyıcısı kimi oynadığı rol, danışq səslərinin qeyri-adiliyi, sehri, möcüzəsi, nitq mədəniyyətinin formalaşmasında bədii əsərlərin əhəmiyyəti və s. məsələlər nitq mədəniyyətinin tərkib hissəsi kimi araşdırılır. Doğma ana dilinin dərindən öyrənilməsinin nitq mədəniyyətinə xidmət etməsi inandırıcı şəkildə təqdim olunur. Nitq mədəniyyətinin hal-hazırkı reallıqları: sosial şəbəkələrdə, saytlarda Azərbaycan dilindən istifadənin imkanları əsas hədəf kimi götürülür.

32. Xəlilov, B. Müasir Azərbaycan dilinin morfolojiyası /Buludxan Xəlilov; elmi red.: H.İ.Mirzəyev, N.Q.Cəfərov; rəyçilər: V.H.Əliyev, C.Ə.Cəfərov.- Təkrar nəşr.- Bakı: Papirus NP, 2016. - Hissə I.- 286 s.

Kitabın içindəkilər:

QRAMMATİKA

Qrammatika haqqında məlumat

Qrammatikanın növləri

Qrammatik anlayışlar

Qrammatik quruluşun əlamətdar cəhətləri

Qrammatikanın dilçiliyin digər şöbələri ilə əlaqəsi

MORFOLOGİYA

1. Amorf morfolojiyası

2. Aqlütinativ (iltisafı) morfolojiya

3. Flektiv morfolojiya

4. İnkorporlaşan morfolojiya

Morfologiyanın növləri

Morfem anlayışı

Kök

Əsas

ŞƏKİLÇİLƏR

Şəkilçilərin mənasına görə növləri

Sözdüzəldici şəkilçilər

Sözdəyişdirici şəkilçilər

Sözdüzəldici şəkilçilərlə sözdəyişdirici şəkilçilərin fərqli xüsusiyyətləri

Formadüzəldici şəkilçilər

Şəkilçilərin dil mənşəyinə görə növləri

1) Azərbaycan dilinin özünəməxsus şəkilçiləri

2) Dilimizə fars dilindən keçmiş şəkilçilər

3) Dilimizə ərəb dilindən keçmiş şəkilçilər

4) Dilimizə rus dilindən keçmiş şəkilçilər

Şəkilçilərin işləkliyinə, məhsuldarlığına görə növləri

1) Məhsuldar şəkilçilər

2) Qeyri-məhsuldar şəkilçilər

Sözün tərkibində tutduqları mövqeyə görə şəkilçilərin növləri

Ön şəkilçilər

Orta şəkilçilər

Son şəkilçilər

Omonim şəkilçilər

Sözün kökünə şəkilçilər qoşulduqda baş verən morfonoloji hallar

Səsartımı

Səsdüşümü

Söz kökünə şəkilçi qoşulduqda baş verən səs keçidləri

Söz kökləri ilə şəkilçi münasibətində fonetik əlaqələr

NİTQ HİSSƏLƏRİNİN TƏSNİFİ

Nitq hissələrinin təsnifi prinsipləri

Nitq hissələrinin təsnifi barəsində fikirlərində xülasəsi

Nitq hissələrinin təsnifi

Əsas nitq hissələri

Köməkçi nitq hissələri

Xüsusi nitq hissələri

ÜMUMİ QRAMMATİK KATEQORİYALAR

Hal kateqoriyası

Adlıq hal

Yiyəlik hal

Təsirlik hal

Yönlük hal

Yerlik hal

Çıxışlıq hal

MƏNSUBİYYƏT KATEQORİYASI

Mənsubiyyət kateqoriyasının ifadə üsulları

a) Morfoloji üsul

b) Sintaktik üsul

ŞƏXS KATEQORİYASI

KƏMİYYƏT KATEQORİYASI

Kəmiyyət kateqoriyasının ifadə üsulları

1. Leksik üsulla kəmiyyətin ifadəsi

2. Morfoloji üsulla kəmiyyətin ifadəsi

3. Sintaktik üsulla kəmiyyət kateqoriyasının ifadəsi

İNKARLIQ KATEQORİYASI

1. Leksik vasitələrlə inkarlığın ifadəsi

2. Morfoloji vasitələrlə inkarlığın ifadəsi.

3. Sintaktik vasitələrlə inkarlığın ifadəsi

Annotasiya: Kitab proqramın tələblərinə uyğun şəkildə yazılmış və iki hissədən ibarət olması nəzərdə tutulmuşdur.

Kitabın I hissəsində qrammatika haqqında məlumat verilir və qrammatikanın növlərindən, qrammatik anlayışlardan, qrammatik quruluşdan, qrammatikanın dilçiliyin digər şöbələri ilə əlaqəsindən, qrammatikanın morfologiya şöbəsindən və morfologiyanın növlərindən, morfem anlayışından, kök və şəkilçi morfemdən, əsasdan, şəkilçilərin növlərindən, söz kökünə şəkilçi qoşulduqda baş verən morfonoloji hallardan bəhs olunur. Nitq hissələrinin təsnifi ilə bağlı mövcud fikirlər saf-çürük edilir, o cümlədən ümumi qrammatik kateqoriyalar geniş şərhini və izahını tapır.

33. Xəlilov, B. Müasir Azərbaycan dilinin morfologiyası /Buludxan Xəlilov; red.: N.Cəfərov, H.Mirzəyev; rəyçilər: V.Əliyev, C.Cəfərov.- Təkrar nəşr.- Bakı: Papirus NP, 2016. -. Hissə 2.- 352 s.

Kitabın içindəkilər:

İSİM.

İsmi bir nitq hissəsi kimi səciyyələndirən xüsusiyyətlər

İsmin tərifli

İsmin sualları

İsmlərin leksik mənasına görə növləri

İsmin quruluşca növləri

Sadə isimlər

Düzəltmə isimlər

Mürəkkəb isimlər

SİFƏT

Sifətin lüğəvi məna qrupları

Sifətin formal əlamətləri

Sifətin digər nitq hissələri içərisində yeri

Əsli və nisbi sifətlər

Sifətin substantivləşməsi

Sifətin quruluşca növləri

Sadə sifətlər

Düzəltmə sifətlər

Mürəkkəb sifətlər

Sifətin dərəcələri

Sifətin dərəcələrinin sayı barəsində fikirlərin xülasəsi

Adi dərəcəcə

Çoxaltma dərəcəsi

Azaltma dərəcəsi

SAY

Say haqqında ümumi məlumat

Sayın özünəməxsus xüsusiyyətləri

Sayların mənacə növləri

Miqdar sayları

Sıra sayları

Rəqəmlər

Saymənalı sözlər

Sayların sakramentallığı

Sayköklü sözlər

Başqa dillərdən dilimizə keçən saylar

ƏVƏZLİK

Əvəzliyin özünəməxsus xüsusiyyətləri

Əvəzliyin növləri

Şəxs əvəzliləri

İşarə əvəzliyi

Sual əvəzliyi

Qeyri-müəyyən əvəzlik

Təyini əvəzlik

İnkər əvəzliyi

Nisbi əvəzlik
FEİL
Feili bir nitq hissəsi kimi səciyyələndirən xüsusiyyətlər
Feilin quruluşu
Feilin quruluşu barəsində fikirlərin xülasəsi
Sadə feillər
Düzəltmə feillər
Mürəkkəb feillər
Feilin növləri
Feilin lüğəvi məna növləri
Feilin əsas məna növü: Təsirlik-təsirsizlik kateqoriyası
Feilin qrammatik məna növləri
Feilin qrammatik məna növləri barəsində fikirlərin xülasəsi
Feilin qrammatik məna növlərində iş, hal, hərəkətlə subyekt arasındakı münasibət
Məlum növ
Məchul növ
Qayıdış növ
Qarşılıqlı növ
Müştərək növ
İcbar növ
Feilin zaman kateqoriyası
Keçmiş zaman
Şühudi keçmiş zaman
Nəqli keçmiş zaman
İndiki zaman
Gələcək zaman
Qəti gələcək zaman
Qeyri-qəti gələcək zaman

Feilin tərz kateqoriyası
Feilin formaları
Feilin təsriflənən formaları
Feilin əmr forması
Feilin arzu forması
Feilin vacib forması
Feilin şərt forması
Feilin lazım forması
Feilin davam forması
Feilin bacarıq forması
Feilin sual forması
Feilin təsriflənməyən formaları
Məsdər
Məsdərin feilə məxsus xüsusiyyətləri
Məsdərin ismə məxsus xüsusiyyətləri
Feili sifət
Feili sifətin morfoloji göstəriciləri
Feili sifətin feillə oxşar və fərqli xüsusiyyətləri
Feili sifətin sifətlə oxşar və fərqli xüsusiyyətləri
Feili sifətin feildən düzələn düzəltmə sifətlərdən fərqli xüsusiyyətləri
Feili bağlama
Feili bağlamaların morfoloji göstəriciləri
Feili bağlamanın feillə oxşar və fərqli xüsusiyyətləri
Feili bağlamanın zərflə oxşar və fərqli xüsusiyyətləri
Feili bağlamanın feili sifət və məsdər arasında yeri
ZƏRF
Zərf haqqında məlumat
Azərbaycan dilçiliyində zərflə bağlı bəzi məqamlar

Zərfin quruluşca növləri
Sadə zərflər
Düzəltmə zərflər
Mürəkkəb zərflər
Zərfin lüğəvi məna növləri
KÖMƏKÇİ NİTQ HİSSƏLƏRİ
Qoşma
Qoşmanın mənşəyinə görə növləri
Qoşmanın məna növləri və qoşulduğu hallar
BAĞLAYICI.
Bağlayıcıların təsnifi
Sintaktik vəzifəsinə görə bağlayıcının növləri
Mənasına görə bağlayıcıların təsnifi
ƏDAT
Ədatların quruluşca növləri
Ədatların məna növləri
XÜSUSİ NİTQ HİSSƏLƏRİ
Nida
Nidanın digər nitq hissələrindən fərqi
Nidanın köməkçi nitq hissələrindən fərqi
Nidanın təqlidi sözlərə oxşarlığı və fərqi
Nidanın modal sözlərdən fərqi
Mənşəyinə görə nidaların növləri
Leksik mənasına görə nidaların növləri
Nidaların quruluşu
Nidaların substantivləşməsi
Nidaların sözyaradıcılığında rolu
Təqlidi sözlər
Təqlidi sözlərin məna qrupları

Təqlidi sözlərin quruluşu
Modal sözlər
Modal sözlərin məna növləri
Modal sözlərin quruluşu
QEYRİ-MÜƏYYƏN NİTQ HİSSƏLƏRİ
İmperativ sözlər
İmperativ sözlərin mənası
İmperativ sözlərin quruluşu
Uşaq sözləri
Ritmik sözlər

Annotasiya: Kitabın iki hissədən ibarət olan bu II hissəsi də proqramın tələblərinə uyğun şəkildə yazılmışdır.

Kitabın II hissəsində əsas, köməkçi, xüsusi və qeyri-müəyyən nitq hissələri geniş şərhini tapır.

34. Xəlilov, B. Nitq mədəniyyəti /Buludxan Xəlilov, Günel Əliyeva; elmi red. C.Cəfərov; rəyçilər: A.Bayramov, M.Hüseynov.- Bakı: ADPU-nun mətbəəsi, 2016.- 41 s.

Kitabın içindəkilər:

Şagirdlərin əqli və nitq inkişafında mütaliənin rolu
Nitq mədəniyyəti anlayışı
Nitq mədəniyyəti milli mədəniyyətin tərkib hissəsi kimi
Nitqin düzgünlüyü, dəqiqliyi və ifadəliliyi
Nitq mədəniyyətinin ümumi və xüsusi cəhətləri
Dil, nitq və nitq fəalliyəti
Azərbaycan ədəbi dili
Müasir Azərbaycan ədəbi dilinin normaları
Fonetik norma
Leksik norma

Dilimizdə özləşmə meyilləri

Qrammatik norma

Nitq normalarının tarixiliyi

Nitq istisnaları

Natiqlik sənəti

Nitq etiketləri

Nitq mədəniyyətinə aid testlər

Nitq mədəniyyəti mövzusunda aid sual-cavab

Nitq mədəniyyəti. Testlərin cavabları

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

Annotasiya: Metodik vəsait orta ümumtəhsil məktəblərinin müəlim və şagirdləri üçün nəzərdə tutulmuşdur. Pedaqoji proses zamanı şagirdlərin nitqinin və düzgün tələffüzünün formalaşmasında bu vəsaitdən istifadə faydalıdır.

35. Xəlilov, B. Türkologiyanın tarixi: XX əsrin 20-30-cu illəri /Buludxan Xəlilov; elmi red. N.Cəfərov; rəyçilər: A.Babayev, M.Qıpçaq.- Bakı: Papirus NP, 2016.- 236 s.

Kitabın içindəkilər:

Bu günə və sabaha hesablanan düşüncə: Türkologiya

Birinci Türkoloji Qurultay ərəfəsində: “Bizim yolumuz hayandır?”

Səməd Ağamalıoğlu I Türkoloji Qurultayın təşkilatçılarından və ideoloqlarından olmuşdur

Birinci Türkoloji Qurultaya qədərki dövrdə türkoloji düşüncə fərqləri: Səməd Ağamalıoğlu və Mehmet Emin Yurdakul

Yeni Əlifba uğrunda mübarizə: 1924-cü ildə Krım və Türkünstan elləri

Birinci Türkoloji Qurultay: Xalid Səid Xocayev, Fuad Köprülüzadə, Əlibəy Hüseynzadə...

Birinci Türkoloji Qurultaydan sonra: Xalid Səid Xocayevin xidmətləri

Birinci Türkoloji Qurultaydan sonra repressiya: Xalid Səid Xocayev

Türkologiyanın dünənindən: dil, yazı məsələləri

Birinci Türkoloji Qurultaya qədər və ondan sonrakı dövr: Cəlil Məmmədquluzadə

Türkoloji düşüncənin inkişafında Vəli Xulufunun rolu

Vəli Xulufunun “Yeni türk əlifbası ilə yazı qaydaları” kitabı

Azərbaycan dili orfoqrafiyasının tarixindən: Vəli Xulufunun “İmla lüğəti”

Türkoloji düşüncənin tarixindən: qırğız türkoloqu Qasım Tınıstanov

Qasım Tınıstanovun Birinci Türkoloji Qurultayda məruzəsi: “Yeni əlifbaya keçid haqqında”

Qasım Tınıstanov: Qırğızıstanda bədii dildə və xalq dilində müxtəliflik yoxdur

Yeni Əlifba Komitəsinin IV plenumundan bəzi məqamlar: Vəli Xulufu, Bəkir Çobanzadə, Xabayev

Annotasiya: Türkoloji düşüncənin tarixində XX əsrin 20-30-cu illəri xüsusi bir mərhələ kimi diqqəti cəlb edir. Bu mərhələdə Birinci Türkoloji Qurultay türkoloqları bir araya gətirən, türkoloji araşdırmaları saf-çürük edən, gələcəkdə türkologiya sahəsində görülməyəcək işlərin istiqamətini müəyyənləşdirən mötəbər bir tədbir olmuşdur. Kitabda Birinci Türkoloji Qurultay ərəfəsində türkoloji düşüncənin məqsəd və məramının nədən ibarət olduğu tədqiq olunur. Səməd Ağamalıoğlunun yeni əlifba, millət, islami dəyərlər, şərq məsələsi, türk xalqları və s. problemlərlə bağlı fikirləri təhlil edilir. Eyni zamanda Səməd Ağamalıoğlu ilə Mehmet Emin Yurdakulun

türkoloji düşüncə fərqləri qarşılaşdırılır, onların türkoloji düşüncənin inkişafında göstərdikləri xidmətlərin vacib məqamlarına geniş yer verilir. Bundan başqa, yeni əlifba uğrunda mübarizədə Krım və Türküstan ellərində 1924-cü ildə cərəyan edən hadisələr analiz olunur. Xəlid Səid Xocayevin, Vəli Xuluflunun, Fuad Köprülüzadənin, Əlibəy Hüseynzadənin və digərlərinin yeni əlifba ilə bağlı fikirləri, mövqeləri araşdırılır. Xəlid Səid Xocayevin, Cəlil Məmmədquluzadənin, Vəli Xuluflunun, Qasım Tınıstanovun Birinci Türkoloji Qurultay ərəfəsində və ondan sonrakı dövrdə türkoloji düşüncənin inkişafında oynadıqları rola və tarixi xidmətə böyük önəm verilir.

36. Xəlilov, B. Zamanın sınağından keçənlər... /Buludxan Xəlilov; Red. F.Rzayev, Rəyçi.: Y.Ergin (Qəhrəmanova), C.Allahverdiyev, A.Kazımov.- Bakı: Adiloğlu, 2016.- 252 s.

Kitabın içindəkilər:

Yaşamaq istəyən adam

Mirzə İbrahimovun jurnalistlə əhvalatı...

Mir Cəlalla Mehdi Hüseynin zarafatı

Hər şeydən yazan Mirzə Cəlil...

Molla kitab açır

Azərbaycanda tələbələrin problemlərini necə həll etməli –

TƏKLİFLƏR

Təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası: Ən vacib hədəflər

Təhsilin İnkişafı üzrə Dövlət Strategiyasının əsas hədəfi

Əziz dost, nə vaxt qayıdıb gələcəksən?!

İnsan sığınacaqlara doğru tələsir

Tarix insanların gözünü qamaşdırır

Həyat əbədi olmadığı kimi gözəllik də əbədi deyil

İnsan ömrü nəyə sərf olunur?

Yaxşı və pis, arzu və istək, sevgi və məhəbbət

İnsan bunları bilməlidir

“Nuh tufanı və Gəmiqaya-Qobustan əlifbası” – I məqalə

“Nuh tufanı və Gəmiqaya-Qobustan əlifbası” –II məqalə

Mən-biz, sən-siz, o-onlar barədə deyimlərim – I yazı

Mən - biz, sən - siz, o - onlar barədə deyimlərim –II yazı

Mən - biz, sən - siz, o – onlar barədə deyimlərim - III yazı

Mən - biz, sən- siz, o – onlar barədə deyimlərim – IV yazı

Mən - biz, sən- siz, o – onlar barədə deyimlərim – V yazı

Mən - biz, sən- siz, o – onlar barədə deyimlərim – VI yazı

Mən-biz, sən-siz, o-onlar barədə deyimlərim – VII yazı

Mən- biz, sən- siz, o- onlar barədə deyimlərim – VIII yazı

Mən - biz, sən- siz, o- onlar barədə deyimlərim – IX yazı

Mən-biz, sən-siz, o-onlar barədə deyimlərim – X yazı

Mən - biz, sən - siz, o – onlar barədə deyimlərim – XI yazı

Mən - biz, sən - siz, o - onlar barədə deyimlərim – XII yazı

Diri ikən özlərinə qəbir qazdıranlar...

Bədxahlıqlarını “şöhrət” hesab edənlərə

Tarixi yaşadan daşlar – I yazı

Tarixi yaşadan daşlar – II yazı

Tarixi yaşadan daşlar – III yazı

Tarixi yaşadan daşlar – IV yazı

Annotasiya: Kitabda Qulu Xəlilov, Mirzə İbrahimov, Mir Cəlal, Mehdi Hüseynlə bağlı hadisələr verilir. Bundan başqa, Cəlil Məmmədquluzadə üslubundan qidalanan publisistik məqalələr, o cümlədən təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyasının əsas hədəfləri təhlil olunur. Həm də həyat, cəmiyyət, dünya ilə bağlı zamanın sınağından keçmiş hadisələr özünə yer alır.

Kitabda Gəmiqaya-Qobustan əlifbası, özündə tarixi yaşadan daşlarla bağlı məqalələr və mən-biz, sən-siz, o-onlar barədə deyimlər – zamanın sınağından çıxan deyimlər, məhz müəllifin deyimləri verilir.

37. Xəlilov, B. Əbədiyaşar ədəbiyyat /Buludxan Xəlilov; Red. A.Bədəlzadə, Rəyçi. F.Rzayev, N.Nəcəfov.- Bakı: Adiloğlu, 2016.- 202 s.

Kitabın içindəkilər:

Ernest Heminquey: roman, povest, hekayə müəllifliyindən Nobel mükafatına

Conatan Sviftin “Qulliverin səyahəti” əsərindən bəzi məqamlar– I yazı

Conatan Sviftin “Qulliverin səyahəti” əsərindən bəzi məqamlar– II yazı

Conatan Sviftin “Qulliverin səyahəti” əsərindən bəzi məqamlar– III yazı

Nobel mükafatçısı Moris Meterlink və “Arıların həyatı” əsəri– I yazı

Nobel mükafatçısı Moris Meterlink və “Arıların həyatı” əsəri– II yazı

Nobel mükafatçısı Moris Meterlink və “Arıların həyatı” əsəri– III yazı

Moris Meterlinkin “Korlar” pyesi: İnsan sığınacaqlardan qaçmağa tələsir... – I Yazı

Moris Meterlinkin “Korlar” pyesi: İnsan sığınacaqlardan qaçmağa tələsir... – II Yazı

Mixail Şoloxov: təbiətə və cəmiyyətə dərin bələd olan yazıçı–I yazı

Mixail Şoloxov: təbiətə və cəmiyyətə dərin bələd olan yazıçı–II yazı

İvan Bunin: həyatı və yaradıcılığı – I yazı

İvan Bunin: həyatı və yaradıcılığı – II yazı

Sükutu pozan poeziya – I yazı

Sükutu pozan poeziya – II yazı

Qılman İlkinin Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti ilə bağlılığı

Qılman İlkinin Mircəfər Bağırovla görüşü – Şimali və Cənubi Azərbaycanı birləşdirmək ideyası niyə baş tutmadı?

Qılman İlkin: xeyirxahlar və bədxahlar...

Mahir Qabiloğlu: Heminquey, yoxsa kefli İsgəndər?

Bədii ədəbiyyat oxumaq barədə vahid tələblər qoyulmalıdır

Vaqif Səmədoğlunun çıxışı və diqqəti cəlb edən bəzi məqamlar

“Kitabi-Dədə Qorqud”: oxuduqlarım, gördüklərim, eşitdiklərim

“Koroğlu” dastanında bəzi təhriflər barədə

Qabilin ədəbi portreti

Annotasiya: Kitabda ədəbiyyat üzrə Nobel mükafatçıları Ernest Heminqueyin, Moris Meterlinkin, Mixail Şoloxovun, İvan Buninin yaradıcılığının xarakterik məqamlarından bəhs olunur. İngilis yazıçısı Conatan Sviftin “Qulliverin səyahəti” əsərindəki bir sıra fəlsəfi məqamlara geniş yer ayrılır.

Qılman İlkinin, Qabilin, Vaqif Səmədoğlunun, Leyla Əliyevanın, Mahir Qabiloğlunun yaradıcılığının, bədii düşüncəsinin təhlilinə diqqət yetirilir.

Kitabda bədii ədəbiyyatın rolu, “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanının dəyəri, “Koroğlu” dastanındakı bəzi təhriflər barədə də məlumat verilir.

2017

38. Xəlilov, B., Əliyeva G. Nitq mədəniyyəti (təkmilləşdirilmiş II nəşr) /Buludxan Xəlilov; Elmi red. C.Cəfərov, B.Eminli, Rəyç. A.Bayramov, M.Hüseynov.- Bakı, ADPU-nun nəşriy., 2017.- 106 s.

Kitabın içindəkilər:

Şagirdlərin əqli və nitq inkişafında mütaliənin rolu
 Nitq mədəniyyəti anlayışı
 Nitq mədəniyyəti milli mədəniyyətin tərkib hissəsi kimi
 Nitqin düzgünlüyü, dəqiqliyi və ifadəliliyi
 Nitq mədəniyyətinin ümumi və xüsusi cəhətləri
 Dil, nitq və nitq fəaliyyəti
 Azərbaycan ədəbi dili
 Müasir Azərbaycan ədəbi dilinin normaları
 Fonetik norma
 Leksik norma
 Dilimizdə özləşmə meyilləri
 Qrammatik norma
 Nitq normalarının tarixiliyi
 Nitq istisnaları
 Natiqlik sənəti
 Nitq etiketləri
 Nitq mədəniyyətinə aid tapşırıqlar
 Nitq mədəniyyətinə aid testlər
 Nitq mədəniyyəti mövzusunda aid sual-cavab
 Nitq mədəniyyəti. Testlərin cavabı
 İstifadə olunmuş ədəbiyyat

Annotasiya: Metodik vəsait orta ümumtəhsil məktəblərinin müəllim və şagirdləri üçün nəzərdə tutulmuşdur. Pedaqoji proses zamanı

şagirdlərin nitqinin və düzgün tələffüzünün formalaşmasında bu vəsaitdən istifadə faydalıdır.

39. Xəlilov, B. Müasir Azərbaycan dili /Buludxan Xəlilov; Red. C.Cəfərov, Rəyç. M.Məmmədli, S.Zeynal.- Bakı: Adiloğlu, 2017.- 428 s.

Kitabın içindəkilər:

SİNTAKSİSƏ GİRİŞ

Sintaksis haqqında ümumi məlumat

SİNTAKTİK ƏLAQƏLƏR HAQQINDA

Sözlər arasında mənə əlaqəsi

1. Subyekt əlaqəsi

2. Obyekt əlaqəsi

3. Atributiv əlaqə

4. Relyativ əlaqə

Sözlər arasında qrammatik əlaqə

Tabesizlik əlaqəsi

Tabelilik əlaqəsi

Yanaşma əlaqəsi

1. Tam yanaşma

2. Tam olmayan yanaşma

Yanaşma əlaqəsində nitq hissələrinin iştirakı

1. İsmə yanaşması

2. Sifətin ismə yanaşması

3. Sayın ismə yanaşması

4. Əvəzliyin ismə yanaşması

5. Feili sifətin ismə yanaşması

6. Feili bağlamanın feilə yanaşması

7. Qoşmalı birləşmənin yanaşması

8. Zərflərin yanaşması

Uzlaşma əlaqəsi
Predikativ birləşmələrdə uzlaşma
Xəbərin və həmcins xəbərlərin mübtədə ilə uzlaşması və xəbərin həmcins mübtədalarla uzlaşması
Qeyri-predikativ birləşmələrdə uzlaşma
İdarə əlaqəsi
Feillərlə idarə
İsimlərlə idarə
Sifətlərlə idarə
Saylarla idarə
Zərflərlə idarə
Əvəzliliklərlə idarə
SÖZ BİRLƏŞMƏLƏRİ
Söz birləşmələri haqqında məlumat
Söz birləşmələri və söz
Söz birləşməsi və mürəkkəb söz
Söz birləşməsi və cümlə
Söz birləşmələrinin növləri
Sabit və sərbəst birləşmələr
Söz birləşmələrinin quruluşu
Əsas tərəfin nitq hissələri ilə ifadəsinə görə söz birləşmələrinin növləri
İsmi birləşmələr
Təyini söz birləşmələri
I növ təyini söz birləşməsi
II növ təyini söz birləşməsi
III növ təyini söz birləşməsi
Təyini söz birləşmələrinə daxil olmayan ismi birləşmələr
Zərf birləşmələri

FEİLİ BİRLƏŞMƏLƏR

Feili birləşmələr haqqında məlumat
Feili birləşmələrə, o cümlədən, feili bağlamaya münasibət
Feili bağlama tərkibləri ilə budaq cümlələr arasında oxşar və fərqli xüsusiyyətlər
Sabit və qeyri-sabit feili bağlama tərkibləri
Feili bağlama tərkiblərinin quruluşu
Feili bağlama tərkiblərinin tərəfləri arasında məna əlaqəsi
Adlıq hallı feili bağlama tərkibləri
CÜMLƏ
Cümlə haqqında məlumat
Cümlənin əlamətləri
1.Bitkinlik
2.Predikativlik
3.İntonasiya
4.Modallıq
Cümlənin təsnifi
Cümlənin təsnifi prinsipləri
CÜMLƏNİN MƏQSƏD VƏ İNTONASİYAYA GÖRƏ NÖVLƏRİ
1. Nəqli cümlə
2. Sual cümləsi
a)Sual intonasiyası ilə əmələ gələn sual cümlələri
b)Sual ədatları ilə əmələ gələn sual cümlələri
c)Sual əvəzlilikləri ilə əmələ gələn sual cümlələri
3. Əmr cümləsi
4. Nida cümləsi
Nəqli cümlələrdən əmələ gələn nida cümlələri
Əmr cümlələrindən əmələ gələn nida cümlələri
Sual cümlələrindən əmələ gələn nida cümlələri

Nida cümlələrinin məna incəlikləri
Nidaların köməyi ilə əmələ gələn nida cümlələri

CÜMLƏ ÜZVLƏRİ

Cümlə üzvləri barədə mövcud fikirlər
Sözün, söz birləşməsinin cümlə üzvü olması

MÜBTƏDA

Mübtəda haqqında məlumat
Mübtədaya münasibət
Mübtədanın quruluşu
Mübtədanın ifadə vasitələri
Mübtəda ilə qeyri-müəyyən vasitəsiz tamamlığın oxşar və fərqli xüsusiyyətləri

XƏBƏR

Xəbər haqqında məlumat
Xəbərin rolunun şişirdilməsi
Xəbərin dildə ifadə üsulu
Xəbərin quruluşu
Xəbərin ifadə vasitələri
1. İsmi xəbərlər
2. Feili xəbərlər

TAMAMLIQ

Tamamlıq haqqında məlumat
Tamamlığın ifadə vasitələri
Tamamlığın quruluşu
Vasitəsiz tamamlıq
Vasitəli tamamlıq
Vasitəli tamamlığın məna çalarları

TƏYİN

Təyin haqqında məlumat

Təyinin sualları
Təyin və təyinolunan
Təyinlərin quruluşu
Təyinin məna növləri
Təyinin ifadə vasitələri

ZƏRFLİK

Zərflik haqqında məlumat
Zərfliyin ifadə vasitələri
Zərfliyin quruluşu
Zərfliyin məna növləri
Tərzi-hərəkət zərfliyi
Zaman zərfliyi
Yer zərfliyi
Səbəb zərfliyi
Məqsəd zərfliyi
Miqdar zərfliyi
Dərəcə zərfliyi
Şərt zərfliyi
Qarşılaşdırma zərfliyi

ƏLAVƏLƏR

Əlavələr haqqında məlumat
Xüsusişən əlavələr
Əlavə və əlavəli üzv
Əlavə və əlavəli üzv ilə həmcins üzvlərin oxşar və fərqli xüsusiyyətləri
Xüsusişən əlavələrin quruluşu
Xüsusişən əlavələrlə təyinin oxşar və fərqli xüsusiyyətləri
Xüsusişməyən əlavələr
Cümlə üzvlərinin əlavəsi
XÜSUSİLƏŞMƏLƏR

Xüsusişmələr haqqında məlumat
Xüsusişmənin əmələ gəlməsi
Dəqiqləşdirici xüsusişmiş üzvlərlə xüsusişmiş əlavələrin
oxşar və fərqli xüsusiyyətləri

Tamamlığın xüsusişməsi

Zərfliyin xüsusişməsi

CÜTTƏRKİBLİ VƏ TƏKTƏRKİBLİ CÜMLƏLƏR

Cüttərkibli cümlələr

Müxtəsər və geniş cüttərkibli cümlələr

Təktərkibli cümlələr

1.Şəxssiz cümlələr

2.Qeyri-müəyyən şəxslil cümlələr

3.Ümumi şəxslil cümlə

4.Adliq cümlələr

Bütöv və yarımçıq cümlələr

Bütöv cümlələr

Yarımçıq cümlələr

1.Mübtədasi buraxılan yarımçıq cümlə

2.Xəbəri buraxılan yarımçıq cümlə

3.Hər iki baş üzvü buraxılan yarımçıq cümlə

4.İkinci dərəcəli üzvləri buraxılan yarımçıq cümlə

5.Baş və ikinci dərəcəli üzvləri buraxılan yarımçıq cümlə

SÖZ-CÜMLƏ

Söz-cümlə haqqında məlumat

Söz-cümlənin digər cümlə növlərindən fərqi

Söz-cümlənin ifadə vasitələri

Söz-cümlənin işlənmə yeri

Söz-cümlənin məna növləri

1.Təsdiq söz-cümlələr

2.İnkər söz-cümlələr

3.Sual söz-cümlələr

4.Emosionallıq bildirən söz-cümlələr

QRAMMATİK CƏHƏTDƏN CÜMLƏ ÜZVLƏRİ İLƏ BAĞLI OLMAYAN SÖZLƏR VƏ BİRLƏŞMƏLƏR XİTAB

Xitab haqqında məlumat

Xitabların quruluşu

Həmcins xitablar

Xitabı formalaşdıran sözlər

Xitabların cümlədə işlənmə yeri

Xitabların məna xüsusiyyətləri və məna növləri

Xitabların nidalarla işlənməsi

Xitabların təkriri

Xitabların münasibət bildirməsi

Xitabların ifadə vasitələri

Xitablarla mübtədanın fərqləri

MÜRƏKKƏB CÜMLƏ

Mürəkkəb cümlə haqqında ümumi məlumat

Mürəkkəb cümlənin tərkib hissələrini əlaqələndirən vasitələr

1.İntonasiya

2.Bağlayıcılar

3.Bağlayıcı sözlər

4.Şəkilçilər

Bağlayıcı vasitələri ümumiləşdirəndən sonra mürəkkəb
cümlənin qrupları

1.Asintetik mürəkkəb cümlələr

2.Analitik mürəkkəb cümlələr

3.Sintetik mürəkkəb cümlələr

4.Analitik-sintetik mürəkkəb cümlələr

Tərkib hissələri arasında məna və qrammatik əlaqənin xarakterinə görə mürəkkəb cümlənin növləri

TABESİZ MÜRƏKKƏB CÜMLƏLƏR

Tabesiz mürəkkəb cümlə haqqında məlumat

Tabesiz mürəkkəb cümlənin tərkib hissələrini əlaqələndirən tabesizlik bağlayıcıları və digər vasitələr

Tabesiz mürəkkəb cümlənin tərkib hissələri arasında məna əlaqələri

1. Birləşdirmə-sadalama əlaqəsi

a) Eyni zamanlı birləşdirmə-sadalama əlaqəli tabesiz mürəkkəb cümlə

b) Ardıcıl zamanlı birləşdirmə-sadalama əlaqəli tabesiz mürəkkəb cümlə

2. Səbəb-nəticə əlaqəli tabesiz mürəkkəb cümlələr

3. Aydınlaşdırma əlaqəli tabesiz mürəkkəb cümlələr

4. Qarşılaşdırma əlaqəli tabesiz mürəkkəb cümlələr

5. Bölmə əlaqəli tabesiz mürəkkəb cümlələr

6. Qoşulma əlaqəli tabesiz mürəkkəb cümlələr

TABELİ MÜRƏKKƏB CÜMLƏLƏR

Tabeli mürəkkəb cümlə haqqında məlumat

Tabeli və tabesiz mürəkkəb cümlələrin oxşar cəhətləri

Tabeli və tabesiz mürəkkəb cümlələrin fərqli cəhətləri

Tabeli mürəkkəb cümlənin özünəməxsus xüsusiyyətləri

Tabeli mürəkkəb cümlənin tərkib hissələrini bağlayan vasitələr

Tabeli mürəkkəb cümlənin birözlü və ikiözlü olması

Tabeli mürəkkəb cümlədə budaq cümlələrin baş cümləyə aidliyi məsələsi

Tabeli mürəkkəb cümlənin növləri

MÜBTƏDA BUDAQ CÜMLƏSİ

Mübtəda budaq cümləsi haqqında məlumat

Mübtəda budaq cümləsinin tipləri

XƏBƏR BUDAQ CÜMLƏSİ

Xəbər budaq cümləsi haqqında məlumat

Xəbər budaq cümləsinin tipləri

TAMAMLIQ BUDAQ CÜMLƏSİ

Tamamlıq budaq cümləsi haqqında məlumat

Tamamlıq budaq cümləsinin tipləri

TƏYİN BUDAQ CÜMLƏSİ

Təyin budaq cümləsi haqqında məlumat

Təyin budaq cümləsinin tipləri

ZƏRFLİK BUDAQ CÜMLƏSİ

1. Tərzi-hərəkət budaq cümləsi

Tərzi-hərəkət budaq cümləsi haqqında məlumat

Tərzi-hərəkət budaq cümləsinin tipləri

2. Dərəcə budaq cümləsi

3. Zaman budaq cümləsi

Zaman budaq cümləsi haqqında məlumat

Zaman budaq cümləsinin tipləri

4. Yer budaq cümləsi

5. Səbəb budaq cümləsi

Səbəb budaq cümləsi haqqında məlumat

Səbəb budaq cümləsinin tipləri

6. Məqsəd budaq cümləsi

Məqsəd budaq cümləsi haqqında məlumat

Məqsəd budaq cümləsinin tipləri

Səbəb və məqsəd budaq cümləli tabeli mürəkkəb cümlələrin fərqi

7. Şərt budaq cümləsi

Şərt budaq cümləsi haqqında məlumat

Şərt budaq cümləsinin tipləri

8. Qarşılaşdırma budaq cümləsi
    - Qarşılaşdırma budaq cümləsi haqqında məlumat
    - Qarşılaşdırma budaq cümləsinin məna növləri
    - Qarşılaşdırma budaq cümləsinin tipi
  9. Nəticə budaq cümləsi
    - Nəticə budaq cümləsi haqqında məlumat
    - Nəticə budaq cümləsinin tipi
    - Nəticə budaq cümləsinin baş cümləsi ilə təyin budaq cümləsinin baş cümləsinin oxşar və fərqli xüsusiyyətləri
  10. Kəmiyyət budaq cümləsi
    - Kəmiyyət budaq cümləsi haqqında məlumat
    - Kəmiyyət budaq cümlələrində budaq cümlələrin baş cümlə ilə olan məna münasibətlərinə görə qrupları
    - Kəmiyyət budaq cümləsində baş cümlə ilə budaq cümlə arasında kəmiyyət münasibəti
    - Kəmiyyət budaq cümləsində budaq və baş cümlələri bağlayan vasitələr
    - Kəmiyyət budaq cümləsinin tipləri
    - Qoşulma budaq cümləsi
    - Qoşulma budaq cümləsi haqqında məlumat
    - Qoşulma budaq cümləsinin tipi
    - Qoşulma budaq cümləsi ilə təyin budaq cümləsi arasında oxşarlıq
- QARIŞIQ TIPLİ MÜRƏKKƏB CÜMLƏLƏR**
- Qarışiq tipli tabesiz mürəkkəb cümlələr
  - Tabesiz mürəkkəb cümlələrin tərkib hissələri
  - Qarışiq tipli tabesiz mürəkkəb cümlələrin tərkib hissələri
  - Qarışiq tipli tabeli mürəkkəb cümlələr
  - Qarışiq tipli tabeli mürəkkəb cümlələrin tərkib hissələri

MÜASİR AZƏRBAYCAN ƏDƏBİ DİLİNDƏ CÜMLƏ ÜZVLƏRİNİN SIRASI

- Cümlələrdə cümlə üzvlərinin sıralanması
  - Cüttərkibli cümlələrdə mübtədanın və xəbərin yeri
  - Cüttərkibli cümlələrdə tamamlığın yeri
  - Cüttərkibli cümlələrdə təyinin yeri
  - Cüttərkibli cümlələrdə zərfliyin yeri
  - Cüttərkibli cümlələrdə həmcins üzvlərin sıralanması
  - Təktərkibli cümlələrdə cümlə üzvlərinin sıralanması (yeri)
  - Qrammatik cəhətdən cümlə üzvləri ilə əlaqədar olmayan sözlərin
    - sırası (yeri)
    - Mürəkkəb cümlələrdə komponentlərin sırası (yeri)
- MÜRƏKKƏB SİNTAKTİK BÜTÖV-MƏTN**
- Mürəkkəb sintaktik bütöv-mətn haqqında məlumat
  - Mətnin formalaşması mərhələsi
  - Mətnin tərkibi
  - Mətnin koqeziyası
- VASİTƏLİ VƏ VASİTƏSİZ NİTQ**
- Vasitəli və vasitəsiz nitq haqqında məlumat
  - Vasitəsiz nitqin qurulma formaları
  - Vasitəsiz nitqin cümlədə işlənmə yeri
  - Vasitəsiz nitq ilə müəllifin sözlərinin fərqi
  - Dırnaqda verilməklə fərqlənən vasitəsiz nitq
  - Dırnaqsız verilməklə fərqlənən vasitəsiz nitq
- DURĞU İŞARƏLƏRİ**
- Nöqtə
  - Vergül
  - Nöqtəli vergül
  - İki nöqtə

Tire
Sual işarəsi
Nida işarəsi
Üç nöqtə
Mötərizə
Dırnaq

Annotasiya: Dərslük Müasir Azərbaycan dili fənninin sintaksis şöbəsi proqramının tələbinə uyğun yazılmışdır. Burada sintaksis giriş, sintaktik əlaqələr, söz birləşmələri, cümlə, cümlənin məqsəd və intonasiyaya görə növləri, cümlə üzvləri (mübtəda, xəbər, tamamlıq, təyin, zərflək), əlavələr, xüsusiləşmələr, cümlələri, bütöv və yarımçıq cümlələr, söz-cümlə, qrammatik cəhətdən cümlə üzvləri ilə bağlı olmayan sözlər və birləşmələr, mürəkkəb cümlə, tabesiz və tabeli mürəkkəb cümlə və onların növləri, qarışıq tipli mürəkkəb cümlələr, cümlə üzvlərinin sırası, mürəkkəb sintaktik bütöv-mətn, vasitəli və vasitəsiz nitq, durğu işarələri barədə ətraflı məlumat verilir.

BULUDXAN XƏLİLOVUN TƏRCÜMƏLƏRİ

2000

40. Köprülü M.F. Azəri /M.F.Köprülü; tərc. ed.: B.Xəlilov, M.Ənsərli (Ləmbəli); Tərc. red., qeyd və izah. müəll. B.Xəlilov.- Bakı: Elm, 2000.- 115 s.

Kitabın içindəkilər:

Prof. Dr. Fuad Köprülünün həyatı və elmi fəaliyyəti

Prof. M.F.Köprülünün əsərləri

a) Kitabları

b) Əsas məqalələri

Prof. Dr. M.Fuad Köprülünün əsərləri haqqında bibliografiyalar

Prof. Dr. M.Fuad Köprülü haqqında yazılmış kitab və məqalələr

a) Kitablar

b) Məqalələr

Mehmet Fuad Köprülünün "Azəri" əsəri

a) Azəri – fars ləhcəsi

b) Azəri – türk ləhcəsi

I. İran və Şimali Azərbaycanda türk dili

II. Etnik amillər: İstila və məskunlaşma

III. Tarixi amillər

c) Azəri ədəbiyyatının təkamülü

I. İlxanlılar və Cəlayirilər dövrü: XIII-XIV əsrlər

II. Qaraqoyunlu və Ağqoyunlular dövrü: XV əsr

III. Səfəvilər dövrü: XVI-XVIII əsrlər

IV. Əfşarlar, zəndlər və qacarlar dövrü: XVIII-XIX əsrlər

V. Azəri ədəbiyyatında yeniləşmə dövrü: XIX-XX əsrlər

I. Birinci dövr (1905-ci ilə qədər)

II. İkinci dövr (1905-1920)

III. Son dövr

Bibliografiya

Qeydlər və izahlar

Annotasiya: Əsərdə Azəri dilinin təkamülü və inkişafı göstərilmişdir. Eyni zamanda Azəri ədəbiyyatının təkamülünə də xüsusi diqqət yetirilmişdir. Azəri ədəbiyyatının İlxanlılar və Cəlayirilər (XIII-XIV əsrlər), Qaraqoyunlu və Ağqoyunlular (XV əsr), Səfəvilər (XVI-XIX əsrlər), yeniləşmə (XIX-XX əsrlər) dövrləri təhlil olunmuşdur.

Bu əsər Azərbaycan xalqının dilinin, ədəbiyyatının, tarixinin öyrənilməsində və ilk mənbələrlə tanışlıqda oxuculara yaxından kömək edəcəkdir.

BULUDXAN XƏLİLOVUN TƏRTİB ETDİYİ KİTABLAR

2008

41. Ömrün ləpirləri /Elmi red. B.Xəlilov; rəy.: T.Əhmədov, S.T.Azər-Azər, N.Həsənzadə, Ş.Hüseynov; red. R.Baxşəliyev; korrektor Q.Məşədiyev; rəssamı Ədalət.- Bakı: Azərnəşr, 2008.- 464 s.

Kitabın içindəkilər:

Qələm

Qələm mənimçün nədir?

Ön söz

Müasirləri Mikayıl Muğanlı haqqında

Mikayıl Muğanlı yaradıcılığı professor B.Xəlilov

Azərbaycanın görkəmli alimlərinin, yazıçılarının fikirləri, düşüncələri

Mikayıl Muğanlı Azərbaycan mətbuatı

Mikayıl Muğanlı ünvanına təbriklər

Haqqın töhfəsi

Öz sirrində qalan dünya

Analı sətrlər

Nəsihət tərbiyə

Şairin ömür yolu

Nəsillərdən nəsillərə

Doğma Qarabağ

Sevgi dolu duyğularım

Annotasiya: Mikayıl Muğanlının kitabının toplusunda Azərbaycanın görkəmli alimləri və yazıçılarının duyğuları... düşüncələri...

verilmişdir. Şairin poetik duyumu Allaha, Anaya, Vətənə, doğma torpağa, öz xalqına bağlılığı dərin poetik-fəlsəfi düşüncələri çox güclüdür.

Şair Allahla insan arasında yaxınlığı təsdiq edir. Mikayıl Müğanlının “Nəsihət və tərbiyə” haqqında şeirləri son dərəcə ibrətamiz, dolğun və yadda qalandır...

2012

42. Filologiya fakültəsi: (Buraxılış ADPU Filologiya fakültəsinin 90 illik yubileyinə həsr olunub) /Tərtibçi və redaktor B.Xəlilov.- Bakı: Bakı Çap Evi, 2012.- 47 s.

Kitabın içindəkilər:

Rektor – AMEA-nın müxbir üzvü, prof.Yusif Məmmədov
Filologiya fakültəsi
Dekanlarımız
Fakültəmizin dünəni
Fakültəmizi yaşadanlar
Fakültəmizi sabaha aparanlar
Fakültəmizin əməkdaşları
Məzunlarımız – baş ucalığımız
Tələbələrımız pedaqoji təcrübədə
Fakültəmizin əməkdaşlarının elmi əsərləri
Fakültəmizin ictimai həyatı
Müasir Azərbaycan dili kafedrası
Azərbaycan dilçiliyi kafedrası
Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi kafedrası
Dünya ədəbiyyatı kafedrası
Ədəbiyyat və onun tədrisi metodikası kafedrası

Azərbaycan dili və onun tədrisi metodikası kafedrası
İngilis dili və onun tədrisi metodikası kafedrası
Xarici dillər kafedrası
Rus dili kafedrası
Dədə Qorqud elmi-tədqiqat laboratoriyası
Türk araşdırmaları elmi-tədqiqat laboratoriyası
Fakültəmiz bu gün
Universitetimizin himni
Fakültəmizin marşı
90 illik yubileyə əlaçı tələbələrlə

2015

43. Ağlın zirvəsində sönmən bir çıraq /Tərt., red. və ön sözün müəll. B.Xəlilov; ideya rəhb. E.Ömərova.- Bakı: Bakı Çap Evi, 2015.- 252 s.

Kitabın içindəkilər:

Ön söz: İnsan sığınacaqlara doğru tələsir
Sənin yerin görünür, qayıt gəl
Buludxan Xəlilov. Əziz dost, nə vaxt qayıdıb gələcəksən?!
Qənirə Paşayeva. Sən gedəndə görüşmədin... Mən gələrəm görüşərik
Nəcəf Nəcəfov. Ömür vəfa etsəydi
Məhərrəm Hüseynov. İnsanlıq etalonu, ləyaqət mücəssəməsi, saflıq zirvəsi
Sərdar Zeynal. Dostların öləndə sən öləcəksən
Mehman Rzayev. Ləyaqətli ömrünlə nümunəsən
Arif Kazımov. Ürəklərdə yerin var
Əsgər Zeynalov. O, gənc ikən müdrik idi

Nazim Mustafə. Tez parlayıb, tez sönən ulduza bənzəyir
İbrahim

Nüşabə Hüseynli. Sevdinin adam ölürsə

Elnarə Məmmədova. Elə qayğıkeş, mərhəmətli, mehriban idi ki...

Ədalət Məmmədov. Mənim xilaskarım!

İsrail Məmmədov. Ürəklərə köçən, yaddaşlarda yaşayan
müqəddəs insan

Ağasən Bədəlzadə. Ağlın zirvəsində sönən bir çırağ

Sarvan İbrahimov. Dost itkisi

İbrahimin ömründən səhifələr: şəkillər, sənədlər

İbrahim "Respublika" qəzetində: Ağsaqqal sözü, məhəbbət
buradan başladı düzü

Teymur Əhmədov. İbrahimin əziz xatirəsinə

Zümrüd Qurbanqızı. Ömür yaman vəfasızmış

İbrahim "Elm" qəzetində: İbrahimi və elmi sevən dostlar

Ağahüseyn Şükürov. Gənclik illərinin bir ümman xatirəsi

Aqşin Məmmədov. "Ölmək üçün əvvəlcə yaşamaq lazımdır..."

Rafiq Rzayev. Böyük və təmənnəsiz dost

Səbinə Məhərrəmov. Xəbərin varmı heç, arxaya bax, bir ömür
ötdü, DOSTUM

Əbülfəz Əzizov. Gözəl insan, mehriban dost

İbrahim "Xalq qəzeti"ndə "Xalq"ın özü, "Xalq"ın sözü

Həsən Həsənov. Ömrün son akkordu

Aida Şükürlü. Cavan ömrün son baharı... Yaxud, təsəllimizə
çevrilmiş işıq

Anar Turan. Səmimiyyət nümunəsi

İbrahim Sumqayıt Dövlət Universitetində: Gənc prorektorun iki
aylıq fəaliyyəti

Aslan Bayramov. Təmənnəsiz İbrahim

Avtandil Ağbaba. Ömürdən qopan kərpiclər

Dəyanət Səlimxanlı. Bir səhərin baş Mübtədasından gələn
ağrılı, acılı baş Xəbər və ya nekroloq əvəzi

Şeyda Quluyeva. Xeyirxah insan

İbrahim haqqında Mahir Qabiloğlunun xatirələri

Yeraz Abbasəlinin təəssüf, Yeraz İbrahimin arzusu

"Salam, ölüm".... "Sağ ol ölüm"

Mikayıl Cabbarov, üzr istəyirəm! Həsən müəllim, bağışla

İbrahimin öldüyü gündən həyat davam eləyir

Gözəl İbrahim

İbrahim Ömərovun babasının nəsihəti

İbrahim, Buludxan, Cavanşir

İbrahim qohumlarının dilində

Mövla Ömərov. O müdhiş gecənin sarsıdıcı xəbəri!

Ağbaba İbrahimov. Biz onun yeni nailiyyətlərini gözləyirdik

Hikmət Babaoğlu. İbrahimin uğurları hamımızı sevindirirdi

Vurğun İbrahimov. İbrahimdən qalanlar

Güllər Məmmədova. Vaxtsız sönən əzizim haqqında yaralı xatirə

Mais Musayev. Bağışla məni, İbrahim!

Mehdi Ömərov. İbrahim bizim üçümüzə də seçilirdi

Elnarə Ömərova. İbrahimi özümə böyük qardaş bildim

Alı Ömərov. Elə bilirdim ki, o, yenə də işdədir

Elnarə Ömərova. Ölüm sevinməsin qoy

Annotasiya: Kitabda tanınmış jurnalist, gözəl insan, sədaqətli
dost, mahir təşkilatçı, etibarlı sirdaş, mehriban və qayğıkeş ailə
başçısı İbrahim Ömərovun həyat və fəaliyyətinin xarakterik
məqamları öz əksini tapır. Həmçinin dostlarının, doğmalarının,
yaxınlarının və tanışlarının bir qisminin ürək sözləri, xatirələri
özünə yer alır.

**BULUDXAN XƏLİLOVUN ELMİ REDAKTOR,
REDAKTOR, ÖN SÖZ, RƏY VERDİYİ,
RƏYÇİ OLDUĞU KİTABLAR VƏ PROQRAMLAR**

1994

44. Dil məsələlərinə dair tematik toplusu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “ADPU” mətbəəsi, 1994.- №2.- 142 s.

1995

45. Dil məsələlərinə dair tematik toplusu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “ADPU” mətbəəsi, 1995.- №1.- 116 s.

46. Dil məsələlərinə dair tematik toplusu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “ADPU” mətbəəsi, 1995.- №2.- 80 s.

1997

47. Dil məsələlərinə dair tematik toplusu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “ADPU” mətbəəsi, 1997.- №1.- 124 s.

48. Dil məsələlərinə dair tematik toplusu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “ADPU” mətbəəsi, 1997.- №2.- 167 s.

49. Məmmədli, F. Bədii dilin estetik mənbələri /F.Məmmədli; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 1997.- 80 s.

1998

50. Ağbaba, A. Ağbaba şəhidləri /A.Ağbaba; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Ağrıdağ, 1998.- 360 s.

51. Dil məsələlərinə dair tematik toplusu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “ADPU” mətbəəsi, 1998.- №1.- 243 s.

52. Dil məsələlərinə dair tematik toplusu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “ADPU” mətbəəsi, 1998.- №2.- 122 s.

53. Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “Nurlan”, 1998.- №1.- 189 s.

1999

54. Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “Nurlan”, 1999.- №1.- 182 s.

55. Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu/ red. B. Xəlilov.- Bakı: “Şeyda”, 1999.- №2.- 138 s.

56. Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “Zaman-Z” Elm-istehsalat kiçik müəssisəsi, 1999.- №3.- 168 s.

57. “Kitabı Dədə Qorqud” dastanının 1300 illiyinə həsr olunmuş elmi nəzəri konfransın materialları /Elmi red. B.Xəlilov //Pedaqoji Universitet Xəbərləri. Humanitar elmlər seriyası.- Bakı, 1999.- №1.- 203 s.

2000

58. Bayramov, A. Oğuz elindən – ozan dilindən /A.Bayramov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm, 2000.- 250 s.

59. Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “Zaman-Z” Elm-istehsalat kiçik müəssisəsi, 2000.- №1.- 145 s.

60. Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “ADPU” mətbəəsi, 2000.- №2 (11).- 168 s.

61. Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “Nurlan”, 2000.- №3 (12).- 132 s.

2001

62. Bayramov, A. “Kitabi-Dədə Qorqud” və Qafqaz /A.Bayramov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı, 2001.- 123 s.

63. Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultayın 75-ci ildönümünə həsr olunmuş elmi konfrans materialları (6-7 mart 2001-ci il) /elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Ağrıdağ, 2001.- 260 s.

64. Dədə Qorqud jurnalı/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “Adiloğlu” nəşriyyatı, 2001.- №1.- 70 s.

65. Dədə Qorqud jurnalı/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “Adiloğlu” nəşriyyatı, 2001.- №2.- 64 s.

66. Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “Nurlan”, 2001.- №1-2 (13-14).- 252 s.

67. Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “ADPU” mətbəəsi, 2001.- №3-4 (15-16).- 272 s.

68. Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “ADPU” mətbəəsi, 2001.- №5 (17).- 187 s.

69. Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “Adiloğlu” nəşriyyatı, 2001.- №6 (18).- 118 s.

70. Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “Adiloğlu” nəşriyyatı, 2001.- №7 (19).- 116 s.

2002

71. Dədə Qorqud jurnalı/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “Adiloğlu” nəşriyyatı, 2002.- №1 (3).- 66 s.

72. Dədə Qorqud jurnalı/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “Adiloğlu” nəşriyyatı, 2002.- №2 (4).- 76 s.

73. Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “Adiloğlu” nəşriyyatı, 2002.- №1-2 (20-21).- 192 s.

74. Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “ADPU” mətbəəsi, 2002.- №3-4 (22-23).- 148 s.

75. Ümumtürk pedaqoji fikrində əxlaqi-mənəvi dəyərlər /F.Rüstəmov, K.Quliyeva və b.; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Nurlan, 2002.- 104 s.

2003

76. Dədə Qorqud jurnalı/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “Adiloğlu” nəşriyyatı, 2003.- №1-2 (5-6).- 114 s.

77. Dədə Qorqud jurnalı/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “Adiloğlu” nəşriyyatı, 2003.- №3-4 (7-8).- 177 s.

78. Əfəndizadə, Ə. Azərbaycan dili: ümumtəhsil məktəblərinin V sinfi üçün dərslik /Ə.Əfəndizadə, Ə.Abbasov, H.Əsgərov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı, 2003.

79. Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu/ red. B.Xəlilov.- Bakı: “Adiloğlu” nəşriyyatı, 2003.- №1-2 (24-25).- 162 s.

80. Mirzəyev, H. Dərələyəz mahalının toponimləri və şivə sözləri /H.Mirzəyev; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Ağrıdağ, 2003.- 360 s.

81. Rəşidəddin. Oğuznamə /Rəşidəddin; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Azərbaycan Milli Ensiklopediyası NPB, 2003.- 108 s.

2004

- 82. Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu/** red. B.Xəlilov.- Bakı: “Adiloğlu” nəşriyyatı, 2004.- №1-2 (26-27).- 138 s.
- 83. Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu/** red. B.Xəlilov.- Bakı: “ADPU” mətbəəsi, 2004.- №3-4 (28-29).- 116 s.
- 84. Quliyeva, A.** Məktəblinin orfoqrafiya-orfoepiya-qrammatika lüğəti /A.Quliyeva, M.Soltanov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Nurlan, 2004.- 124 s.
- 85. Mirzəyev, H.** Qərbi Azərbaycanın Dərələyəz mahalı /H.Mirzəyev; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm, 2004.- 856 s.

2005

- 86. Dədə Qorqud jurnalı/** red. B.Xəlilov.- Bakı: “Adiloğlu” nəşriyyatı, 2005.- №1-2 (9-10).- 178 s.
- 87. Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu/** red. B.Xəlilov.- Bakı: “Adiloğlu” nəşriyyatı, 2005.- №1-2 (30-31).- 126 s.
- 88. Zeynal, S.** Mən nələr çəkərəm /S.Zeynal; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Nurlan, 2005.- 210 s.

2006

- 89. Dədə Qorqud jurnalı/** red. B.Xəlilov.- Bakı: “ADPU” mətbəəsi, 2006.- №1-2 (11-12).- 146 s.
- 90. Mirzəyev, H.** Azərbaycan dilində feil /H.Mirzəyev; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm, 2006.- C.II.- 504 s.
- 91. Mirzəyev, H.** Dərələyəz folkloru /H.Mirzəyev; elmi red. B.Xəlilov.-Bakı: Elm, 2006.- C.VIII.- 768 s.

- 92. Mirzəyev, H.** Filologiya məsələlərinə dair tədqiqatlar, mülahizələr və rəylər /H.Mirzəyev; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm, 2006.- C. VII.- 640 s.

2007

- 93. Dədə Qorqud jurnalı/** red. B.Xəlilov.- Bakı: “Nurlan” nəşriyyatı, 2007.- №1-2 (13-14).- 128 s.
- 94. Novruzov, T.** Heydər Əliyev və ədəbiyyat məsələləri /T.Novruzov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2007.- 400 s.

2008

- 95. Bayramov, A.** “Kitabi Dədə Qorqud” toponimləri və Qafqaz arealı /A.Bayramov; rəy. B.Xəlilov.- Bakı, 2008.- 291 s.
- 96. Bəşirov, K.** Orta məktəbdə Azərbaycan dili morfologiyasının tədrisi məsələləri /K.Bəşirov, B.Mehraliyeva; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Nurlan, 2008.- 328 s.
- 97. Çobanov, M.N.** Türk ədəbi dillərinin birliyinə doğru: monoqrafiya /M.N.Çobanov; rəy. B.Xəlilov.- Bakı: “Təhsil” EİM, 2008.- 280 s.
- 98. İsmayılova, M.** Azərbaycan dilinin tətbiqi işinin təkmilləşdirilməsi /M.İsmayılova; rəy. B.Xəlilov.- Bakı, 2008.- 108 s.
- 99. Məmmədbəyova, S.** Ədəbiyyat: Abiturientlər üçün dərs vəsaiti /S.Məmmədbəyova; rəy. B.Xəlilov.- Bakı: “Təhsil” EİM, 2008.- 450 s.
- 100. Mirzəyev (Həsən Mirzə), H.** Elmi, pedaqoji fəaliyyətim və ömür yolumdan sətirlər /H.Mirzəyev (Həsən Mirzə); rəy. B.Xəlilov.- Bakı: Elm, 2008.- 888 s.

2009

101. Cəfərov, C. Nitq hissələrində keçid prosesləri və konver-siya /C.Cəfərov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2009.- 292 s.

102. Əsgərli, F. Bədii tərcümə prinsipləri /F.Əsgərli; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2009.- 226 s.

103. Hümmətova, R. Folklor yaradıcılığında onomastik vahidlərin poetik xüsusiyyətləri: dərs vəsaiti /R.Hümmətova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Nurlan, 2009.- 211 s.

104. İsayeva, F. Azərbaycan və ingilis dillərində sifət: metodik vəsait /F.İsayeva; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı, 2009.- 124 s.

105. Məmmədli, F. Aşacağam zaman adlı sədləri /F.Məmmədli; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm, 2009.- 160 s.

106. Tağıyev, B. Ana dilinin ifadəli oxu təlimi /B.Tağıyev; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2009.- 242 s.

107. Zeynal, S. Azərbaycan dili proqramı: Ali məktəblərin bakalavr hazırlığı üçün /S.Zeynal; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Azərbaycan Müəllimlər İnstitutu, 2009.- 26 s.

2010

108. Abdullayev R. 101 kəlam /R.Abdullayev; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: "Təhsil" EİM, 2010.- 106 s.

109. Allahverdiyev, C. İrəvan ədəbi mühiti: (1920-1950-ci illər) /C.Allahverdiyev; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm, 2010.- 250 s.

110. Dədə Qorqud jurnalı/ red. B.Xəlilov.- Bakı: "Nurlan" nəşriyyatı, 2010.- №1-2 (15-16).- 138 s.

111. Əsgərov, N. Qədim türk yazılı abidələri: Pedaqoji Univer-sitet və institutlarda bakalavr hazırlığı üçün proqram /N.Əsgərov; rəy. B.Xəlilov.- Bakı, 2010.- 11 s.

112. Hüseynova, M. Həsən Mirzəyevin yaradıcılığında filolo-giya məsələləri /M.Hüseynova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Vətən, 2010.- 231 s.

113. Kazımov, A. Durğu işarələrinin işlədilməsi qaydaları: Or-ta məktəb müəllimləri və abituriyentlər üçün dərs vəsaiti /A.Kazı-mov, T.Osmanova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2010.- 96 s.

114. Klassik Azərbaycan filologiyası və müasir problemlər” mövzusunda Cəfər Xəndanın 100 illik yubileyinə həsr olunmuş elmi-praktik konfransın materialları /elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2010.- 387 s.

115. Məmmədbəyova, S. Azərbaycan dili dərslərində interaktiv təlim metodları /S.Məmmədbəyova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm və təhsil, 2010.- 68 s.

116. Mirzəyev, H. Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının memarı, xilaskarı və qurucusudur (Müqəddəslər ölmür) /Həsən Mirzəyev; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm, 2010.- 756 s.

117. Nəbiyeva, Ş. “Ana dili” dərslərində şagirdləri fəallaşdıran tapşırıqlar /Ş.Nəbiyeva; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2010.- 127 s.

118. Nəbiyeva, Ş. Ana dili tədrisi metodikasının aktual problemləri: metodik vəsait /Ş.Nəbiyeva; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı, 2010.- 128 s.

119. Təkləli, M. Türk sözləri rus dilində: dərs vəsaiti /M.Təkləli; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Nurlan, 2010.- 304 s.

120. Yusifov, M. Müasir Azərbaycan dilinin fonetik əsasları fənni üzrə proqram /M.Yusifov, T.Quliyev; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Gəncə Dövlət Universiteti, 2010.- 12 s.

121. Yusifov, M. Müasir Azərbaycan dilinin morfologiyası fənni üzrə proqram /M.Yusifov, T.Quliyev; rəy. B.Xəlilov.- Bakı, 2010.- 12 s.

2011

122. Çobanov, M. Ədəbi düşüncələr: Ədəbi-tənqidi məqalələr /M.Çobanov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Borçalı, 2011.- 428 s.

123. Əfəndizadə, Ə. Orfoqrafiya-orfoepiya lüğəti (Kompleks lüğət) /Ə.Əfəndizadə; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: AM 965 MMC, 2011.- 176 s.

124. Əliyev, H.Q. Durğu işarələrinin işlədilməsi qaydaları /H.Q.Əliyev, A.S.Kazımov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2011.- 71 s.

125. Əsgərova, A. "Oğuznamə"nin dili /A.Əsgərova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Təhsil NPM, 2011.- 210 s.

126. Novruzov, T. Cəfər Xəndan Hacıyev: Həyatı və yaradıcılıq yolu /T.Novruzov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm, 2011.- 143 s.

127. Novruzov, T. Dünya ədəbiyyatı tarixi /T.Novruzov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2011.- Hissə 1: Qədim Şərq ədəbiyyatı.- 309 s.

128. Nuriyeva (Təkləli), M. Müasir Azərbaycan dili üzrə yoxlama işlərinin yerinə yetirilməsinə dair: Pedaqoji fakültənin tələbələri üçün metodik göstəriş /M.Nuriyeva (Təkləli); elmi red. B.Xəlilov.- Bakı, 2011.- Hissə 1.- 39 s.

129. Nuriyeva, M. Azərbaycan dili proqramı: Pedaqogika və psixologiya fakültəsinin bakalavr hazırlığı ixtisasları: məktəbəqədər təlim və tərbiyə; korreksiyaedici təlim; təhsildə sosial-psixoloji xidmət /M.Nuriyeva, A.Hacıyev; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı, 2011.- 23 s.

130. Məmmədov, Z. Azərbaycan dili proqramı: İbtidai sinif müəllimliyi (bakalavr) təhsili üzrə /Z.Məmmədov, R.Hümmətova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı, 2011.- 20 s.

131. Rzayev, F. Söz /F.Rzayev; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Maarif, 2011.- 244 s.

132. Zeynal, S. Azərbaycan dili morfologiyasının tədqiqi tarixi /S.Zeynal; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı, 2011.- 220 s.

2012

133. Abdullayev, N. Azərbaycan dili tədrisi metodikası: Pedaqogika üzrə fəlsəfə elmləri doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün minimum imtahanı proqramı /N.Abdullayev; rəy. B. Xəlilov.- Bakı, 2012.- 16 s.

134. Abdullayev, N. Orfoqrafiya və orfoepiya təliminin elmi əsasları: Pedaqoji Universitet və institutlarda magistr hazırlığı üçün proqram /N.Abdullayev; rəy. B.Xəlilov.- Bakı, 2012.- 10 s.

135. Ergin, Y. Elmi-pedaqoji təcrübə: Ali pedaqoji məktəblərin filologiya fakültələrində Azərbaycan dili ixtisaslaşması üzrə magistr hazırlığı üçün proqram /Y.Ergin; rəy. B.Xəlilov.- Bakı, 2012.- 15 s.

136. İsmayıl, Z. Azərbaycan dilində qeyri-təyini ismi birləşmələr /Z.İsmayıl; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm və təhsil, 2012.- 192 s.

137. Kazımov, A.S. Ədəbiyyat /A.S.Kazımov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: AM 965 MMC, 2012.- 520 s.

138. Qıpçaq, M.D. “Dədə Qorqud kitabı”nın dilində əlamət və keyfiyyət bildirən sözlər /M.D.Qıpçaq; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: MBM, 2012.- 104 s.

139. Qıpçaq, M.D. Türk əlifbalari (SOQD, MANİXEY ƏLİFBASI VƏ PASSE-PA YAZISI) /M.D.Qıpçaq; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: MBM, 2012.- 36 s.

140. Quliyev, T.Z. Türk dillərinin leksikası /T.Z.Quliyev, A.M.Nağdalıyev; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı, 2012.- 202 s.

141. Məmmədli, F. Azərbaycan dilində linqvistik ekvivalentlər /F.Məmmədli; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2012.- 44 s.

142. Məmmədli, F. Azərbaycan ədəbi dili (1990-2010-cu illər) /F.Məmmədli; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2012.- 46 s.

143. Mirzəyev, H. Azərbaycan dili /H.Mirzəyev, A.Əsgərova, G.İmanova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: “Təhsil” NPM, 2012.- 398 s.

144. Rzayev, F. Söz konstruktorluğu /F.Rzayev; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Maarif, 2012.- 51 s.

145. Səmədova, K. Elmi-tədqiqat təcrübəsi. Azərbaycan dili ixtisaslaşması üzrə: Ali pedaqoji məktəblərin filologiya fakültələrində magistr hazırlığı üçün proqram /K.Səmədova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı, 2012.- 10 s.

146. Tağıyev, B. Gədəbəy toponimi /B.Tağıyev; elmi red. B.Xəlilov.- Mingəçevir: Mingəçevir Poliqrafiya Müəssisəsi MMC, 2012.- 184 s.

2013

147. İsmayıl, E. Bir igidin ömrü /E.İsmayıl; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı, 2013.- 294 s.

148. Mahmudov, R. Dünya şərtlər dünyasıdır /R.Mahmudov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Azərbaycan Tələbə Gənclər Təşkilatı İttifaqı, 2013.- 56 s.

149. Nağıqızı, M. Alim təfəkkürünün itiliyi /M.Nağıqızı; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Vətən, 2013.- 300 s.

150. Nağıqızı, M. Azərbaycan poeziyasında “dağ” obrazı /M.Nağıqızı; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Vətən, 2013.- C.I.- 195 s.

151. Nağıqızı, M. Dərdi dərin Həsən Mirzə /M.Nağıqızı; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Vətən, 2013.- 163 s.

152. Səmədova, K. Şimal-Qərb qrupu dialekt sözlərinin lüğəti və arealları /K.Səmədova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm və təhsil, 2013.- 92 s.

153. Sintaktik yolla sözyaratma (Sözyaratma elementləri ilə formalaşan mürəkkəb sözlər) /elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: GDU, 2013.- 48 s.

2014

154. Allahverdiyev, C. Azərbaycan dili /C.Allahverdiyev; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: İqtisad Universiteti, 2014.- 154 s.

155. Hüseynov, M. Göyçə nisgili, Şorca xiffəti /M.Hüseynov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm və təhsil, 2014.- 192 s.

156. Hüseynova, M. Əbdülzəl Dəmirçizadə və Azərbaycan dilinin fonetikasi. Seçmə fənn: Pedaqoji Universitet və institutlarda bakalavr hazırlığı üçün proqram /M.Hüseynova; rəy. B.Xəlilov.- Bakı, 2014.- 12 s.

157. Hüseynova, M. Həsən Mirzəyev və Azərbaycan dilində feil. Seçmə fənn: Pedaqoji Universitet və Institutlarda bakalavr

hazırlığı üçün proqram /M.Hüseynova; rəy. B.Xəlilov.- Bakı, 2014.- 8 s.

158. Hüseynova, M. Muxtar Hüseynzadə və Azərbaycan dilinin morfoloqiyası. Seçmə fənn: Pedaqoji Universitet və institutlarda bakalavr hazırlığı üçün proqram /M.Hüseynova; rəy. B.Xəlilov.- Bakı, 2014.- 12 s.

159. Hüseynova, H. Nitqin inkişafına dair praktik məşğələlər /H.Hüseynova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm və təhsil, 2014.- 246 s.

160. İslamoğlu, S. Döyüşkən polkovnik Telman Mehdiyev /S.İslamoğlu; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm və təhsil, 2014.- 296 s.

161. İslamoğlu, S. Qələmim – həmdəmənim /S.İslamoğlu; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Təhsil, 2014.- Hissə 1.- 324 s.

162. Sadıqova, S. Müasir Azərbaycan dilinin sintaksisi: Magistr hazırlığı üçün proqram /S.Sadıqova; rəy. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2014.- 20 s.

163. Zeynal, S. Azərbaycan dili qrammatikasının bəzi problemləri (1945-1995-ci illər) /S.Zeynal; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm və təhsil, 2014.- 220 s.

2015

164. Abdullayeva, M. İbtidai siniflərdə ifadəli oxu vərdişlərinin inkişaf yolları (sintaksis üzrə) /M.Abdullayeva; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2015.- 123 s.

165. Aliyeva, G.B. Müxtəlif sistemli dillərdə distributiv və iterativ çoxluqlar /G.B.Aliyeva; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm və təhsil, 2015.- 270 s.

166. Allahverdiyev, C. İrəvan pedaqoji məktəbi /C.Allahverdiyev; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2015.- 104 s.

167. Azərbaycan onomastikası: Magistr hazırlığı üçün proqram /elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2015.- 18 s.

168. Bayramov, A. Adınız nədir? /A.Bayramov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı, “Zəka Print” MMC, 2015.- 152 s.

169. Bayramov, İ. Azərbaycan dialektologiyasının əsasları /İ.Bayramov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2015.- 93 s.

170. Hüseynova, M. Aşıq və el şairlərinin fonopoetikası /M.Hüseynova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2015.- 67 s.

171. Hüseynova, M. XIX-XX əsrlər Azərbaycan aşıq və el şairlərinin yaradıcılığında onomastik vahidlərin linqvopoetikası /M.Hüseynova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2015.- 204 s.

172. Hüseynova, M. Müasir Azərbaycan dili: Aşıq və el şairlərinin yaradıcılığında dialektizmlərin öyrədilməsinə dair /M.Hüseynova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Vətən, 2015.- 52 s.

173. İsmayilzadə, G.M. Müasir Azərbaycan dili /G.M.İsmayilzadə, T.Ə.Xəlilova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: İqtisad Universiteti, 2015.- Bölmə 1: Fonetika.- 164 s.

174. İsmayilzadə, G.M. Müasir Azərbaycan dili /G.M.İsmayilzadə, T.Ə.Xəlilova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: İqtisad Universiteti, 2015.- bölmə 2: Leksika.- 340 s.

175. Kazımov, A.S. Ümumi təhsil kurikulumunun əsasları /A.S.Kazımov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2015.- 117 s.

176. Məmmədov, M.T. Linqvistik tipologiya /M.T.Məmmədov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Bakı Universiteti, 2015.- 23 s.

177. Rzayev, F. Söz. Söz konstruktorluğu. Sözüün sirri /F.Rzayev; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Aqra, 2015.- Hissə 2.- 560 s.

178. Zeynal, S. Elə dərd var, ürəyimə yazmışam /S.Zeynal; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm və təhsil, 2015.- 160 s.

179. Zeynal, S. XX əsrin Azərbaycan dili dərsləkləri (morfologiya) /S.Zeynal; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm və təhsil, 2015.- 116 s.

2016

180. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin daxili fəaliyyət qaydaları /elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2016.- 26 s.

181. Bayramov, İ. “Kitabi-Dədə Qorqud”un izi ilə /İ.Bayramov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2016.- 112 s.

182. Cəfərov, C. Müasir Azərbaycan dili (leksikologiya, morfologiya, sintaksis məsələləri) /C.Cəfərov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Orxan, 2016.- 226 s.

183. Cəfərov, N. Türkologiyaya giriş /Nizami Cəfərov; rəy. B.Xəlilov.- Bakı: Elm və təhsil, 2016.- 248 s.

184. Dilimizin keşikçisi. Professor İsmayıl Məmmədli-70/ elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm və təhsil, 2016.- 360 s.

185. Ələkbərli, Ə., Qaraqoyunlu E. Türk mənşəli erməni soyadları /Ə.Ələkbərli, E.Qaraqoyunlu; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Qaya, 2016.- 512 s.

186. Ələsgərova, S. Türk xalqları ədəbiyyatının vəzn və janr sistemi /S.Ələsgərova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2016.- 345 s.

187. Fərzəli, Ə. Gəmiqaya-Qobustan mədəniyyəti /Ə.Fərzəli; ön söz. B.Xəlilov.- Bakı: Renessans, 2016.- 414 s.

188. Hüseynova, H. Bədii əsərlərin üslubi sintaksisi (Mir Cəlalın əsərləri əsasında) /H.Hüseynova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2016.- 232 s.

189. Kərimova, İ. Azərbaycan onomalogiyasının əsasları (Göyçay rayonunun toponimləri əsasında) /İ.Kərimova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2016.- 207 s.

190. Nəzərova, M. Müasir Azərbaycan dili /M.Nəzərova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2016.- 88 s.

191. Yeni sözlər və yeni mənalar lüğəti /elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm və təhsil, 2016.- 269 s.

192. Zeynal, S. Sərdar Zeynalın poeziya və dilçilik salnaməsi /S.Zeynal; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm və təhsil, 2016.- 176 s.

2017

193. Hüseynov, M. Aşıq Ələsgərin söz ümmanı /M.Hüseynov; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm və təhsil, 2017.- 312 s.

194. Hüseynova, M. Müasir Azərbaycan dili: punktuasiya məsələləri /M.Hüseynova; elmi red. B.Xəlilov.- Bakı: Afpoliqraf, 2017.- 244 s.

195. Zeynal, S. Qədrimi bilmədin /S.Zeynal; red. B.Xəlilov.- Bakı: Elm və təhsil, 2017.- 172 s.

196. Zeynal, S. Müasir Azərbaycan dili: morfologiya-isim /S.Zeynal; rəy. B.Xəlilov.- Bakı: ADPU, 2017.- 144 s.

BULUDXAN XƏLİLOVUN ELMİ RƏHBƏR OLDUĞU, RƏY VERDİYİ VƏ OPPONENTİ OLDUĞU DISSERTASIYALAR

2003

197. Hacıyeva, Y.M. Azərbaycan dilində təxəllüslər: filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiya: 10.02.01 - Azərbaycan dili /Yeganə Hacıyeva.- Bakı, 2003.

198. Kazımov, İ.B. Axısqa türklərinin dili: filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiya: 10.02.06 - Türk dilləri /İsmayıl Kazımov.- Bakı, 2003.

199. Quliyev, Ə.A. Qədim türk onomastikasının leksik-semantik sistemi: filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiya: 10.02.06 - Türk dilləri /Əbülfəz Quliyev.- Bakı, 2003.

200. Vəliyev, S.İ. Oğuz qrupu türk dillərində sadə cümlə: filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiya: 10.02.06 - Türk dilləri /Sevindik Vəliyev.- Bakı, 2003.

2005

201. Baxşiyev, H.H. Azərbaycan və rus frazeologiyasının müqayisəsi və frazeoloji lüğətlərin tərtibi prinsipləri: filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiya: 10.02.19 - Dilçilik nəzəriyyəsi /Həsən Baxşiyev.- Bakı, 2005.

202. Cəlilova, Ş.H. İsa Hüseynovun nəsr əsərlərinin dili və üslubu (povestlər əsasında): filologiya elmləri namizədi alimlik

dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiya: 10.02.01 - Azərbaycan dili /Şahnabə Cəlilova.- Bakı, 2005.

203. Hacıyeva, A.K. Zoometaforizmlər (İngilis və Azərbaycan dillərinin materialları əsasında): filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiyanın avtoreferatı /Aytən Hacıyeva.- Bakı, 2005.

204. Quliyeva, T.A. Azərbaycan dili dərslərində fonetik təhlildən istifadə üzrə işin sistemi: pedaqoji elmlər namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiya: 13.00.02 - Təlim və tərbiyənin nəzəriyyəsi və metodikası (Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası) /Tahirə Quliyeva.- Bakı, 2005.

205. Məmmədov, A.İ. Qərbi Azərbaycan folklor ədəbi mühiti (Ağbaba-Şörəyel materialı əsasında): filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiyanın avtoreferatı /Avtandil Məmmədov.- Bakı, 2005.

2006

206. Allahverdiyeva, G.T. Türk və Azərbaycan dillərində hüquq terminologiyasının formalaşması və inkişafı: filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiyanın avtoreferatı /Gülnarə Allahverdiyeva.- Bakı, 2006.

207. Əsgərova, A.M. “Oğuznamə”nin leksika və frazeologiyası: filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiyanın avtoreferatı /Afaq Əsgərova.- Bakı, 2006.

2008

208. Abasova, Ş.A. Üzeyir Hacıbəyovun hekayə və felyetonlarının dil və üslub xüsusiyyətləri: filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiyasının avtoreferatı: 10.02.01 - Azərbaycan dili /Şəlalə Abbasova.- Bakı, 2008.

209. Hacıyeva, İ.H. Azərbaycanda dil quruculuğu: filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiyanın avtoreferatı: 10.02.01 - Azərbaycan dili /İlhamə Hacıyeva.- Bakı, 2008.

210. Hacıyeva, T.İ. Qloballaşmanın dilə təsirinin linqvopolitoloji problemləri: filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiyanın avtoreferatı: 10.02.19 - Dil nəzəriyyəsi /Təranə Hacıyeva.- Bakı, 2008.

211. Təhməzov, Z.İ. Müasir Azərbaycan dilində köməkçi nitq hissələrinin təsnifi: filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiyanın avtoreferatı: 10.02.01 - Azərbaycan dili /Zamiq Təhməzov.- Bakı, 2008.

2010

212. Ələsgərov, Z. Azərbaycan dili terminoloji fondunun zənginləşməsində müasir mətbuatın rolu (1990-2000-ci illər): filologiya elmləri üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün təqdim olunmuş dissertasiyanın avtoreferatı /Z.Ələsgərov.- Bakı, 2010.- 24 s.

**BULUDXAN XƏLİLOVUN KİTABLARDA,
MƏCMUƏLƏRDƏ VƏ TOPLULARDA ÇAP OLUNMUŞ
MƏQALƏLƏRİ**

1991

213. Xəlilov, B. Azərbaycan dilində bəzi sözlərin fonosemantik inkişafı /Buludxan Xəlilov //Üslubi linqvistik fənlərin tədrisi problemləri: Elmi seminarın materialları.- Bakı: ADPU, 1991.- S.114-117.

1992

214. Xəlilov, B. Azərbaycan dilində fonosemantika və eyni yuvadan törəyən sözlər /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan tarixi problemləri üzrə məruzələr.- Bakı, 1992.- S.305-307.

215. Xəlilov, B. Azərbaycan dilində söz köklərinin fonosemantik inkişafı (tarixi-etimoloji istiqamətdə) /Buludxan Xəlilov //Pedaqoji Universitetin Xəbərləri. Humanitar elmlər seriyası.- Bakı, 1992.- № 1.- S.30-35.

1993

216. Xəlilov, B. Bir “ölü” söz kökünün işlənmə dairəsi /Buludxan Xəlilov //Tarixi və tətbiqi dilçilik /Azərbaycan Elmlər Akademiyası, Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu.- Bakı, 1993.- S.92-93.

1994

217. Xəlilov, B. Amorf quruluşlu qa- kökünün törəmələri /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1994.- № 2.- S.26-32.

218. Xəlilov, B. Amorf quruluşlu söz köklərinin inkişafında semantik daralmanın rolu /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1994.- № 1.- S.26-38.

219. Xəlilov, B. Eyni söz yuvasından törəyən sözlərdə fonosemantik elementlərin rolu /Buludxan Xəlilov //Tarixi-lingvistik fənlərin tədrisi problemləri.- Bakı: ADPU, 1994.- S.62-64.

220. Xəlilov, B. Monogen nüvə semantikasından törəyən sözlər və qədim söz kökləri barədə /Buludxan Xəlilov //Ortoloji-lingvistik fənlərin tədrisi problemləri.- Bakı: ADPU, 1994.- S.55-56.

221. Xəlilov, B. Samit+sait tipli feillərin fonosemantik inkişafı (müqayisəli tarixi-etimoloji istiqamətdə) /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1994.- № 2.- S.129-140.

1995

222. Xəlilov, B. Azərbaycan dilində sait+samit+samit tipli birhecalı feillərin fonosemantik inkişafı /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1995.- № 1.- S.10-16.

223. Xəlilov, B. İkihecalı feillərin fonosemantik inkişafı (I məqalə) /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1995.- № 2.- S.6-9.

1996

224. Xəlilov, B. İkihecalı feillərin təşəkkül etdiyi ilkin köklərin fonosemantik xüsusiyyətləri /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1996.- № 1.- S.3-8.

225. Xəlilov, B. Yüksəlmək feilinin fonosemantik inkişafı /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1996.- № 2.- S.3-7.

1997

226. Xəlilov, B. Əski türkcədəki fonosemantik ünsürlər /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1997.- № 2.- S.106-108.

227. Xəlilov, B. İlkin sinkretik köklərin fonosemantik variantları /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1997.- № 2.- S.127-128.

228. Xəlilov, B. İsmayıl Oruc oğlu Məmmədli /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1997.- № 1.- S.78-82.

229. Xəlilov, B. Ön söz /Buludxan Xəlilov //Yəhyalı (Hüseynova), F. Bağışla məni.- Bakı, 1997.- S.4-6.

230. Xəlilov, B. Sinkretik si- kökünün törəmələri /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1997.- № 2.- S.4-7.

231. Xəlilov, B. “Tanrı” sözü və bu leksik vahidin yarandığı ilkin kök barəsində /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1997.- S.104-113.

1998

232. Xəlilov, B. Bədii dilin estetik mənbələri /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1998.- № 1.- S.235-236.

233. Xəlilov, B. Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultayda Azərbaycan dili tədrisi və orfoqrafiya məsələləri /Buludxan Xəlilov //Pedaqoji Universitet Xəbərləri. Pedaqoji-psixoloji elmlər seriyası.- 1998.- № 1.- S.253-255.

234. Xəlilov, B. Birinci Beynəlxalq Türkoloji qurultayın açılışı /Buludxan Xəlilov //Beynəlxalq həyat.- 1998.- № 2-4.- S.67-73.

235. Xəlilov, B. Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultayın iclası /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1998.- № 2.- S.6-10.

236. Xəlilov, B. I Beynəlxalq Türkoloji Qurultayın nümayəndələrinin siyahısı /Buludxan Xəlilov //Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1998.- № 1.- S.140-148.

237. Xəlilov, B. Əski türkcədəki İ – sinkretik kökü və onun törəmələri /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1998.- № 1.- S.180-183.

238. Xəlilov, B. Heca tipli söz kökləri /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1998.- S.14-19.

239. Xəlilov, B. Kasım Tınıstanovun həyat və yaradıcılığı (1901-1938) /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1998.- № 2.- S.79-85.

240. Xəlilov, B. Q heca tipli söz kökləri (müqayisəli-tarixi istiqamətdə) /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1998.- № 1.- S.14-19.

241. Xəlilov, B. Latın qrafikalı əlifbaya keçid barəsində (1920-1930 və 1991-ci illər) /Buludxan Xəlilov //Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1998.- № 1.- S.11-14.

242. Xəlilov, B. Türk dillərində amorf quruluşun izləri /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1998.- № 1.- S.61-65.

243. Xəlilov, B. Türk dillərinin amorf quruluşdan iltisqaqlıya doğru inkişafı (I məqalə) /Buludxan Xəlilov //Pedaqoji Universiteti Xəbərləri. Humanitar elmlər seriyası.- 1998.- № 1.- S.48-56.

244. Xəlilov, B. Türk dillərinin dövrləşməsində yazıya qədərki mərhələ /Buludxan Xəlilov //Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1998.- № 1.- S.156-158.

1999

245. Xəlilov, B. Qrammatika haqqında məlumat /Buludxan Xəlilov //Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1999.- № 2.- S.3-6.

246. Xəlilov, B. Latın qrafikalı əlifbanın tarixindən /Buludxan Xəlilov //Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1999.- № 1.- S.13-17.

247. Xəlilov, B. Prof. Dr. Fuad Köprülünün həyat və elmi fəaliyyəti (1890-1966) /Buludxan Xəlilov //Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 1999.- № 3.- S.3-18.

2000

248. Xəlilov, B. İsmnin səciyyəvi xüsusiyyətləri /Buludxan Xəlilov //Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 2000.- № 3 (12).- S.3-7.

249. Xəlilov, B. Professor Dr. Mehmet Fuad Köprülünün “Azəri” əsəri /Buludxan Xəlilov //Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 2000.- № 2.- S.114-130.

2001

250. Xəlilov, B. Azərbaycan dili mənbələrdə /Buludxan Xəlilov //Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 2001.- № 7 (19).- S.110-123.

251. Xəlilov, B. Azərbaycanşünaslığa daha bir baxış /Buludxan Xəlilov //Dirçəliş-XXI əsr.- 2001.- may, № 39.- S.80-95.

252. Xəlilov, B. Bir macar türkoloqu barəsində /Buludxan Xəlilov //Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 2001.- № 3-4 (15-16).- S.248-252.

253. Xəlilov, B. I Türkoloji Qurultayın Yakutiyalı iştirakçısı İ.N.Baraxov və digərləri /Buludxan Xəlilov //Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 2001.- № 5 (17).- S.120-124.

254. Xəlilov, B. «Kitabi-Dədə Qorqud» Oğuz abidəsi /Buludxan Xəlilov //Dədə Qorqud: Elmi məqalələr toplusu.- Bakı: ADPU, 2001.- № 1.- S.5-10.

255. Xəlilov, B. 1950-ci illərdə «Kitabi-Dədə Qorqud»a münasibət /Buludxan Xəlilov //Dədə Qorqud: Elmi məqalələr toplusu.- Bakı: ADPU, 2001.- № 2.- S.9-11.

256. Xəlilov, B. XIX-XX əsrdə (30-cu illərə qədər) türkologiya sahəsində irəliləyişlər /Buludxan Xəlilov //Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 2001.- № 6 (18).- S.112-115.

257. Xəlilov, B. Tale, qismət şairi: ön söz /Buludxan Xəlilov //Muğanlı M. Taleyin hökmü.- Bakı: Sabah, 2001.- S.3.

258. Xəlilov, B. Türkologiya: Türkiyə və türklər XX əsrin 20-ci illərinin müstəvisində /Buludxan Xəlilov //Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 2001.- № 1-2 (13-14).- S.161-166.

259. Xəlilov, B. Türkologiyanın itkisi: P.M.Melioranski, V.İ.Tomsen /Buludxan Xəlilov //Pedaqoji tədqiqatlar: Elmi məqalələr məcmuəsi.- Bakı: ADPU, 2001.- № 2-3 (11-12).- S.196-198.

2002

260. Xəlilov, B. Azərbaycan dili: mətbuatda, radioda, televiziya /Buludxan Xəlilov //Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 2002.- № 1-2 (20-21).- S.172-181.

261. Xəlilov, B. Əski türkcədən diferensiallaşmanın səbəbləri (I məqalə) /Buludxan Xəlilov //Dədə Qorqud .- Bakı: ADPU, 2002.- № 2 (4).- S.3-6.

262. Xəlilov, B. Halallıq istəyindən yaranmış poeziya /Buludxan Xəlilov //Arif Məmmədli. Bir şair yol gedir...- Bakı, 2002.- S.80.

263. Xəlilov, B. Sifətin digər nitq hissələri içərisində yeri /Buludxan Xəlilov //Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu .- Bakı: ADPU, 2002.- № 3-4 (22-23).- S.91-94.

264. Xəlilov, B. Türk sözü: tarixilik və müasirlik baxımından /Buludxan Xəlilov //Dədə Qorqud: Elmi məqalələr toplusu.- Bakı: ADPU, 2002.- № 1 (3).- S.3-6.

265. Xəlilov, B. Vətənə, torpağa, insana və gözəlliyə bağlı poetik düşüncə: ön söz /Buludxan Xəlilov //Mirzə H. Hanı o səndəki el, Dərələyəz?!- Bakı, 2002.- S. 5-21.

2003

266. Xəlilov, B. Dilçilik elminə yeni töhfə /Buludxan Xəlilov //Pedaqoji Universitetin Xəbərləri.- Bakı, 2003.- № 1-2.- S.418-423.
267. Xəlilov, B. Əski türkcədən diferensiallaşmanın səbəbləri (II məqalə) /Buludxan Xəlilov //Dədə Qorqud.- Bakı: ADPU, 2003.- № 1-2 (5-6).- S.3-5.
268. Xəlilov, B. Say əsas nitq hissəsi kimi /Buludxan Xəlilov //Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 2003, № 1-2 (24-25).- S.3-9.

2004

269. Xəlilov, B. Azəri dili barəsində /Buludxan Xəlilov //Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu /ADPU.- Bakı, 2004.- № 1-2 (26-27).- S.3-11.
270. Xəlilov, B. Duyğulu poeziya: ön söz /Buludxan Xəlilov //Ziya F. Yaxşılar.- Bakı, 2004.- S.3-6.
271. Xəlilov, B. Ön söz /Buludxan Xəlilov //Əliyev V. Zəngəzurda qalan izimiz.- Bakı, 2004.- S.3-10.
272. Xəlilov, B. Türkoloji düşüncəmizdə türk sözünün bəzi məqamları /Buludxan Xəlilov //Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı: ADPU, 2004.- № 3-4 (28-29).- S.42-45.

2005

273. Xəlilov, B. Areal türk onomastik vahidləri yeni tədqiqat əsərində /Buludxan Xəlilov //Türkologiya.- 2005.- № 1-2.- S.106-109.

274. Xəlilov, B. Tələbə-müəllim səmimiyyətindən yaranmış dostluq /Buludxan Xəlilov //Əhmədov R. Sənət və həyat.- Bakı, 2005.- S.479-481.

2006

275. Xəlilov, B. Azərbaycan dili terminologiyasının problemlərinin tədqiqi /Buludxan Xəlilov //Terminologiya məsələləri.- 2006.- S.119-123.
276. Xəlilov, B. Tarixsel – karşılaştırmalı yönde türkçede dillerin hece tipleri: ön söz /Buludxan Xəlilov //Əbdülhəsənli T., Hüseyinova A. İşgüzar Azərbaycan dili: dərs vəsaiti.- Bakı, 2006.- S.4-6.
277. Xəlilov, B. Türkoloji düşüncənin tarixindən /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetin Xəbərləri. Humanitar elmlər seriyası.- 2006.- № 1.- S.13-18.
278. Xəlilov, B. Uğur axtarışında olan poeziya: ön söz /Buludxan Xəlilov //Axundov S. Ömrün solmayan yarpaqları.- Bakı, 2006.- S.19-24.

2007

279. Xəlilov, B. Ön söz /Buludxan Xəlilov //Novruzov T. Heydər Əliyev və ədəbiyyat məsələləri.- Bakı, 2007.- S.13-24.
280. Xəlilov, B. Şair Mikayıl Muğanlının ədəbi yaradıcılıq arxivindən: ön söz /Buludxan Xəlilov //Muğanlı M. Dünyanın səhnəsində çox möcüzələr gördün.- Bakı, 2007.- S.3-6.
281. Xəlilov, B. “Zəngəzur” adlı kitab, yaxud erməni uydurmasına tutarlı cavab /Buludxan Xəlilov //Ədəbi İrəvan – 2006: almanax.- Bakı, 2007.- S.414-422.

2008

282. Xəlilov, B. Dilçiliyin qayğıları /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan dili və ədəbiyyatı tədrisi.- 2008.- № 2 (216).- S.25-29.

283. Xəlilov, B. Görkəmli dilçi alim /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan dili və ədəbiyyatı tədrisi.- 2008.- № 3 (217).- S.76-77.

284. Xəlilov, B. Şairə və alim taleyi yaşayan insan /Buludxan Xəlilov //Sənətin Firuzəsi /tərt. ed. Bəhram Cəfəroğlu.- Bakı, 2008.- S.32-40.

285. Xəlilov, B. Vətəndaşlıq mövqeyi ilə seçilən vətənpərvər alim /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetin Xəbərləri. Humanitar elmlər seriyası.- 2008.- № 6.- S.371-376.

2009

286. Xəlilov, B. Azərbaycan filologiyasının Nizami Cəfərova ehtiyacı var /Buludxan Xəlilov //Bəybala Ələsgərov. Nizami Cəfərov 50.- Bakı, 2009.- S.85-87.

287. Xəlilov, B. Qaynaqlarımızda türkün hikmət xəzinəsi /Buludxan Xəlilov //Ədəbi İrəvan.- Bakı, 2009.- S.434-443.

288. Xəlilov, B. M.Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərindəki oğuz boylarının etimologiyası /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan dili və ədəbiyyatı tədrisi.- 2009.- № 2 (220).- S.14-17.

289. Xəlilov, B. Təb üzərində köklənən şeirlər: ön söz /Buludxan Xəlilov //Zəngəzurlu P. Çoxala-çoxala azalan ömrüm.- Bakı, 2009.- S.3-5.

2010

290. Xəlilov, B. Elm adamları ölmür /Buludxan Xəlilov //Afad Qurbanov.- Bakı, 2010.- S.301-302.

291. Xəlilov, B. Taleyi özü ilə doğulan Nəriman Həsənzadə /Buludxan Xəlilov //Nəriman Həsənzadə. Seçilmiş əsərləri: 7 cildə.- Bakı, 2010.- C.1: Şeirlər.- S.5-24.

2011

292. Xəlilov, B. Nurlu və uğurlu yolun yolçusu /Buludxan Xəlilov //Folklor və etnoqrafiya.- 2011.- № 4.- S.68-72.

2012

293. Xəlilov, B. Ağamusa Axundov məktəb yaratmış dilçidir /Buludxan Xəlilov //Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun Əsərləri. Akademik Ağamusa Axundov – 80.- Bakı, 2012.- № 1.- S.165-167.

294. Xəlilov, B. Akademik Fuad Qasımzadə – varislik prinsipini yaşadan elm adamı /Buludxan Xəlilov //Məmmədov A. İnanı bilmirəm...- Bakı, 2012.- S.566-567.

295. Xəlilov, B. Mən ona çox doğma bir insan kimi yanaşıram /Buludxan Xəlilov //Murquzov M. Xatirə albomu.- Bakı, 2012.- S.43-45.

2013

296. Xəlilov, B. Heydər Əliyev və Azərbaycan dili /Buludxan Xəlilov //Elmi xəbərlər /Qərb Universiteti.- 2013.- № 2.- S.21-27.

297. Xəlilov, B. Heydər Əliyev və Azərbaycan dilinin nəzəri məsələləri /Buludxan Xəlilov //Pedaqoji Universitet Xəbərləri. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 90-cı ildönümünə həsr olunur.- Bakı, 2013.- S.89-93.

298. Xəlilov, B. O, azad idi... /Buludxan Xəlilov //İsmayıl xatirələrdə.- Bakı, 2013.- S.6-11.

2014

299. Xəlilov, B. Azərbaycan dilçilik elminin Qara Məşədiyevi /Buludxan Xəlilov //Alim ömrü, ziyalılıq təcəssümü.- Bakı, 2014.- S.30-34.

300. Xəlilov, B. Mirzə İbrahimov /Buludxan Xəlilov //Əhmədov T.Ə. Mirzə İbrahimov (Albom-kitab).- Bakı, 2014.- S.136.

2015

301. Xəlilov, B. Azərbaycan dilində terminologiyanın standartlaşdırılma formalarının tədqiqi /Buludxan Xəlilov //Terminologiya məsələləri.- 2015.- № 2.- S.157-162.

302. Xəlilov, B. “Dərdi” dəmə qoyulmuş şair: ön söz /Buludxan Xəlilov //Musa R. Sənə bir söz deyəcəm.- Bakı, 2015.- S.3.6.

303. Xəlilov, B. Eldar Qocayev nüfuzlu alimdir /Buludxan Xəlilov //70 illik ömrün bəzi xatirələri...- Bakı, 2015.- S.81-83.

304. Xəlilov, B. Ön söz /Buludxan Xəlilov //Allahverdiyev C., Cəfərov C. İrəvan pedaqoji məktəbi.- Bakı, 2015.- S.3-9.

2016

305. Xəlilov, B. Azərbaycan dilində gedən proseslər və meyillər /Buludxan Xəlilov //Müasir dilçiliyin aktual problemləri.- 2016.- 24-25 noyabr.- S.61-63.

306. Xəlilov, B. Heydər Əliyev və Azərbaycan dilinin nəzəri məsələləri /Buludxan Xəlilov //“Kür-Xəzər” Xeyriyyə İctimai Birliyi. “Azərbaycançılıq – milli ideologiyamız”.- 2016.- S.17-19.

307. Xəlilov, B. “Nuh tufanı və Gəmiqaya-Qobustan əlifbası” kitabı /Buludxan Xəlilov //AMEA-nın Xəbərləri. Humanitar Elmlər seriyası.- 2016.- № 1.- S.252-260.

308. Xəlilov, B. Ona sözünü rahat deyə bilirdin /Buludxan Xəlilov //Hər kəs üçün yaxşı Arif Əmrahoğlu (“Xan” xatirə ədəbiyyatı silsiləsindən).- Bakı, 2016.- S.16-19.

309. Xəlilov, B. Təbii hissələrini, duyğularını ifadə etməyi bacaran söz adamı: ön söz /Buludxan Xəlilov //Budaq T. Mən unutsam... (Şeirlər).- Bakı, 2016.- S.3-5.

2017

310. Xəlilov, B. “İbtidai sinifdə tədris: yeni yanaşmalar, innovasiyalar”. Təhsil Şurasının keçirdiyi növbəti konfrans bu mövzuda idi /Buludxan Xəlilov //Təhsil və zaman.- 2017.- 7 yanvar, № 01-02 (329-330).- S.1-2.

311. Xəlilov, B. Qəlbimin qonağı: ön söz /Buludxan Xəlilov //Mehdiyeva G. Qəlbimin qonağı (Şeirlər).- Bakı, 2017.- S.3-5.

**BULUDXAN XƏLİLOVUN KONFRANSLARDA
ÇIXIŞLARI**

1990

312. Xəlilov, B. Antroponimlərin üslubi imkanları /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan onomastikası problemlərinə həsr olunmuş III elmi-nəzəri konfransın materialları. Bakı, 28-29 mart 1990-cı il.- Bakı, 1990.- S.80-81.

1991

313. Xəlilov, B. Ax – feili və onun normalaşmasına dair /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan ədəbi dilində norma və normalaşma məsələləri. Gənc dilçilərin III Respublika konfransının materialları.- Bakı, 1991.- S.79-80.

314. Xəlilov, B. Azərbaycan dilində söz sonu «t» və «l» elementlərinin fonomorfoloji xüsusiyyətləri /Buludxan Xəlilov //Prof. Kasım Tınıstan ulunun 90 tıdıq maarikesinə arnalqan respublikalıq alimterriyalıq konferensiyasında calsalqan dokladdor menen bayandamalardan tezisləri.- Bişkek, 1991.- S.75-77.

315. Xəlilov, B. Dastanlarımızda işlənən bəzi sözlərin fonosemantik inkişafı /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan folklorunun aktual problemləri elmi konfransının materialları.- Bakı, 1991.- S.34-36.

1992

316. Xəlilov, B. “Giz” sözünün asemantikləşməsi və «Koroğlu» dastanındakı Giziroğlu Mustafa bəy antroponimi /Buludxan

Xəlilov //AOP-nə həsr olunmuş IV elmi-nəzəri konfransın materialları. Bakı, 26-27 mart 1992.- Bakı, 1992.- S.68-70.

317. Xəlilov, B. Monogen nüvə semantikasından – kök morfemdən törəyən zoonimlər /Buludxan Xəlilov //AOP-nə həsr olunmuş IV elmi-nəzəri konfransın materialları. Bakı, 26-27 mart 1992.- Bakı, 1992.- S.226-227.

1999

318. Xəlilov, B. “Kitabi-Dədə Qorqud” Azərbaycan xalqının tarixi abidəsi kimi /Buludxan Xəlilov //«Kitabi-Dədə Qorqud» dastanının 1300 illiyinə həsr olunmuş elmi-nəzəri konfransın materialları.- Bakı, 1999.- S.14-19.

319. Xəlilov, B. “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanlarının onomastikası /Buludxan Xəlilov //“Kitabi-Dədə Qorqud” dastanının 1300 illiyinə həsr olunmuş elmi-nəzəri konfransın materialları.- Bakı, 1999.- S.73-74.

2000

320. Xəlilov, B. Ümumi qrammatik kateqoriyalar: hal kateqoriyası /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin professor-müəllim heyətinin 60-cı konfransının materialları.- Bakı, 2000.- S.33-34.

2001

321. Xəlilov, B. Birinci Türkoloji Qurultayın 75 illiyi /Buludxan Xəlilov //Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultayın 75-ci ildönü-

münə həsr olunmuş elmi konfransın materialları. Bakı, 6-7 mart 2001-ci il.- Bakı, 2001.- S.10-16.

322. Xəlilov, B. Mənsubiyyət kateqoriyası /Buludxan Xəlilov//Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin professor-müəllim heyətinin 61-ci elmi konfransının materialları.- Bakı, 2001.- burax. 2.- S.60-62.

2003

323. Xəlilov, B. Heydər Əliyev və mədəni irsimiz /Buludxan Xəlilov //Pedaqoji Universitet Xəbərləri. Heydər Əliyevin anadan olmasının 80 illiyinə həsr olunmuş «Heydər Əliyev və Azərbaycan» elmi seminarının materialları, 24 aprel 2003-cü il.- Bakı, 2003.- № 3.- S.38-40.

2004

324. Xəlilov, B. Heydər Əliyev və azərbaycanşünaslıq /Buludxan Xəlilov //Pedaqoji Universitet Xəbərləri («Heydər Əliyev və Azərbaycan» konfransının materialları). Bakı, 10 may 2004-cü il.- Bakı, 2004.- № 2.- S.41-45.

2008

325. Xəlilov, B. I Türkoloji Kurultayının proqramı çağdaş türkologiyamızın qarşısında duran vəzifeleridir /Buludxan Xəlilov //VI Uluslararası Türk Dili Kurultayı, 20-25 ekim, 2008.

326. Xəlilov, B. Əhməd Yəsəvinin “Divani hikmət” əsərindəki qədim türk sözlərinin semantikasi /Buludxan Xəlilov //“Keçmişdən günümüzdə Xoca Əhməd Yəsəvi” simpoziumu.- Bakı, 2008.

327. Xəlilov, B. Heydər Əliyev və dilimiz /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 85-ci ildönümünə həsr olunmuş “Ürəklərdə və tarixin yaddaşında əbədi yaşayacaq dahi şəxsiyyət” mövzusunda elmi konfransın materialları (7-8 may 2008) //Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Xəbərləri.- Bakı, 2008.- S.103-107.

328. Xəlilov, B. Mir Cəlalın dilçilik görüşləri /Buludxan Xəlilov //Yazıçı və zaman. Mir Cəlalın 100 illik yubileyinə həsr olunmuş elmi konfransın materialları. Bakı, 25-26 aprel 2008-ci il.- Bakı, 2008.- S.257-261.

2010

329. Xəlilov, B. Əhməd Yəsəvinin təriqət görüşlərindən bəzi məqamlar /Buludxan Xəlilov //“Klassik Azərbaycan filologiyası və müasir problemlər” mövzusunda Cəfər Xəndanın 100 illik yubileyinə həsr olunmuş elmi konfransın materialları.- Bakı, 2010.- S.178-181.

2011

330. Xəlilov, B. Ali məktəblərdə dilçilik dərslərinin dili: problemlər və onların həlli yolları /Buludxan Xəlilov //Ali məktəblərdə dilçilik üzrə dərslərinin dili. Respublika elmi konfransının materialları. 27 dekabr 2010-cu il.- Bakı, 2011.- S.5-45.

2012

331. Xəlilov, B. Cəfər Xəndanın yaradıcılığında “Ədəbi qeydlər” /Buludxan Xəlilov //Filologiyanın aktual problemləri: Axtarışlar və perspektivlər. Respublika elmi konfransının materialları.- Sumqayıt, 2012.- S.19-25.

2013

332. Xəlilov, B. Dövlət dilimizin qayğıkeşi /Buludxan Xəlilov //Heydər Əliyev və Azərbaycançılıq. Respublika elmi konfransının materialları.- Sumqayıt, 2013.- Hissə 2.- S.174-179.

2014

333. Xəlilov, B. Milli kimliyimizə, milli mənlüyimizə bağlılıq /Buludxan Xəlilov //Pedaqoji Universitet Xəbərləri. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 91-ci ildönümünə həsr olunmuş “Heydər Əliyev ideyaları işığında inkişaf edən və yüksələn Azərbaycan” mövzusunda Respublika elmi konfransının materialları. May 2014.- Bakı, 2014.- S.90-96.

2016

334. Xəlilov, B. Birinci Türkoloji Qurultay ərəfəsində /Buludxan Xəlilov // I Türkoloji Qurultayın Türk xalqlarının mədəni-mənəvi birliyinin yaradılmasında rolu” respublika elmi-praktik konfransının materialları.- Bakı, ADPU, 2016.- S.18-22.

335. Xəlilov, B. Birinci Türkoloji Qurultay ərəfəsində yeni əlifba uğrunda mübarizə: 1924-cü ildə Krım və Türküstan elləri /Buludxan Xəlilov //I Türkoloji Qurultayın 90 illiyinə həsr olunmuş “Türkoloji Elmi-Mədəni hərəkətdə ortaq dəyərlər və yeni çağırışlar” mövzusunda Beynəlxalq konfransın materialları. 14-15 noyabr 2016-cı il.- Bakı, 2016.- Hissə 1.- S.155-160.

336. Xəlilov, B. Heydər Əliyevin dil siyasəti /Buludxan Xəlilov //Heydər Əliyev – Azərbaycan: dünən, bu gün və sabah: Elmi-praktiki konfransın materialları.- Bakı, 2016.- S.238-245.

**BULUDXAN XƏLİLOVUN DÖVRİ MƏTBUATDA ÇAP
OLUNMUŞ MƏQALƏLƏRİ**

1994

337. Xəlilov, B. Amorf quruluşlu “Qa” kökünün törəmələri (müqayisəli tarixi-etimoloji istiqamətdə) /Buludxan Xəlilov // Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- ADPU.- 1994, № 2.- S. 26-32.

338. Xəlilov, B. Samit+sait tipli feillərin fonolojik inkişafı [müqayisəli tarixi-etimoloji istiqamətdə] /Buludxan Xəlilov // Dil məsələlərinə dair tematik toplusu. – ADPU.- 1994, № 2.- S. 129-140.

1995

339. Xəlilov, B. Bir dilin tarixini öyrənmək üçün dayazda üzmək yox, dərinliklərə baş vurmaq lazımdır /Buludxan Xəlilov, Vilayət Əliyev //Naxçıvan.- 1995.- 27 dekabr, № 31 (132).- S.4.

340. Xəlilov, B. İkihecalı feillərin fonolojik inkişafı (I məqalə) /Buludxan Xəlilov // Dil məsələlərinə dair tematik toplusu. – ADPU.- 1995, № 2.- S. 6-9.

341. Xəlilov, B. Sait+samit+samit tipli birhecalı feillərin fonolojik inkişafı /Buludxan Xəlilov // Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- ADPU.- 1995, № 1.- S. 10-16.

1997

342. Xəlilov, B. Əski türkcədəki fonolojik ünsürlər /Buludxan Xəlilov // Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- ADPU.- 1997, № 2.- S. 106-108.

343. Xəlilov, B. İlk sinkretik köklərin fonolojik-semantik variantları /Buludxan Xəlilov // Dil məsələlərinə dair tematik toplusu. – ADPU.- 1997, № 2.- S. 127-129.

344. Xəlilov, B. İsmayıl Oruc oğlu Məmmədov (50 yaş münasibətilə) /Buludxan Xəlilov // Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- ADPU.- 1997, № 1.- S. 78-82.

345. Xəlilov, B. Sinkretik “sı” kökünün törəmələri /Buludxan Xəlilov // Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- ADPU.- 1997, № 2.-S. 4-7.

346. Xəlilov, B. “Tanrı” sözü və bu leksik vahidin yarandığı ilk kök barəsində /Buludxan Xəlilov // Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- ADPU.- 1997, № 1.- S. 104-113.

347. Xəlilov, B. Toponimlərə dair kitab: [Aslan Bayramovun “Qədim Oğuz ellərinin – Ağbaba, Şörəyel və Pəmbək bölgələrinin yer-yurd adları (toponimlər)” kitabı barəsində rəy] /Buludxan Xəlilov, Allahverdi Hacıyev //Azərbaycan müəllimi.- 1997.- 5 iyun.- S.4.

1998

348. Xəlilov, B. Bədii dilin estetik mənbələri /Buludxan Xəlilov // Dil məsələlərinə dair tematik toplusu.- ADPU.- 1998, № 1.-S. 235-236.

349. Xəlilov, B. Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultayın iclası /Buludxan Xəlilov // Dil məsələlərinə dair tematik toplusu. – ADPU.- 1998, № 2.- S. 6-10.

350. Xəlilov, B. I Beynəlxalq Türkoloji Qurultayın nümayəndələrinin siyahısı /Buludxan Xəlilov // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- 1998, № 1.- S.140-149.

351. Xəlilov, B. Əski türkcədəki i- sinkretik kökü və onun törəmələri /Buludxan Xəlilov // Dil məsələlərinə dair tematik toplu. – ADPU.- 1998, № 1.- S. 180-183.

352. Xəlilov, B. Kasım Tınıstanovun həyat və yaradıcılığı /Buludxan Xəlilov // Dil məsələlərinə dair tematik toplu.- ADPU.- 1998, № 2.- S. 79-85.

353. Xəlilov, B. Latın qrafikalı əlifbaya keçid barəsində /Buludxan Xəlilov // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu.-1998, № 1.- S.11-15.

354. Xəlilov, B. “Q” heca tipli söz kökləri /Buludxan Xəlilov // Dil məsələlərinə dair tematik toplu.- ADPU.- 1998, №1.- S. 14-19.

355. Xəlilov, B. Türk dillərində amorf quruluşun izləri /Buludxan Xəlilov // Dil məsələlərinə dair tematik toplu.- ADPU.-1998, № 1.- S. 61-65.

356. Xəlilov, B. Türk dillərinin dövrləşməsində yazıyaqədərki mərhələ [Azərbaycan dili ilə müqayisəli istiqamətdə] /Buludxan Xəlilov // Dil məsələlərinə dair tematik toplu. – ADPU.- 1998, № 1.-S. 156-158.

1999

357. Xəlilov, B. Ədəbi dilin zənginləşməsi yollarına aid dərş vəsaiti /Buludxan Xəlilov // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu.- 1999, № 2.- S. 134-135.

358. Xəlilov, B. Qrammatika haqqında məlumat /Buludxan Xəlilov // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu.- 1999, № 2.- S. 3-6.

359. Xəlilov, B. Latın qrafikalı əlifbanın tarixindən (1927-ci il, 3-7 iyun) /Buludxan Xəlilov // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu.- 1999, № 1.- S.13-17.

360. Xəlilov, B. Prof. Dr. Fuad Köprülünün həyat və elmi fəaliyyəti (1890-1966) /Buludxan Xəlilov // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu.- 1999, № 3.- S. 3-18.

2000

361. Xəlilov, B., Ənsərli, M. Prof.Dr.Fuad Köprülünün “Azəri” əsəri /Buludxan Xəlilov. Mirzə Ənsərli // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu. - 2000, № 2 (11).- S. 114-129.

362. Xəlilov, B. İsmnin səciyyəvi xüsusiyyətləri /Buludxan Xəlilov // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu. - 2000, № 3 (12), -S. 3-7.

363. Xəlilov, B. Sözüün əsası /Buludxan Xəlilov // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu.- 2000, №1.- S. 3-5

364. Xəlilov, B. I Türkoloji Qurultay və Türk Cümhuriyyəti /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2000.- 19 dekabr.- S.13.

365. Xəlilov, B. I Türkoloji Qurultay və Türkiyə (26 fevral - 5 mart 1926) /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2000.- S.11.

2001

366. Xəlilov, B. Azərbaycan dili: dünən, bu gün, sabah /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2001.- 21 noyabr.- S.11, 14.

367. Xəlilov, B. Azərbaycan dili mənbələrdə /Buludxan Xəlilov // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplu.- 2001, №7 (19).- S. 110-113.

- 368. Xəlilov, B.** Azərbaycan dili milli varlığımızdır /Buludxan Xəlilov //Dirçəliş-XXI əsr.- 2001.- № 9 (43).- S.96-101.
- 369. Xəlilov, B.** Azərbaycan dili milli varlığımızdır /Buludxan Xəlilov //Dirçəliş-XXI əsr.- 2001.- № 10 (44).- S.102-112.
- 370. Xəlilov, B.** Azərbaycan dili milli varlığımızdır /Buludxan Xəlilov //Dirçəliş-XXI əsr.- 2001.- № 12 (46).- S.107-115.
- 371. Xəlilov, B.** Azərbaycanşünaslığa bir baxış /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2001.- 30 iyun.- S.7.
- 372. Xəlilov, B.** Azərbaycanşünaslığa bir baxış /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2001.- 7 iyul.- S.5.
- 373. Xəlilov, B.** Azərbaycanşünaslığa bir baxış /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2001.- 20 iyul.- S.14.
- 374. Xəlilov, B.** Azərbaycanşünaslığa bir baxış /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2001.- 8 avqust.- S.13.
- 375. Xəlilov, B.** Azərbaycanşünaslığa bir baxış /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2001.- 28 avqust.- S.13.
- 376. Xəlilov, B.** Bir macar türkoloqu barəsində /Buludxan Xəlilov // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- 2001, № 3-4 (15-16).- S. 248-252.
- 377. Xəlilov, B.** I Türkoloji Qurultayın Yakutyalı iştirakçısı İ.N.Baraxov və digərləri /Buludxan Xəlilov//Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- 2001, № 5 (17).- S. 120-123.
- 378. Xəlilov, B.** Birinci Türkoloji qurultayın 75 illiyinə həsr olunmuş elmi-nəzəri konfrans /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2001.- 19 may.- S.14.
- 379. Xəlilov, B.** Dilimiz milli varlığımızdır /Buludxan Xəlilov //Spektr.- 2001.- dekabr.- S.34-35.
- 380. Xəlilov, B.** “Kitabi-Dədə Qorqud” Oğuz abidəsi /Buludxan Xəlilov // Dədə Qorqud.- 2001.- № 1.- S. 5-10.

- 381. Xəlilov, B.** Qədim Cücəkənd daşüstü yazıları /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2001.- 15 sentyabr.- S.6-11.
- 382. Xəlilov, B.** 1950-ci illərdə “Kitabi-Dədə Qorqud”a münasibət /Buludxan Xəlilov // Dədə Qorqud.- 2001.- № 2.- S. 9-11.
- 383. Xəlilov, B.** Misirdə yaşamış türkoloq Mustafa Nurəddin /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 2001.- 16 fevral.- S.5.
- 384. Xəlilov, B.** XIX-XX əsrdə (30-cu illərə qədər) Türkologiya sahəsində irəliləyişlər /Buludxan Xəlilov // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- 2001, № 6 (18).- S. 112-115.
- 385. Xəlilov, B.** XIX əsrin milli türkoloqları /Buludxan Xəlilov // Dirçəliş-XXI əsr.- 2001.- № 4 (38).- S. 87-96.
- 386. Xəlilov, B.** Türkologiya: Türkiyə və türklər 20-ci illərin müstəvisində /Buludxan Xəlilov // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- Nurlan, 2001.- № 1-2 (13-14).- S. 161-166.

2002

- 387. Xəlilov, B.** Azərbaycan dili: mətbuatda, radioda, televiziya da /Buludxan Xəlilov // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- 2002.- №1-2 (20-21).- S. 172-181.
- 388. Xəlilov, B.** Azərbaycan dilini qoruyaq /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2002.- 20 fevral.- S.13.
- 389. Xəlilov, B.** Dilimiz diriliyimizdir /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2002.- 21 iyun.- S.15.
- 390. Xəlilov, B.** Dilimiz diriliyimizdir /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2002.-17 iyul.- S.15.
- 391. Xəlilov, B.** Əski türkcədən diferensiallaşmanın səbəbləri (I məqalə) /Buludxan Xəlilov // Dədə Qorqud.- 2002, №2 (4).- S. 3-6.

392. Xəlilov, B. Xalq elçisi və pedaqoq alim /Buludxan Xəlilov, Aslan Bayramov //Xalq qəzeti.- 2002.- 26 noyabr.

393. Xəlilov, B. Həqiqəti sirlə dünyasında axtaran şair /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 2002.- 7 mart.- S. 3-7.

394. Xəlilov, B. Sifətin digər nitq hissələri içərisində yeri /Buludxan Xəlilov // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- 2002.- № 3-4 (22-23).- S. 91-94.

395. Xəlilov, B. Türk sözü: tarixilik və müasirlik baxımından /Buludxan Xəlilov // Dədə Qorqud.- Adiloğlu.- 2002.- №1 (3).- S. 3-6.

2003

396. Xəlilov, B. Azərbaycan dilinin tətbiqi işinə diqqəti artırmaq /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2003.- 14 mart.- S.14.

397. Xəlilov, B. Azərbaycan dilinin tətbiqi işinə diqqəti artırmaq /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2003.- 30 aprel.- S.13.

398. Xəlilov, B. Azərbaycan dilinin tətbiqi işinə diqqəti artırmaq /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2003.- 30 may.- S.13.

399. Xəlilov, B. Dilçilik elminə yeni töhfə: [prof. V.Əliyevin “Heydər Əliyevin dil siyasəti” kitabına yazılmış rəy] /Buludxan Xəlilov //Respublika.- 2003.- 15 mart.

400. Xəlilov, B. Əski türkcədən diferensiallaşmanın səbəbləri (II məqalə) /Buludxan Xəlilov // Dədə Qorqud.- 2003, № 1-2 (5-6).- S. 3-5.

401. Xəlilov, B. Say əsas nitq hissəsi kimi /Buludxan Xəlilov // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- 2003, № 1-2 (24-25).- S. 3-8.

2004

402. Xəlilov, B. Azəri dili barəsində /Buludxan Xəlilov // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu. Bakı, 2004, №1-2 (26-27), -S. 3-11

403. Xəlilov, B. 50 yaşlı şair Sərdar Zeynal /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2004.- 20 oktyabr.- S.14.

404. Xəlilov, B. Şairə və alim taleyi yaşayan insan /Buludxan Xəlilov //525-ci qəzet.- 2004.- 8 sentyabr.- S.7.

405. Xəlilov, B. Türkoloji düşüncəmizdə türk sözünün bəzi məqamları /Buludxan Xəlilov // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı, 2004.- № 3-4 (28-29).- S. 42-45.

2005

406. Xəlilov, B. “Ermənistan”, yoxsa Qərbi Azərbaycan?! /Buludxan Xəlilov //Vedibasər.- 2005.- 15-28 fevral.- S.1.

407. Xəlilov, B. Mahmud Kaşğarının vətəni, həyatı və qəbri haqqında /Buludxan Xəlilov //Dirçəliş - XXI əsr.- Bakı, 2005-2006.- № 94-95.- S.137-146.

408. Xəlilov, B. Mənalı ömürdən səhifələr /Buludxan Xəlilov, Aslan Bayramov, Avtandil Ağbaba //Elm.- 2005.- 25 may.- S.11.

409. Xəlilov, B. Şair-müəllim-alim taleyini yaşayan Oqtay Rza /Buludxan Xəlilov // Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu.- Bakı.- 2005, № 1-2 (30-31).- S. 118-122

2006

410. Xəlilov, B. I Türkoloji Qurultay: hazırlıq işləri, qurultayın çağırılması, proqram və gündəlik məsələlər /Buludxan Xəlilov //Gənc müəllim.- 2006.- 28 fevral.- S.5.

411. Xəlilov, B. Görkəmli adamların həyatı: Mahmud Kaşğari /Buludxan Xəlilov //Dirçəliş-XXI əsr.- 2006.- S.401-409.

412. Xəlilov, B. 80 yaşlı I Türkoloji qurultay /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 2006.- 1 mart.- S.5.

413. Xəlilov, B. Türkologiya: inkişaf dövrləri, perspektivlər /Buludxan Xəlilov //Respublika.- 2006.- 7 fevral.- S.6.

2007

414. Xəlilov, B. Bizim sevimli sənətkarımız Əlibala Hacızadə /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2007.- 12 may.- S.20.

415. Xəlilov, B. Elm fədaisi (professor Mədəd Çobanov – 70) /Buludxan Xəlilov //Elm və təhsil.- 2007.- № 1 (196).- S.2.

416. Xəlilov, B. Elm fədaisi (professor Mədəd Çobanov – 70) /Buludxan Xəlilov //Xəzərdən dünyaya.- 2007.- 09-16 may.- S.6.

417. Xəlilov, B. Türkiyə və Azərbaycan dostluğu: Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti ilə Hacəttəpə Universitetinin simasında /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2007.- 19 sentyabr.- S.5.

418. Xəlilov, B. Y.V.Çəmənəminli – daim gündəmdə olan yazıçı /Buludxan Xəlilov, Himalay Qasımov, Firuzə Məmmədova //Yeni Azərbaycan.- 2007.- 22 sentyabr.- S.7.

2008

419. Xəlilov, B. VI Uluslararası türk dili qurultayı müvəffəqiyyətlə keçirildi və tarixə yazıldı /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 2008.- 29 noyabr.- S.7.

420. Xəlilov, B. Azərbaycançılıq məfkurəsində yoğrulmuş yazıçı /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan.- 2008.- № 7.- S.166-168.

421. Xəlilov, B. Dilçiliyin qayğıları /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan dili və ədəbiyyatı tədrisi.- 2008.- № 2 (216).- S.25-29.

422. Xəlilov, B. Mir Cəlalın dilçilik görüşləri /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan məktəbi.- 2008.- № 3 (625).- S.49-57.

423. Xəlilov, B. Mir Cəlalın dilçilik görüşləri /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 2008.- 26 aprel.- S.9.

424. Xəlilov, B. Müasir Azərbaycan dilinin morfologiyası /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan.- 2008.- № 3.- S.190.

425. Xəlilov, B. Türk dillərinin analogi tədqiqi /Teyyub Mənsimoğlu //Ulduz.- 2008.- № 1.- S.72-75.

426. Xəlilov, B. Vətəndaşlıq mövqeyi ilə seçilən alim /Buludxan Xəlilov //Respublika.- 2008.- 29 noyabr.- S.6.

2009

427. Xəlilov, B. Görkəmli dilçi alim – türkoloq Zərifə Budaqova /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 2009.- 15 noyabr.- S.5.

428. Xəlilov, B. İsmayıl Şıxlının həyat və yaradıcılıq yolu /Buludxan Xəlilov // Xalq.- 2009.- 20 may.- S.7.

429. Xəlilov, B. İsmayıl Şıxlının həyat və yaradıcılıq yolu /Buludxan Xəlilov // Elm.- 2009.- 20 may.- S.12.

430. Xəlilov, B. İsmayıl Şıxlının həyat və yaradıcılıq yolu/Buludxan Xəlilov // Elm.- 2009.- 29 may.- S.12.

431. Xəlilov, B. M.Kaşğarinin “Divani lüğət-it-türk” əsərində türk sözü və türk ulusunun boyları haqqında /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan məktəbi.- 2009.- № 2 (630).- S.67-70.

432. Xəlilov, B. Türkün hikmət xəzinəsi türkün düşüncə tərzidir /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 2009.- 6 oktyabr.- S.7.

433. Xəlilov, B. Unudulmaz dilçi alim /Buludxan Xəlilov //Respublika.- 2009.- 22 noyabr.- S.7.

2010

434. Xəlilov, B. Böyük alim, ləyaqətli insan /Buludxan Xəlilov, Asəf İsgəndərov, Mirzəli Murğuzov //Xalq qəzeti.- 2010.- 23 yanvar.- S.6.

435. Xəlilov, B. Dilimiz və özəl telekanallarımız /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2010.- 9 iyun.- S.10.

436. Xəlilov, B. Dilimiz və özəl telekanallarımız /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2010.- 17 iyun.- S.10.

437. Xəlilov, B. “Divani-hikmət”də təriqət məsələləri /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan məktəbi.- 2010.- № 3 (637).- S.57-62.

438. Xəlilov, B. Düzlüyə və saflığa səsləyən misralar /Buludxan Xəlilov //Respublika.- 2010.- 12 mart.- S.7.

439. Xəlilov, B. “Əsrlərdən-əsrlərə” kitabı ədəbi mühitimizdə hadisədir /Buludxan Xəlilov //Ədəbiyyat qəzeti.- 2010.- 5 noyabr.- S.5.

440. Xəlilov, B. Görkəmli təşkilatçı, alim və maarif fədaisi Ağaməmməd Abdullayev /Buludxan Xəlilov //İqtisadiyyat.- 2010.- 29 dekabr.- S.7.

441. Xəlilov, B. Həqiqət hər yerdə və hər zaman həqiqətdir /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2010.- 27 oktyabr.- S.10.

442. Xəlilov, B. Həqiqət hər yerdə və hər zaman həqiqətdir /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2010.- 12 noyabr.- S.10.

443. Xəlilov, B. Həqiqət hər yerdə və hər zaman həqiqətdir /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2010.- 30 noyabr.- S.10.

444. Xəlilov, B. Millətin dili onun ruhudur /Buludxan Xəlilov //Ulduz.- 2010.- № 11.- S.17-23.

445. Xəlilov, B. Müasir ədəbiyyatımızda ədəbi-bədii maarifçilik problemi /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 2010.- 6 yanvar.- S.7.

446. Xəlilov, B. XI əsrin hikmət sahibi Əhməd Yəsəvi /Buludxan Xəlilov //Ulduz.- 2010.- № 1.- S.81-84.

447. Xəlilov, B. Söz haqqı (Firuzə Məmmədli – 70) /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan.- 2010.- № 1.- S.158-162.

448. Xəlilov, B. Söz insan qəlbinə yol tapırsa, müqəddəsləşir /İbrahim Nizamioğlu //Xalq qəzeti.- 2010.- 31 iyul.- S.8.

449. Xəlilov, B. Şairə və alim taleyi yaşayan insan /Buludxan Xəlilov //Yazıçı “Oğuz eli” qəzetinin ayrıca buraxılışı.- 2010.- yanvar.- S.5.

450. Xəlilov, B. Tarixdə yaşayan hikmət sahibləri /Vaqif İsrailov //Bütöv Azərbaycan.- 2010.- 4-11 avqust.- S.13.

451. Xəlilov, B. Türkmənistanda Əhməd Yəsəviyə həsr olunmuş beynəlxalq konfrans /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 2010.- 19 oktyabr.- S.7.

2011

452. Xəlilov, B. Dil milli varlığın təməlidir /Buludxan Xəlilov //Respublikaçılar.- 2011.- 21 iyul.- S.8-9.

453. Xəlilov, B. Dilimizin keşikçisi /Buludxan Xəlilov //Bütöv Azərbaycan.- 2011.- 21-27 dekabr.- S.10.

454. Xəlilov, B. Filologiya fakültəsi /Buludxan Xəlilov //Gənc müəllim.- 2011.- 15 sentyabr-31 oktyabr.- S.5.

455. Xəlilov, B. Müəllim kadrların yetişdirilməsində müstəsna xidmətləri olan təhsil ocağı. 90 yaşı qeyd edilən Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin filologiya fakültəsinin bu sahədəki işləri təqdirəlayiqdir /Buludxan Xəlilov //Respublika.- 2011.- 13 dekabr.- S.9.

456. Xəlilov, B. Su tayfasının varisləri – Susaylılar /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 2011.- 30 oktyabr.- S.7; 6 noyabr.- S.7.

457. Xəlilov, B. Teleradio milyonların daimi qonağıdır /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 2011.- 4 noyabr.- S.5.

2012

458. Xəlilov, B. Akademik Budaq Budaqov zirvəsi elmimizdə əbədi zirvə olaraq qalacaqdır /Buludxan Xəlilov //Ziyalı “Müəllim sözü” qəzetinin əlavəsi.- 2012.- dekabr.- S.14.

459. Xəlilov, B. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Filologiya fakültəsi /Buludxan Xəlilov //Vedibasar.- 2012.- 01-15 may.- S.4.

460. Xəlilov, B. Azərbaycan lüğətşünaslığında mühüm hadisə /Buludxan Xəlilov //525-ci qəzet.- 2012.- 25 aprel.- S.6.

461. Xəlilov, B. Bədii dilimizə aid izahlı lüğət /Buludxan Xəlilov //Bütöv Azərbaycan.- 2012.- 25-30 aprel.- S.6.

462. Xəlilov, B. Bədii dilimizə aid izahlı lüğət /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2012.- 26 may.- S.3.

463. Xəlilov, B. Bəhram Cəfəroğlu. Poeziyanın mənə yükündən və seyrindən bəhs edən tədqiqat əsəri /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 2012.- 5 fevral.- S.5.

464. Xəlilov, B. Cəfər Xəndanın həyat və yaradıcılıq yolu /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2012.- 18 fevral.- S.2.

465. Xəlilov, B. Cəfər Xəndanın həyat və yaradıcılıq yolu /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2012.- 25 fevral.- S.2.

466. Xəlilov, B. Cəfər Xəndanın həyat və yaradıcılıq yolu /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2012.- 3 mart.- S.2.

467. Xəlilov, B. Dilimizin keşikçisi /Buludxan Xəlilov //Vedibasar.- 2012.- 16-31 yanvar.- S.3.

468. Xəlilov, B. Mirzə İbrahimovun dilçilik görüşləri /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2012.- 24 mart.- S.6.

469. Xəlilov, B. Mirzə İbrahimovun dilçilik görüşləri /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2012.- 31 mart.- S.3-7.

470. Xəlilov, B. Mirzə İbrahimovun dilçilik görüşləri /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan məktəbi.- 2012.- S.40-49.

471. Xəlilov, B. Mirzə İbrahimovun yaradıcılığında dil və ədəbiyyat dərslərinə münasibət /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 2012.- 10 yanvar.- S.7.

472. Xəlilov, B. Professor Zeynal Tağızadənin Azərbaycan dilçilik elmində yeri /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2012.- 4 fevral.- S.5.

473. Xəlilov, B. Rəsul Rza yaradıcılığında Azərbaycan dili məsələləri /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2012.- 14 iyul.- S.8, 11.

474. Xəlilov, B. Səməd Vurğunun bədii dilinin izahlı lüğəti /Buludxan Xəlilov //Türkologiya.- 2012.- № 2.- S.82-85.

475. Xəlilov, B. Səməd Vurğunun yaradıcılığında dil məsələləri /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2012.- 5 may.- S.9; 12 may.- S.3.

2013

476. **Xəlilov, B.** Azərbaycan dili: ən böyük sərvətimiz /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan.- 2013.- № 8.- S.162-169.
477. **Xəlilov, B.** Azərbaycan dili ilə hər birimiz fəxr edə bilirik /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 2013.- 24 aprel.- S.3.
478. **Xəlilov, B.** Azərbaycan dili milli varlığımızdır /Buludxan Xəlilov //Zəfər qalası.- 2013.- 15-31 may.- S.5.
479. **Xəlilov, B.** Dindirməyin dərddini, dərd onsuz da dindirir... /Buludxan Xəlilov //Gənc müəllim.- 2013.- sentyabr.- S.5.
480. **Xəlilov, B.** Doğma dil – milli ruhun daşıyıcısı /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan məktəbi.- 2013.- yanvar-fevral.- S.23-27.
481. **Xəlilov, B.** Dövlət dili həmişə taleyüklü məsələlərdən biri olmuşdur /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan məktəbi.- 2013.- may-iyun.- S.66-70.
482. **Xəlilov, B.** Əkrəm Əylisli öz xislətini açıb göstərdi /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan.- 2013.- 2 fevral.- S.3.
483. **Xəlilov, B.** Heydər Əliyev qətiyyəti və dövlət dilimiz /Buludxan Xəlilov //Xalq nəzarəti.- 2013.- may.- S.62-63.
484. **Xəlilov, B.** Heydər Əliyev: “Azərbaycan dili ilə hər birimiz fəxr edə bilirik” /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 2013.- 1 avqust.- S.3.
485. **Xəlilov, B.** Həqiqət axtarışında /Buludxan Xəlilov //Respublika.- 2013.- 23 iyun.- S.4.
486. **Xəlilov, B.** Həqiqət axtarışında olan Eldar İsmayılın yeni əsəri /Buludxan Xəlilov //Zəngəzurun səsi.- 2013.- 15 may-2 iyun.- S.6.
487. **Xəlilov, B.** İnsan ruhuna qapı açan 10 yaşlı “Vedibasər” qəzeti /Buludxan Xəlilov //Vedibasər.- 2013.- 16-31 mart.- S.4.

488. **Xəlilov, B.** İsmayıl Şıxlı: müəllim şəxsiyyəti, müəllim nüfuzu barədə /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2013.- 12 oktyabr.- S.3, 5.
489. **Xəlilov, B.** İsmayıl Şıxlı: müəllim şəxsiyyəti, müəllim nüfuzu barədə /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2013.- 26 oktyabr.- S.3, 5, 11.
490. **Xəlilov, B.** İsmayıl Şıxlının dilçilik görüşləri /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2013.- 21 sentyabr.- S.2, 5, 7.
491. **Xəlilov, B.** İsmayıl Şıxlının ədəbi-tənqidi görüşləri /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2013.- 14 dekabr.- S. 228.
492. **Xəlilov, B.** İsmayıl Şıxlının ədəbi-tənqidi görüşləri /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2013.- 15 dekabr.- S.3.
493. **Xəlilov, B.** İsmayıl Şıxlının ədəbi-tənqidi yaradıcılığı /Buludxan Xəlilov //Ulduz.- 2013.- № 10.- S. 65-74.
494. **Xəlilov, B.** İsmayıl Şıxlının ədəbi-tənqidi yaradıcılığında xarici ölkələr ədəbiyyatı /Buludxan Xəlilov //Filologiya məsələləri.- 2013.- № 10.- S. 374-380.
495. **Xəlilov, B.** Müəllim şəxsiyyəti və müəllim nüfuzu barədə /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan məktəbi.- 2013.- Sentyabr-oktyabr.- S.71-80.
496. **Xəlilov, B.** Uzun bir yolun başlanğıcı /Buludxan Xəlilov //Gənc müəllim.- 2013.- dekabr.- S.8.

2014

497. **Xəlilov, B.** “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”nin altıncı nəşri haqqında mülahizələr /Buludxan Xəlilov //525-ci qəzet.- 2014.- 21 may.- S.7.

498. Xəlilov, B. “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”nin altıncı nəşri haqqında mülahizələr /Buludxan Xəlilov //Respublika.- 2014.- 24 may.- S.6.

499. Xəlilov, B. Alim, tənqidçi, şair /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan.- 2014.- № 12.- S. 163-167.

500. Xəlilov, B. Alim, tənqidçi, şair /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2014.- 23 dekabr.- S.15.

501. Xəlilov, B. Azərbaycan dili mənşəcə müasir türk dillərinə məxsusdur /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan məktəbi.- 2014.- may-iyun.- S.39-42.

502. Xəlilov, B. Azərbaycan dilində olan xoşagəlməz meyillər /Buludxan Xəlilov //Unikal.- 2014.- 25 noyabr.- S.13.

503. Xəlilov, B. Azərbaycan dilində olan xoşagəlməz meyillər /Buludxan Xəlilov //Millətım.- 2014.- 27 noyabr-3 dekabr.- S.12.

504. Xəlilov, B. Azərbaycan dilini pinti şəkildə təqdim edən-lər... /Buludxan Xəlilov //Unikal.- 2014.- 18 noyabr.- S.13.

505. Xəlilov, B. Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti /Bulud-xan Xəlilov //Türkologiya.- 2014.- № 2.- S.73-77.

506. Xəlilov, B. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası ən vacib hədəfləri əhatə edir /Buludxan Xəlilov //Təhsil.- 2014.- noyabr.- S.30-35.

507. Xəlilov, B. Azərbaycanda orfoqrafiya məsələsi “Azər-baycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”: altıncı nəşrdəki yeniliklər... (da-vamı var) /Buludxan Xəlilov //Unikal.- 2014.- 28 oktyabr.- S.12.

508. Xəlilov, B. Azərbaycanda orfoqrafiya məsələsi “Azər-baycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”: altıncı nəşrdəki yeniliklər... (davamı var) /Buludxan Xəlilov //Unikal.- 2014.- 29 oktyabr.- S.12.

509. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşləri. Birinci mərhələ (XX əsrin 50-ci illəri) /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2014.- 24 may.- S.2, 6, 7.

510. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşləri. İkinci mərhələ (XX əsrin 60-cı illəri) /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2014.- 31 may, № 22 (777).- S.3, 7.

511. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşlərinin dördüncü mərhələsi (XX əsrin 80-ci illəri) (davamı var) /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2014.- 24 oktyabr.- S.7.

512. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşlərinin dördüncü mərhələsi (XX əsrin 80-ci illəri) (davamı var) /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2014.- 31 oktyabr.- S.3.

513. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşlərinin dördüncü mərhələsi (XX əsrin 80-ci illəri) (davamı var) /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2014.- 8 noyabr.- S.3.

514. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşlərinin dördüncü mərhələsi (XX əsrin 80-ci illəri) (davamı var) /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2014.- 15 noyabr.- S.3.

515. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşlərinin üçüncü mərhələsi (XX əsrin 70-ci illəri) /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2014.- 3 oktyabr.- S.3, 5, 7.

516. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşlərinin üçüncü mərhələsi (XX əsrin 70-ci illəri) /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2014.- 10 oktyabr.- S.3.

517. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşlərinin üçüncü mərhələsi (XX əsrin 70-ci illəri) /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2014.- 17 oktyabr.- S.7.

518. Xəlilov, B. Dil xalqın milli sərəvətidir /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan məktəbi.- 2014.- mart-aprel.- S.68-71.

- 519. Xəlilov, B.** Dilimizdə və dilçiliyimizdə yeni meyillər /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan dili və ədəbiyyatı tədrisi.- 2014.- № 4 (242).- S.3-9.
- 520. Xəlilov, B.** Elçin İsgəndərzadənin bəyaz doğulan şeirləri /Buludxan Xəlilov //Kaspi.- 2014.- 20-22 sentyabr.- S.18.
- 521. Xəlilov, B.** Elçin İsgəndərzadənin həyat və sənət yolu /Buludxan Xəlilov //525-ci qəzet.- 2014.- 29 noyabr.- S.28.
- 522. Xəlilov, B.** Elçin İsgəndərzadənin poema yaradıcılığı /Buludxan Xəlilov //Kaspi.- 2014.- 29 noyabr-1 dekabr.- S.18.
- 523. Xəlilov, B.** Əbədiyyət – Tanrının əbədi qüdrəti /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2014.- 7 iyun.- S.2, 4, 7.
- 524. Xəlilov, B.** Ədəbi dilimiz barədə elmi mülahizə /Buludxan Xəlilov //Füyuzat.- 2014.- № 5 (79).- S.10-17.
- 525. Xəlilov, B.** Ələsgər – Aşıq, Aşıq, Abdal, Mövlana, Şeyx, Ustad, Sufi, Dərviş, Ozan... /Buludxan Xəlilov //Ozan dünyası.- 2014.- № 5 (20).- S. 20-34.
- 526. Xəlilov, B.** Görkəmli dilçi alim, nüfuzlu türkoloq /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 2014.- 4 may.- S.7.
- 527. Xəlilov, B.** Xalq yazıçısı İsmayıl Şıxlının professor Əli Sultanlı barədə düşüncələri /Buludxan Xəlilov //Yada düşdü.- 2014.- Yanvar-Fevral.- S. 45-51.
- 528. Xəlilov, B.** Xarici ölkələrdə Azərbaycan mətbuatı: 1990-2005-ci illər (postsovet məkanında) /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 2014.- 23 aprel.- S.7.
- 529. Xəlilov, B.** İmzamız imzalar içində... /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan.- 2014.- 27 aprel.- S.10.
- 530. Xəlilov, B.** İsmayıl Şıxlı: müəllim haqqında müəllim sözü /Buludxan Xəlilov //Müəllim sözü.- 2014.- yanvar.- S.2, 4.

- 531. Xəlilov, B.** İsmayıl Şıxlı: müəllim haqqında müəllim sözü /Buludxan Xəlilov //Müəllim sözü.- 2014.- fevral.- S.6-7.
- 532. Xəlilov, B.** İsmayıl Şıxlı: müəllim haqqında müəllim sözü /Buludxan Xəlilov //Müəllim sözü.- 2014.- fevral.- S.5.
- 533. Xəlilov, B.** İsmayıl Şıxlı: müəllim şəxsiyyəti, müəllim nüfuzu barədə /Buludxan Xəlilov //Vedibasər.- 2014.- 17-28 fevral.- S.6.
- 534. Xəlilov, B.** İsmayıl Şıxlı: müəllim şəxsiyyəti, müəllim nüfuzu barədə /Buludxan Xəlilov //Vedibasər.- 2014.- 01-15 aprel.- S.4.
- 535. Xəlilov, B.** İsmayıl Şıxlının ədəbi-tənqidi görüşləri /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2014.- 18 yanvar.- S.8.
- 536. Xəlilov, B.** İsmayıl Şıxlının ədəbi-tənqidi görüşləri /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2014.- 25 yanvar.- S.8.
- 537. Xəlilov, B.** İsmayıl Şıxlının ədəbi-tənqidi görüşləri /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2014.- 1-8 fevral.- S.8, 12, 24.
- 538. Xəlilov, B.** Qəlbin və qələmin səsinə /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2014.- 17 may.- S.6.
- 539. Xəlilov, B.** Qəlbinin və qələminin səsinə eşidən şair /Buludxan Xəlilov //Kaspi.- 2014.- 24 may.- S.18, 19.
- 540. Xəlilov, B.** Nasir, ədəbiyyatşünas, publisist /Buludxan Xəlilov //Xalq cəbhəsi.- 2014.- 1-3 mart.- S.14.
- 541. Xəlilov, B.** Ortaq türk dili məsələsi /Buludxan Xəlilov //Füyuzat.- 2014.- № 2 (76).- S.32-36.
- 542. Xəlilov, B.** Ələsgər – Aşıq, Aşıq, Abdal, Mövlana, Şeyx, Ustad, Sufi, Dərviş, Ozan... /Buludxan Xəlilov //Ozan dünyası. - 2014.- № 6 (21). - S.90.
- 543. Xəlilov, B.** Sərtib İslamoğlu – hər birimizin təsəlli yerimiz /Buludxan Xəlilov //Vedibasər.- 2014.- 16-31 iyul.- S.3.

544. Xəlilov, B. Təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyasının əsas hədəfi /Buludxan Xəlilov //Unikal.- 2014.- 12 noyabr.- S.12;

545. Xəlilov, B. Təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyasının əsas hədəfi /Buludxan Xəlilov //Unikal.- 2014.- 13 noyabr.- S.12.

546. Xəlilov, B. Yazı mədəniyyətimiz /Buludxan Xəlilov //Xalq cəbhəsi.- 2014.- 5 iyun.- S.14.

2015

547. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadə: Təlim, tərbiyə və təhsildə qədirlənlik /Buludxan Xəlilov //42-ci paralel.- 2015.- № 13.- S.26-28.

548. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin pedaqoji görüşləri /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2015.- 8 may.- S.3.

549. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin pedaqoji görüşləri /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2015.- 15 may.- S.4.

550. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin pedaqoji görüşləri /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2015.- 22 may.- S.4.

551. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin pedaqoji görüşləri /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2015.- 28 may.- S.4.

552. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin pedaqoji görüşləri /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2015.- 05 iyun.- S.3, 6.

553. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin pedaqoji görüşləri /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2015.- 12 iyun.- S.3.

554. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin pedaqoji görüşləri /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2015.- 19 iyun.- S.4.

555. Xəlilov, B. Bəxtiyar Vahabzadənin pedaqoji görüşləri: müəllim həssaslığı, gənclərə qayğı /Buludxan Xəlilov //Ulduz.- 2015.- May.- S. 34-38.

556. Xəlilov, B. Böyük ədəbiyyata gedən yol “Ulduz”dan başlayır /Buludxan Xəlilov //Ulduz.- 2015.- iyul.- S.3-7.

557. Xəlilov, B. Ədəbi heykəl ömürlükdür /Buludxan Xəlilov //Xalq cəbhəsi.- 2015.- 3 sentyabr.- S.14.

558. Xəlilov, B. Hər sətirdə yaddaş tarixi, düşüncə tarixi olan yazıçı /Buludxan Xəlilov //Ədalət.- 2015.- 21 oktyabr.- S.6.

559. Xəlilov, B. Xalq yazıçısı, akademik Mirzə İbrahimovun 100 illik yubileyi münasibətilə nəşr olunan “Mirzə İbrahimov” albom-kitabının “Dəyirmi masa” təqdimatı /Buludxan Xəlilov //Füyuzat.- 2015.- S. 09-10.

560. Xəlilov, B. Musa Ələkbərli yaradıcılığının poetik kodu sevgidir /Buludxan Xəlilov //Kaspi.- 2015.- 3-5 oktyabr.- S.22.

561. Xəlilov, B. Müəllimin nüfuzu... /Buludxan Xəlilov //Xalq cəbhəsi.- 2015.- 6 mart.- S.14.

562. Xəlilov, B. Nitq mədəniyyəti barədə - I yazı /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2015.- 18-24 oktyabr.- S.11.

563. Xəlilov, B. Nitq mədəniyyəti barədə - II yazı /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2015.- 25-31 oktyabr.- S.11.

564. Xəlilov, B. Nitq mədəniyyəti barədə - III yazı /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2015.- 1-7 noyabr.- S.11.

565. Xəlilov, B. Nitq mədəniyyəti barədə - IV yazı /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2015.- 7-21 noyabr.- S.11.

566. Xəlilov, B. Nitq mədəniyyəti barədə - V yazı /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2015.- 15-21 noyabr.- S.11.

567. Xəlilov, B. Nitq mədəniyyəti barədə - VI yazı /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2015.- 22 noyabr-5 dekabr.- S.11.

568. Xəlilov, B. Nitq mədəniyyəti barədə - VII yazı /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2015.- 6-12 dekabr.- S.11.

569. Xəlilov, B. Nitq mədəniyyəti barədə - VIII yazı /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2015.- 13-19 dekabr.- S.11.

570. Xəlilov, B. Nitq mədəniyyəti barədə - IX yazı /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2015.- 20-26 dekabr.- S.11.

571. Xəlilov, B. Nitq mədəniyyəti barədə - X yazı /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 27 dekabr 2015, 10 yanvar 2016.- S.11.

572. Xəlilov, B. Nitq mədəniyyətinin inkişafına təsir edən amillər /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan məktəbi.- 2015.- sentyabr-oktyabr.- S.53-59.

573. Xəlilov, B. O həm də böyük pedaqoq idi /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan məktəbi.- 2015.- yanvar-fevral.- S.103-108.

574. Xəlilov, B. Ömrünü elmə həsr etmiş fədakar alim /Buludxan Xəlilov //Kaspi.- 2015.- 30 mart.- S.15.

575. Xəlilov, B. Rəşad Məcidin şeirləri müasir hekayə, roman, dastan janrını təqdim edir /Buludxan Xəlilov //Şərq.- 2015.- 8 sentyabr.- S.6.

576. Xəlilov, B. Rəşad Məcidin şeirləri müasir hekayə, roman, dastan janrını təqdim edir/Buludxan Xəlilov // Şərq.- 8 sentyabr 2015.- S.6.

577. Xəlilov, B. Şərəfli ömür yolu /Buludxan Xəlilov //Dərələyəz.- 2015.- 4 aprel.- S.2.

578. Xəlilov, B. Şərəfli ömür yolu /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 28 fevral, -2015.- S.6.

579. Xəlilov, B. Ürəklə aqlın vəhdət poeziyası /Buludxan Xəlilov //Ulduz.- 2015.- yanvar.- S.12-19.

580. Xəlilov, B. Yazı mədəniyyəti /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan dili və ədəbiyyatı tədrisi.- 2015.- № 1 (243).- S.34-39.

2016

581. Xəlilov, B. “Koroğlu” dastanında bəzi təhriflər barədə /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2016.- 9- 16 fevral.- S.11.

582. Xəlilov, B. “Nuh tufanı və Gəmiqaya-Qobustan əlifbası” kitabı /Buludxan Xəlilov // Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası. Xəbərlər Humanitar Elmlər seriyası.- 2016.- № 1.- S. 252-260.

583. Xəlilov, B. Adlar barədə... /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2016.- 23-29 fevral.- S.11.

584. Xəlilov, B. Birinci Türkoloji Qurultay ərəfəsində: Səməd Ağamalıoğlu və Mehmet Emin Yurdakulun fikirləri /Buludxan Xəlilov //Vedibasər.- 2016.- 15-31 mart.- S.2-3.

585. Xəlilov, B. Birinci Türkoloji Qurultaya qədər və ondan sonrakı dövr: Cəlil Məmmədquluzadə /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2016.- 28 may-6 iyun.- S.11.

586. Xəlilov, B. Birinci Türkoloji Qurultaya qədərki dövrdə türkoloji düşüncə fərqləri /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2016.- 15-28 mart.- S.11.

587. Xəlilov, B. Birinci Türkoloji Qurultaya qədərki dövrdə türkoloji düşüncə fərqləri /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2016.- 29 mart-5 aprel.- S.11.

588. Xəlilov, B. Birinci Türkoloji Qurultaydan sonra: Xəlil Səid Xocayevin xidmətləri /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2016.- 26 aprel-3 may.- S.11.

589. Xəlilov, B. Birinci Türkoloji Qurultaydan sonra: Xəlil Səid Xocayevin xidmətləri /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2016.- 3-16 may.- S.11.

590. Xəlilov, B. Birinci Türkoloji Qurultaydan sonra: Xalid Səid Xocayevin xidmətləri /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2016.- 17-23 may.- S.11.

591. Xəlilov, B. Birinci Türkoloji Qurultayın iştirakçıları: Qırğız türkoloqu Qasım Tınıstanov /Buludxan Xəlilov //Türkologiya.- 2016.- Aprel-may-iyun, № 2.- S.74-84.

592. Xəlilov, B. Əlifba məsələsi: Türkoloji qurultaydan əvvəl və sonra /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan məktəbi.- 2016.- may-iyun.- S.32-37.

593. Xəlilov, B. I Türkoloji Qurultay: Xalid Səid Xocayev, Fuad Köprülüzadə, Əlibəy Hüseynzadə... /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2016.- 19-25 aprel.- S.11.

594. Xəlilov, B. İvan Bunin: həyatı və yaradıcılığı /Buludxan Xəlilov //Ulduz.- 2016.- aprel.- S.70-74.

595. Xəlilov, B. Lüğətşünas alim /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan.- 2016.- 4 noyabr.- S.7.

596. Xəlilov, B. Məişət dilini bilirikmi? /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2016.- 29 fevral-7 mart.- S.11.

597. Xəlilov, B. Mənəvi təkamülün türk qaynaqları /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan məktəbi.- 2016.- noyabr-dekabr.- S.46-52.

598. Xəlilov, B. Musa Ələkbərli yaradıcılığının poetik kodu sevgidir /Buludxan Xəlilov //Kredo.- 2016.- 11 mart.- S.4, 16.

599. Xəlilov, B. Müəllimlərin etik davranış qaydaları etimadın yüksəlməsinə xidmət edir /Buludxan Xəlilov //Təhsil.- 2016.- noyabr.- S.29-32.

600. Xəlilov, B. Nitq mədəniyyəti barədə /Buludxan Xəlilov //Gənc müəllim.- 2016.- yanvar.- S.5.

601. Xəlilov, B. Nitq mədəniyyəti barədə /Buludxan Xəlilov //Gənc müəllim.- 2016.- fevral.- S.7.

602. Xəlilov, B. Nitq mədəniyyəti barədə /Buludxan Xəlilov //Gənc müəllim.- 2016.- mart.- S.4.

603. Xəlilov, B. Nitq mədəniyyəti barədə /Buludxan Xəlilov //Gənc müəllim.- 2016.- aprel.- S.4.

604. Xəlilov, B. Nitq mədəniyyəti barədə /Buludxan Xəlilov //Gənc müəllim.- 2016.- may.- S.4.

605. Xəlilov, B. Nitq mədəniyyəti barədə /Buludxan Xəlilov //Gənc müəllim.- 2016.- sentyabr.- S.6.

606. Xəlilov, B. Səməd Ağamalıoğlu: Yeni əlifba islahatçısı /Buludxan Xəlilov //Ədəbiyyat qəzeti.- 2016.- 5 mart.- S.28.

607. Xəlilov, B. Şairin ədəbi portreti /Buludxan Xəlilov //Xalq qəzeti.- 2016.- 12 avqust.- S.5.

608. Xəlilov, B. Tarixi yaşadan daşlar /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2016.- 31 yanvar-6 fevral.- S.11.

609. Xəlilov, B. Təbiətdəki hər şeyin dilini bilirikmi? /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2016.- 8-15 mart.- S.11.

610. Xəlilov, B. Türkologiyanın dünənindən: dil və yazı məsələləri /Buludxan Xəlilov //Kaspi.- 2016.- 7-10 may.- S.23.

611. Xəlilov, B. Türkologiyanın dünənindən: dil və yazı məsələləri /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2016.- 24-30 may.- S.11.

612. Xəlilov, B. Üzeyir Hacıbəyliyə layiq mənəvi borc /Buludxan Xəlilov //Vedibasar.- 2016.- 01-30 oktyabr.- S.10-11.

613. Xəlilov, B. Üzeyir Hacıbəyliyə layiq mənəvi borc /Buludxan Xəlilov //Respublika.- 2016.- 25 oktyabr.- S.11.

614. Xəlilov, B. Vəli Xulufunun “Yeni türk əlifbası ilə yazı qaydaları” kitabı /Buludxan Xəlilov //Kaspi.- 2016.- 4-6 iyun.- S.21.

615. Xəlilov, B. Yeni Əlifba Komitəsinin IV plenumu: Xulufu, Çobanzadə, Xabayev /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2016.- 14-20 iyun.- S.11.

616. Xəlilov, B. Yeni Əlifba Komitəsinin IV plenumundan bəzi məqamlar /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2016.- 21-27 iyun.- S.11.

617. Xəlilov, B. Yeni Əlifba Komitəsinin IV plenumundan bəzi məqamlar /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2016.- 28 iyun-4 iyul.- S.11.

618. Xəlilov, B. Yeni Əlifba uğrunda mübarizə: 1924-cü ildə Kırım və Türküstan elləri /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2016.- 5-11 aprel.- S.11.

619. Xəlilov, B. Yeni Əlifba uğrunda mübarizə: 1924-cü ildə Kırım və Türküstan elləri /Buludxan Xəlilov //Türküstan.- 2016.- 12-18 aprel.- S.11.

2017

620. Xəlilov, B. Ədəbiyyatımızın ixtiyarı /Buludxan Xəlilov // Kaspi.- 2017. -8-10 aprel.- S. 22.

621. Xəlilov, B. Müəllimlik sənətinin astanasında /Buludxan Xəlilov //Təhsil problemləri.- 2017.- 24-28 fevral.- S.5.

622. Xəlilov, B. Tələbələr “Vətən oğulları” adlı ədəbi-bədii tədbir hazırlayıb /Buludxan Xəlilov //Palitra.- 2017.- 31 mart.- S.7.

623. Xəlilov, B. Yetmiş illik ömür yolu /Buludxan Xəlilov // Vedibasar.- 2017.- 16-31 may.- S. 4.

MÜSAHİBƏLƏR

1997

624. Xəlilov, B. Azərbaycanda dil üzrə xüsusi komissiya yaradılmalıdır /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı V.Bektaş //Avrasiya.- 1997.- 21 oktyabr.- S.3.

1999

625. Xəlilov, B. Dövlət başçımız tarixi yaddaşımızı yüksək dəyərləndirir /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı S.Qarayev //Naxçıvan.- 1999.- 27 aprel.- S.6.

2000

626. Xəlilov, B. I Türkoloji Qurultay və Türkiyə (26 fevral – 5 mart 1926) /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2000.- 21 noyabr.- S.11.

627. Xəlilov, B. I Türkoloji Qurultaya hazırlıq /Buludxan Xəlilov //Elm.- 2000.- 11 noyabr.- S.17.

2006

628. Xəlilov, B. Azərbaycan türk düşüncə tərzinin beşiyidir /Buludxan Xəlilov //Azad Azərbaycan.- 2006.- 10 sentyabr.- S.7.

629. Xəlilov, B. Dövlət təhsil işçilərinə xüsusi diqqət göstərir /Buludxan Xəlilov //Səs.- 2006.- 30 sentyabr.- S.3.

630. Xəlilov, B. I Türkoloji Qurultayın qərarları yerinə yetirilmədi /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı İ.Cəfərli //Paritet.- 2006.- 6-7 aprel.- S.12.

2008

631. Xəlilov, B. “Novruz ən qədim türk bayramıdır” mövzusunda dəyirmi masa / Buludxan Xəlilov // Səs.- 2008.-19 mart.- S.9

632. Xəlilov, B. Dil müfəttişliyinin yaradılmasına ehtiyac var /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı S.Zaman //Zaman.- 2008.- 21-22 avqust.- S.10.

633. Xəlilov, B. Xalq öz sözünü dedi, haqqa, ədalətə səs verdi /Buludxan Xəlilov //Dirçəliş.- 2008.- 21-28 oktyabr.- S.4.

634. Xəlilov, B. Ziyalılarımız ümummilli lideri hörmətlə yad edir /Buludxan Xəlilov //Səs.- 2008.- 13 dekabr.- S.10.

2009

635. Xəlilov, B. “Azərbaycan efir məkanı: problemlər və vəzifələr” mövzusunda “Səs” qəzeti və “Səs” İnformasiya Agentliyi Prezident yanında KİV-lərin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə keçirilən dəyirmi masa/ Buludxan Xəlilov // SəS.- 2009.- 8, 9, 10, 13 oktyabr.- S.8-9.

636. Xəlilov, B. “Sarı sim”ə vuran ədib: [Xalq yazıçısı İsmayıl Şıxlının 90 illik yubileyi ilə bağlı müsahibə] /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı E.Ağayev //Ekran Efir.- 2009.- 15 may.- S.13, 16.

637. Xəlilov, B. Ana dilimiz şeir, sənət, elm dilidir /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı S.Zaman //Azərbaycan işıqları.- 2009.- 20 fevral.- S.4.

638. Xəlilov, B. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin əməkdaşları hansı yönümlü verilişlərə üstünlük verirlər /Buludxan Xəlilov //Ekran efir.- 2009.- 6 mart.- S.9.

639. Xəlilov, B. Bu günün mühazirəçisi necə olmalıdır? /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan.- 2009.- 25 dekabr.- S.5.

640. Xəlilov, B. Dilimiz beynəlxalq tribunadan səslənən bir dildir /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı S.Talıblı //Kaspi.- 2009.- 9 yanvar.- S.14.

641. Xəlilov, B. Dilimiz sərvətimizdir /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı S.Qarayev //Azərbaycan işıqları.- 2009.- 30 iyul.- S.4.

2010

642. Xəlilov, B. “Milli mənəvi dəyərlərin inkişafı və təbliği” mövzusunda dəyirmi masa //Səs.- 2010.- 18, 19, 20 mart.- S.8-9.

2011

643. Xəlilov, B. Ana dilimizi qorumaq hər birimizin borcudur /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı S.Qarayev //Azərbaycan işıqları.- 2011.- 17 fevral.- S.4.

644. Xəlilov, B. Əsl ziyalı hansı keyfiyyətlərə malik olmalıdır? /Buludxan Xəlilov //Yeni Azərbaycan.- 2011.- 16 noyabr.- S.6.

645. Xəlilov, B. Müəllim öyrədən, tələbə isə öyrənən tərəf kimi tələbkar olmalıdır /Buludxan Xəlilov //Müəllim sözü.- 2011.- oktyabr.- S.4-6.

646. Xəlilov, B. Müəllimlik elə bir peşədir ki, hər bir kəs ondan bəhs etməyi özünə borc bilir /Buludxan Xəlilov //Müəllim sözü.- 2011.- mart.- S.3.

647. Xəlilov, B. Təhsil milli-strateji maraq dairəsindədir /Buludxan Xəlilov //Ocaq.- 2011.- 10-17 fevral.- S.6-7.

648. Xəlilov, B. Ziyalı adından sui-istifadə yolverilməzdir /Buludxan Xəlilov //Yeni Azərbaycan.- 2011.- 23 noyabr.- S.6.

2012

649. Xəlilov, B. 10 yaşınız mübarək! /Buludxan Xəlilov //Təhsil problemləri.- 2012.- 24-31 dekabr.- S.5.

650. Xəlilov, B. Ana dili varlığımızdır /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı Ş.Abbas //Respublika.- 2012.- 1 avqust.- S.5.

651. Xəlilov, B. Doğma dil – milli ruhun daşıyıcısı /Buludxan Xəlilov //Respublika.- 2012.- 30 noyabr.- S.5.

652. Xəlilov, B. Qloballaşma şəraitində Azərbaycan dilini nə kimi təhlükələr gözləyir? /Buludxan Xəlilov //Bakı xəbər.- 2012.- 4 iyun.- S.12.

653. Xəlilov, B. Nizaminin yubileyi insanları birləşdirdi /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı T.Vahid //Mədəniyyət.- 2012.- 5 oktyabr.- S.6.

654. Xəlilov, B. Ramil Səfərovun azadlığa qovuşması Ermənistanda psixoloji gərginliyə səbəb olub /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı Sevinc //Yeni Azərbaycan.- 2012.- 04 sentyabr.- S.4.

655. Xəlilov, B. Reklam mətnlərində ciddi dil qüsurları ilə “dil müfəttişləri” mübarizə edəcək /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı İ.Sarıyeva //Bakı xəbər.- 2012.- 1 mart.- S.11.

656. Xəlilov, B. Reklam mətnlərində dil qüsurlarına AMEA-dan maraqlı reaksiya gəldi /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı İ.Sarıyeva //Bakı xəbər.- 2012.- 28 fevral.- S.11.

2013

657. Xəlilov, B. “Ağcaqum çölündə qatar düz gedir” misrası Səməd Vurğuna, yoxsa Xəlil Rzaya aiddir? /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı İ.Sarıyeva //Bakı xəbər.-2013.- 24 yanvar.- S.12.

658. Xəlilov, B. Azərbaycan dili ilə bağlı “Qaynar xətt”in gələcəyinə böyük inam yaranıb /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı G.Cəlilova //Bakı Xəbər.- 2013.- 12-14 aprel.- S.11.

659. Xəlilov, B. Bu gün əsərlər təhlil yox, tərif olunur /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı F.Hüseyn //Kaspi.- 2013.- 27-29 aprel.- S.15.

660. Xəlilov, B. Dilçi alim Azərbaycan dilinin qrammatikasının dəyişdirilməsi fikirləri ilə razılaşmadı /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı G.Cəlilova //Bakı xəbər.- 2013.- 13 may.- S.11.

661. Xəlilov, B. Əkrəm Naibov öz əsərində Azərbaycan xalqını təhqir edib /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı: N.Qələndərli, S.Nur //Yeni Azərbaycan.- 2013.- 13 fevral.- S.11.

662. Xəlilov, B. İmtahanlar obyektivlik və şəffaflıq şəraitində keçirilir /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı A.İsgəndərov //Gənc müəllim.- 2013.- yanvar.- S.2.

663. Xəlilov, B. Kitab bilik mənbəyidirmi?.. /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı E.Şirinov //Təzadlar.- 2013.- 3 dekabr.- S.10-11.

664. Xəlilov, B. Qış imtahan sessiyası uğurla yekunlaşır /Buludxan Xəlilov //Respublika.- 2013.- 2 fevral.- S.7.

665. Xəlilov, B. Müəllimlərin seçimi Cənab İlham Əliyevdir /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı: İ.Məmmədova, G.Ağakərimova //Səs.- 2013.- 25 sentyabr.- S.19.

666. Xəlilov, B. Səbrim, iradəm, ən əsası, elmə sevgimlə maneələri aşmışəm... /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı Pərvin //525-ci qəzet.- 2013.- 21 sentyabr.- S.14-15.

667. Xəlilov, B. Telekanallarda dilçilik monitorinqlərinin ədəbi dilin qorunmasında rolu... /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı G.Cəlilova //Bakı Xəbər.- 2013.- 26-28 iyul.- S.11.

2014

668. Xəlilov, B. Azərbaycan dili – milli-mənəvi sərvətimiz /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı S.Zaman //Azərbaycan işıqları.- 2014.- 20 fevral.- S.4.

669. Xəlilov, B. Bədii əsərləri oxumayanların şifahi və yazılı nitqi qüsurlu olur /Buludxan Xəlilov //Azərbaycan müəllimi.- 2014.- 3 oktyabr.- S.3.

670. Xəlilov, B. İdarə və təşkilat adları: dilçilər nə deyirlər? /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı S.Fədai //Aydın yol.- 2014.- 21 noyabr.- S.4.

671. Xəlilov, B. Kitablara məhəbbətim məni filologiya elminə gətirdi /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı D.Xaqaniqızı //Təhsil problemləri.- 2014.- 24-31 iyul.- S.10-11.

672. Xəlilov, B. Səbrim, iradəm, ən əsası, elmə sevgimlə maneələri aşmışəm... /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı Pərvin // Söhbətlər.- Bakı, 2014.- S.248-262.

673. Xəlilov, B. Stimullaşdırıcı proqramı təqdirəlayiq hesab edirəm /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı Yusif //Azərbaycan müəllimi.- 2014.- 18 iyul.- S.4.

674. Xəlilov, B. Təsadüfi adamlardan müəllim olmaz /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı T.Məhərrəmov //Kaspi.- 2014.- 9 iyul.- S.9.

675. Xəlilov, B. Təsadüfi adamlardan müəllim olmaz /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı Könül //Bizim dövr.- 2014.- 10 iyul.- S.10.

2015

676. Xəlilov, B. 12 illik təhsilə keçid bizə nə vəd edir? /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı N.Rəhimov //Azərbaycan müəllimi.- 2015.- 2 may.- S.6.

677. Xəlilov, B. Ana dilimizi qorumaq, inkişaf etdirmək hamımızın müqəddəs borcudur /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı S.Zaman //Azərbaycan işıqları.-2015.- 19 fevral.- S.4.

678. Xəlilov, B. Bəzi qurumların qarayaxma cəhdləri Azərbaycan cəmiyyətini aldada bilməz /Buludxan Xəlilov //Palitra.- 2015.- 30 oktyabr.- S.9.

679. Xəlilov, B. Bəzi qurumların qarayaxma cəhdləri Azərbaycan cəmiyyətini aldada bilməz /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı A.Turan //Xalq qəzeti.- 2015.- 30 oktyabr.- S.3.

680. Xəlilov, B. Dilimiz beynəlxalq tribunadan səslənən bir dildir/ Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı S.Talıblı // Kitab. “Yazıçı” nəşriyyatı.- 2015.- S.127-133. (256 s.)

681. Xəlilov, B. Dünyanın tanınmış universitetlərində tələbələrin 45-55 faizi, Azərbaycanda isə 97-98 faizi 4 ilə məzun olur /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı N.Rəhimov //Azərbaycan müəllimi.- 2015.- 25 aprel.- S.1-2.

682. Xəlilov, B. Efir mahnılarının söz problemi... /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı G.Cəlilova //Bakı xəbər.- 2015.- 7 noyabr.- S.14.

683. Xəlilov, B. Ədəbiyyatda ictimai rəy necə yaransın? /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı T.Məhərrəmova //Kaspi.- 2015.- 5-7 dekabr.- S.15.

684. Xəlilov, B. Müəllimlərin geyimi necə olmalıdır? /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı N.Rəhimov //Azərbaycan müəllimi.- 2015.- 10 oktyabr.- S.7.

685. Xəlilov, B. Sözlər lüğətə necə daxil edilir? /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı T.Məhərrəmova //Kaspi.- 2015.- 29 oktyabr.- S.7.

2016

686. Xəlilov, B. ...Həyat yolum heç də hamar olmayıb /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı Pərvin //525-ci qəzet.- 2016.- 10 sentyabr.- S. 14-15.

687. Xəlilov, B. “Ədəbiyyatşünaslıq” və “Ədəbiyyat nəzəriyyəsi” yeni dövrdə /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı T.Məhərrəmova //Kaspi.- 2016.- 30 iyul-1 avqust.- S.14.

688. Xəlilov, B. Ana dili – hər kəsin materialı /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı Təranə //Kaspi.- 2016.- 5 fevral.- S.6.

689. Xəlilov, B. Azərbaycan dilinin qrammatikası yenilənməlidir /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı A.Məmmədova //Ekspress.- 2016.- 18 fevral.- S.4.

690. Xəlilov, B. Azərbaycanda yeni xidmət təklifi – “Dil müfəttişliyi...” /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı G.Cəlilova //Bakı xəbər.- 2016.- 22-24 oktyabr.- S.12.

691. Xəlilov, B. Bəzi əcnəbi sözlərin Azərbaycan dilində əvəzi belə biabırçı şəkildə tapılacaqsansa... /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı G.Cəlilova //Bakı xəbər.- 2016.- 16-18 iyul.- S.14.

692. Xəlilov, B. Bu günə və sabaha hesablanan düşüncə: Türkologiya /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı S.Hüseynoğlu //Ədəbiyyat.- 2016.- 27 fevral.- S. 16-17.

693. Xəlilov, B. Dilimizdə 110 min söz, onun da 40 mini “o söz”... /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı G.Cəlilova //Bakı xəbər.- 2016.- 2 mart.- S.12.

694. Xəlilov, B. Ədəbi dili qorumaq üçün cəriməyə ehtiyac varmı? /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı T.Məhərrəmova //Kaspi.- 2016.- 25 oktyabr.- S.7.

695. Xəlilov, B. İstərdim ki, bundan sonra dünyanın gözləri kor, qulaqları kar, dili lal olmasın (davamı növbəti sayımızda) /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı: F.Çobanoğlu, T.Əlizadə //Qarabağa aparın yol.- 2016.- 15 aprel.- S. 4-5.

696. Xəlilov, B. İstərdim ki, bundan sonra dünyanın gözləri kor, qulaqları kar, dili lal olmasın /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı: F.Çobanoğlu, T.Əlizadə //Qarabağa aparın yol.- 2016.- 22 aprel.- S. 4-5.

2017

697. Xəlilov, B. Aşağı siniflərdəki ağır çantanın yuxarılarda boşalması /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı: T. Məhərrəmova //Kaspi.- 2017.- 28 mart.- S.9.

698. Xəlilov, B. Hansı dildə danışırıq? /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı: A.Məmmədova // Ekspress.- 2017.- 26 may.- S.8.

699. Xəlilov, B. Legioner idmançıların Azərbaycan dilini sistemli qaydada öyrənməsi zərurətə çevrilib... /Buludxan Xəlilov; müsahibəni apardı: İ.Sarıyeva // Bakı Xəbər.- 2017.- 25 may.- S.15.

RUS VƏ BAŞQA DİLLƏRDƏ

2002

700. Khalilov, B. The Azerbaijan language in sources /Buludhkan Khalilov //Azerbaijan Azerbaijanis.- 2002.- № 1-2 (21-22).- S.22-24.

701. Khalilov, B. The Azerbaijan language in sources /Buludhkan Khalilov //Azerbaijan Azerbaijanis.- 2002.- № 1-2 (21-22).- S.22-24.

702. Khalilov, B. The word Turk: from historical and modernity point of view /Buludhkan Khalilov //Azerbaijan Azerbaijanis.- 2002.- № 9-10.- S.70-71.

2007

703. Halilov, B. Tarihsele – karşılaştırmalı yönde türkçede dillerin hece tipleri /Buludxan Xəlilov //YOM, Türk dünyası mədəniyyət dərgisi.- Bakı, 2007.- № 6.- S.4-9.

2010

704. Халилов, Б. Сопоставительный анализ синонимический парадигм русского и азербайджанского языков /Булудхан Халилов //Везирова Л.- Елм, 2010.- 192 с.

2011

705. Халилов, Б. Флагман на верном пути /Булудхан Халилов //Эхо.- 2011.- 4 ноября, № 203.- С.5.

BULUDXAN XƏLİLOVUN ÖZÜ VƏ ƏSƏRLƏRİ HAQQINDA

1997

706. Əhməd, V. Feillərin fonosemantik inkişafına bir nəzər: [B.Xəlilovun “Azərbaycan dilində ikihecalı feillərin fonosemantik inkişafı” kitabı haqqında rəy.] /Vüqar Əhməd //Panorama.- 1997.- 7 iyun.- S.4.

1998

707. Bayramov, A. Sözünl tarixi haqqında qiymətli tədqiqat əsəri: [B.Xəlilovun “Feillərin ilkin kökləri” kitabı haqqında rəy.] /Aslan Bayramov, Müşfiq Çobanlı //Şərqlin səsi.- 1998.- № 16.- S.4.

708. Fərəcullayev, F. Feillərin ilkin kökləri: [B.Xəlilovun eyniadlı kitabı haqqında rəy.] /Feyzi Fərəcullayev //Xalq qəzeti.- 1998.- 15 avqust.- S.6.

1999

709. Bayramov, İ. Feillə bağlı yeni tədqiqat əsəri: [B.Xəlilovun “Feillərin ilkin kökləri” kitabı haqqında rəy.] /İbrahim Bayramov //Azərbaycan dili və ədəbiyyatı tədrisi.- 1999.- № 2 (180).- S.70-71.

710. Vəliyev, Ş. Vətəndaşlıq mövqeyinin ifadəsi: [B.Xəlilovun “Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultay” kitabı haqqında rəy.] /Şamil Vəliyev //Xalq qəzeti.-1999.- 21 sentyabr.- S.5.

2000

711. Fərəcullayev, F. Müasir Azərbaycan dilinin morfolojiyası: [B.Xəlilovun eyniadlı kitabı haqqında] /Feyzi Fərəcullayev //Xalq qəzeti.- 2000.- 17 may.- S.4.

2002

712. Azərbaycan jurnalı. [B.Xəlilovun “Türkologiyanın intibah dövrü” (Bakı: “Adiloğlu” nəşriyyatı. 2002) kitabı haqqında] //Azərbaycan.- 2002.- № 10.- S.188-189.

2003

713. Seyidov, M. Fəxr edilən müəllim /Murad Seyidov //Yeni Azərbaycan.- 2003.- 15 fevral.

2004

714. Abdullayev, B. Dilin tarixi və günün dəyərli sözü: [B.Xəlilovun “Azərbaycan dili: dünən, bu gün” kitabı haqqında rəy.] /Bəxtiyar Abdullayev //Kredo.- 2004.- 20 noyabr.- S.9.

715. Hafiz. Gəlin, dilimizi qoruyaq: [B.Xəlilovun “Azərbaycan dili: dünən, bu gün” kitabı haqqında rəy.] /Hafiz //Azad Azərbaycan.- 2004.- 26 dekabr.- S.6.

2005

716. Azərbaycan jurnalı. [B.Xəlilovun, “Azərbaycan dili: dünən, bu gün” (Bakı: “Adiloğlu” nəşriyyatı, 2004) kitabı haqqında] //Azərbaycan.- 2005.- № 4.- S.189.

717. Mənsimoğlu, T. Dilimizin dünənini, bu gününə yeni baxış: [B.Xəlilovun “Azərbaycan dili: dünən, bu gün” kitabı haqqında rəy.] /Teyyub Mənsimoğlu //Elm.- 2005.- 29 dekabr.- S.14.

2006

718. İlahə. Türkologiya haqqında mükəmməl dərslik: [B.Xəlilovun, “Türkologiyaya giriş” kitabı haqqında rəy.] /İlahə //Paritet.- 2006.- 2-3 mart.- S.10.

719. Yusifov, Y. Türkologiyaya giriş: [B.Xəlilovun eyniadlı kitabı haqqında rəy.] /Yusif Yusifov //Respublika.- 2006.- 30 avqust.- S.6.

2007

720. Bəşirov, K. Azərbaycan dili müasir elmi-nəzəri təfəkkür işığında: [B.Xəlilovun “Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya, orfoepiya” kitabı haqqında rəy.] /Kamil Bəşirov //Elm.- 2007.- 17 may.- S.7.

721. İdrisoğlu, A. Türk xalqları haqqında məlumat: [B.Xəlilovun “Türkologiyaya giriş” kitabı haqqında rəy.] /Ağalar İdrisoğlu //Azad Azərbaycan.-2007.- 21 noyabr.- S.7.

722. Mənsimoğlu, T. Türk dillərinin analoji tədqiqi: [B.Xəlilovun “Türkologiyaya giriş” kitabı haqqında rəy.] /Teyyub Mənsimoğlu //Elm.- 2007.- 20 mart.- S.11.

723. Ülvi, A. Müasir Azərbaycan dili dərslisi: [B.Xəlilovun “Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya, orfoepiya” kitabı haqqında rəy.] /Almaz Ülvi //Xalq qəzeti.- 2007.- 28 aprel.- S.10.

724. Yusifov, Y. Zamanın tələbinə cavab verən yeni tipli “Müasir Azərbaycan dili” dərsliyi haqqında /Yusif Yusifov //Elm.-2007.- 30 iyun.- S.11.

2008

725. Azərbaycan jurnalı. [B.Xəlilovun “Müasir Azərbaycan dilinin morfoloqiyası” (Bakı, 2007) kitabının I hissəsi haqqında] //Azərbaycan.- 2008.- № 3.- S.190.

726. Quliyev, H. Müasir standartlara uyğun dərslük: [B.Xəlilovun “Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya, orfoepiya” kitabı haqqında rəy.] /Həsən Quliyev, Elçin Məmmədov //Elm.- 2008.- 28 fevral.- S.13.

727. Mənsimoğlu, T. Türk dillərinin analoji tədqiqi /Teyyub Mənsimoğlu //Ulduz.- 2008.- № 1.- S.72-75.

728. Ülvi, A. “Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası” dərsliyi nəşr olunmuşdur /Almaz Ülvi //Xalq qəzeti.- 2008.- 5 oktyabr.- S.10.

729. Ülvi, A. Müasir Azərbaycan dili dərslükəri nəşr olunmuşdur: [B.Xəlilovun iki hissəli “Müasir Azərbaycan dilinin morfoloqiyası” kitabı haqqında] /Almaz Ülvi //Xalq qəzeti.- 2008.- 9 fevral.- S.7.

730. Yusifov, Y. Orijinal və bənzərsiz dərslük haqqında linqvistik düşüncələr: [B.Xəlilovun “Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası” kitabı haqqında] /Yusif Yusifov //Elm.- 2008.- 29 dekabr.- S.13.

731. Zeynal, S. Ana dilinə qayğı ona bəslənilən məhəbbətdən doğur: [B.Xəlilovun “Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya, orfoepiya”, iki hissəli “Müasir Azər-

baycan dilinin morfoloqiyası” kitabları haqqında rəy.] /Sərdar Zeynal //Azərbaycan müəllimi.- 2008.- 18 aprel.- S.7.

2009

732. Borçalı, M. Gənc alimin yeni uğurları: [B.Xəlilovun “Feil-lərin ilkin kökləri”, “Müasir Azərbaycan dilinin morfoloqiyası” (I, II hissə), “Azərbaycan dili: dünən, bu gün”, “Türkoqiyaya giriş”, “Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası”, “Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya, orfoepiya” kitabları haqqında rəy.] /Müşfiq Borçalı //Şərqi səsi.- 2009.- may.- S.4.

733. Fərzəli, Ə. Qeyrətli dilçi alim /Əjdər Fərzəli //Olaylar.- 2009.- 28 oktyabr.- S.12.

734. Mirzəbəyli, İ. Türk tarixinin və dilinin öyrənilməsinə yeni töhfə: [B.Xəlilovun “Mahmud Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərində etnonimlər” kitabı haqqında] /İttifaq Mirzəbəyli //Xalq qəzeti.- 2009.- 21 aprel.- S.6.

735. Yusifov, Y. Türkoqiy dilçiliyin təməl əsəri barədə linqvistik düşüncələr: [B.Xəlilovun “M.Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərində etnonimlər” kitabı haqqında rəy.] /Yusif Yusifov //Elm.- 2009.-17 noyabr.- S.12.

2010

736. Fərzəli, Ə. “Türk” sözü və türkün sözü: [B.Xəlilovun “Türkün hikmət xəzinəsi: Xoca Əhməd Yəsəvi” kitabı haqqında] /Əjdər Fərzəli //Qarabağa aparın yol.- 2010.- 9 oktyabr.- S.5.

737. İsrəfilov, V. Tarixdə yaşayan hikmət sahibləri: [B.Xəlilovun “Türkün hikmət xəzinəsi: Xoca Əhməd Yəsəvi” kitabı

haqqında] /Vaqif İsrailov //Sərbəst düşüncə.- 2010.- 22 iyul-03 avqust.- S.5.

738. Mənsimoğlu, T. Yeni elmi fikir, yeni yanaşma: [B.Xəlilovun “Müasir Azərbaycan dilinin morfoloqiyası” (I, II hissə) kitabı haqqında] /Teyyub Mənsimoğlu //Yaradıcılıq yollarında.- Bakı, 2010.- S.17-30.

2011

739. Eyvazlı, E. Mübarizə - yolundan dönməməkdir... /Elnaz Eyvazlı //525-ci qəzet.- 2011.- 15 oktyabr.- S.19; Vedibasər.- 2011.- 01-30 noyabr.- S.4.

740. İsrailov, V. Yazılı mənbələrdə türkün izləri /Vaqif İsrailov //Pedaqoji Universitet Xəbərləri. Pedaqoji-psixoloji elmlər bölməsi.- 2011.- № 1.- S.396-398.

741. Qəzənfəroğlu, M. 224 qədim türk sözü: [B.Xəlilovun eyniadlı kitabı haqqında] /Mahmud Qəzənfəroğlu //Xalq qəzeti.- 2011.- 9 fevral.- S.6.

742. Mənsimoğlu, T. Yeni elmi fikir, yeni yanaşma: [B.Xəlilovun “Müasir Azərbaycan dilinin morfoloqiyası” (I, II hissə) kitabı haqqında] /Teyyub Mənsimoğlu //Elm.- 2011.- 28 fevral.- S.14.

2012

743. Azərbaycan məktəbi. [B.Xəlilovun “224 qədim türk sözü” kitabı haqqında] //Azərbaycan məktəbi: elmi-nəzəri, pedaqoji jurnal.- 2012.- mart-aprel.- S.111.

744. Məmmədli, İ. 224 qədim türk sözü: [B.Xəlilovun eyniadlı kitabı haqqında] /İsmayıl Məmmədli //Türkologiya.- 2012.- № 1.- S.79-83.

2013

745. Azərbaycan jurnalı [B.Xəlilovun, “Dil – söz çələngi” (Bakı: “Bakı çap evi” nəşriyyatı, 2013) kitabı haqqında] //Azərbaycan.- 2013.- № 7.- S.191.

746. Azərbaycan jurnalı. [B.Xəlilovun “Azərbaycan dili antologiyası” (Bakı: “Bakı çap evi” nəşriyyatı, 2013) kitabı haqqında] //Azərbaycan.- 2013.- № 6.- S.191-192.

747. Azərbaycan jurnalı. [B.Xəlilovun “Dil, ədəbiyyat, mədəniyyət” (Bakı: “Bakı çap evi”, 2013) kitabı haqqında] //Azərbaycan.- 2013.- № 6.- S.191.

748. Bayramqızı, Ə. “Azərbaycan dili antologiyası” işıq üzü görüb /Əfsanə Bayramqızı //Xalq qəzeti.- 2013.- 31 mart..

749. Məmmədli, F. Milli varlığımızı qoruyanlar /Firuzə Məmmədli, Bəhram Cəfəroğlu //Yeni Azərbaycan.- 2013.- 04 may.- S.12.

750. Novruzov, T. Genetik yaddaş üstündə köklənmiş düşüncələr və yaxud Xoca Əhməd Yəsəvi irsinə yeni baxış... /Tərlan Novruzov //525-ci qəzet.- 2013.- 04 may.- S.24-25.

751. Vidadiqızı, V. Buludxan Xəlilov fəvqəladə istedadlı tələbə idi /Vüsələ Vidadiqızı //Zəfər qalası.- 2013.- 15-31 may.- S.4.

752. Yeni nəşrlər jurnalı [B.Xəlilovun “Azərbaycan dili antologiyası” (Bakı: “Bakı Çap Evi” nəşriyyatı, 2013) kitabı haqqında] //Yeni nəşrlər: kataloq-jurnal.- 2013.- avqust.- S.10.

753. Yeni nəşrlər jurnalı. [B.Xəlilovun “Dil – söz çələngi” (Bakı: “Bakı Çap Evi” nəşriyyatı, 2013) kitabı haqqında] //Yeni nəşrlər: kataloq-jurnal.- 2013.- avqust.- S.24.

754. Yeni nəşrlər jurnalı. [B.Xəlilovun “Dil, ədəbiyyat, mədəniyyət” (Bakı: “Bakı Çap Evi”, 2013) kitabı haqqında] //Yeni nəşrlər: kataloq-jurnal.- 2013.-avqust.- S.20.

755. Yusifov, Y. Elm fədaisi /Yusif Yusifov //Kredo.- 2013.- 1 iyun.- S.3,10.

756. Yusifov, Y. Elm fədaisi /Yusif Yusifov //Kredo.- 2013.- 18 may.- S.3,5,7.

757. Yusifov, Y. Elm fədaisi /Yusif Yusifov //Kredo.- 2013.- 25 may.- S.3,5.

2014

758. Azərbaycan jurnalı. [B.Xəlilovun “Azərbaycan dili: milli varlığımız, mənəvi sərvətimiz” (Bakı: “Bakı çap evi” nəşriyyatı, 2013) kitabı haqqında] //Azərbaycan.- 2014.- № 04.- S.191.

759. Azərbaycan jurnalı. [B.Xəlilovun “İsmayıl Şıxlı: Müəllim haqqında müəllim sözü” (Bakı: “Bakı Çap Evi” nəşriyyatı, 2014) kitabı haqqında] //Azərbaycan.- 2014.- № 08.- S.189-190.

760. Azərbaycan jurnalı. [B.Xəlilovun “İsmayıl Şıxlının ədəbi-tənqidi görüşləri” (Bakı: “Bakı Çap Evi” nəşriyyatı, 2014) kitabı haqqında] //Azərbaycan.- 2014.- № 06.- S.190.

761. Hüseyinov, M. Poetik mühakimə elmi düşüncədə /M.Hüseyinov //Xəlilov B. Bəyaz doğulan şeirlər.- Bakı, 2014.- S.3-23.

762. Nəzrin. Azərbaycan dilinə ehtiram nümunəsi: [B.Xəlilovun “Azərbaycan dili: milli varlığımız, mənəvi sərvətimiz” kitabı haqqında] /Nəzrin //525-ci qəzet.-2014.- 14 yanvar.- S.7.

763. Novruzov, T. Professor Buludxan Xəlilov: istedad və zəhmət işığında: [B.Xəlilovun “Azərbaycan dili: milli varlığımız, mənəvi sərvətimiz” kitabı haqqında] /Tərlan Novruzov //Gənc müəllim.- 2014.- yanvar.- S.4-5.

764. Yeni nəşrlər jurnalı [B.Xəlilovun “Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşləri” (Bakı: “Bakı Çap Evi” nəşriyyatı, 2014) kitabı haqqında] //Yeni nəşrlər: kataloq-jurnal.- 2014.- aprel.- S.9.

765. Yeni nəşrlər jurnalı. [B.Xəlilovun “Azərbaycan dili: milli varlığımız, mənəvi sərvətimiz” (Bakı: “Bakı Çap Evi” nəşriyyatı, 2013) kitabı haqqında] //Yeni nəşrlər: kataloq-jurnal.- 2014.- oktyabr.- S.13.

766. Yeni nəşrlər jurnalı. [B.Xəlilovun “Bəyaz doğulan şeirlər” (Bakı: “Orxan” NPM nəşriyyatı, 2015) kitabı haqqında] //Yeni nəşrlər: kataloq-jurnal.- 2014.-oktyabr.- S.28.

767. Yeni nəşrlər jurnalı. [B.Xəlilovun “İsmayıl Şıxlının dilçilik görüşləri” (Bakı: “Bakı Çap Evi” nəşriyyatı, 2014) kitabı haqqında] //Yeni nəşrlər: kataloq-jurnal.- 2014.- aprel.- S.11.

768. Yeni nəşrlər jurnalı. [B.Xəlilovun “İsmayıl Şıxlının ədəbi-tənqidi görüşləri” (Bakı: “Bakı Çap Evi” nəşriyyatı, 2014) kitabı haqqında] //Yeni nəşrlər: kataloq-jurnal.- 2014.- aprel.- S.6.

769. Yeni nəşrlər jurnalı. [B.Xəlilovun, “İsmayıl Şıxlı: müəllim haqqında müəllim sözü” (Bakı: “Bakı Çap Evi” nəşriyyatı, 2014) kitabı haqqında] //Yeni nəşrlər: kataloq-jurnal.- 2014.- aprel.- S.6.

770. Ziyad, A. Tələbəsi olduğu fakültənin dekanıdır /Ayətəlxan Ziyad //ADPU-da qalan izim.- Bakı, 2014.- S.50-56.

2015

771. Bədəlzadə, A. Böyük şair və müəllim ruhuna layiq tədqiqat: [B.Xəlilovun “Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşləri” kitabı haqqında] /Ağasən Bədəlzadə //Kredo.- 2015.- 30 yanvar.- S.4.

772. Bədəlzadə, A. Böyük şair və müəllim ruhuna layiq tədqiqat: [B.Xəlilovun “Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşləri” kitabı haqqında] /Ağasən Bədəlzadə //Kredo.- 2015.- 06 fevral.- S.4.

773. Bədəlzadə, A. Böyük şair və müəllim ruhuna layiq tədqiqat: [B.Xəlilovun “Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşləri” kitabı haqqında] /Ağasən Bədəlzadə //Kredo.- 2015.- 13 fevral.- S.6.

774. Sadıqova, N. Ana dilin keşiyində /Nailə Sadıqova //Vedibas.- 2015.- 16 mart-15 aprel.- S.10.

775. Yeni nəşrlər jurnalı. [B.Xəlilovun “Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası” (Bakı: “Zərdabi LTD” nəşriyyatı, 2015) kitabı haqqında] //Yeni nəşrlər: kataloq-jurnal.- 2015.- oktyabr.- S.31.

776. Yusifov, Y. Yeni tipli dilçilik əsərləri: /Yusif Yusifov //Kredo.- 2015.- 10 iyul.- S.5,7.

777. Yusifov, Y. Yeni tipli dilçilik əsərləri: /Yusif Yusifov //Kredo.- 2015.- 17 iyul.- S.10,12,14.

2016

778. Ağbaba, A. Dost sevgisi, yaxud nə yaraşır Buludxana 50 yaş /Avtandil Ağbaba //Vedibas.- 2016.- 01-15 iyul.- S.5.

779. Bayramov, A. Elm fədaisi /Aslan Bayramov //Vedibas.- 2016.- 01-15 iyul.- S.4.

780. Cəfərov, N. Alim adına hörmət gətirən adam /Nizami Cəfərov //Vedibas.-2016.- 19 iyul-15 avqust.- S.8.

781. Cəfərov, N. Azərbaycan dilçiliyinin və türkologiyanın parlaq ulduzlarından biri – professor Buludxan Xəlilov /Nizami Cəfərov //Vedibas.- 2016.- 19 iyul-15 avqust.- S.9.

782. Qasimov, H. Elm fədaisi, dəyərli pedaqoq /Himalay Qasimov //525-ci qəzet.- 2016.- 17 sentyabr.- S.19.

783. Məcid, R. Kökdən gələn inam /Rəşad Məcid //525-ci qəzet.- 2016.- 16 iyul.- S.14.

784. Nəbiyev, E. GÜC birlikdə və bilikdədir. Ziyalımızı tanıyaq /Elmin Nəbiyev //GÜC birlikdə və bilikdədir. Ziyalımızı tanıyaq.- Bakı, 2016.- S.88-92.

785. Rza, O. Buludxan (Ədəbiyyatşünas alim Buludxan Xəlilovun 50 yaşına) /Oqtay Rza //Ədalət.- 2016.- 16 iyul.- S.14.

786. Rza, O. Ucalıq rəmzidir... /Oqtay Rza //525-ci qəzet.- 2016.- 16 iyul.- S.14.

787. Səmədzadə, Z. Ana dilimizin təbliğində, pakniyyətli nəsillərin formalaşmasına öz töhfəsini verən alim /Ziyad Səmədzadə //İqtisadiyyat.- 2016.- 22 iyul-4 avqust.

788. Ülvi (Binnətova), A. Dilçilik elmimizin əfsanəsi /Almaz Ülvi (Binnətova) //Şərq.- 2016.- S.13.

789. Zaman, S. 50 yaşın müdrikliyi /Sadiq Zaman //525-ci qəzet.- 2016.- 19 iyul.- S.7

İNFORMASIYA-AXTARIŞ APARATI

Buludxan Xəlilovun əsərlərinin əlifba göstəricisi

Kitabları

- 224 qədim türk sözü - 16
Azərbaycan dili antologiyası – 19
Azərbaycan dili: 6-7-ci siniflər üçün dərslik - 7
Azərbaycan dili: dünən, bu gün - 9
Azərbaycan dili: milli varlığımız, mənəvi sərvətimiz - 18
Azərbaycan dilində ikihecalı feillərin fonosemantik inkişafı (müqayisəli-tarixi istiqamətdə) - 2

Azərbaycan dilində təkhecalı feillərin əsasında duran ilkin köklərin fonosemantik inkişafı (müqayisəli-tarixi istiqamətdə) – 1
Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşləri - 24
Bəxtiyar Vahabzadənin pedaqoji görüşləri - 25
Bəyaz doğulan şeirlər - 26
Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultay. Bir neçə söz. - 4
Dil – söz çələngi - 20
Dil mədəniyyəti - 30
Dil, Ədəbiyyat, Mədəniyyət - 21
Əbədiyaşar ədəbiyyat - 35
Feillərin ilkin kökləri (müqayisəli-tarixi istiqamətdə) – 3
İsmayıl Şıxlı: müəllim haqqında müəllim sözü - 27
İsmayıl Şıxlının ədəbi-tənqidi görüşləri - 28
Mahmud Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərində etnonimlər - 15

- Müasir Azərbaycan dili - 37
Müasir Azərbaycan dili: fonetika, yazı, əlifba, qrafika, orfoqrafiya, orfoepiya – 11, 22
Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası – 14, 29
Müasir Azərbaycan dilinin morfoloqiyası - 5, 8, 12, 13, 31, 32
Nitq mədəniyyəti - 33, 36
Türkologiyanın intibah dövrü - 6
Türkologiyanın tarixi: XX əsrin 20-30-cu illəri – 34
Türkologiyaya giriş – 10, 23
Türkün hikmət xəzinəsi: Xoca Əhməd Yəsəvi - 17

Kitablarda, məcmuələrdə və toplularda çap olunmuş materialları

- “Dərdi” dəmə qoyulmuş şair: ön söz - 302
“İbtidai sinifdə tədris: yeni yanaşmalar, innovasiyalar”. Təhsil Şurasının keçirdiyi növbəti konfrans bu mövzuda idi - 310
“Nuh tufanı və Gəmiqaya-Qobustan əlifbası” kitabı - 307
“Tanrı” sözü və bu leksik vahidin yarandığı ilkin kök barəsində - 231
“Zəngəzur” adlı kitab, yaxud erməni uydurmasına tutarlı cavab - 281
«Kitabi-Dədə Qorqud» Oğuz abidəsi - 254
1950-ci illərdə «Kitabi-Dədə Qorqud»a münasibət - 255
Ağamusa Axundov məktəb yaratmış dilçidir - 293
Akademik Fuad Qasımzadə - varislik prinsipini yaşadan elm adamı - 294
Amorf quruluşlu qa- kökünün törəmələri - 217
Amorf quruluşlu söz köklərinin inkişafında semantik daralmanın rolu - 218
Areal türk onomastik vahidləri yeni tədqiqat əsərində - 273
Azərbaycan dilində termonologiyanın standartlaşdırılma formalarının tədqiqi - 301

- Azərbaycan dilçilik elminin Qara Məşədiyəvi - 299
Azərbaycan dili mənbələrdə - 250
Azərbaycan dili terminologiyasının problemlərinin tədqiqi - 275
Azərbaycan dili: mətbuatda, radioda, televiziya - 260
Azərbaycan dilində bəzi sözlərin fonosemantik inkişafı - 213
Azərbaycan dilində fonosemantika və eyni yuvadan törəyən sözlər - 214
Azərbaycan dilində gedən proseslər və meyillər - 305
Azərbaycan dilində sait+samit+samit tipli birhecalı feillərin fonosemantik inkişafı - 222
Azərbaycan dilində söz köklərinin fonosemantik inkişafı (tarixi-etimoloji istiqamətdə) - 215
Azərbaycan filologiyasının Nizami Cəfərova ehtiyacı var - 286
Azərbaycanşünaslığa daha bir baxış - 251
Azəri dili barəsində - 269
Bədii dilin estetik mənbələri - 232
Bir “ölü” söz kökünün işlənmə dairəsi - 216
Bir macar türkoloqu barəsində - 252
Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultayda Azərbaycan dili tədrisi və orfoqrafiya məsələləri - 233
Birinci Beynəlxalq Türkoloji qurultayın açılışı - 234
Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultayın iclası - 235
Dilçilik elminə yeni töhfə - 266
Dilçiliyin qayğıları - 282
Duyğulu poeziya: ön söz - 270
Eldar Qocayev nüfuzlu alimdir - 303
Elm adamları ölmür - 290
Eyni söz yuvasından törəyən sözlərdə fonosemantik elementlərin rolu - 219
Əski türkcədəki fonosemantik ünsürlər - 226

- Əski türkcədəki i- sinkretik kökü və onun törəmələri - 237
Əski türkcədən diferensiallaşmanın səbəbləri – 261, 267
Görkəmli dilçi alim - 283
Halallıq istəyindən yaranmış poeziya - 262
Heca tipli söz kökləri - 238
Heydər Əliyev və Azərbaycan dili - 296
Heydər Əliyev və Azərbaycan dilinin nəzəri məsələləri – 297, 306
XIX-XX əsrdə (30-cu illərə qədər) türkologiya sahəsində irəliləyişlər - 256
I Beynəlxalq Türkoloji Qurultayın nümayəndələrinin siyahısı - 236
I Türkoloji Qurultayın Yakutiyalı iştirakçısı İ.N.Baraxov və digərləri - 263
İkihecalı feillərin fonosemantik inkişafı (I məqalə) - 223
İkihecalı feillərin təşəkkül etdiyi ilkin köklərin fonosemantik xüsusiyyətləri - 224
İlkin sinkretik köklərin fonosemantik variantları - 227
İsmayıl Oruc oğlu Məmmədli - 228
İsmin səciyyəvi xüsusiyyətləri - 248
Kasım Tınıstanovun həyat və yaradıcılığı (1901-1938) - 239
Q heca tipli söz kökləri (müqayisəli-tarixi istiqamətdə) - 240
Qaynaqlarımızda türkün hikmət xəzinəsi - 287
Qəlbimin qonağı: ön söz - 311
Qrammatika haqqında məlumat - 245
Latın qrafikalı əlifbanın tarixindən - 246
Latın qrafikalı əlifbaya keçid barəsində (1920-1930 və 1991-ci illər) - 241
M.Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərindəki oğuz boylarının etimologiyası - 288
Mən ona çox doğma bir insan kimi yanaşıram - 295

- Mirzə İbrahimov - 300
Monogen nüvə semantikasından törəyən sözlər və qədim söz kökləri barədə - 220
Nurlu və uğurlu yolun yolçusu - 292
O, azad idi... - 298
Ona sözünü rahat deyə bilirdin - 308
Ön söz – 229, 271, 279, 304
Prof. Dr. Fuad Köprülünün həyat və elmi fəaliyyəti (1890-1966) - 247
Professor Dr. Mehmet Fuad Köprülünün “Azəri” əsəri - 249
Səmit+səit tipli feillərin fonosemantik inkişafı (müqayisəli tarixi-etimoloji istiqamətdə) - 221
Say əsas nitq hissəsi kimi - 268
Sifətin digər nitq hissələri içərisində yeri - 263
Sinkretik si- kökünün törəmələri - 230
Şair Mikayıl Muğanlının ədəbi yaradıcılıq arxivindən: ön söz - 280
Şairə və alim taleyi yaşayan insan - 284
Tale, qismət şairi: ön söz - 257
Taleyi özü ilə doğulan Nəriman Həsənzadə - 291
Tarihsel – karşılaştırmalı yöndə türkçədə dillərin hece tipləri: ön söz - 276
Təb üzərində köklənən şeirlər: ön söz - 289
Təbii hissələrini, duyğularını ifadə etməyi bacaran söz adamı: ön söz - 309
Tələbə müəllim səmimiyyətindən yaranmış dostluq - 274
Türk dillərində amorf quruluşun izləri - 242
Türk dillərinin amorf quruluşdan iltisafiliyə doğru inkişafı (I məqalə) - 243
Türk dillərinin dövrləşməsində yazıya qədərki mərhələ - 244
Türk sözü: tarixilik və müasirlik baxımından - 264

- Türkologiya: Türkiyə və türklər XX əsrin 20-ci illərinin müstəvisində - 258
Türkologiyanın itkisi: P.M.Melioranski, V.İ.Tomsen - 259
Türkoloji düşüncəmizdə türk sözünün bəzi məqamları - 272
Türkoloji düşüncənin tarixindən - 277
Uğur axtarışında olan poeziya: ön söz - 278
Vətəndaşlıq mövqeyi ilə seçilən vətənpərvər alim - 285
Vətənə, torpağa, insana və gözəlliyə bağlı poetik düşüncə: ön söz - 265
Yüksəlmək feilinin fonosemantik inkişafı - 225

Konfranslarda çıxışlar

- “Giz” sözünün asemantikləşməsi və «Koroğlu» dastanındakı Gizir-oğlu Mustafa bəy antroponimi - 316
“Kitabi-Dədə Qorqud” Azərbaycan xalqının tarixi abidəsi kimi - 318
“Kitabi-Dədə Qorqud” dastanlarının onomastikası - 319
Ax- feili və onun normalaşmasına dair - 313
Ali məktəblərdə dilçilik dərslərinin dili: problemlər və onların həlli yolları - 330
Antroponimlərin üslubi imkanları - 312
Azərbaycan dilində söz sonu «t» və «l» elementlərinin fonomorfoloji xüsusiyyətləri - 314
Birinci Türkoloji Qurultay ərəfəsində - 334
Birinci Türkoloji Qurultay ərəfəsində yeni əlifba uğrunda mübarizə: 1924-cü ildə Kırım və Türküstan elləri - 335
Birinci Türkoloji Qurultayın 75 illiyi - 321
Cəfər Xəndanın yaradıcılığında “Ədəbi qeydlər” - 331
Dastanlarımızda işlənən bəzi sözlərin fonosemantik inkişafı - 315

- Dövlət dilimizin qayğıkeşi - 332
Əhməd Yəsəvinin “Divani hikmət” əsərindəki qədim türk sözlərinin semantikas - 326
Əhməd Yəsəvinin təriqət görüşlərindən bəzi məqamlar - 329
Heydər Əliyev və azərbaycanşünaslıq - 324
Heydər Əliyev və dilimiz - 327
Heydər Əliyev və mədəni irsimiz - 323
Heydər Əliyevin dil siyasəti - 336
I Türkoloji Kurultayının proqramı çağdaş türkologiyamızın qarşısında duran vəzifələridir - 325
Mənsubiyyət kateqoriyası - 322
Milli kimliyimizə, milli mənlüyimizə bağlılıq - 333
Mir Cəlalın dilçilik görüşləri - 328
Monogen nüvə semantikasından – kök morfemdən törəyən zoonimlər - 317
Ümumi qrammatik kateqoriyalar: hal kateqoriyası - 320

Dövri mətbuatda çap olunmuş materiallar

- “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”nin altıncı nəşri haqqında mülahizələr – 497, 498
“Divani-hikmət”də təriqət məsələləri - 437
“Ermənistan”, yoxsa Qərbi Azərbaycan?! - 406
“Əsrlərdən-əslərə” kitabı ədəbi mühitimizdə hadisədir - 439
“Kitabi-Dədə Qorqud” Oğuz abidəsi - 380
“Koroğlu” dastanında bəzi təhriflər barədə - 581
“Nuh tufanı və Gəmiqaya-Qobustan əlifbası” kitabı - 582
“Tanrı” sözü və bu leksik vahidin yarandığı ilkin kök barəsində - 346
1950-ci illərdə “Kitabi-Dədə Qorquda münasibət - 382

- 50 yaşlı şair Sərdar Zeynal - 403
80 yaşlı I Türkoloji qurultay - 412
Adlar barədə... - 583
Akademik Budaq Budaqov zirvəsi elmimizdə əbədi zirvə olaraq qalacaqdır - 458
Alim, tənqidçi, şair – 499, 500
Amorf quruluşlu “Qa” kökünün törəmələri (müqayisəli tarixi-etimoloji istiqamətdə) - 337
Azərbaycan dili ilə hər birimiz fəxr edə bilərik - 477
Azərbaycan dili mənbələrdə - 367
Azərbaycan dili mənsəcə müasir türk dillərinə məxsusdur - 501
Azərbaycan dili milli varlığımızdır – 368, 369, 370, 478
Azərbaycan dili: dünən, bu gün, sabah - 366
Azərbaycan dili: ən böyük sərvətimiz - 476
Azərbaycan dili: mətbuatda, radioda, televiziya - 387
Azərbaycan dilində olan xoşagəlməz meyillər – 502, 503
Azərbaycan dilini qoruyaq - 388
Azərbaycan dilini pinti şəkildə təqdim edənlər... - 504
Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti - 505
Azərbaycan dilinin tətbiqi işinə diqqəti artırmaq – 396, 397, 398
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Filologiya fakültəsi - 459
Azərbaycan lüğətşünaslığında mühüm hadisə - 460
Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası ən vacib hədəfləri əhatə edir - 506
Azərbaycançılıq məfkurəsində doğrulmuş yazıçı - 420
Azərbaycanda orfoqrafiya məsələsi “Azərbaycan dilinin orfoqrafiya lüğəti”: altıncı nəşrdəki yeniliklər... – 507, 508
Azərbaycanşünaslığa bir baxış – 371, 372, 373, 374, 375
Azəri dili barəsində - 402

- Bədii dilimizə aid izahlı lüğət – 461, 462
Bədii dilin estetik mənbələri - 348
Bəhram Cəfəroğlu. Poeziyanın məna yükündən və seyrindən bəhs edən tədqiqat əsəri - 463
Bəxtiyar Vahabzadə: Təlim, tərbiyə və təhsildə Qədirbilənlik - 547
Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşləri. Birinci mərhələ (XX əsrin 50-ci illəri) - 509
Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşləri. İkinci mərhələ (XX əsrin 60-cı illəri) - 510
Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşlərinin dördüncü mərhələsi (XX əsrin 80-ci illəri) (davamı var) – 511, 512, 513, 514
Bəxtiyar Vahabzadənin dilçilik görüşlərinin üçüncü mərhələsi (XX əsrin 70-ci illəri) – 515, 516, 517
Bəxtiyar Vahabzadənin pedaqoji görüşləri – 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554
Bəxtiyar Vahabzadənin pedaqoji görüşləri: müəllim həssaslığı, gənclərə qayğı - 555
Bir dilin tarixini öyrənmək üçün dayazda üzmək yox, dərinliklərə baş vurmaq lazımdır - 339
Bir macar türkoloqu barəsində - 376
Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultayın iclası - 349
Birinci Türkoloji Qurultay ərəfəsində: Səməd Ağamalıoğlu və Mehmet Emin Yurdakulun fikirləri - 584
Birinci Türkoloji Qurultaya qədər və ondan sonrakı dövr: Cəlil Məmmədquluzadə - 585
Birinci Türkoloji Qurultaya qədərki dövrdə türkoloji düşüncə fərqləri - 586, 587
Birinci Türkoloji Qurultaydan sonra: Xalid Səid Xocayevin xidmətləri - 588

- Birinci Türkoloji Qurultaydan sonra: Xalid Səid Xocayevin xidmətləri - 589
Birinci Türkoloji Qurultaydan sonra: Xalid Səid Xocayevin xidmətləri - 590
Birinci Türkoloji qurultayın 75 illiyinə həsr olunmuş elmi-nəzəri konfrans - 378
Birinci Türkoloji Qurultayın iştirakçıları: Qırğız türkoloqu Qasım Tınıstanov - 591
Bizim sevimli sənətkarımız Əlibala Hacızadə - 414
Böyük alim, ləyaqətli insan - 434
Böyük ədəbiyyata gedən yol “Ulduz”dan başlayır - 556
Cəfər Xəndanın həyat və yaradıcılıq yolu – 464, 465, 466
Dil xalqın milli sərvətidir - 518
Dil milli varlığın təməlidir - 452
Dilçilik elminə yeni töhfə: [prof. V.Əliyevin “Heydər Əliyevin dil siyasəti” kitabına yazılmış rəy] - 399
Dilçiliyin qayğıları - 421
Dilimiz diriliyimizdir – 389, 390
Dilimiz milli varlığımızdır - 379
Dilimiz və özəl telekanallarımız – 435, 436
Dilimizdə və dilçiliyimizdə yeni meyillər - 519
Dilimizin keşikçisi – 453, 467
Dindirməyin dərdini, dərd onsuz da dindirir... - 479
Doğma dil – milli ruhun daşıyıcısı - 480
Dövlət dili həmişə taleyüklü məsələlərdən biri olmuşdur - 481
Düzlüyə və saflığa səsləyən misralar - 438
Elçin İsgəndərzadənin bəyaz doğulan şeirləri - 520
Elçin İsgəndərzadənin həyat və sənət yolu - 521
Elçin İsgəndərzadənin poema yaradıcılığı - 522

- Elm fədaisi (professor Mədəd Çobanov – 70) – 415, 416
Əbədiyyət – Tanrının əbədi qüdrəti - 523
Ədəbi dilimiz barədə elmi mülahizə - 524
Ədəbi dilin zənginləşməsi yollarına aid dərslər vəsaiti - 357
Ədəbi heykəl ömürlükdür - 557
Ədəbiyyatımızın ixtiyarı - 620
Əkrəm Əylisli öz xislətini açıb göstərdi - 482
Ələsgər – Aşıq, Aşıq, Abdal, Mövlana, Şeyx, Ustad, Sufi, Dərviş, Ozan... - 525
Əlifba məsələsi: Türkoloji qurultaydan əvvəl və sonra - 592
Əski türkcədəki fonoloq- semantik ünsürlər - 342
Əski türkcədəki i- sinkretik kökü və onun törəmələri - 351
Əski türkcədən diferensiaslaşmanın səbəbləri (I məqalə) - 391
Əski türkcədən diferensiaslaşmanın səbəbləri (II məqalə) - 400
Filologiya fakültəsi - 454
Görkəmli adamların həyatı: Mahmud Kaşğari - 411
Görkəmli dilçi alim- türkoloq Zərifə Budaqova - 427
Görkəmli dilçi alim, nüfuzlu türkoloq - 526
Görkəmli təşkilatçı, alim və maarif fədaisi Ağaməmməd Abdullayev- 440
Heydər Əliyev qətiyyəti və dövlət dilimiz - 483
Heydər Əliyev: “Azərbaycan dili ilə hər birimiz fəxr edə bilərik” - 484
Həqiqət axtarışında - 485
Həqiqət axtarışında olan Eldar İsmayılın yeni əsəri - 486
Həqiqət hər yerdə və hər zaman həqiqətdir – 441, 442, 443
Həqiqəti sirli söz dünyasında axtaran şair - 393
Hər sətirində yaddaş tarixi, düşüncə tarixi olan yazıçı - 558
Xalq elçisi və pedaqoq alim - 392

- Xalq yazıçısı İsmayıl Şıxlının professor Əli Sultanlı barədə düşüncələri - 527
Xalq yazıçısı, akademik Mirzə İbrahimovun 100 illik yubileyi münasibətilə nəşr olunan “Mirzə İbrahimov” albom-kitabının “Dəyirmi masa” təqdimatı - 559
Xarici ölkələrdə Azərbaycan mətbuatı: 1990-2005-ci illər (postsovet məkanında) - 528
XI əsrin hikmət sahibi Əhməd Yəsəvi - 446
XIX əsrin milli türkoloqları - 385
XIX-XX əsrdə (30-cu illərə qədər) Türkologiya sahəsində irəliləyişlər - 384
I Beynəlxalq Türkoloji Qurultayın nümayəndələrinin siyahısı - 350
I Türkoloji Qurultay və Türk cümhuriyyəti - 364
I Türkoloji qurultay və Türkiyə (26 fevral - 5 mart 1926) - 365
I Türkoloji qurultay: hazırlıq işləri, qurultayın çağırılması, proqram və gündəlik məsələlər - 410
I Türkoloji Qurultay: Xalid Səid Xocayev, Fuad Köprülüzadə, Əlibəy Hüseynzadə... - 593
I Türkoloji Qurultayın Yakutyalı iştirakçısı İ.N.Baraxov və digərləri - 377
İkihecalı feyllərin fonosemantik inkişafı (I məqalə) - 340
İlkin sinkretik köklərin fonosemantik variantları - 343
İmzamız imzalar içində... - 529
İnsan ruhuna qapı açan 10 yaşlı “Vedibasər” qəzeti - 487
İsmayıl Oruc oğlu Məmmədov (50 yaş münasibətilə) - 344
İsmayıl Şıxlı: müəllim haqqında müəllim sözü – 530, 531, 532
İsmayıl Şıxlı: müəllim şəxsiyyəti, müəllim nüfuzu barədə - 488, 489, 533, 534
İsmayıl Şıxlının dilçilik görüşləri - 490

- İsmayıl Şıxlının ədəbi-tənqidi görüşləri – 491, 492, 535, 536, 537
İsmayıl Şıxlının ədəbi-tənqidi yaradıcılığı - 493
İsmayıl Şıxlının ədəbi-tənqidi yaradıcılığında xarici ölkələr ədəbiyyatı - 494
İsmayıl Şıxlının həyat və yaradıcılıq yolu – 428, 429, 430
İsmin səciyyəvi xüsusiyyətləri - 362
İvan Bunin: həyatı və yaradıcılığı - 594
Kasım Tınıstanovun həyat və yaradıcılığı - 352
Q heca tipli söz kökləri - 354
Qədim Cücəkənd daşüstü yazıları - 381
Qəlbin və qələmin səsinə - 538
Qəlbinin və qələminin səsinə eşidən şair - 539
Qrammatika haqqında məlumat - 358
Latın qrafikalı əlifbanın tarixindən (1927-ci il, 3-7 iyun) - 359
Latın qrafikalı əlifbaya keçid barəsində - 353
Lüğətşünas alim - 595
M.Kaşğarının “Divani lüğət-it-türk” əsərində türk sözü və türk ulusunun boyları haqqında - 431
Mahmud Kaşğarının vətəni, həyatı və qəbri haqqında - 407
Məişət dilini bilirikmi? - 596
Mənəvi ömürdən səhifələr - 408
Mənəvi təkamülün türk qaynaqları - 597
Millətin dili onun ruhudur - 444
Mir Cəlalın dilçilik görüşləri - 422
Mir Cəlalın dilçilik görüşləri - 423
Mirzə İbrahimovun dilçilik görüşləri – 468, 469, 470
Mirzə İbrahimovun yaradıcılığında dil və ədəbiyyat dərslərinə münasibət - 471
Misirdə yaşamış türkoloq Mustafa Nurəddin - 383

- Musa Ələkbərli yaradıcılığının poetik kodu sevgidir – 560, 598
Müasir Azərbaycan dilinin morfoloqiya - 424
Müasir ədəbiyyatımızda ədəbi-bədii maarifçilik problemi - 445
Müəllim kadrların yetişdirilməsində müstəsna xidmətləri olan təhsil ocağı. 90 yaşı qeyd edilən Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin filologiya fakültəsinin bu sahədəki işləri təqdirəlayiqdir - 455
Müəllim şəxsiyyəti və müəllim nüfuzu barədə - 495
Müəllimin nüfuzu... - 561
Müəllimlərin etik davranış qaydaları etimadın yüksəlməsinə xidmət edir - 599
Müəllimlik sənətinin astanasında - 621
Nasir, ədəbiyyatşünas, publisist - 540
Nitq mədəniyyəti barədə - 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 600, 601, 602, 603, 604, 605
Nitq mədəniyyətinin inkişafına təsir edən amillər - 572
O, həm də böyük pedaqoq idi - 573
Ortaq türk dili məsələsi - 541
Ələsgər – Aşıq, Aşıq, Abdal, Mövlana, Şeyx, Ustad, Sufi, Dərviş, Ozan... - 542
Ömrünü elmə həsr etmiş fədakar alim - 574
Prof. Dr. Fuad Köprülünün həyat və elmi fəaliyyəti (1890-1966) - 360
Prof. Dr. Fuad Köprülünün “Azəri” əsəri - 361
Professor Zeynal Tağızadənin Azərbaycan dilçilik elmində yeri - 472
Rəsul Rza yaradıcılığında Azərbaycan dili məsələləri - 473
Rəşad Məcidin şeirləri müasir hekayə, roman, dastan janrını təqdim edir – 575, 576
Sait+samit+samit tipli birhecalı feillərin fonosemantik inkişafı - 341
Samit+sait tipli feillərin fonosemantik inkişafı [müqayisəli tarixi-etimoloji istiqamətdə] - 338

- Say əsas nitq hissəsi kimi - 401
Səməd Ağamalıoğlu: Yeni əlifba islahatçısı - 606
Səməd Vurğunun bədii dilinin izahlı lüğəti - 474
Səməd Vurğunun yaradıcılığında dil məsələləri - 475
Sərtib İslamoğlu – hər birimizin təsəlli yerimiz - 543
Sifətin digər nitq hissələri içərisində yeri - 394
Sinkretik sı kökünün törəmələri - 345
Söz haqqı (Firuzə Məmmədli – 70) - 447
Söz insan qəlbinə yol tapırsa, müqəddəsləşir - 448
Sözün əsası - 363
Su tayfasının varisləri – Susaylılar - 456
Şairə və alim taleyi yaşayan insan - 404, 449
Şairin ədəbi portreti - 607
Şair-müəllim-alim taleyini yaşayan Oqtay Rza - 409
Şərəfli ömür yolu – 577, 578
Tarixdə yaşayan hikmət sahibləri - 450
Tarixi yaşadan daşlar - 608
Teleradio milyonların daimi qonağıdır - 457
Təbiətdəki hər şeyin dilini bilirikmi? - 609
Təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyasının əsas hədəfi – 544, 545
Tələbələr “Vətən oğulları” adlı ədəbi-bədii tədbir hazırlayıb - 622
Toponimlərə dair kitab: [Aslan Bayramovun “Qədim Oğuz ellərinin – Ağbaba, Şörəyel və Pəmbək bölgələrinin yer-yurd adları (toponimlər)” kitabı barəsində rəy] - 347
Türk dillərində amorf quruluşun izləri - 355
Türk dillərinin analogi tədqiqi - 425
Türk dillərinin dövrləşməsində yazıyaqədərki mərhələ [Azərbaycan dili ilə müqayisəli istiqamətdə] - 356
Türk sözü: tarixilik və müasirlik baxımından - 395

- Türkiyə və Azərbaycan dostluğu: Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti ilə Hacəttəpə Universitetinin simasında - 417
Türkmənstanda Əhməd Yəsəviyə həsr olunmuş beynəlxalq konfrans - 451
Türkologiya: inkişaf dövrləri, perspektivlər - 413
Türkologiya: Türkiyə və türklər 20-ci illərin müstəvisində - 386
Türkologiyanın dünənindən: dil və yazı məsələləri – 610, 611
Türkoloji düşüncəmizdə türk sözünün bəzi məqamları - 405
Türkün hikmət xəzinəsi türkün düşüncə tərzidir - 432
Unudulmaz dilçi alim - 433
Uzun bir yolun başlanğıcı - 496
Ürəklə aqlın vəhdət poeziyası - 579
Üzeyir Hacıbəyliyə layiq mənəvi borc – 612, 613
Vəli Xulufunun “Yeni türk əlifbası ilə yazı qaydaları” kitabı - 614
Vətəndaşlıq mövqeyi ilə seçilən alim - 426
VI Uluslararası türk dili qurultayı müvəffəqiyyətlə keçirildi və tarixə yazıldı - 419
Y.V.Çəmənşəminli – daim gündəmdə olan yazıçı - 418
Yazı mədəniyyəti - 580
Yazı mədəniyyətimiz - 546
Yeni Əlifba Komitəsinin IV plenumu: Xulufu, Çobanzadə, Xabayev - 615
Yeni Əlifba Komitəsinin IV plenumundan bəzi məqamlar – 616, 617
Yeni Əlifba uğrunda mübarizə: 1924-cü ildə Krım və Türküstan elləri - 618, 619
Yetmiş illik ömür yolu - 623

Müsaibələr

- “Ağcaqum çölündə qatar düz gedir” misrası Səməd Vurğuna, yoxsa Xəlil Rzaya aiddir? - 657
- “Azərbaycan efir məkanı: problemlər və vəzifələr” mövzusunda “Səs” qəzeti və “Səs” İnformasiya Agentliyi Prezident yanında KİV-lərin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə keçirilən dəyirmi masa - 635
- “Ədəbiyyatşünaslıq” və “Ədəbiyyat nəzəriyyəsi” yeni dövrdə - 687
- “Milli mənəvi dəyərlərin inkişafı və təbliği” mövzusunda dəyirmi masa - 642
- “Novruz ən qədim türk bayramıdır” mövzusunda dəyirmi masa - 631
- “Sarı Sim”ə vuran ədib: [Xalq yazıçısı İsmayıl Şıxlının 90 illik yubileyi ilə bağlı müsahibə] - 636
- 10 yaşınız mübarək! - 649
- 12 illik təhsilə keçid bizə nə vəd edir? - 676
- Ana dili – hər kəsin materialı - 688
- Ana dili varlığımızdır - 650
- Ana dilimiz şeir, sənət, elm dilidir var - 637
- Ana dilimizi qorumaq hər birimizin borcudur - 643
- Ana dilimizi qorumaq, inkişaf etdirmək hamımızın müqəddəs borcudur - 677
- Aşağı siniflərdəki ağır çantanın yuxarılarda boşalması - 697
- Azərbaycan dili – milli-mənəvi sərvətimiz - 668
- Azərbaycan dili ilə bağlı “Qaynar xətt”in gələcəyinə böyük inam yaranıb - 658
- Azərbaycan dilinin qrammatikası yenilənməlidir - 689
- Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin əməkdaşları hansı yönümlü verilişlərə üstünlük verirlər - 638

- Azərbaycan türk düşüncə tərzinin beşiyidir - 628
- Azərbaycanda dil üzrə xüsusi komissiya yaradılmalıdır - 624
- Azərbaycanda yeni xidmət təklifi – “Dil müfəttişliyi...” - 690
- Bədii əsərləri oxumayanların şifahi və yazılı nitqi qüsurlu olur - 669
- Bəzi əcnəbi sözlərin Azərbaycan dilində əvəzi belə biabırçı şəkildə tapılacaqsansa... – 691
- Bəzi qurumların qarayaxma cəhdləri Azərbaycan cəmiyyətini aldada bilməz – 678, 679
- Bu gün əsərlər təhlil yox, tərif olunur - 659
- Bu günə və sabaha hesablanan düşüncə: Türkologiya - 692
- Bu günün mühazirəçisi necə olmalıdır - 639
- Dil müfəttişliyinin yaradılmasına ehtiyac var - 632
- Dilçi alim Azərbaycan dilinin qrammatikasının dəyişdirilməsi fikirləri ilə razılaşmadı - 660
- Dilimiz beynəlxalq tribunadan səslənən bir dildir – 640, 680
- Dilimiz sərvətimizdir - 641
- Dilimizdə 110 min söz, onun da 40 mini “o söz”... - 693
- Doğma dil – milli ruhun daşıyıcısı - 651
- Dövlət başçımız tarixi yaddaşımızı yüksək dəyərləndirir - 625
- Dövlət təhsil işçilərinə xüsusi diqqət göstərir - 629
- Dünyanın tanınmış universitetlərində tələbələrin 45-55 faizi, Azərbaycanda isə 97-98 faizi 4 ilə məzun olur - 681
- Efir mahnılarının söz problemi... - 682
- Ədəbi dili qorumaq üçün cəriməyə ehtiyac varmı? - 694
- Ədəbiyyatda ictimai rəy. necə yaransın? - 683
- Əkrəm Nəibov öz əsərində Azərbaycan xalqını təhqir edib - 661
- Əsl ziyalı hansı keyfiyyətlərə malik olmalıdır? - 644
- Hansı dildə danışırıq? - 698
- Həyat yolum heç də hamar olmayıb - 686

- Xalq öz sözünü dedi, haqqa, ədalətə səs verdi - 633
I Türkoloji Qurultay və Türkiyə (26 fevral – 5 mart 1926) - 626
I Türkoloji Qurultaya hazırlıq - 627
I Türkoloji qurultayın qərarları yerinə yetirilmədi - 630
İdarə və təşkilat adları: dilçilər nə deyirlər? - 670
İmtahanlar obyektivlik və şəffaflıq şəraitində keçirilir - 662
İstərdim ki, bundan sonra dünyanın gözləri kor, qulaqları kar, dili lal olmasın – 695, 696
Kitab bilik mənbəyidirmi?.. - 663
Kitablara məhəbbətim məni filologiya elminə gətirdi - 671
Qış imtahan sessiyası uğurla yekunlaşır - 664
Qloballaşma şəraitində Azərbaycan dilini nə kimi təhlükələr gözləyir? - 652
Legioner idmançıların Azərbaycan dilini sistemli qaydada öyrənməsi zərurətə çevrilib... - 699
Müəllim öyrədən, tələbə isə öyrənən tərəf kimi tələbkar olmalıdır - 645
Müəllimlərin geyimi necə olmalıdır? - 684
Müəllimlərin seçimi Cənab İlham Əliyevdir - 665
Müəllimlik elə bir peşədir ki, hər bir kəs ondan bəhs etməyi özünə borc bilir - 646
Nizaminin yubileyi insanları birləşdirdi - 653
Ramil Səfərovun azadlığa qovuşması Ermənistanda psixoloji gərginliyə səbəb olub - 654
Reklam mətnlərində ciddi dil qüsurları ilə “dil müfəttişləri” mübarizə edəcək - 655
Reklam mətnlərində dil qüsurlarına AMEA-dan maraqlı reaksiya gəldi - 656

- Səbrim, iradəm, ən əsası elmə sevgimlə maneələri aşma bilmişəm... – 666, 672
Sözlər lüğətə necə daxil edilir? - 685
Stimullaşdırıcı proqramı təqdirəlayiq hesab edirəm - 673
Telekanallarda dilçilik monitorinqlərinin ədəbi dilin qorunmasında rolu... - 667
Təhsil milli-strateji maraq dairəsindədir - 647
Təsadüfi adamlardan müəllim olmaz – 674, 675
Ziyalı adından sui-istifadə yolverilməzdir - 648
Ziyalılarımız ümummillə lideri hörmətlə yad edir - 634

Rus və başqa dillərdə

- Tarihsel – karşılaştırmalı yönde türkçede dillerin hece tipleri - 703
The Azerbaijan language in sources – 700, 701
The word Turk: from historical and modernity point of view - 702
Сопоставительный анализ синонимический парадигм русского и азербайджанского языков - 704
Флагман на верном пути - 705

Buludxan Xəlilov haqqında yazmış müəlliflərin əlifba göstəricisi

Abdullayev N. - 714
Ağbaba A. - 778
Bayramqızı Ə. - 748
Bayramov A. – 707, 779
Bayramov İ. - 709
Bədəlzadə A. – 771, 772, 773
Bəşirov K. - 720
Borçalı M. - 732
Cəfərov N. – 780, 781
Eyvazlı E. - 739
Əhməd V. - 706
Fərəcullayev F. – 708, 711
Fərzəli Ə. – 733, 736
Hafiz - 715
Hüseynov M. - 761
İlahə - 718
İdrisoğlu A. - 721
İsrafilov V. – 737, 740
Qasımov H. - 782
Qəzənfəroğlu M. - 741
Quliyev H. - 726
Məcid R. - 783
Məmmədli F. - 749
Məmmədli İ. - 744
Mənsimoğlu T. – 717, 722, 727, 738, 742

Mirzəbəyli İ. - 734
Nəzrin - 762
Nəbiyev E. - 784
Novruzov T. – 750, 763
Rza O. – 785, 786
Sadıqova N. - 774
Seyidov M. - 713
Səmədzadə Z. - 787
Ülvi (Binnətova) A. – 723, 728, 729, 788
Vəliyev Ş. - 710
Vidadiqızı V. - 751
Yusifov Y. – 719, 724, 730, 735, 755, 756, 757, 776, 777
Zaman S. - 789
Zeynal S. - 731
Ziyad A. - 770

Kitablarının elmi redaktor və rəyçilərinin əlifba göstəricisi

Abbasov Y. – 7
Abdullayeva S. – 28
Ağayev Ə. – 25, 27
Allahverdiyev C. – 36
Aydın A. – 17
Babayev A. – 3, 35
Baliyev H. – 14, 30
Bayramov A. – 6, 10, 14, 23, 30, 34, 38
Bədəlzadə A. – 37
Cəfərov C. – 2, 6, 8, 13, 18, 22, 32, 33, 34, 38, 39
Cəfərov N. – 7, 8, 10, 13, 16, 23, 28, 32, 33, 35
Eminli B. – 38
Ergin Y. – 36
Ələkbərov A. – 3
Əliyev V. – 1, 6, 8, 10, 13, 16, 18, 21, 23, 32, 33
Əsədova T. – 7
Hüseynov M. – 9, 25, 26, 34, 38
Hüseynzadə R. – 25, 27
Xalıqov F. – 28
Xudaybergenova Z. – 15
İsayev İ. – 27
Kazımov A. – 36
Kərimli T. – 17, 21
Qasımov H. – 29
Qeybullayev Q. – 2
Qıpçaq M. – 35

Quliyev H. – 2
Mehdiyev S. – 31
Məhəmmədi M. – 17, 21
Məmmədli İ. – 24, 30, 31
Məmmədov İ. – 1, 16, 18, 22, 24, 30
Məmmədov M. – 11, 22, 39
Məmmədov S. – 8
Məşədiyev Q. – 24
Miriyev A. – 18
Mirzəyev H. – 1, 2, 3, 4, 6, 8, 13, 14, 16, 19, 21, 30, 32, 33
Musaoğlu M. – 15
Nəcəfov N. – 37
Novruzov T. – 29
Rüstəmov R. – 3, 16
Rzayev F. – 36, 37
Sadıqova S. – 11, 22
Salamoğlu T. – 29
Seyidəliyev N. – 24
Seyidov Y. – 7
Sultanzadə V. – 15
Şəmsizadə N. – 29
Yusifov M. – 31
Zeynal S. – 39

Müsaibə aparan şəxslərin əlifba göstəricisi

Abbas Ş. – 650
Ağakərimova G. - 665
Ağayev E. - 636
Bektaş V. – 624
Cəfərli İ. – 630
Cəlilova G. – 658, 660, 667, 682, 690, 691, 693
Çobanoğlu F. – 695, 696
Əlizadə T. – 695, 696
Fədai S. – 670
Hüseyn F. – 659
Hüseynoğlu S. – 692
Xaqaniqızı D. – 671
İsgəndərov A. – 662
Könül – 675
Qarayev S. – 625, 641, 643
Qələndərli N. – 661
Məhərrəmova T. – 674, 683, 685, 687, 694, 697
Məmmədova A. – 689, 698
Məmmədova İ. – 665
Nur S. - 661
Pərvin – 666, 672, 686
Rəhimov N. – 676, 681, 684
Sarıyeva İ. – 655, 656, 657, 699
Sevinc – 654
Şirinov E. – 663
Talıblı S. – 640, 680

Təranə - 688
Turan A. – 679
Vahid T. - 653
Vəzirova İ. – 704
Yusif – 673
Zaman S. – 632, 637, 668, 677

Nəşriyyatların əlifba göstəricisi

Adioğlu – 6, 8, 9, 36, 37, 39, 64, 65, 69, 70, 71, 72, 73, 76, 77, 79, 82, 86, 87, 395
ADPU-nun mətbəəsi – 2, 3, 34, 38, 44, 45, 46, 47, 47, 49, 51, 52, 57, 60, 62, 67, 68, 74, 83, 89, 94, 101, 102, 106, 113, 114, 117, 124, 127, 141, 142, 162, 164, 166, 167, 169, 170, 171, 175, 180, 181, 186, 188, 189, 190, 196, 213, 215, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 230, 231, 232, 233, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 252, 253, 254, 255, 256, 258, 259, 260, 261, 263, 264, 266, 267, 268, 269, 272, 277, 285, 323, 324, 327, 333, 334, 337, 338, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 348, 349, 351, 352, 353, 354, 355, 356
Afpoliqraf – 194
Ağrıdağ – 50, 63, 80
Aqra – 177
AM 965 MMC – 123, 137
Azərbaycan Dövlət Kitab Palatası – 1
Azərbaycan Milli Ensiklopediyası NPB – 81
Azərbaycan Müəllimlər İnstitutu – 107
Azərbaycan Tələbə Gənclər Təşkilatı İttifaqı - 148
Azərnəşr – 41
Bakı Çap Evi – 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 42, 43
Bakı Universiteti – 176
Borçalı – 122
Elm – 4, 5, 12, 40, 58, 85, 90, 91, 92, 100, 105, 109, 116, 126

Elm və təhsil – 16, 17, 115, 136, 152, 155, 159, 160, 163, 165, 178, 179, 183, 184, 191, 192, 193, 195
GARİSMA MMC - 15
Gəncə Dövlət Universiteti – 120, 153
İqtisad Universiteti – 154, 173, 174
Qaya – 185
Maarif – 131, 144
MBM – 138, 139
Mingəçevir Poliqrafiya Müəssisəsi MMC - 146
Nurlan – 10, 11, 13, 14, 53, 54, 61, 66, 75, 84, 88, 93, 96, 103, 110, 119, 386
Orxan – 182
Papirus NP – 31, 32, 33, 35
Renessans – 187
Sabah – 257
Şeyda – 55
Təhsil – 7, 97, 99, 108, 125, 143, 161
Vektor – 26
Vətən – 112, 149, 150, 151, 172
Zaman-Z Elm-istehsalat kiçik müəssisəsi – 56, 59
Zəka Print MMC – 168
Zərdabi LTD – 30

Dövri mətbuatın əlifba göstəricisi

Jurnallar

AMEA-nın Xəbərləri. Humanitar Elmlər seriyası – 307, 582
Azərbaycan – 420, 424, 447, , 476, 499, 712, 716, 725, 745, 746,
747, 758, 759, 760
Azərbaycan dili və ədəbiyyatı tədrisi – 282, 283, 288, 421, 519,
580, 709
Azərbaycan məktəbi – 422, 431, 437, 470, 480, 481, 495, 501, 518,
572, 573, 592, 597, 743
Beynəlxalq həyat - 234
Dədə Qorqud: Elmi məqalələr toplusu – 254, 255, 261, 264, 267,
380, 382, 391, 395, 400
Dil məsələlərinə dair tematik toplusu – 217, 218, 221, 222, 223, 224,
225, 226, 227, 228, 230, 231, 232, 235, 237, 238, 239, 240, 242,
244, 337, 338, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 348, 349, 351,
352, 354, 355, 356
Dirçəliş-XXI əsr – 251, 368, 369, 370, 385, 407, 411
Elm və təhsil – 415
Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu – 236, 241, 245, 246,
247, 248, 249, 250, 252, 253, 256, 258, 260, 263, 268, 269, 272,
350, 353, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 367, 376, 377, 384,
386, 387, 394, 401, 402, 405, 409, 494
Folklor və etnoqrafiya – 292
Füyuzat – 524, 541, 559
Qərbi Azərbaycanın Elmi Xəbərləri – 296
42-ci paralel - 547
Müasir dilçiliyin aktual problemləri – 305

Ortoloji-linqvistik fənlərin tədrisi problemləri - 220
Ozan dünyası – 525, 542
Pedaqoji tədqiqatlar: Elmi məqalələr məcmuəsi - 259
Pedaqoji Universitetin Xəbərləri. Humanitar elmlər seriyası – 215,
243, 266, 277, 285
Pedaqoji Universitetin Xəbərləri. Pedaqoji-psixoloji elmlər seriyası
– 233, 740
Tarixi və tətbiqi dilçilik – 216
Tarixi-linqvistik fənlərin tədrisi problemləri - 219
Terminologiya məsələləri – 275, 301
Təhsil və zaman - 310
Türkologiya – 273, 474, 505, 591, 744
Ulduz – 425, 444, 446, 493, 555, 556, 579, 594, 727
Yada düşdü - 527
Yeni nəşrlər: kataloq-jurnal – 752, 753, 754, 764, 765, 766, 767,
768, 769, 775

Qəzetlər

Avrasiya – 624
Aydın yol - 670
Azad Azərbaycan – 628, 715, 721
Azərbaycan – 453, 482, 529, 595, 639
Azərbaycan işıqları – 637, 641, 643, 668, 677
Azərbaycan müəllimi – 347, 669, 673, 676, 681, 684, 731
Bakı xəbər – 652, 655, 656, 657, 658, 660, 667, 682, 690, 691, 693,
699

525-ci qəzet – 404, 460, 497, 521, 666, 686, 750, 762, 782, 783, 786, 789
Bizim dövr - 675
Bütöv Azərbaycan – 450, 461
Dərələyəz – 577
Dirçəliş - 633
Ekran Efir – 636, 638
Ekspress – 689, 698
Elm – 364, 365, 366, 371, 372, 373, 374, 375, 378, 381, 388, 389, 390, 396, 397, 398, 403, 408, 417, 429, 430, 435, 436, 441, 442, 443, 627, 717, 720, 722, 724, 726, 730, 735, 742
Ədalət – 558, 785
Ədəbiyyat qəzeti – 439, 606, 692
Gənc müəllim – 410, 454, 479, 496, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 662, 763
Xalq cəbhəsi – 540, 546, 557, 561
Xalq qəzeti – 383, 392, 393, 412, 419, 423, 427, 428, 432, 434, 445, 448, 451, 456, 457, 463, 471, 477, 484, 526, 528, 578, 607, 679, 708, 710, 711, 723, 728, 729, 734, 741, 748
Xalq nəzarəti - 483
Xəzərdən dünyaya - 416
İqtisadiyyat – 440, 787
Kaspi – 520, 522, 539, 560, 574, 610, 614, 620, 640, 659, 674, 683, 685, 687, 688, 694, 697
Kredo – 414, 462, 464, 465, 466, 468, 469, 472, 473, 475, 488, 489, 490, 491, 492, 500, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 523, 535, 536, 537, 538, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 598, 714, 755, 756, 757, 771, 772, 773, 776, 777
Qarabağa aparın yol – 695, 696, 736

Mədəniyyət - 653
Millətim - 503
Müəllim sözü – 530, 531, 532
Müəllim sözü – 645, 646
Naxçıvan – 625
Ocaq - 647
Olaylar - 733
Palitra – 622, 678
Panorama - 706
Paritet – 630, 718
Respublika – 399, 413, 426, 433, 438, 455, 485, 498, 613, 650, 651, 664, 719
Respublikaçılar - 452
Sərbəst düşüncə - 737
Səs – 629, 631, 634, 635, 642, 665
Söhbətlər - 672
Spektr - 379
Şərq – 575, 576, 788
Şərqi səsi – 707, 732
Təhsil – 506, 599
Təhsil problemləri – 621, 649, 671
Təzadlar – 663
Türküstan – 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 581, 583, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 593, 596, 608, 609, 611, 615, 616, 617, 618, 619
Unikal – 502, 504, 507, 508, 544, 545
Vedibasər – 406, 459, 467, 487, 533, 534, 543, 584, 612, 623, 739, 774, 778, 779, 780, 781
Yazıçı “Oğuz eli” qəzetinin ayrıca buraxılışı - 449

Yeni Azərbaycan – 418, 644, 648, 654, 661, 713, 749

Zaman - 632

Zəfər qalası - 478

Zəfər qalası – 751

Zəngəzurun səsi - 486

Ziyalı “Müəllim sözü” qəzetinin əlavəsi – 458

Başqa dillərdə

Azerbaijan Azerbaijanis – 700, 701, 702

YOM, Türk dünyası mədəniyyət dərgisi - 703

Әxo - 705

Ələsgərov Bəybala Aydaş oğlu – yazıçı, publisist, 2006-cı ildən Azərbaycan Jurnalistlər, 2008-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. 2008-ci ildə “Qızıl Qələm” mükafatı laureatı adını almışdır. 2011-ci ildən Respublika Ağsaqqallar Şurasının üzvüdür. 19 kitabın və 250-dən çox elmi-publisistik məqalənin müəllifidir.

1993-cü ildən Ümumdünya Nobel Mükafatları Komitəsinin Beynəlxalq Mərkəzinə üzv, 1996-cı ildən həqiqi üzv seçilmiş ilk azərbaycanlıdır. 1996-cı ildə Beynəlxalq Nobel İnformasiya Mərkəzinin xüsusi medalına layiq görülmüşdür. 2005-ci ildən Beynəlxalq Nobel İnformasiya Mərkəzinin Qafqaz və Orta Asiya ölkələri üzrə səlahiyyətli nümayəndəsidir. 2013-cü ildən Beynəlxalq Nobel İnformasiya Mərkəzinin vitse-prezidentidir. Elmlər doktorudur.

Professor
Buludxan Əziz oğlu Xəlilovun
BİBLİOQRAFİYASI

Çapa imzalanıb: 05.10.2017
Formatı 60x84 1/16. Həcmi 31,75 ç.v.
Sifariş № 129
Tirajı 300 nüsxə.
Əla növ kağız.

«Adiloğlu Çap Evi»nin mətbəəsində
çap olunmuşdur.

Ünvan. Bakı şəh., Ə.Salamzadə 9c